

ULUSLARARASI DİL, EDEBİYAT VE KÜLTÜR ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

ULUSLARARASI DİL, EDEBİYAT VE KÜLTÜR ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF LANGUAGE, LITERATURE AND CULTURE RESEARCHES

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ, ЛИТЕРАТУРОВЕДЧЕСКИХ
И КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

Aralık / December / Декабрь 2024 Yıl / Year / Год 7 Sayı / Issue / Выпуск 2

E-ISSN: 2667-4262

udekadjournal@gmail.com

Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi (UDEKAD), 2018 yılından 2023 yılına kadar yılda iki kere, 2024 yılından itibaren yılda dört kere yayımlanan uluslararası hakemli ve elektronik bir dergidir. UDEKAD dil, edebiyat ve kültür alanında çalışmaların yayımlandığı bir dergidir. Bu kapsamda özgün bilimsel makaleler, çeviriler, çeviri-yazılar, kitap tanıtma çalışmaları yayımlanır. UDEKAD'da yayımlanan tüm yazıların, dil, bilim ve hukukî açıdan bütün sorumluluğu yazarlarına, yayın hakları UDEKAD'a aittir. Yayın Kurulu dergiye gönderilen yazıları yayımlayıp yayımlamamakta serbesttir.

UDEKAD'ın tarandığı dizinler / UDEKAD is indexing by: TÜBİTAK Ulakbim TR Dizin, Index Copernicus, MLA (Modern Language Association) International Bibliography, Brill Linguistic Bibliography, ERIH PLUS (The European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences) ISI Database (International Scientific Indexing), RSCI (Russian Science Citation Index), CyberLeninka, MIAR (Information Matrix for the Analysis of Journals), Root Indexing, Research Bible (Academic Resource Index), Scilit, Asos Index, I2OR (International Institute Of Organized Reserarch), IdealOnline, İSAM, DRJI (Directory of Research Journals Indexing), Google Scholar, ESJI (Eurasian Scientific Journal Index), BASE (Bielefeld Academic Search Engine), WorldCat (OCLC), OpenAIRE, EuroPub Database.

Yazışma Adresi / Correspondence Address

Doç. Dr. Reşat ŞAKAR

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi

Esenboğa Kampüsü

06760 Çubuk/ANKARA

İletişim / Contact

Doç. Dr. Reşat ŞAKAR 03129061425

E-posta: udekadjournal@gmail.com

Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/udekad>

Editörden

Değerli Bilim İnsanları,

UDEKAD (*Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi*) ailesi olarak on üçüncü sayımızla nitelikli çalışmaları bilim dünyasıyla buluşturmanın mutluluğu içerisindeyiz. Dergimizin en önemli amacı uluslararası standartlarda, bütün dilleri, edebiyatları içine alan ve daha geniş bir çerçevede kültürü de kapsayan bilimin diğer alanlarını okuyucularımızla buluşturarak bilim dünyasına hizmet etmektir. Dergimizin ilk sayısından itibaren olduğu gibi, tarafımıza gelen çalışmalara titiz ve nesnel bir şekilde yaklaşarak, alanında uzman hakemlerin incelemesi sonucunda 5 Türkçe ve 6 İngilizce olmak üzere 11 araştırma makalesini okurlarımızın istifadesine sunmaktayız. Hiçbir kurum ve kuruluşan destek almadan tamamen bilimin öncelenmesi düsturuyla akademiye yeni bir soluk getirme arzusu yayıncılığımızın en temel prensiplerinden olmaya devam etmektedir. Yazıların değerlendirilmesinde özverili bir şekilde katkı sunan kıymetli hakemlerimize özellikle teşekkür ediyorum. Bu vesileyle dergimizin 13. sayısının çıkarılma aşamasında önemli desteklerini gördüğümüz dergi yayın kuruluna, editoryal süreci azami dikkatle takip eden editör ekibine, yazarlarımıza ve DergiPark'a, kısacası gayret gösteren, katkı sunan herkese şükranlarımı sunuyorum.

Baş Editör

Doç. Dr. Reşat ŞAKAR

DERGİ YÖNETİMİ

Baş Editor / Editor-in-Chief

Doç. Dr. Reşat ŞAKAR

Editör Yardımcıları/Assistant Editors

Dr. Kamil KARASU

Dil Editörleri / Language Editors

Arş. Gör. Esat TOSUN (İngilizce)

Yayın Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Larisa Viktorovna RATSİBURSKAYA (National Research Lobachevsky State University of Nizhni Novgorod, Russia)

Prof. Dr. İsmail ÇAKIR (Ankara Yıldırım Beyazıt University, Türkiye)

Ass. Prof. Dr. Saeedeh DASTAMOOZ (Alzahra University, Iran)

Prof. Dr. Münire Kevser BAŞ (Ankara Social Science University, Türkiye)

Ass. Prof. Dr. Jui-Cheng CHANG (National Chengchi University, Taiwan)

Dr. Kamil KARASU (Ankara Yıldırım Beyazıt University, Türkiye)

Dr. Kübra ÇAĞLIYAN ŞAKAR (Ankara Yıldırım Beyazıt University, Türkiye)

PEHAPO

Cilt / Volume: 7, Sayı / Issue: 2, 2024

DANIŐMA KURULU (ADVISORY BOARD)

- Prof. Dr. Derya ÖRS (President of Atatürk Culture, Language and History Higher Institution, Turkey)
- Prof. Dr. Fedor İvanoviç PANKOV (Moscow State University, Russia)
- Prof. Dr. Bahar GÜNEŞ (Ankara Social Science University, Türkiye)
- Prof. Dr. Emine İNANIR (Istanbul University, Türkiye)
- Prof. Dr. Funda TOPRAK (Ankara Yıldırım Beyazıt University, Türkiye)
- Prof. Dr. Irina Sergejevna YUHNOVA (National Research Lobachevsky State University of Nizhni Novgorod, Russia)
- Prof. Dr. İsmail ÇAKIR (Ankara Yıldırım Beyazıt University, Türkiye)
- Prof. Dr. Larisa Viktorovna RATSİBURSKAYA (National Research Lobachevsky State University of Nizhni Novgorod, Russia)
- Prof. Dr. Muhammet HEKİMOĞLU (Ambassador of the Republic of Türkiye in Muscat)
- Prof. Dr. Musa Kazım ARICAN (Rector of Social Sciences University of Ankara, Türkiye)
- Prof. Dr. Münire Kevser BAŞ (Ankara Social Science University, Türkiye)
- Prof. Dr. Olga Viktorovna DEDOVA (Moscow State University, Russia)
- Prof. Dr. Türkan OLCAY (İstanbul University, Türkiye)
- Prof. Dr. Mustafa ALTUN (Sakarya University, Türkiye)
- Prof. Dr. Yıldız DEVECİ BOZKUŐ (Ankara University, Türkiye)
- Assoc. Prof. Dr. Abdullah HACİBEKİROĞLU (Ankara Yıldırım Beyazıt University, Türkiye)
- Assoc. Prof. Dr. Muhammet Enes KALA (Ankara Yıldırım Beyazıt University, Türkiye)
- Assoc. Prof. Dr. Olga Klimkina (Taras Shevchenko National University of Kiev, Ukraine)
- Assoc. Prof. Dr. Olga Nikolayevna GRİGORYEVA (Moscow State University, Russia)
- Assoc. Prof. Dr. Oxana BLASHKİV (Siedlce University of Natural Sciences and Humanities, Poland)
- Asst. Prof. Dr. Chang Jue-CHENG (National Chengchi University, Taiwan)
- Asst. Prof. Dr. Muhammet TAŐKESENLİGİL (Erzurum Atatürk University, Türkiye)
- Asst. Prof. Dr. Saeedeh DASTAMOOZ (Alzahra University, Iran)

BU SAYININ HAKEMLERİ (REFEREES OF THIS ISSUE)*

- Prof. Dr. Hatem TÜRK (Giresun Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa ALTUN (Sakarya Üniversitesi)
Prof. Dr. Nezir TEMÜR (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Nihal YETKİN KARAKOÇ (İzmir Ekonomi Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Ahmet USLU (Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Ayşe Eda GÜNDÖĞDU (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Can ŞEN (Bartın Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Cenk TAN (Pamukkale Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Dilek KANTAR (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Gonca SUBAŞI (Anadolu Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Memet Metin BARLIK (Yüzüncü Yıl Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Mert ÖKSÜZ (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Müge IŞIKLAR KOÇAK (Dokuz Eylül Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Sinem SANCAKTAROĞLU BOZKURT (Hacettepe Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Züleyha ÜNLÜ CARLIK (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)
Asst. Prof. Dr. Burak ÖZSÖZ (Marmara Üniversitesi)
Asst. Prof. Dr. Cristiano BEDİN (İstanbul Üniversitesi)
Asst. Prof. Dr. Deniz Dilşad KARAİL NAZLICAN (İstanbul Üniversitesi)
Asst. Prof. Dr. Mehmet Akif BALKAYA (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Asst. Prof. Dr. Tuğba AKGÜR (Düzce Üniversitesi)
Dr. Abdulkadir ÜNAL (Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi)
Dr. Aylin ALKAÇ (Boğaziçi Üniversitesi)
Dr. Gökçen KAPUSUZUOĞLU (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)

* Bu sayıda yer alan hakemler unvanlara göre ve aynı unvandaki isimler alfabetik olarak sıralanmıştır.

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

I - Araştırma Makaleleri / Research Articles

Alper TULGAR

***SUBVERTING THE DOMINANT CULTURE: EUGENIC DISCOURSE IN THIS
OTHER EDEN BY PAUL HARDING***

HÂKİM KÜLTÜRÜ YIKMAK: PAUL HARDING'İN THIS OTHER EDEN ROMANINDA ÖJENİK
SÖYLEM

(201-211)

Tarık UZUN

***PERCEPTION OF PROSODIC SPEECH FEATURES: FINAL INTONATION AND
WORD STRESS FOR EFL LEARNERS ABSTRACT***

BÜRÜNSEL KONUŞMA ÖĞELERİNİN ALGILANMASI: YABANCI DİL OLARAK İNGİLİZCE
ÖĞRENENLER İÇİN SÖZCE SONU EZGİ VE SÖZCÜK VURGUSU

(212-223)

Burak ÖZSÖZ

***A PRAGMATIC STUDY OF FOOTBALL INTERPRETERS' FACEWORK IN
MEDIATED PLAYER INTERVIEWS AND PRESS CONFERENCES***

FUTBOL ÇEVİRMENLERİNİN OYUNCU RÖPORTAJLARI VE BASIN TOPLANTILARINDAKİ
YÜZE YÖNELİK EYLEMLERİ ÜZERİNE EDİMBİLİMSEL BİR ÇALIŞMA

(224-239)

Semih ZEKA

***KİŞİLER BAĞLAMINDA AYŞE KULİN'İN HER YERDE KAN VAR ADLI ROMANI
ÜZERİNE BİR İNCELEME***

A STUDY ON AYŞE KULİN'S NOVEL NAMED HER YERDE KAN VAR IN THE CONTEXT OF
NOVEL CHARACTERS

(240-263)

İrem Ceren DOĞAN & Şeyda Nur KOCA PEKER

***THE ROLE OF TRANSLATION IN COMMERCIALISATION OF POPULAR
CULTURE: THE LITTLE PRINCE***

POPÜLER KÜLTÜR BAĞLAMINDA METALAŞMADA ÇEVİRİLERİN ROLÜ: KÜÇÜK PRENS
ÖRNEĞİ

(264-276)

Ogeday DUMLU & Hayrunisa TOPÇU

POZİTİVİZM ODAĞINDA HÜSEYİN CAHİT YALÇIN VE HİPPOLYTE TAİNE

HÜSEYİN CAHİT YALÇIN AND HIPPOLYTE TAİNE IN THE FOCUS OF POSITIVISM

(277-290)

UZKAD

Cilt / Volume: 7, Sayı / Issue: 2, 2024

Sena TEBER

***BEYOND THE IDEALISED MATERNAL BOND: REDEFINING THE MOTHER-
DAUGHTER RELATIONSHIP***

İDEALİZE EDİLMİŞ ANNE-KIZ BAĞINDAN ÖTE: ANNE-KIZ İLİŞKİSİNİ YENİDEN
TANIMLAMAK

(291-302)

Aylin YILMAZ ŞAŞMAZ

***QIU JIN'İN ESERLERİNDE ÇİN KADINI VE LİBERAL FEMİNİST DÜŞÜNCENİN
İZLERİ***

CHINESE WOMEN AND TRACES OF LIBERAL FEMINIST THOUGHT IN QIU JIN'S WORKS

(303-321)

İlhan KARASUBAŞI

***YENİ GERÇEKÇİLİK PERSPEKTİFİNDE ALBERTO MORAVIA: KÜÇÜMSEME
ROMANI***

IN THE NEOREALISTIC PERSPECTIVE ALBERTO MORAVIA'S WORK: CONTEMPT

(322-333)

Şevval OKUR & Muhammet MEMİŞ

***YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN YENİ İSTANBUL
SETİNDEKİ OKUMA METİNLERİNİ OLUŞTURAN NİCEL UNSURLARIN DİL
DÜZEYİ UYUMUNUN İNCELENMESİ***

INVESTIGATION OF THE LANGUAGE LEVEL COMPATIBILITY OF THE QUANTITATIVE
ELEMENTS OF THE READING TEXTS IN "YENİ İSTANBUL" USED IN TEACHING TURKISH
TO FOREIGNERS

(334-354)

Defne ERDEM METE

***DISCURSIVE PRACTICES USED FOR MANAGING CONFLICT IN TRAVEL
MEMOIRS***

GEZİ ANILARINDA ÇATIŞMA YÖNETİMİ İÇİN KULLANILAN SÖYLEMSEL
UYGULAMALAR

(355-363)

ZİDEKAD

Cilt / Volume: 7, Sayı / Issue: 2, 2024

YAZAR REHBERİ

1. Yayın İlkeleri

- a. UDEKAD (Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi) uluslararası hakemli bir dergi olup, özel sayılar dışında yılda 4 sayı yayınlanır.
- b. UDEKAD (Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi) Dergisi, dil, edebiyat ve kültür araştırmaları üzerine yazı yayınlayan bir dergidir.
- c. Çalışmalarda özgünlük ve alana katkı sağlama ölçütleri aranır.
- d. Dergimize makale gönderen/gönderecek üyelerin, kullanıcı kimlik bilgilerine **Orcid Numarası'nı** da eklemeleri gerekmektedir.
- e. UDEKAD (Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi) Dergisi'ne gönderilen makaleler, daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış ya da yayımlanmak üzere kabul edilmemiş olmalıdır.
- f. UDEKAD (Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi) Dergisi'ne yayınlanması için makale göndermek isteyenlerin, çalışmalarını <https://dergipark.org.tr/tr/pub/udekad> adresinde yer alan Makale Takip Sistemi'ne üye olarak, buradan göndermeleri gerekir.
- g. Editör Kurulu'nun özel kararı dışında, özetleri 130 kelimedenden az, 200 kelimedenden fazla; ana metni 2200 kelimedenden az, 6000 kelimedenden fazla olan makaleler değerlendirmeye alınmaz.
- h. Makalelerle birlikte <http://www.ithenticate.com/> sitesinden alınacak benzerlik raporu (hiçbir filtreleme yapılmamalı) da ek dosya olarak yüklenmeli ya da dergimizin mail adresine gönderilmelidir. (Doktora öğrencileri danışmanları aracılığıyla veya herhangi bir öğretim üyesinin hesabı ile benzerlik raporu alabilirler. Bağlı bulunulan üniversitenin iThenticate aboneliği varsa söz konusu siteden ücretsiz olarak benzerlik raporu alınabilir).
- i. Herhangi bir yazının UDEKAD (Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi) Dergisi'nin elektronik sistemine eklenmesi, yazının yayınlanması için başvuru olarak kabul edilir ve yazının değerlendirilme süreci başlar. Yazılar için telif ücreti ödenmez.
- j. UDEKAD elektronik bir dergidir. Bu yüzden başvurunun yapılmasından yazının yayınlanması aşamasına kadar uzanan süreçteki tüm işlemler elektronik ortamda gerçekleşir.

- k. Yayınlanması için UDEKAD (Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi) Dergisi'ne gönderilen yazıların basım ve yayın hakları dergiye devredilmiş olur. Bu yazılar dergi yönetiminden izin alınmaksızın bir başka yayın organında yayınlanamaz, çoğaltılamaz ve kaynak gösterilmeden kullanılamaz.
- l. UDEKAD (Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi) Dergisi'ne gönderilmiş yazılardan kaynaklanması muhtemel herhangi bir yasal, hukuksal, ekonomik ve etik sorumluluk, söz konusu yazı yayınlanmış olsa bile yazarlarına aittir. Dergi herhangi bir yükümlülük kabul etmez.
- m. UDEKAD (Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi) Dergisi'nin yayın dili Türkçedir. Ancak belli bir sayıda İngilizce ve Rusça dillerinden gelen yazılar da değerlendirmeye tabi tutulur ve hakemler tarafından yayımlanması uygun görüldüğü takdirde yayımlanır.
- n. Makale takip sistemine yüklenecek olan makalenin başında **en fazla 200 kelimeden** oluşan *Türkçe ve İngilizce özet*, 3-5 kelimelik anahtar kelime / keywords; *Türkçe ve İngilizce başlığa* yer verilmelidir. Türkçe ve İngilizce öz çalışmanın amacını, kapsamını ve sonuçlarını yansıtmalı, okuyucunun makalenin içeriğini kısa zamanda belirlemesine imkân vermelidir. Yabancı dilde yazılan makalelerde – Türkçe ve İngilizceye ek olarak – makale dilinde başlık, öz ve anahtar kelimeler yer almalıdır. Yabancı dildeki özetlerde dil yanlışları olmamasına özen gösterilmelidir. Özet içinde, yararlanılan kaynaklara, şekil ve çizelge numaralarına değinilmemelidir. Özet, 10 punto olarak yazılmalıdır. Öz ve Anahtar Kelimeler uluslararası standartlara uygun olmalıdır. Bu noktada örnek olarak “TR Dizin Anahtar Terimler Listesi, Medical Subject Headings, CAB Theasarus, JISCT, ERIC v.b.” gibi kaynaklar kullanılabilir.
- o. İçerikle uyumlu, onu en iyi ifade eden bir **başlık** olmalı, büyük harflerle 12 punto **koyu** yazı karakteriyle ortadan hizalanarak ve **paragraf başı** ve **girinti** olmadan yazılmalıdır. Başlığın mümkün olduğunca kısa olmasına özen gösterilmelidir.
- p. Makale içerisindeki başlıklar koyu, her bir kelimesinin sadece ilk harfi büyük, sola dayalı olmalı, başka hiçbir biçimlendirmeye yer verilmemelidir.
- q. Ana metin, IBM uyumlu bilgisayar ve Microsoft Word yazılım programı kullanılarak **30** sayfayı geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
- r. Bir makalede sıra ile öz, ana metnin bölümleri, İngilizce genişletilmiş özet (Summary), kaynakça ve (varsa) ekler bulunmalıdır. “Giriş” ve “Sonuç” bölümleri mutlaka bulunmalıdır. “Sonuç”, araştırmanın amaç ve kapsamına uygun olmalı; ana çizgileriyle

ve öz olarak verilmelidir. Makalenin hazırlanmasında geçerli bilimsel yöntemlere uyulmalı, çalışmanın konusu, amacı, kapsamı, hazırlanma gerekçesi vb. bilgiler yeterli ölçüde ve belirli bir düzen içinde verilmelidir. Metinde sözü edilmeyen hususlara “Sonuç”ta yer verilmemelidir. Belli bir düzen sağlamak amacıyla ana, ara ve alt başlıklar kullanılabilir.

- s. Makale **yayıma kabul edildikten sonra**, çalışmanın sonuç bölümünden sonra makalenin yaklaşık %5-15'i (500-750 kelimedenden oluşan) kadar İngilizce genişletilmiş özet (extended abstract) bulunmalıdır. Genişletilmiş özet, “öz”de olduğu gibi araştırma ile ilgili amaç, problem, yöntem, bulgular ve sonuç bilgilerini içermelidir. Makalenizin yurt dışında atıf alabilmesi için bu önemlidir. Araştırma metninde yer almayan herhangi bir bulgu veya sonuç bulundurmamalıdır. Genişletilmiş özette metin içindeki bilgilerle göndermede (Örn. Sayfa 2’de belirtildiği gibi; giriş kısmında da dile getirdiğimiz gibi vs.) bulunulmamalıdır. İngilizce yazılan makalelerde Summary bulunmasına gerek yoktur.
- t. Bir araştırma kurumu/kuruluşu tarafından desteklenen çalışmalarda (BAP, TÜBİTAK, Kalkınma Bakanlığı vb.), söz konusu kurumun/kuruluşun ve projenin adı, varsa, tarihi ve sayısı dipnotla belirtilmelidir.
- u. **Kitap tanıtımı** ve **çevirilerde** “başlık, anahtar kelimeler ve öz”ün İngilizcesi mutlaka bulunmalıdır. Kitap tanıtımlarında yazının başında, tanıtılacak kitabın kapak resmi ve künyesi (basım tarihi, kaçınıcı baskı olduğu, basım yeri bilgileri) bulunmalıdır. Çevirilerde çeviri yapılan kitabın/yayımın künyesi dipnotla belirtilmelidir.
- v. Atıf ve kaynakça yazımında dergimizin kurallarına göre hazırlanmayan makaleler düzeltilmedikçe **kabul edilmeyecektir.**

2. Yazım Kuralları

- a. Yazılar, Microsoft Word programında yazılmalı ve sayfa yapıları aşağıdaki gibi düzenlenmelidir: Kaynak göstermede kullanılan format, APA (American Psychological Association) Style 7th Edition’dir. Gerek alıntılmalarda gerekse de kaynakça kısmında yazarlar, Amerikan Psikoloji Derneği’nin yayımladığı Amerikan Psikoloji Derneği Yayım Kılavuzu’nda belirtilen yazım kurallarını ve formatını takip etmelidir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: <http://www.apastyle.org/learn/tutorials/basics-tutorial.aspx>.

Kâğıt Boyutu	A4 Dikey
Üst Kenar Boşluk	2,5 cm
Alt Kenar Boşluk	2,5 cm
Sol Kenar Boşluk	2,5 cm
Sağ Kenar Boşluk	2,5 cm
Yazı Tipi	Times News Roman
Yazı Tipi Stili	Normal
Yazı Boyutu (normal metin)	12
Yazı Boyutu (dipnot metni)	10
Tablo-grafik	10
Paragraf Girintisi (İlk Satır)	1 cm
Paragraf Aralığı	Önce 6 nk, sonra 0 nk (Tablo ve grafiklerde önce ve sonra 0 nk)
Satır Aralığı	(1,15)
Kaynakça	Asılı ve girinti 0,63 cm, Hizalama: Her iki yana yasla, Aralık önce 6 nk, sonra 0 nk, satır aralığı 1,15 cm.

- b.** Özel bir yazı tipi (font) kullanılmış yazılarda, kullanılan yazı tipi de, yazıyla birlikte gönderilmelidir.
- c.** Satır sonunda heceleme yapılmamalıdır. Paragraf başlarında “TAB” tuşu yerine “ENTER” veya “RETURN” tuşu kullanılmalıdır. Noktalama işaretleri kendilerinden önceki kelimelere bitişik yazılmalıdır. Söz konusu işaretlerden sonra bir harflik boşluk bırakılmalıdır.
- d.** Yazılarda sayfa numarası, üst bilgi ve alt bilgi gibi ayrıntılara yer verilmemelidir. Dipnotlar, sadece yapılması zorunlu açıklamalar için kullanılır ve “DİPNOT” komutuyla otomatik olarak verilir. Buradaki atıflar da parantez içinde yazarın soyadı,

eserin yayım yılı ve sayfa numarası gelecek şekilde düzenlenmelidir. **Örnek:** (Kaya, 2000, s. 15). Dipnotta kullanılan eser kaynakçaya mutlaka konulmalıdır.

- e. **Alıntılar:** Makalede birebir yapılan alıntılar tırnak içinde verilmeli ve alıntının sonunda kaynağı parantez içinde APA kurallarına göre belirtilmelidir. **Beş** satırdan az alıntılar cümle arasında italik olarak, **beş** satırdan uzun alıntılar ise sayfanın solundan 1 cm içeride ve satır başı girintisi 0,5 cm olacak şekilde blok hâlinde **italik** olarak verilmelidir. Birebir olmayan alıntılarının sonunda sadece parantez içerisinde kaynak gösterilmelidir.
- f. **Resimler** parlak, sert (yüksek kontrastlı) olmalıdır. Ayrıca şekiller için verilen kurallara uyulmalıdır. **Şekil, tablo ve fotoğraflar** yazım alanı dışına taşmamalı, gerekiyorsa her biri ayrı bir sayfada yer almalıdır. Şekil ve tablolar numaralandırılmalı ve içeriğine göre adlandırılmalıdır. Numara ve başlıklar, şekillerin altına, tabloların üstüne gelecek biçimde kelimelerin yalnızca ilk harfleri büyük olarak yazılmalıdır. Tablolar, “WORD” programındaki tablo komutuyla yapılmalıdır. Zorunlu durumlarda ise “EXCEL” tabloları kullanılabilir. Gerektiğinde açıklayıcı dipnotlar veya kısaltmalar, şekil ve tabloların hemen altında verilmelidir. Şekil, tablo ve resimler **on sayfa**yı aşmamalıdır.
- g. Kısaltma kullanılacaksa Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu’nda belirtilen kısaltmalar esas alınmalıdır.
- h. Makalede atıf sistemi olarak APA kullanılmalıdır. Makalenin sonunda mutlaka kaynakça bulunmak zorundadır.

Kaynak Gösterme

Metin içi göndermelerde (atıflarda) ve kaynakçada **APA sistemi** esas alınmıştır.

1. Metin içi Kaynak Gösterme (Atıf)

Makalede yapılacak atıflar, ilgili yerden hemen sonra, parantez içinde yazarın soyadı, eserin yayım yılı ve sayfa numarası sırasıyla verilmelidir. Cümle sonunda verilen atıflarda nokta, atıf parantezinden sonra konulmalıdır.

Tek Yazar, Tek Çalışma

* İlgili yerden hemen sonra parantez içinde yazarın soyadı, eserin/çalışmanın yayım yılı ve sayfa numarası verilmelidir.

Örnek: (Karahan, 1996, s. 37)

* Yazarın adı ilgili cümle içinde geçiyorsa parantez içinde tarih ve sayfanın belirtilmesi yeterlidir.

Örnek: Karahan'a (1996, s. 37) göre...

* Metin içinde, cümlede yazar ve yayım yılı belirtiliyor ise ayrıca parantez içinde yazar ve tarih verilmez.

* Kaynağın tamamına yapılan atıflarda parantez içinde yazar soyadı ve yayım yılı yazılır.

Örnek: (Karahan, 1996)

* Atıfta bulunulan kaynak ciltlerden oluşuyorsa cilt numarası, sayfa numarasından önce ve Romen rakamlarıyla yazılır.

Örnek: (Dal, 1955, II/30)

* Bir kaynakta birbirini izleyen sayfalara atıfta bulunuluyorsa sayfa numaraları arasına kısa çizgi (-), farklı sayfalara atıf söz konusu ise virgül (,) konur.

Örnek: (Karahan, 1996, s. 37-45), (Karahan, 1996, s. 103, 106, 124)

İki Yazarlı Çalışma

* İki yazar varsa her ikisinin de soyadı yazılır ve araya ampersant (&) işareti konur.

Örnek: (Kubryakova & Klobukov, 1998, s. 15)

İkiden Fazla Yazarlı Çalışma

* İkiden fazla yazarlı çalışmalarda ilk iki yazarın soyadı araya ampersant (&) işareti konarak yazılır, ikinci yazarın soyadından sonra "vd." kısaltması eklenir.

Örnek: (Şvedova & Uluhanov vd., 1980, s. 157)

Bir Yazarın Aynı Yıl Yaptığı Çalışmalar

* Bir yazarın aynı yıl yaptığı çalışmalar, yıldan sonra a, b, c... harfleri eklenmek suretiyle ayırt edilir.

Örnek: (Klobukov, 2016a, s. 25), (Klobukov, 2016b, s.78)

Soyadları Aynı Yazarların Çalışmaları

* Soyadları aynı olan iki yazarın aynı yılda veya farklı yıllarda yaptığı çalışmalar yazarların soyadları yazıldıktan sonra adlarının ilk harflerinin kısaltılması yoluyla belirtilir.

Örnek: (Çelik, A. 2007, s. 46), (Çelik, H. 2003, s. 27)

Birden Fazla Çalışma

* Birden fazla çalışma kaynak gösterilecekse çalışmalar aynı parantez içinde, yayım yılı en eski tarihli olandan yeni olana doğru, birbirinden noktalı virgülle ayrılarak sıralanır.

Örnek: (Korkmaz, 1982, s. 120; Karahan, 1996, s. 15)

Alıntılanan ya da Aktaran Kaynak

* Çalışmalarda birincil kaynaklara ulaşmak esastır, ama bazı güçlükler nedeniyle ulaşılamamışsa, göndermede alıntılanan ya da aktarılan kaynak belirtilir.

Örnek: (İnalcık, 1955, s. 74'ten aktaran; Çelik, 2007, s. 25)

Tüzel Kişi Yazarlı Kitaplar

Örnek: (TDK, 2012, s. 35), (TTK, 2006, s. 30)

Yazar veya Kurum Adı Belirtilmeyen Kitaplar

* Yazar veya kurum adı belirtilmemişse doğrudan kaynağın adı veya kısaltması (italik) yazılır. Kısaltma yapılmışsa "Kaynakça"da mutlaka açılımıyla birlikte verilmelidir.

Örnek: (*Büyük Kültür Ansiklopedisi*, I/59) veya (BKA, I/59)

Elektronik Kaynaklar

* Yayım yılı biliniyorsa: (Bucak, 2000, s. 7)

* Yayım yılı bilinmiyorsa belgeye erişim yılı yazılır: (Demir, 2018, s. 14)

Yayım Yılı Bulunmayan Basılı Kaynaklar

* Bir basılı kaynakta yayım tarihi kaydı yoksa yerine köşeli parantez içinde "t.y." kısaltması kullanılır.

Örnek: (Demir, [t.y.], s. 14)

Yasa ve Yönetmelikler

* Yasa veya yönetmeliğin adı ve kabul edildiği yıl parantez içinde verilir. Kısaltma da yapılabilir.

Örnek: (Millî Eğitim Kanunu, 1991) veya (MEK, 1991).

2. Kaynakça

Makalede kullanılan bütün kaynaklar ‘‘Kaynakça’’ya alınmalı, makalenin konusu ile ilgili olsa dahi, yazıda değinilmeyen belge ve eserler kaynakçaya dâhil edilmemelidir. Kaynaklar ana metnin sonunda yazar soyadlarına göre (Soyadı Kanunundan öncekiler için yazar adı esas alınır.) alfabetik olarak verilmelidir. Eser adları italik yazılmalıdır. Kaynaklar, mutlaka Latin alfabesi ile yazılmış olmalıdır.

2.1. Kitaplar ve Kitap Niteliğindeki Kaynaklar

Tek Yazarlı Kitaplar

Yazarın Soyadı, Adının baş harfi (Basım Yılı). *Kitabın Adı (İtalik)*. Yayınevi.

Örnek: Karahan, L. (1996). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

İki Yazarlı Kitaplar

İki yazarlı eserlerde her iki yazar da verilir ve araya ampersant (&) işareti konur.

Örnek: Taner, R. & Bezirci, A. (1981). *Edebiyatımızda Seçme Hikâyeler*. Gözlem Yayınları.

İkiden Fazla Yazarlı Kitaplar

İkiden fazla yazarlı eserlerde yalnızca ilk iki yazar belirtilir, diğerleri için ‘‘vd.’’ kısaltması kullanılır.

Örnek: Şvedova, N. & Uluhanov, İ. vd. (1980). *Russkaya grammatika*. Nauka.

Bir Yazarın Aynı Yıl Yayımlanmış Kitapları

Bir yazarın aynı yıl yayımlanan eserlerini ayırt etmek için harfler kullanılır.

Örnek: Bondarko, A. (1976a). *Slav ve Balkan Dil Bilimi*. Nauka.

Bondarko, A. (1976b). *Morfolojik Kategoriler Teorisi*. Nauka.

Bir Yazara Ait Birden Fazla Kitap

Aynı yazara ait birden çok eser yayım yılına göre kronolojik olarak sıralanır.

Tüzel Kişi (Kurum) Yazarlı Kitaplar

Tüzel Kişi (Yayım Yılı). *Kitap Adı*. Yayınevi.

Örnek: Türk Dil Kurumu (2012). *Yazım Kılavuzu*. TDK Yay.

Yazar veya Kurum Adı Belirtilmeyen Kitaplar

Örnek: *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (8 Cilt)* (1977). Dergâh Yay.

Çeviri Kitap

Çeviri bir kitap söz konusuysa çevirenin/çevirenlerin adı eser adından sonra “çev.” kısaltmasıyla belirtilir.

Örnek: Fischer, S. R. (1999). *Dilin Tarihi*. çev. Muhtesim Güvenç. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Kitap İçinde Bölüm

Yazarın Soyadı, Adının baş harfi (Basım Yılı). “Bölüm Adı”. *Kitap Adı (İtalik)*. ed. Adı Soyadı. Yayınevi. Sayfa Aralığı.

Örnek: Klobukov, E. (2009). “Morfoloji”. *Çağdaş Rus Dili*. ed. Pavel Lekant. Nauka. s. 402-585.

2.2. Süreli Yayınlar

Dergi Makaleleri

Yazarın Soyadı, Adının baş harfi (Yıl). “Makalenin Başlığı”. *Derginin Adı (Varsa) Cilt No (Sayısı), Sayfa Aralığı*.

Örnek: Ergün, M. (2009). “Rus Eğitiminde Batılılaşma Çabaları ve Reformlar”. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 2 (1), s. 31-56.

Gazeteler

Yazarın Soyadı, Adının Baş harfi (Yıl. Ay. Gün). “Yazının Başlığı”. *Gazetenin Adı*. (varsa) Sayfa numarası.

Örnek: Köse, P. (2017.11.16). “İdam sehpasından edebiyatın zirvesine: Dostoyevski”. *Yeni Şafak*.

Mülakat ve Röportajlar

Mülakat ve röportajlarda yazar adı olarak bunları yapan kişiler verilir.

Örnek: Yağmur, Ö. (2019.01.21). “Tek kişilik oyunda 11 karaktere hayat vermek: Güle Güle Diva ile Selen Uçer Kampüs’te”. *Hürriyet*.

2.3. Tezler

Yazarın Soyadı, Adının baş harfi (Tarih). *Tez Başlığı*. Tez Tipi. Üniversite Adı.

Örnek: Uğurlu, M. (2018). *Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Aruzlu Şiirler Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

2.4. Bildiriler

Yayımlanmış Bildiriler

Yazar Soyadı, Adının baş harfi (Tarih). “Bildiri Adı”. *Kitabın Adı (Varsa editör/hazırlayan)*. Etkinliğin Tarihi. Yayınevi. Sayfa Aralığı.

Örnek: Güllüdağ, N. (2009). Artvin ağzındaki Gürcüce kelimeler. *Türkiye Türkçesi Ağzı Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri*. 25-30 Mart 2008. Türk Dil Kurumu yay. s. 237-249.

Yayımlanmamış Bildiriler

Yazarın Soyadı, Adının baş harfi (Tarih). “Bildiri Adı”. *Etkinliğin Adı*. Etkinliğin Yapıldığı Şehir.

Örnek: Santhanam, E. & Martin, K. vd. (2001). “Bottom-up steps towards closing the loop in feedback on teaching: A CUTSD project”. *Teaching and Learning Forum – Expanding horizons in teaching and learning*. Perth, Australia.

2.5. Elektronik Kaynaklar

DOI Numarası Olan Elektronik Kaynaklar

Eğer yayım ile eşleştirilmiş DOI numarası varsa künyede verilmelidir.

Örnek: Yaylalı, Y. (2018). “Emîrî Divan’ında Geçen Şahsiyetler”. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* (63), s. 117-134. <http://dx.doi.org/10.14222/Turkiyat3967>.

DOI Numarası Olmayan Elektronik Kaynaklar

Web ortamında yayımlanmış dergilerden yapılan alıntılarda yayımın künyesi, erişim adresi ve tarihi yazılır.

Yazar Soyadı, Adının baş harfi (Yayım Yılı). “Makale Adı”. *Dergi Adı* Cilt No (Sayı): Sayfa Aralığı. Elektronik adres [Erişim Tarihi].

Örnek: Özdemir, Ç. (2018). “Rusya’nın Doğu Akdeniz Stratejisi”. *Seta Analiz* (230), s. 1-20. http://setav.org/assets/uploads/2018/01/Analiz_230Rusya.pdf. [20.04.2018].

E-kitaplar

Yazarın Soyadı, Adının baş harfi (Yayım yılı). *İnternet Belgesinin Başlığı*. Elektronik adres [Erişim Tarihi].

Örnek: Akkuş, M. (2018). *Nefî Divanı*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/57741,nefi-divanipdf.pdf?0> [23.01.2019].

* Yayım yılı yoksa siteye erişim tarihi yıl ay ve gün olarak parantez içinde yazılır.

Örnek: Berkutova, V. (2018). “Feminitivı v russkom yazıke: lingvistiçeskiy aspekt”. *Svobodnoye psihoanalitiçeskoye partnerstvo*. <https://www.psypart.com/feminitivy-lingvisticheskii-aspect>. [18.12.2018].

AUTHOR GUIDE

1. Editorial Principles

- a.* UDEKAD (International Journal of Language, Literature and Culture Researches) is an international peer-reviewed journal, published four times a year except for special numbers.
- b.* UDEKAD (International Journal of Language, Literature and Culture Researches) is a journal that publishes articles on language, literature and culture research.
- c.* In the studies, criteria of originality and contributing to the field are sought.
- d.* Members who sent/send articles to our journal need to add their Orcid Number to their user credentials.
- e.* The articles submitted to UDEKAD (International Journal of Language, Literature and Culture Researches) should not have been published anywhere before or should not be accepted for publication.
- f.* Those who want to submit articles for the publication of UDEKAD (International Journal of Language, Literature and Cultural Researches) should send their work as a member of the Article Tracking System at <https://dergipark.org.tr/en/pub/udekad>.
- g.* Except for the special decision of the Editorial Board, the abstracts of articles less than 130 words or more than 200 words and the main text less than 2200 words or more than 6000 words are not taken into consideration.
- h.* Similarity report (no filtering should be done) from <http://www.ithenticate.com/> should be uploaded as an additional file or sent to our journal's e-mail address. (PhD students can get similarity report through their advisors or with the account of any faculty member. If the affiliated university has an iThenticate subscription, a similarity report can be obtained free of charge).
- i.* The addition of any text to the electronic system of the UDEKAD (International Journal of Language, Literature and Cultural Researches) is accepted as an application for publication and the process of evaluation of the article begins. No royalties are paid for articles.
- j.* UDEKAD is an electronic journal. As a result, all the processes from the application to the publication of the article take place in the electronic environment.
- k.* The publication rights of the publication sent to UDEKAD (International Journal of Language, Literature and Cultural Researches) will be transferred to the journal. These articles can not be published, reproduced, or used without reference to another publication without permission from the editor of the journal.

- l.* Any possible legal, economic and ethical responsibility arising from the writings sent to the UDEKAD (International Journal of Language, Literature and Culture Researches) Journal belongs to the authors even if the mentioned article is published. The journal does not accept any liability.
- m.* UDEKAD (International Journal of Language, Literature and Culture Research) is published in Turkish. However in English and Russian Languages articles will also be evaluated and published if they are deemed appropriate by the referees.
- n.* At the beginning of the article, which will be uploaded to the article tracking system, **up to 200 words** in Turkish and English abstract, 3-5 words for keywords; **Turkish and English titles** should be included. It should reflect the purpose, scope and outcome of the study in English and allow readers to quickly determine the content of the article. Articles written in foreign languages - in addition to Turkish and English - must include title, abstract and keywords in the article language. Care should be taken not to have language mistakes in foreign summaries. Abstract and Key Words must comply with international standards such as Medical Subject Headings, CAB Thesaurus, JISCT, ERIC.
- o.* It should be compatible with the content, it should be the title that best expresses it, and it should be written in capital letters, aligned with 12 pt bold and without the beginning of the paragraph and indentation. The head should be as short as possible.
- p.* Titles in the article should be bold, only the first letter of each word should be capital, left aligned and no other formatting should be included.
- q.* The main text should not exceed 30 pages using IBM compatible computer and Microsoft Word software program.
- r.* In studies supported by a research institution / organization, the name of the institution / organization and the project, if any, date and number, should be indicated in footnotes.
- s.* Book title and translations should include the title, keywords and abstract in English. At the beginning of the manuscript, the cover image and the identification of the book to be introduced (date of publication, edition of the book, information about the place of publication) should be included in the book introductions. In the translations, the title of the translated book / publication should be indicated with a footnote.
- t.* Articles which are not prepared according to the rules of our journal will not be accepted unless they are corrected.

2. Writing Rules

- a. Manuscripts should be written in Microsoft Word and the page structure should be arranged as follows: The format used for referencing is APA (American Psychological Association) Style 7th Edition. In both quotations and bibliography, authors should follow the spelling rules and format specified in the American Psychological Association's Publication Guide published by the American Psychological Association.

Paper Size	A4 Vertical
Top Margin	2,5 cm
Bottom Margin	2,5 cm
Left Margin	2,5 cm
Right Margin	2,5 cm
Font	Times News Roman
Font Style	Normal
Type Size (Regular Text)	12
Type Size (Footnote Text)	10
Table-graphic	10
Paragraph Entry (First Line)	1 cm
Paragraph Spacing	Before 6 nk, after 0 nk (Table and graphic – before and after 0 nk)
Line Spacing	1,15
References	Hanging and indentation 0.63 cm, Alignment: Justify, Range before 6 nk, then 0 nk, line spacing 1.15 cm.

- b. In the special font used articles, the font used should be sent with the article.

- c. Do not spell at the end of the line. At the beginning of the paragraph, “ENTER” or “RETURN” key should be used instead of “TAB” key. Punctuation should be written adjacent to the preceding words. The space must be followed by one letter.
- d. Manuscripts should not include details such as page numbers, headers and footers. Footnotes are used only for mandatory explanations and are given automatically with the “NOTE” command. References should be written in brackets with the surname of the author, year of publication and page number. Example: (Kaya, 2000, s. 15). The work used in the footnote should be included in the bibliography.
- e. Citations should be given in citation marks and the source should be indicated in parenthesis according to APA rules. Citations less than five lines should be italicized between sentences and citations longer than five lines should be italicized 1 cm from the left of the page and in block form with 0.5 cm indentation. At the end of non-verbal citations, only references should be given in parentheses.
- f. Images should be bright, hard (high contrast). In addition, the rules given for the figures must be followed. Figures, tables and photographs should not extend beyond the writing area, if necessary, each should be on a separate page. Figures and tables should be numbered and named according to their contents. Numbers and titles should be capitalized with only the first letters of the words under the figures and above the tables. Tables should be made with the table command in the WORD program. In compulsory cases, “EXCEL” tables can be used. If necessary, explanatory footnotes or abbreviations should be given just below the figures and tables. Figures, tables and images should not exceed ten pages.
- g. In terms of spelling and punctuation, Turkish Language Institution Spelling Guide should be based on beyond exceptions required by the article or topic.
- h. APA should be used as the citation reference system. At the end of the article, there must be a bibliography.

Citations

The APA system is based on in-text references and references.

1. In-text citation (Citation)

Citations to be made in the article should be given in brackets immediately after the relevant place, in the order of the author's surname, year of publication and page number. For citations given at the end of the sentence, the period should be placed after the reference parenthesis.

Single Author, Single Study

* The author's surname, the year of publication and the page number of the work should be given in parenthesis immediately after the relevant place.

Example: (Karahan, 1996, s. 37)

* If the author's name is mentioned in the relevant sentence, it is sufficient to specify the date and page in parentheses.

Example: According to Karahan (1996, s. 37)...

* If the author and the publication year are specified in the text, the author and date are not given in parenthesis.

* In the references to the entire source, the surname of the author and the year of publication are written in parenthesis.

Example: (Karahan, 1996)

* If the cited source consists of volumes, the volume number is written before the page number and in Roman numerals.

Example: (Dal, 1955, II / 30)

* If a source is referenced to successive pages, a hyphen (-) is inserted between the page numbers, and a comma (,) is placed if it is referenced to different pages.

Example: (Karahan, 1996, s. 37-45), (Karahan, 1996, s. 103, 106, 124)

Two-Author Work

* If there are two authors, the surnames of both are written and an ampersand (&) is inserted.

Example: (Kubryakova & Klobukov, 1998, s. 15)

Working with More Than Two Authors

* In the works with more than two authors, the surnames of the first two authors are written with an ampersand (&) and the abbreviation "et al." is added after the surname of the second author.

Example: (Şvedova & Uluhanov et al. 1980, s. 157)

Author's Works in the Same Year

* The works of an author in the same year are distinguished by adding the letters a, b, c after the year.

Example: (Klobukov, 2016a, s. 25), (Klobukov, 2016b, s. 78)

Works of the same authors

* The works of two authors whose surnames are the same in the same year or in different years are indicated by shortening the first letters of their names after the surnames of the authors.

Example: (Çelik, A. 2007, s. 46), (Çelik, H. 2003, s. 27)

Multiple Works

* If more than one study is to be cited, the works are listed in the same parenthesis, separated from the oldest date to the new one, separated by semicolons.

Example: (Korkmaz, 1982, s. 120; Karahan, 1996, s. 15)

Citing or Transferring Source

* In the studies it is essential to reach the primary sources, but if it is not reached due to some difficulties, the reference quoted or transmitted is indicated.

Example: (Transferring from Inalcik, 1955, s. 74; Çelik, 2007, s. 25)

Books with Legal Entity Author

Example: (TDK, 2012, s. 35), (TTK, 2006, s. 30)

Books with No Author or Institution Name

* If the name of the author or institution is not specified, the name or abbreviation (italic) of the source is written directly. If the abbreviation is made, “Bibliography” should be given with its opening.

Example: (Great Culture Encyclopedia, I / 59) or (RDA, I / 59)

Electronic Resources

* Year of publication is known: (Bucak, 2000, s. 7)

* If the publication year is not known, the year of access to the document is written: (Demir, 2018, s. 14)

Printed Sources with No Publication Year

* If there is no publication date record in a printed source, the abbreviation “t.y. içinde” is used in square brackets.

Example: (Demir [t.y.], s. 14)

Laws and Regulations

* The name of the law or regulation and the year in which it is accepted is given in parentheses. Abbreviation can also be made.

Example: (National Education Act, 1991) or (MEK, 1991).

2. References

All references used in the article should be included in the “Bibliography”. References should be given at the end of the main text in alphabetical order according to the surnames

of the author. Names of works should be written in italics. References should be written in Latin alphabet.

2.1. Books

Single Author Books

Author's Surname, Name (Publication Year). Title of the Book (Italic). Place of Publication: Publisher.

Example: Karahan, L. (1996). *Anadolu Ağzlarının Sınıflandırılması*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Two Author Books

In the works with two authors, both authors are given and a ampersand (&) is placed between them.

Example: Taner, R. & Bezirci, A. (1981). *Edebiyatımızda Seçme Hikâyeler*. Gözlem Yayınları.

Books with More Than Two Authors

For works with more than two authors, only the first two authors are indicated, for others the abbreviation "et al.." is used.

Example: Şvedova, N. & Uluhanov, İ. vd. (1980). *Russkaya grammatika*. Nauka.

An Author's Books Published Same Year

Letters are used to distinguish an author's works published in the same year.

Example:

Bondarko, A. (1976a). *Slav ve Balkan Dil Bilimi*. Nauka.

Bondarko, A. (1976b). *Morfolojik Kategoriler Teorisi*. Nauka.

Multiple Books of One Author

Multiple works of the same author are listed in chronological order by the year of publication.

Books with Legal Entity Author

Legal Entity (Year of Publication). *Book Title*. Publisher.

Example: Türk Dil Kurumu (2012). *Yazım Kılavuzu*. TDK Yay.

Books with No Author or Institution Name

Example: *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (8 Cilt)* (1977). Dergâh Yay.

Translation Book

In the case of a translation book, the name of the translator (s) is indicated by the abbreviation "trans." after the title.

Example: Fischer, S. R. (1999). *Dilin Tarihi*. trans. Muhtesim Güvenç. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Chapter in a Book

Author's Surname, Name (Publication Year). "Section name". *Book Title* (Italic). ed. Name and surname. Publisher. Page Range.

Example: Klobukov, E. (2009). "Morfoloji". *Çağdaş Rus Dili*. ed. Pavel Lekant. Nauka. s. 402-585.

2.2. Periodicals

Journal Articles

Author's Surname, Name (Year). "Title of Article". *Journal Name*, Volume No (Number): Page Range.

Example: Ergün, M. (2009). "Westernization Efforts and Reforms in Russian Education". *Journal of Theoretical Educational Sciences*, 2 (1), s. 31-56.

Newspapers

Author's Surname, Name (Year, Month, Day). "Title of Manuscript". *Name of the newspaper*. (if applicable) Page number.

Example: Köse, P. (2017.11.16). "İdam sehpasından edebiyatın zirvesine: Dostoyevski". *Yeni Şafak*.

Interviews

In interviews, the persons who do these are given as the author's name.

Example: Yağmur, Ö. (2019.01.21). "Tek kişilik oyunda 11 karaktere hayat vermek: Güle Güle Diva ile Selen Uçer Kampüs'te". *Hürriyet*.

2.3. Theses

Author's Surname, Name (Date). *Thesis Title*. Thesis Type. University Name.

Example: Uğurlu, M. (2018). *Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Aruzlu Şiirler Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

2.4. Proceedings

Published Papers

Author Surname, Name (Date). Name of the paper. *Title of the book* (if any). Date of the event. Publisher. Page Range.

Example: Güllüdağ, N. (2009). Artvin ağzındaki Gürcüce kelimeler. *Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri*. 25-30 Mart 2008. Türk Dil Kurumu yay. s. 237-249.

Unpublished Papers

Author's Surname, Name (Date). Name of the paper. *Name of the event*. The City of the Event.

Example: Santhanam, E. & Martin, K. vd. (2001). "Bottom-up steps towards closing the loop in feedback on teaching: A CUTSD project". *Teaching and Learning Forum – Expanding horizons in teaching and learning*. Perth, Australia.

2.5. Electronic Resources

Electronic Resources with DOI Number

If there is a DOI number paired with the publication, it must be given on the tag.

Example: Yaylalı, Y. (2018). "Emîrî Divan'ında Geçen Şahsiyetler". *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* (63), s. 117-134. <http://dx.doi.org/10.14222/Turkiyat3967>.

Electronic Resources Without DOI Number

The excerpts from journals published on the web environment include the title, access address and date of the publication.

Author Surname, Name (Publication Year). "Article Name". *Journal Title* Volume No (Issue): Page Range. Electronic address [Access Date].

Example: Özdemir, Ç. (2018). "Rusya'nın Doğu Akdeniz Stratejisi". *Seta Analiz* (230), s. 1-20. http://setav.org/assets/uploads/2018/01/Analiz_230Rusya.pdf. [20.04.2018].

E-books

Author's Surname, Name (Publication Year). *Title of the Internet Document*. Electronic address [Access Date].

Example: Akkuş, M. (2018). *Nefî Divanı*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/57741,nefi-divanipdf.pdf?0> [23.01.2019].

* If there is no publication year, the date of access to the site is written in parentheses as the year, month and day.

Example: Berkutova, V. (2018). "Feminitivı v russkom yazıke: lingvistiçeskiy aspekt". *Svobodnoye psihoanalitiçeskoye partnerstvo*. <https://www.psympart.com/feminitivy-lingvisticheskii-aspect> [18.12.2018].

Alper TULGAR*

**SUBVERTING THE DOMINANT CULTURE:
EUGENIC DISCOURSE IN *THIS OTHER EDEN*
BY PAUL HARDING****

ABSTRACT

Paul Harding in his latest novel delves into the true and tragic story of Malaga Island, a small island located off the shores of Maine. It is historically important for the United States since it became the symbol of racism and eugenics. The government was urged by eugenicists to promote the sterilization of certain people with mental and physical disabilities. Although the aim was to improve the hereditary characteristics of the human population to have a more developed society, basic human rights were violated, and history witnessed atrocities and the Holocaust in Nazi Germany. Paul Harding in his novel, *This Other Eden* deals with the eugenic era in history. Despite living in harmony on an island with a unique racial integration, the characters are evicted and institutionalized under false claims. This study investigates the novel *This Other Eden* and how the eugenic discourse is employed in the novel. The study aims to explore certain ways in which the novel addresses ideas related to eugenics. This approach involves the examination of characters and thematic elements that involves eugenic concepts. By referring to the eugenics-related ideas and practices, this study explores how Paul Harding reflects eugenics in his latest novel.

Keywords: Paul Harding, *This Other Eden*, eugenics, Malaga Island

**HÂKİM KÜLTÜRÜ YIKMAK: PAUL
HARDİNG'İN *THIS OTHER EDEN* ROMANINDA
ÖJENİK SÖYLEM**

ÖZET

Paul Harding, son romanında Maine kıyılarında bulunan küçük bir ada olan Malaga Adası'nın gerçek ve trajik hikâyesini anlatmaktadır. Ada ırkçılığın ve öjenik sembolü hâline gelmesi nedeniyle ABD için tarihsel olarak önemlidir. Öjenistler hükümetin zihinsel ve fiziksel engelli bazı kişilerin kısırlaştırılmasını teşvik etmesini istemişlerdir. Amaç, insan nüfusunun kalıtsal özelliklerinin iyileştirilmesi ve daha gelişmiş bir toplum yaratılması olsa da Nazi Almanya'sında temel insan hakları ihlal edilmiş, tarih zulümlere ve Holokost'a sahne olmuştur. Paul Harding, *This Other Eden* adlı romanında tarihteki öjenik dönemi konu almaktadır. İrsal entegrasyona sahip bir adada uyum içinde yaşamlarına rağmen karakterler sahte iddialarla tahliye edilmiş ve çeşitli kurumlara gönderilmişlerdir. Bu çalışma, *This Other Eden* romanını ve öjenik söylemin romanda nasıl kullanıldığını incelemektedir. Çalışma, romanın öjeni ile ilgili fikirleri ele alma yöntemlerini araştırmayı ve analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, bazı karakterlerin ve öjenik kavramları içeren tematik unsurların incelenmesini içerir. Bu çalışma, roman bağlamında öjeni ile ilgili fikir ve uygulamalara değinerek Paul Harding'in son romanında öjeniyi nasıl yansıttığını araştırmaktadır.

Anahtar kelimeler: Paul Harding, *This Other Eden*, öjeni, Malaga Adası

* Öğr. Gör. Dr., Atatürk Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Erzurum/Türkiye. E-posta: alper.tulgar@atauni.edu.tr, Lecturer (PhD), Atatürk University, School of Foreign Languages, Erzurum / Türkiye. E-mail: alper.tulgar@atauni.edu.tr

** This article is the revised and developed version of the unpublished conference presentation entitled “Eugenic Discourse in *This Other Eden* by Paul Harding”, orally delivered at the 9th *International Conference on Narrative and Language Studies Symposium* / Bu makale 9. *Uluslararası NALANS Konferansı Sempozyumu*'nda sözlü olarak sunulan ancak tam metni yayımlanmayan “Eugenic Discourse in *This Other Eden* by Paul Harding” adlı tebliğin içeriği geliştirilerek ve kısmen değiştirilerek üretilmiş hâlidir.

Introduction

Paul Harding, the Pulitzer Prize-winning author, based his latest novel on the true and tragic story of Malaga Island, a tiny island situated off the shores of Maine. Malaga Island holds a significant meaning as both a cultural and historical landmark in the United States and symbolizes the racist and eugenic aspect of the era. It stands as a tragic reminder of a time when people of different races and backgrounds coexisted in harmony, free from prejudice. Sadly, this idyllic state of tolerance and empathy was shattered by acts of intolerance and injustice. The island now serves as a stark symbol of how false accusations instantly stripped away the very foundation of respect for diverse races and cultures that once thrived there.

Malaga Island was inhabited by a unique community consisting of different races from 1860 to 1912. They made their living by mostly fishing and farming. Despite forming a peaceful and harmonious society, the inhabitants of Malaga Island suffered from unjust practices done by the state (Drew, 2019; Davenport, 2020). They were portrayed as immoral people in newspaper reports and faced accusations of wickedness and sin, which led to their forced eviction. It is significant to note that these unfounded allegations were made deliberately to justify the removal of the community from the island. The racial integration of the island was unique in an era when racism was on the rise. With the re-emergence of racial intolerance towards African Americans, Malaga Island with its distinct features such as its geography and racial variety was regarded to be a threat. Not only did this unjust act of eviction disrupt their lives, but it also created a community that was discriminated, marginalized, and silenced. Their rights to live peacefully on the island were taken away from them. These false accusations and the following eviction show the consequences of discrimination and racism that were prevalent during that era. Any efforts to eradicate these unfair practices were silenced, and they were deliberately forced to be a marginalized group. Being forcibly evicted from their homes and being sent to different institutions traumatized the community (Pedersen, 2019). The discriminatory ideology known as eugenics played an important role in the eviction of residents from the island. Those supporting this ideology felt superior to other races and were stubborn to carry out the eviction process. By rationalizing their actions based on genetic superiority, they regarded themselves as the rightful owners of the island during that era.

Origins of Eugenics: Tracing its Historical Roots

The word eugenics is believed to have been coined by Charles Darwin's cousin, Francis Galton. Stemming from the theories of social Darwinism, eugenics gained popularity in the 19th and 20th centuries. To improve the population and reduce the undesirable outcomes of genetics, sterilization, and selective breeding were promoted (Kevles, 1999). By ignoring human rights violations and social consequences of the practice, the genetic quality of the human species was aimed to be improved. It should be stated that eugenics is a pseudo-scientific practice that advocates improving the human species by removing certain hereditary characteristics that are claimed to hinder the advancement of humankind. These hereditary characteristics are often related to mental and physical disabilities and races. Especially at the end of the First World War, eugenics in many countries became highly popular (Alemdaroğlu, 2005, p. 68). Although it is mostly associated with the Nazis during the Second World War, it is important to note that sterilization of people that were considered not fit to have children was carried out in Europe, America, and Asia. Sweden for example, sterilised about 60,000 people most of whom were women between the 1930s

and 1970s (Kevles, 1999). It is clear that eugenics was not limited to a brief period but rather expanded over decades. Thus, it is difficult to estimate the far-reaching consequences of the practice.

What is considered to be related to eugenics in the modern era is controversial since the recent scientific improvements may be interpreted as interfering with genetics. Tom Shakespeare, an influential critic in the realm of disability studies, asserts that although some consider the practice of prenatal screening as a part of Nazi eugenics, it is not fair to associate prenatal screening directly with eugenics. However, he states that the medical profession may remove the freedom of choice (1998). The Law for the Prevention of Progeny with Hereditary Diseases was officially announced on 14 July 1933 in Germany and came into effect in 1934. Those who were aimed to be sterilized were put into different categories such as hereditary feeble-mindedness, schizophrenia, manic-depressive insanity, hereditary epilepsy, Huntingdon's chorea, blindness, deafness, and severe hereditary malformation (Turda, 2010, p. 94). Hereditary diseases mentioned above were targeted to be eliminated by the Nazi regime's selective breeding program. People falling into the categories above would be prohibited from having children. The clear misguided belief that racial purity can be maintained in a society is held by eugenicists. Many eugenicists believed that "since people could not escape their eugenic destiny, the only solution was to stop the 'unfit' from procreating" (Lantzer, 2011, p. 28). Marius Turda also states that in the 20th century, eugenics aimed to improve the human race by controlling heredity since it was believed at the time that mental and physical disabilities originated from genetics. Therefore, the intention was to improve future generations and ensure the survival of the human races by preventing these individuals from having children (Turda, 2022). It is clear that eugenics is strictly related to essentialism which puts emphasis on the unchanging characteristics of people.

Nancy Ordover states that early eugenics supporters believed in the superiority of certain peoples like Anglo-Saxons and Nordics and attributed any sexual or intellectual deviations, as well as financial dependency, to heredity. As a result, they claimed that sterilization of the poor, disabled, and immoral could potentially improve the human race. To this end, they also supported antimiscegenation laws prohibiting interracial sex and marriage (2003, p. xii). Margrit Shildrick suggests that in the post-Darwinian times, eugenics was not criticized based on moral values since it was thought to be scientifically grounded and practical. The critic also points out that the acceptance of eugenics was not solely based on a scientific perspective but rather on societal considerations of aesthetics and morals (2009, pp. 52-53). This clearly highlights the combination of factors such as science, ethics, and societal values in shaping the practices of eugenics in a historical context.

In her comprehensive book exploring the historical background of eugenics in the United States, Ordover highlights the persistent portrayal of immigrants and their children as foreign entities that are impossible to assimilate into society. The author stresses that immigrants are depicted as sources of contamination and disease. By referring to Proposition 187, which was a controversial ballot measure in 1994 aiming to prevent illegal immigrants from using the public services of the state like public education and healthcare (Library of Congress), Ordover draws attention to the created connection between immigrants and the spread of contagious diseases (2003, pp. 54-55). The negative image of immigrants can be said to be persistent over time. It can be concluded that such negative stereotypes and metaphors have been applied to justify

discriminatory acts against immigrants. A similar approach can be observed in the novel *This Other Eden*.

In an article in Time magazine titled *Cursed by Eugenics*, the subtitle is “A belief that human intelligence could guide evolution led the world to concentration camps” which indicates the era’s potential scientific advancements in medicine. However, the author warns that the theory of eugenics in the past should serve as a cautionary tale since in Germany, it led to the birth of concentration camps. The author maintains that early supporters of the theory based their thinking on Darwinian ideas, claiming that for a better human race, natural selection was needed. However, it is stated that atrocities were justified for the benefit of an improved human population (Gray, 1999). It is interesting to note that eugenic sterilization for the sake of the improvement of the human race was implemented in the United States before it was adopted in Nazi Germany during the Second World War (Lombardo, 2011, p. 1). Indiana’s 1907 Eugenics Law was the first in the United States and the first sterilization law in the world (Lantzer, 2011, p. 27). In the US, the practices such as forced sterilization and selective breeding were implemented as early as the beginning of the 20th century. Eugenic practices were shockingly adopted in the US before it was embraced by Nazi Germany. However, it is evident to state that the Nazis adopted more violent and inhumane practices that caused countless atrocities violating human rights.

From a biological perspective, physical flaws were considered to reflect a person’s unfit or inferior hereditary. The theory of French scientist Jean Baptiste Lamarck, for instance, that unwanted hereditary characteristics would be reversed in a positive environment was challenged by August Weismann who suggested that heredity was independent of environmental factors. The Lamarckian view which was optimistic in its nature was replaced by a more pessimistic theory that focused on the unchanging nature of heredity (Carlson, 2011, p. 12). This biological interpretation of the human race led to a more cynical approach suggesting the possibility of the improvement of society from one generation to another was slight unless necessary measures were taken to remove unfavorable hereditary characteristics. Besides this biological understanding of the human population, there were other factors shaping the frame of eugenics. Society was gradually adapting to urbanization. Paul A. Lombardo states that people born before 1920, when urbanization was not a trend in the US, lived on farms around their farm animals. Thus, animal husbandry taught them how to improve their stocks and herds, which eventually made it plausible to implement the same procedure in humans (2018, pp. 1306-1307). People thus found it reasonable to take the necessary measures to improve their own race based on their understanding of animal husbandry. Based on their experiences on their farms, eugenics seemed as a ground-breaking theory. However, there have been “profound debates around eugenics, about desirable and undesirable bodies—those doomed to sterilization, enslavement, or colonization or deemed perverse, deviant, pathological, or deficient” (Subramaniam, 2014, p. 10). Although there was a period in history when eugenics was implemented by disregarding basic human rights, these pseudo-scientific practices are no longer considered to be acceptable.

Eugenic Discourse in *This Other Eden* by Paul Harding

The word “Eden” in the title of the novel *This Other Eden* is employed in literature to refer to an idyllic, beautiful, and peaceful place. As an idealized place or a demi-paradise, this place offers beauty to its inhabitants, whereas Harding uses the title rather ironically to stress the contrast between the name and the brutality the inhabitants suffered from. The author from the very

beginning employs irony to show the reader the evident contrasts between a paradise and the island in the novel. The title of the novel thus serves as an ironic foreshadowing, suggesting the idyllic nature of the island would transform into a complete opposite.

The Honey family's existence on the Maine Island starts with Benjamin and Patience. Benjamin was a Bantu, which is a native African ethnic group, and his wife descended from Ireland. As part of a community of 30 people, the ethnic diversity on the island was remarkable. The novel starts with the story of Benjamin and Patience, one of the first settlers on the island. Benjamin, who was once enslaved, settled on the island in 1793 to grow apple trees. In 1911 more than a hundred years after the first settlement, Esther Honey, great-granddaughter of Benjamin and Patience, her son Eha, his two daughters Charlotte aged 8, and Tabitha aged 10, and his son, Ethan, 15 were affected by the eviction. At the beginning of the novel, the highly diverse and complicated family lineage of the Honeys is stressed. The family's ancestry is a mix of various ethnic backgrounds. Over a hundred years, the Honeys consisted of multiple mixed races, which stressed their blended cultural values. It is especially important to have such a mixed-racial family on the island in terms of respecting cultural diversity. The main indicator of African and Scottish heritage is to have Angolan fathers and Scottish grandfathers. The writer suggests ethnic diversity by giving examples such as Irish and Congolese ancestry, Cape Verdean and Penobscot (a native American ancestry) relatives, cousins from Dingle (Ireland), Glasgow (Scotland), and Montserrat (A Caribbean Island). These different ethnic groups highlight the diverse family connections of the Honeys. The author paints a picture of a family with a unique and diverse heritage, with ancestors coming from all over the world.

There were at that time two other families on the island named the McDermotts and the Larks as well as two others named Annie Parker and Zachary who lived alone. Although Theophilus and Candace Lark, members of the Larks were cousins but allegedly and possibly brothers and sisters, they had nine children, four of whom survived. This inbreeding resulted in unhealthy children who were hard of hearing, near-sighted, asthmatic, and highly sensitive to sunlight, the main reason why they were called nocturnal. The Lark children, Camper, Duke, and Rabbit were not able to talk or see well. Millie has the responsibility of her siblings as the second child of the family. This inbreeding would later be one of the main arguments of the council to evict the island since they argued that the islanders were immoral.

The McDermott sisters, Violet and Iris cared for three children—two sisters and a brother, named Norma, Emily, and Scotty Sockalexis. The children were the orphans of a Penobscot woman named Cheryl. Their parents Ginny and Terrence despite claiming their Congolese heritage had a mixed background: “But with the island's usual mingled background of darker and lighter, African and European forbears, the full range of their ancestors' features were expressed in Violet and Iris as if through a prism” (Harding, 2023, pp. 29-30). It is evident that mixed racial background is not limited to the Honeys in the novel.

Besides the residents, there is another character named Matthew Diamond coming from the mainland. As an old missionary, he opens a school on Apple Island to teach children maths, Latin, painting, and literature. Esther resembles Mr Diamond to his father, whom she detested. Esther was verbally, physically, and sexually abused by her father. She gave birth to Eha from her own father. Later Esther pushed his father off the cliff. While her sister left the island before their mother died, Esther stayed on Apple Island: “Esther loathed her father and his memory with a

steady, seething rage it had taken her years to cool to a simmer and her dislike of Mr. Diamond felt like the same sort, if not half as furious” (2023, p. 40). This part serves as a foreshadowing in the novel. The connection built by Esther between her father and Mr Diamond shows that Mr Diamond will bring about severe consequences for the people on the island. Mr Diamond is a part of the relief society which would have a school built on the island to teach various subjects. However, the residents on the island anticipate that no good deeds may come from mainlanders since they are sure that they will interfere with their lifestyle:

that no good ever came of being noticed by mainlanders, which always meant being noticed by white people—plain white, her mother and aunts and cousins called them, to distinguish them from the lighter-skinned Apple Islanders, in whose veins ran blood from every continent but Antarctica, just like everyone else’s there, no matter what shade their skin. (2023, p. 42)

It is evident that Esther’s mother believed being the focus of mainlanders was a risk that needed evading. By saying ‘white people’, the colour of the skin is not meant. The phrase ‘white people’ includes those in power and mainstream and those who can change others’ lifestyles. Even though there are lighter-skinned people on the island, the islanders call mainlanders white due to the power they have. Although there are lighter-skinned people on Apple Island, they are not regarded to be white because their backgrounds are mixed of multiple continents. Esther’s mother once told her, “The better he tries to do, the more outside attention he’ll bring, and that’s no good. No good at all” (2023, p. 42). The message of ‘the white man’s burden’ is given here to emphasize that those in the mainstream assume that it is their natural right to interfere with others’ lifestyles. The diversity on the island is also stressed because apart from Antarctica, there are descendants from every continent.

The first international congress on eugenics is mentioned in the novel. Major Leonard Darwin, Charles Darwin’s son’s speech is stressed through Mr Diamond’s letter to his friend. Mr Diamond’s racist approach is exemplified: “*that all men are my brothers, all women my sisters, all souls my family—I nevertheless feel a visceral, involuntary repulsion whenever I am in the presence of a living Negro*” (2023, p. 45). A committee consisting of three counsellors, the council secretary, and three doctors come to inspect the residents of Apple Island. With the committee, there is an intern and a reporter as well. With Matthew Diamond accompanying them, the committee goes door to door to inspect every resident. One of the doctors is an expert in phrenology and brain physiology. Phrenology proposed by Franz Joseph Gall refers to the study of one’s skull to analyse their psychological attributes such as their strengths and weaknesses (Greenblatt, 1995). Comparing the similarities and differences between phrenologists and eugenicists, Victor L. Hilts states that both phrenologists and eugenicists shared the idea that the progress of the human race depended heavily on selective breeding. They held the fear of the degeneration of the human race slowly if certain measures were not taken. However, the author explains that while eugenicists urged the government to take action against the possible consequences of degeneration, phrenologists warned individuals to adhere to the laws of hereditary descent as a moral duty. (Hilts, 1982, p. 73) Unlike eugenicists, phrenologists did not ask for the government’s involvement to promote selective breeding practices. They rather emphasized the importance of personal responsibility. Although it has lost its credibility as a branch of science at the present, it had a substantial influence in the 19th century. The doctors of the committee are

especially interested in the islander's skulls and the effects of inbreeding. When one of the doctors tries to inspect Scotty's head with callipers, Violet refuses and reacts angrily. Nevertheless, they carry on with their measuring: "The doctors measured the women and children's skulls and foreheads and cheekbones and noses and ears and mouths. They checked their arms and hands and legs and feet and checked their teeth with wooden tongue depressors" (2023, pp. 51-52). Incestuous marriage is condemned by the committee. While the measurement continues with Esther, Mr Diamond thinks, "Livestock, Matthew Diamond thought. No. Lower than that. He wanted to say, This woman can recite Hamlet, you know. The doctor continued measuring Eha, murmuring to the intern, Mulatto; high-grade imbecile, or moron; insanity; probable eroticism" (2023, p. 53). Esther knows how to read and write, she recites Shakespeare's work, especially Hamlet; however, she is treated as less than a human. Her son, Eha is regarded to lack intellect and reported to have insanity. The committee treats the residents on Apple Island as inferior and not worthy.

The reporter coming with the committee reports in the newspaper that the island is notorious in terms of laziness and insanity. They are referred to be lost souls and the only institution worth mentioning is Matthew Diamond's school, which reflects the morals of mainlanders. The superiority of white people is stressed in the report. The school is portrayed as an institution bringing light to a degenerate place. The photos of the residents Bernard Richardson took on Apple Island are sold with highly offensive remarks on them mocking and ridiculing the islanders. The report in the newspaper serves as the starting point to ignite a protest against the islanders by slandering them. The residents' lives are limited to the island and they have little connection with the outside world. They are not able to defend or speak up for themselves, so the narration is written for them.

Throughout the novel, any laws, newspaper reports, or personal letters that disrupt the linear flow of the novel are given in italics by the author. One of these passages is directly related to the eugenics movement in state prisons: "*if in the verdict of the majority of said boards, procreation by any such persons would produce progeny with predispositions to moronism, mongolism, lunacy, feeble-mindedness, idiocy, or imbecility*" (2023, p. 63), then the operations of vasectomy or oophorectomy can be practiced to prevent such births. What happened on Apple Island is a tragic outcome of eugenics. In one of Mr Diamond's letters, he writes to his friend that "*the State is now certain to break up the settlement on Apple Island & evict the islanders sometime in the summer*" (2023, p. 68) and asks for his friend to host Ethan Honey whose talent he truly believes in. Apart from Ethan's talent, Mr. Diamond is fascinated by the tone of his skin colour since it is not possible to tell that he is mixed. Mr Diamond's racist remarks are explicitly given in the novel to stress his perspective. He is clearly racist and believes in eugenics. Although Tabitha and Emily have different skills as well in Latin and algebra, Mr Diamond does not ask help for them because they cannot be mistaken for white due to their physical characteristics.

Esther despite being misrepresented by mainlanders is nature-conscious and foresighted. Based on her observations about Mr Diamond, she concludes that they will be challenged by the outside world: "Soon enough, Pharaoh will come after us, like he always does. She thought of the Hebrews leaving Egypt, Pharaoh's army at their heels" (2023, p. 81). According to the Biblical description in the Book of Exodus, Pharaoh refuses Moses' demand to let the Israelites, who were then enslaved in Egypt, go. In the novel, a connection is set between Pharaoh, who pursued the

Israelites despite complying with the demand due to a series of plagues upon Egypt and the mainlanders. Esther is a character with valuable insight. She is able to foresee that the future is gloomy for them as a result of their interaction with Mr Diamond. In line with her prediction, the eviction process begins. Upon the demands of the committee, “*it was decided that the cause of humanity and public health necessitated the colony be broken up and the inhabitants segregated*” (2023, p. 90). The segregation was decided, and seven of the children would be committed to a school “for the Feebleminded” (p. 90). The lives of those who are assumed to be inferior are directed by those in power. The only viable way to be redeemed suitable in the outside world is to be closer to white people. According to Mr. Diamond, for instance, Ethan “is light enough skinned and blue enough eyed and straight enough haired and artistically enough gifted” to be saved (2023, p. 92), and thus he can pretend not to be one of the islanders. Mr Diamond’s thoughts reveal that coming from a mixed race is something to be ashamed of.

no one will ever know about the blood that flows in their veins, no one will ever be able to tell from their skin or their eyes or their hair that their great-auntie was from Kamerun, that their father’s father came from Nubia by way of Mississippi, that their mother was a full-blooded Indian? (2023, p. 94)

Adopting eugenic policies and having ideas to improve the quality of a nation’s population are regarded to be acceptable and valid. Ethan’s complexion which is similar to a white man’s makes him acceptable to be saved. His complexion and talent for drawing are the main reasons for his efforts to save him. Ethan unlike others stays at Mr Hale’s house where he meets Bridget. Mr Hale learns that Ethan and the maid, Bridget Carney have been intimate. Ethan does not want to return to the island in shame, missing all the opportunities presented to him. Bridget questions the fact that Ethan has ancestors of different races other than the white: “How can he be from a colored family if he is a white boy?” (2023, p. 147). Ethan thus is regarded to be white due to his skin colour and accepted into society immediately. People do not question his lineage apart from Bridget.

Although the islanders have been on the island for six generations, the council’s decision to evict them does not change based on the grounds that they are physically and mentally not abled. The islanders also do not own official documents to prove that they own the land: “None of the islanders or their ancestors had ever paid taxes or had a bank account or a loan, gotten a birth certificate, marriage license, or fishing permit” (2023, p. 167). This lack of official documentation could have significant challenges for the islanders in claiming their land rights. The island was ignored by the government for decades. The islanders are not excluded and marginalized due to bureaucratic oversights. The main reason for this ultimate eviction is the fact that they are of mixed races. As can be inferred from the phrase “polluted blood”, the council’s main aim can be said to be in line with the recent developments in the eugenics movement. Influenced heavily by the movement of eugenics, it is evident that racism based on pseudo-scientific studies shapes the mindsets of those in power. Selective breeding is preferred, and those who do not meet the criteria are not given the chance to reproduce. The council eventually decides to burn the whole settlement down:

No, the councilmen answered. There would still be matters of hygiene, physical and mental. There would still be the polluted blood. There would still be depravity and imbecility and mixed races. Nothing could change those hard facts. Best for everyone, the islanders

most of all, to vacate the settlement as a matter of public health. Tear everything down. Burn the shacks and garbage. (2023, p. 156)

Timothy Whitcomb, who was assigned to deliver the eviction notices sees the islanders as “degenerate squatters” (2023, p. 165) and resembles them to “dirty gulls nesting in their own spattered waste” (2023, p. 165). The council by following the eugenic policy assigns Whitcomb to deliver the notices. Whitcomb’s observations on the island reveal his racist and prejudiced side: “They had the whole island but there they were all huddled together like rats in a nest. Filthy, ragged, animals. Worse. Just looking at you, stupid, imbecile. I couldn’t get one of them to say a word” (2023, p. 180). Whitcomb’s disdain towards the islanders is clear. He defines them as animals, which reveals his view of himself as superior to those of mixed races. The right they assume to have stemmed from belonging to the white race allows them to have control over other races, disregarding their right to have independent lives entirely. Esther looking back at the island reminisces the old days. The traumatic effect of eviction on her is notable: “That poor island, she said. That poor little island of such poor dear souls. Driven from our home, our ark, our little basket in the bullrushes. All for some kind of hotel, they say” (2023, p. 206). Although building a hotel is given as an excuse to evict the island, the council’s main aim was to adhere to eugenics principles. Driven from their homes unfairly, they have to get accustomed to a new set of societal rules that they are unaware of.

In the novel, the author by referring to the tragic era of Apple Island defines this era as terrible: “*the 100th anniversary of the settlement’s dismantling and to memorialize the terrible episode in the state’s history so that such a thing may never occur again*” (2023, p. 199). By digressing from the linear narrative of the events, the author exemplifies the consequences of the eviction from the news and announcements of the present day.

Conclusion

Paul Harding in *This Other Eden* reflects the eugenic era in the history of the US. By shedding light on the tragic story of Malaga Island, the author draws parallels between Malaga Island and Apple Island in his novel. The author aims to demonstrate how the theory of eugenics at the beginning of the 20th century transformed an idyllic island into one of the biggest tragedies. A unique island with people coming from every continent of the world except Antarctica is transformed into a horrific outcome of a pseudo-scientific practice. The title of the novel *This Other Eden* thus forms a deliberate contrast with the expectation of an idyllic and idealized place. As a result, it can be stated that Harding uses the title paradoxically to show the reader the clear contrast between the title and the atrocities the islanders experienced due to the consequences of the eugenic discourse.

References

- Alemardoğlu, A. (2005). Politics of the body and eugenic discourse in early republican turkey. *Body & Society*, 11 (3), 61-76. <https://doi.org/10.1177/1357034X05056191>
- Carlson, E. A. (2011). The hoosier connection: Compulsory sterilization as moral hygiene. In P. A. Lombardo (Ed.), *A century of eugenics in america: From the indiana experiment to the human genome era* (pp. 11-25). Indiana University Press. <https://books.google.com.tr/books?id=FAB-6RzKAQIC>

- Davenport, M. (2020). Eugenics and Malaga Island. Master's thesis, Harvard Extension School.
- Drew, D. (2019). Perspectives on Malaga Island: From scorn to shame to sympathy. *Thinking Matters Symposium Archive*. USM Digital Commons. Retrieved from https://digitalcommons.usm.maine.edu/thinking_matters/215
- Gray, P. (1999). Cursed by eugenics. *Time*, 153 (1), 84-85.
- Greenblatt, S. H. (1995). Phrenology in the science and culture of the 19th century. *Neurosurgery*, 37 (4), 790-804; discussion 804-795. <https://doi.org/10.1227/00006123-199510000-00025>
- Harding, P. (2023). *This other eden* (Kindle ed.). W. W. Norton & Company.
- Hilts, V. L. (1982). Obeying the laws of hereditary descent: Phrenological views on inheritance and eugenics. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 18(1), 62-77. [https://doi.org/https://doi.org/10.1002/1520-6696\(198201\)18:1<62::AID-JHBS2300180107>3.0.CO;2-S](https://doi.org/https://doi.org/10.1002/1520-6696(198201)18:1<62::AID-JHBS2300180107>3.0.CO;2-S)
- Kevles, D. J. (1999). Eugenics and human rights. *BMJ*, 319 (7207), 435. <https://doi.org/10.1136/bmj.319.7207.435>
- Lantzer, J. S. (2011). The indiana way of eugenics: Sterilization laws, 1907–74. In P. A. Lombardo (Ed.), *A century of eugenics in america: From the indiana experiment to the human genome era* (pp. 26-41). Indiana University Press. <https://books.google.com.tr/books?id=FAB-6RzKAQIC>
- Library of Congress. 1994: *California's proposition 187*. Retrieved January 16, 2024 from <https://guides.loc.gov/latinx-civil-rights/california-proposition-187>
- Lombardo, P. A. (2011). Introduction. In P. A. Lombardo (Ed.), *A century of eugenics in america: From the indiana experiment to the human genome era* (pp. 1-8). Indiana University Press. <https://books.google.com.tr/books?id=FAB-6RzKAQIC>
- Lombardo, P. A. (2018). The power of heredity and the relevance of eugenic history. *Genetics in Medicine*, 20(11), 1305-1311. <https://doi.org/10.1038/s41436-018-0123-4>
- Ordovery, N. (2003). *American eugenics: Race, queer anatomy, and the science of nationalism*. Univ Minnesota Press. <Go to ISI>://WOS:000280779800022
- Pedersen, M. (2019). Malaga Island: How the state of Maine devastated a resilient island community in the name of the greater good. *The History Teacher*, 53 (1), 137–169. <https://www.jstor.org/stable/27058569>
- Shakespeare, T. (1998). Choices and rights: Eugenics, genetics and disability equality [Article]. *Disability & Society*, 13(5), 665-681. <https://doi.org/10.1080/09687599826452>
- Shildrick, M. (2009). *Dangerous discourses of disability, subjectivity and sexuality*. Palgrave. <https://doi.org/10.1057/9780230244641>
- Subramaniam, B. (2014). *Ghost stories for darwin: The science of variation and the politics of diversity*. Univ Illinois Press. <Go to ISI>://WOS:000354728100016
- Turda, M. (2010). *Modernism and eugenics*. Palgrave Macmillan UK. <https://books.google.com.tr/books?id=kER9DAAAQBAJ>

Turda, M. (2022). Legacies of eugenics: Confronting the past, forging a future. *Ethnic and Racial Studies*, 45(13), 2470-2477. <https://doi.org/10.1080/01419870.2022.2095222>

Ethical Statement/Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0

Tarık UZUN*

PERCEPTION OF PROSODIC SPEECH FEATURES: FINAL INTONATION AND WORD STRESS FOR EFL LEARNERS **

BÜRÜNSEL KONUŞMA ÖĞELERİNİN ALGILANMASI: YABANCI DİL OLARAK İNGİLİZCE ÖĞRENENLER İÇİN SÖZCE SONU EZGİ VE SÖZCÜK VURGUSU

ABSTRACT

The acquisition of intelligible pronunciation in a second language (L2) hinges on successfully managing the perception and production of speech features. In this regard, prosodic speech features, particularly intonation and word stress are of critical importance. This study investigates the diagnostic perception test results of the learners of English as a Foreign Language (EFL) (N=125) in Turkish higher education context, analyzing their scores on intonation and word stress sections. The results reveal that participants performed better on identifying final intonation patterns compared to word stress items while both areas demonstrated certain challenges. Scores were lower for items with final falling intonation, particularly evident in interrogative wh- / how questions, suggesting complexities in processing this feature. Additionally, word stress accuracy decreased with increasing syllable count. No significant correlation was observed between intonation and word stress scores. These findings highlight the importance of recognizing intonation and word stress as distinct yet interconnected aspects of pronunciation, calling for effective instructional approaches to address these key components of L2 sound system.

Keywords: prosody, intonation, word stress, diagnostic assessment, English as a foreign language

ÖZET

İkinci dilde (D2) anlaşılabilir bir sesletimin edinilmesi konuşma öğelerine yönelik algı ve üretim süreçlerinin başarılı biçimde yönetilmesini gerekli kılmaktadır. Bu noktada, bürünsel öğelerin, özel olarak da ezgi ve sözcük vurgusu büyük bir öneme sahiptir. Bu çalışma, Türkiye yükseköğretim bağlamında yabancı dil olarak İngilizce öğrenenlerin (N=125) tanılayıcı dinleme algısı testindeki yanıtları üzerinden ezgi ve sözcük vurgusu sonuçlarını incelemektedir. Ulaşılan bulgular, katılımcıların sözce sonu ezgi görünümünü tanılamada, sözcük vurgusu maddelerine oranla daha başarılı olduklarını ancak her iki alanda da belirli zorluklar yaşadıkları göstermektedir. Sonuçlar, özellikle wh- / how sorularında belirginleşen alçalan ezgi görünümünde elde edilen puanların görece daha düşük olduğunu göstermekte ve ezginin işlenmesindeki karmaşık görüntüyü ortaya koymaktadır. Ek olarak, sözcük vurgusu doğruluğunun, seslem sayısı arttıkça azaldığı belirlenmiştir. Ezgi ve sözcük vurgusu puanları arasında anlamlı bir bağlantıya ise ulaşılamamıştır. Sonuçlar, ezgi ve sözcük vurgusunun ayrı ancak bağlantılı boyutlar olduklarını, D2 ses dizgesinin bu önemli bileşenlerinin sağlıklı biçimde ele alınabilmeleri için etkili öğretim yaklaşımlarına gereksinim bulunduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: bürün, ezgi, sözcük vurgusu, tanılayıcı değerlendirme, yabancı dil olarak İngilizce

* Öğr. Gör. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Ankara/Türkiye. E-posta: uzuntarik@aybu.edu.tr / Instructor Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt University, School of Foreign Languages, Ankara/Türkiye. E-mail: uzuntarik@aybu.edu.tr

** This article partially reports on the findings of the unpublished conference presentation entitled “*A diagnostic assessment of pronunciation: Segmental and suprasegmental perceptions of EFL learners*”, orally delivered at the 15th METU International ELT Convention: *Envisioning Future Paths*.

Introduction

Understanding the nature of spoken language and becoming functional users in an L2 involves work on diverse speech features for learners. To address this need, it is essential to place emphasis on pronunciation in L2 teaching and learning contexts. Pronunciation involves the perception and production of speech sounds and their role in meaning-making (Dalton & Seidlhofer, 2014). It is important to note that mispronunciations of individual sounds in speech, also known as *segmentals* or *consonants* and *vowels*, can result in communication breakdowns since they may be perceived as different phonemes or not recognized correctly at all within the target language context (Levis, 2018). However, pronunciation encompasses not only segmentals but *suprasegmental* or *prosodic* features of language as well.

Trask (2007) defines prosody as “*variations in pitch, loudness, rhythm, and tempo (rate of speaking)*” (p. 234). Aside from this largely phonological definition, the core components of prosody extend to word stress, rhythm, intonation, and sentence stress for L2 English teaching professionals (Murphy, 2017). Gilbert (2008) stresses the necessity of incorporating prosodic aspects into pronunciation teaching, noting the enhanced progress of learners who receive instruction on English prosody and their improved ability to recognize and interpret rhythmic and melodic cues. Furthermore, Levis and Grant (2011) emphasize the importance of addressing prosodic features in instruction, as they are more directly pertinent to speaking skills compared to individual segments, given their influence extends beyond single words to entire utterances. Empirical evidence supports the effectiveness of teaching prosodic speech features, resulting in enhanced comprehensibility, which refers to “*perceived degree of difficulty experienced by the listener in understanding speech*” (Munro & Derwing, 2015, p. 14). For instance, Gordon and Darcy (2016) reported in their study that the group receiving instruction in prosodic speech features was found to be more comprehensible, in other words, easier to understand by listeners. Similar findings were reported in Derwing et al.'s (1998) research, where improvements in comprehensibility and fluency were noted following instruction on prosodic speech features.

Word stress and intonation are two important prosodic features of L2 speech. According to Ladefoged and Johnson (2015), word stress is attributed to entire syllables rather than individual vowels or consonants, where stressed syllables are uttered with increased energy and prominence compared to unstressed ones. In other words, stressed syllables are pronounced longer, louder, and higher in pitch (the relative lowness or highness of the speaker's voice) (Celce-Murcia et al., 2017; Cutler, 2015; Derwing & Munro, 2015). In addition, vowels retaining their full and inherent sound quality are labelled as strong or full vowels, occurring typically in stressed syllables, except for /ə/, identified as a weak vowel and often found in weak syllables (Skandera & Burleigh, 2005). Goodwin (2013) emphasizes that stress placement in English is also influenced by suffixation, with the primary stress often shifting to the syllable immediately preceding suffixes (e.g., -ic, as in *eLEctric*; -ity, as in *elecTRICity*) (p. 3). More specifically, several studies highlighted the importance of stress placement (e.g., Field, 2005; Hahn, 2004; Lewis & Deterding, 2018; Murphy, 2004; Uzun, 2022) and intonation (e.g., Holub, 2010; Sereno et al., 2015) for intelligible and/or comprehensible speech in different contexts.

Languages exhibit variations in stress patterns. For instance, English, Spanish, and Dutch are free-stress languages (Chun & Levis, 2020) and demonstrate changing patterns in stress placement. Specifically in English, vowels found in unstressed syllables are usually reduced (a

phonological phenomenon also known as *vowel reduction*) and tend to have a ‘muffled’ quality like that of /ə/ (Katamba, 1996, p. 221), which also affects stress patterns. In English, shifts in stress placement convey different meanings within certain words (e.g., import as a noun versus import as a verb), whereas in French, stress consistently falls on the final syllable except in the cases of emphasis or contrast (Roach, 1992, p. 103). Similarly, languages like French are fixed-stress languages and the syllable stressed in words is the same (other examples include *Finnish* - first syllable, or *Polish*-penultimate syllable) (Cutler, 2015; Levis, 2018).

On the other hand, intonation is typically associated with “*variations in the pitch of the speaking voice*” (Brazil, 1997, p.1). Variation in pitch conveys diverse information, including personal characteristics like gender and age and nonlinguistic cues about the speaker's emotional state such as calmness, anger, happiness, or sadness (Ladefoged & Johnson, 2015). Overall, intonation can carry attitudinal, pragmatic, grammatical, and discursal meanings (Levis & Wichmann, 2015). Regarding American English (AE) and British English (BE), the two varieties share a single system of intonation overall, mostly in frequencies and pragmatic choices rather than configurations like presence vs. absence of features (Bolinger, 1998). According to Grant (2016), the intonation in English typically falls at the end of statements providing information or expressing certainty (as in *I lost my wallet.* ↘) as well as *wh*- questions that request information (as in *What's your dog's name?* ↘) (pp. 95-96). In polar *yes/no questions*, on the other hand, final intonation rises in the end (as in *Is it supposed to rain?* ↗) (p. 97). Derwing and Munro (2015) similarly stress that intonation plays a linguistic role, with pitch potentially increasing towards the conclusion of a statement to indicate an interrogative intention (as in *You're leaving now?* ↗) (p. 59).

Despite the commonly held belief that pronunciation will be acquired naturally and requires no dedicated teaching, effective instruction in this area can lead to positive outcomes (Levis, 2022). Therefore, careful planning and consideration of all relevant variables are essential for successful implementation. An initial phase in developing effective pronunciation instruction involves conducting a needs analysis, also commonly referred to as a *diagnostic assessment*. This type of evaluation aids educators in identifying precise strengths and weaknesses in learners' pronunciation abilities (Knoch, 2017). As Celce-Murcia (2017) outlines, diagnostic assessments serve dual purposes: *screening*, which assesses learners' capabilities for specific tasks, and *placement*, which determines suitable levels based on proficiency. Pronunciation instructors should address both segmental and prosodic challenges, including non-target aspects, to meet learners' needs (Brinton, 2023); therefore, diagnostic assessment is an initial step in pronunciation instruction as well as recognizing the specific needs of learners.

Moreover, effective curriculum integration requires comprehensive efforts, and diagnostic assessment naturally forms a vital component of such procedures, too. In their proposal for integrating pronunciation into a curriculum, McGregor and Reed (2018) advocate for implementing a needs assessment as a crucial step, encompassing the planning process, encouraging learners' self-evaluation to heighten awareness of individual needs, and prioritizing specific speech features for instructional focus. In the context of Turkish higher education, a diagnostic assessment tool was used to gain insights into learners' pronunciation needs. This assessment addressed the following research questions regarding the prosodic speech features:

1. How do EFL students perform in a diagnostic perception test assessing final intonation patterns and word stress?
2. To what extent do individual scores on a test of final intonation perception correlate with scores on a word stress perception test?

Method

Data Collection

Data were collected using a diagnostic assessment test for pronunciation, accompanied by audio recordings (Baker, 2006) at the beginning of a classroom intervention. The test aimed to assess learners' perceptions of sound discrimination (i.e., *same* or *different* word pairs for minimal pair distinctions; 51 items), final intonation patterns (*rise* or *fall*; 10 items), and word stress placement (5 items). This study analyzed learners' perceptions of prosodic speech features; therefore, learners' scores for final intonation patterns and word stress placement were used for analyses. In Section II of the diagnostic test, final intonation items contained utterances of different lengths and types (i.e., *affirmative*, *interrogative*, and *question tags*). Learners were expected to listen to each item and mark the final intonation pattern as either a *rise* or a *fall*. As for word stress items, five sets with five words in each were presented, and learners were instructed to identify the word with a stress pattern differing from the others. For example, in a set of five disyllabic words (i.e., words having two syllables), four of them had the first syllable stressed while one had the second syllable stressed. The learners' task was to listen to the set of words and identify one word with a different stress pattern.

The test was conducted by pen and paper in participants' researcher classes equipped with high-quality speakers under the researcher's supervision. Participants were initially asked to complete consent and demographic forms, after which answer sheets were distributed. The researcher provided necessary instructions before each section, and test items were presented in the order provided by the resource. Test sections were administered following the completion of the outlined procedures.

This study received ethical approval from Ankara Yıldırım Beyazıt University Ethics Committee with a decision date of March 15, 2023, and approval number 03-37.

Participants

Participants (N=125) were B1 level students enrolled in the one-year mandatory preparatory English program at a state university in Türkiye. The participants were all native speakers of Turkish and EFL learners. They were expected to fulfill the requirements of the preparatory program and commence their academic studies in various faculties, including law, engineering, medicine, economics, and social sciences. Table 1 illustrates the demographic distribution of participants by gender and age group:

Gender	N	Age Group	N
Female	79	17-25	117
Male	46	26-35	8
			Total: 125

Table 1. Gender and age group

According to the data, female students constituted the majority, and most fell within the 17-25 age range.

Data Analysis

Using Jamovi (2022), a statistical analysis software, participants' test scores were analyzed. The analyses included descriptive statistics (mean scores, percentages, and standard deviation). Additionally, possible correlations between intonation and word stress test scores were examined using Pearson's *r* correlation using the same software.

Findings and Results

Prosodic Error Characteristics

Descriptive analyses of final intonation and word stress scores indicate that participants attained higher scores in final intonation items (see Table 2). The participants' overall mean score for final intonation items was 6,22 out of 10 items, and 2,58 out of five for word stress items.

	Final Intonation Items (N=10)	Word Stress Items (N=5)
Mean Scores (N=125)	6,22	2,58

Table 2. Mean scores for test sections

A closer examination of the mean scores in each test section reveals more detailed findings. Out of the ten items in the intonation section, the test contained a total of five interrogatives (yes/no and wh-/how question types), three affirmative utterances, and two tag questions. Regarding the final intonation patterns, five utterances ended with a rise, and five with a fall intonation pattern. Table 3 presents a detailed outline of the intonation patterns of the items and descriptive findings obtained:

Item Number	Utterance Type	Intonation Pattern	Number of Correct Answers (N=125)	Percentage %
1	Interrogative (Yes/No)	Rise	92	73,6
2	Affirmative	Fall	65	53
3	Interrogative (Wh-/How)	Fall	63	50,4
4	Interrogative (Yes / No)	Rise	84	67,2
5	Interrogative (Yes / No)	Rise	82	65,6
6	Tag Question	Rise	106	84,8
7	Interrogative (Wh-/How)	Fall	68	54,4
8	Tag Question	Fall	85	68
9	Affirmative	Rise	78	62,4
10	Affirmative	Fall	54	43,2

*Std. dev.: 2,04223

Table 3. Final intonation scores

Test scores indicate that participants achieved higher numbers of correct answers in items ending with a rising intonation, ranging between %65.6 and %84.8. Four of the five items with the lowest scores ended with a falling intonation (items 2, 3, 7, and 10). The success rates for these items ranged as low as 43.2%, with the highest rate of correct answers for a falling intonation item

achieved in item number 9, reaching 62.4%. The remaining four items of the top five all contained a rising final intonation. Participants seemed to have greater difficulty with wh- / how question items that typically end with a falling intonation, while scores went higher with interrogative polar (yes/no) questions that ended with a rising intonation. Item 2 was “Yes.” and the falling intonation at the end of this short utterance was not clearly heard by almost half of the participants. This result implies that short utterances might be harder for learners to decode, especially if they end with a falling intonation. These results suggest an overall perceptual challenge in differentiating between final fall and rise intonation patterns, with a notably increased difficulty observed in identifying falling intonation.

Despite the limited number of items in the word stress section, the general trend is that success rates tend to drop as the numbers of syllables increase. As seen in Table 4, disyllabic words received higher percentage results ranging between %52,8 and %65,6, while the success rates of the remaining two items (one tri- and one tetrasyllabic) fall under %50.

Item Number	Odd Word out in the Series	Number of Syllables	Stressed Syllable	Number of Correct Answers (N=125)	Percentage %
1	mistake	2	2	66	52,8
2	English	2	1	82	65,6
3	away	2	2	77	61,6
4	lemonade	3	3	58	46,4
5	conversation	4	3	39	31,2

*Std. dev.: 1,19315

Table 4. Word stress scores

The trisyllabic word (i.e., a word with three syllables) *lemonade* with its third syllable stressed was successfully differentiated among others by %46,4 of the participants. The success rate drops even lower with tetrasyllabic word (i.e., a word with four syllables) *conversation* which has the primary stress on its third syllable. Only %31,2 of the participants successfully marked it out among the remaining four with the same pattern of stress placement.

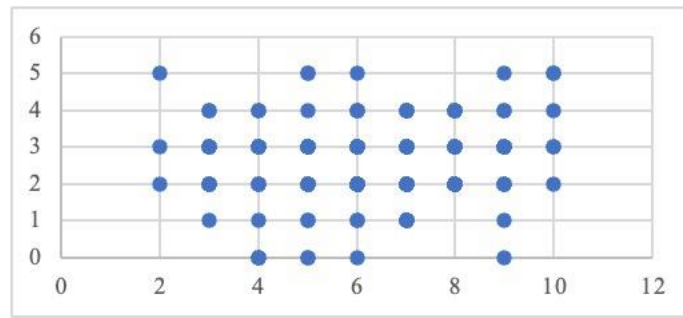
Correlation between Intonation and Word Stress Test Scores

Based on the second research question, possible correlations between participants' word stress and intonation scores were also examined via Pearson's r correlation (see Table 5). The obtained *p*-value of 0.18 indicates that there is no statistically significant relationship between the final intonation and word stress scores of participants, despite the presence of a positive correlation between these variables ($p > 0.05$).

		Intonation Scores
Word Stress Scores	Pearson's r	0.121
	df	123
	<i>p</i> -value	0.180

Table 5. Pearson correlation coefficient

To visualize these results, a scatter plot was generated to further examine the correlation between intonation and word stress scores (see Figure 1). The distribution of dots between the x and y axes offers further evidence of a positive yet weak linear relationship between intonation and word stress results.

*x-axis: final intonation results (0-10); y-axis: word stress results (0-5)

Figure 1. Scatter plot of final intonation and word stress scores

The scatter plot reveals a central density of dots with a minor additional density in the top right corner. These findings, as presented in Table 5 and Figure 1, suggest that while there may be a positive correlation between the two prosodic speech features in question, intonation and word stress, the relationship is not particularly strong. In other words, while there is variability in both intonation and word stress scores, they do not consistently increase or decrease together across all observations.

Conclusion

This study investigated EFL learners' performance on a diagnostic listening perception test, focusing on their final intonation and word stress test scores. The results suggest that EFL learners performed slightly better on intonation, achieving higher scores compared to word stress items; yet participants still seemed to experience certain degrees of difficulties in the perception of both features. Final intonation scores were lower for items featuring falling intonation, with interrogative *wh-* / *how* questions posing particular difficulty for participants. At this point, one possible reason for this observed challenge is the participants' preexisting knowledge or anticipation that interrogative *wh-* / *how* would consistently conclude with a rising intonation, similar to *yes / no* questions. This observation may indicate a potential influence from participants' first language (L1). In Turkish, the L1 of all the participants in this study, a typical final intonation pattern for *yes / no* questions is a fall while a slight rise is expected at the end of *wh-* / *how* questions with the question words (e.g., *how*, *when*, *where*) becoming prominent (Özsoy, 2004). This is different from English final intonation patterns, which might be misleading the Turkish L1 listeners. Gussenhoven and Chen (2000) suggest that listeners' interpretation of intonation is influenced by their language background as well as by more universal, non-linguistic factors. It is important to note that intonation serves not only to differentiate linguistic elements like statements and questions but also holds significant importance in discourse-level interactions, managing turn-taking and conveying speakers' intentions (Chun & Levis, 2020). Atoye (2005) observed that even when speakers are familiar with intonation concepts and can accurately detect intonation variations, they may still struggle to interpret the intended meanings. In this regard, as Newton and Nation (2021) also argue, fostering conscious awareness of how linguistic features are produced, alongside perceptual training aimed at distinguishing these features in input, lays essential groundwork for effective production practice. The ability to perceive various intonation patterns and understand their implications emerges as a key aspect for both learners and educators to address, from the very first awareness raising activities to the actual production of the target speech features.

Regarding word stress, participants' test scores tended to decrease as the number of syllables increased, with the lowest scores observed in trisyllabic and tetrasyllabic words. This result is in line with other studies which also note the difficulties experienced in identifying multisyllabic words. In Alzi'abi's (2023) work, for instance, it was reported that while participants performed well in identifying stress compared to production tasks, they still encountered difficulties, particularly with tri- and tetrasyllabic words. Similarly, Ali Al-Thalab et al. (2018) found that listeners demonstrated decreased performance in trisyllabic words compared to disyllabic ones, aligning with the observation of heightened identification difficulties as the number of syllables increased. In a separate study, Liu (2017) examined Chinese EFL learners' tendencies of stress assignment and found disyllabic and trisyllabic words as areas where improper assignments took place.

Drawing from the study's findings, tailored recommendations will be offered to address the needs of learners encountering similar challenges with intonation and word stress. According to Murphy (2004), awareness raising about word-stress patterns, alongside providing lexical information embedded within words, is essential to enhance L2 speech intelligibility. Therefore, teachers should incorporate focused practice on word stress, particularly in multisyllabic words where learners tend to struggle, emphasizing patterns and rules governing stress placement. To this end, dedicated activities focused on multisyllabic and irregular stress patterns, incorporating minimal pair drills and stress marking, can serve this purpose and also help enhance word stress accuracy in learners. To be more specific, learners should be taught the main distinctions between sounds and letters in English, followed by hands-on activities on syllable counting. This foundation sets the ground for effectively realizing the syllable structure in English and placing stress onto the correct syllables on multisyllabic words. These activities can be enhanced with visual, auditory, and kinesthetic stimuli, prompting learners to identify stressed syllables in multisyllabic words using colors, sounds, or physical movements. Field (2005) suggests integrating word stress recognition into language teaching activities to help learners segment continuous English speech effectively, an essential skill for listening comprehension requiring consistent practice. Another technique for addressing word stress in instruction is proposed by Carreão (2023). In his work, Carreão suggests integrating short poems such as *tankas* and *haikus* into classroom activities, enabling syllable counting, and encouraging learners to self-assess their pronunciation through creative activities. In another study, Hişmanoğlu (2012) found that internet-based video lessons proved to be more effective than regular pronunciation teaching in learners' understanding of primary stress in English.

As for intonation, the focus of instruction should be to highlight the communicative use and value of it as final intonation has this capability in English, especially in interaction (Levis, 1999; Muller Levis & Levis, 2016). Uzun and Celik Uzun (2022) recommend dramatization as a beneficial tool for effectively addressing final intonation patterns in English. According to the researchers, teachers can benefit from the collaborative nature, creativity, learner-centeredness, and adaptability of a step-by-step introduction of final intonation patterns through a drama technique called *Glottodrama*. Muller Levis and Levis (2016) suggest *bridging activities* for presenting and practicing final intonation patterns. The authors underline that bridging activities aim to keep the balance between controlled and communicative practice, providing learners with the opportunity to focus on pronunciation while also dealing with additional linguistic elements such as meaning and task demands. For instance, they suggest transforming traditional, complete

dialogues into short sentence dialogues to illustrate the potential for syntactically incomplete utterances and facilitate the observation of intonation's contribution to speech (e.g., Full form: *Are you leaving?* – Short form: *You leaving?*).

While this study provides insights into the relationship between intonation and word stress among EFL learners, certain limitations should be acknowledged. First, the sample size of 125 participants may not fully represent the diversity of EFL learners, and thus, the generalizability of the findings may be limited. Additionally, the use of a single diagnostic test to assess intonation and word stress perception and the limited number of test items may not capture the full range of learners' abilities in these areas. Future research could address the limitations of this study by employing larger and more diverse samples of EFL learners, including participants from different proficiency levels and language backgrounds. The complexity of phonological processing highlighted in this study suggests the need for further research on the interaction between intonation and word stress in language learning. Additionally, employing multiple measures to assess prosodic features beyond intonation and word stress, such as rhythm and speech rate, would provide a more comprehensive understanding of learners' perceptions of prosodic speech features.

Acknowledgments

I would like to thank Dr. Hatice Karaaslan and Dr. F. Münevver Saatçioğlu for their support in this study.

References

- Ali Al-Thalab, H. S., Yap, N. T., Nimehchisalem, V., & Rafik-Galea, S. (2018). Perception of English lexical stress: Some insights for English pronunciation lessons for Iraqi ESL learners. *Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities*, 26, 209-224.
- Alzi'abi, S. E. (2023). Arab learners' stress perception and production of English multisyllable items. *Journal of Experimental Phonetics*, 32, 111-130. <https://doi.org/10.1344/efe-2023-32-111-130>
- Atoye, R. O. (2005). Non-native perception and interpretation of English intonation. *Nordic Journal of African Studies*, 14 (1), 26–42.
- Baker, A. (2006). *Ship or sheep? An intermediate pronunciation course*. Cambridge University Press.
- Bolinger, D. (1998). Intonation in American English. In D. Hirst, & A. D. Cristo (Eds), *Intonation systems: A survey of twenty languages* (pp. 45-55). Cambridge University Press.
- Brazil, D. (1997). *The communicative value of intonation in English*. Cambridge University Press.
- Brinton, D. M. (2023). Effective pronunciation teaching. In E. Hinkel (Ed.), *Handbook of practical second language teaching and learning* (pp. 281-295). Routledge.
- Carreão, V. (2023). Using poetry to assess pronunciation and word stress. *Speak Out!*, 68, 15-24.
- Celce-Murcia, M., Brinton, D. M., Goodwin, J. M., & Griner, B. (2017). *Teaching pronunciation: A coursebook and a reference guide* (2nd Ed.). Cambridge University Press.

- Chun, D. M., & Levis, J. M. (2020). Prosody in second language teaching: Methodologies and effectiveness. In C. Gussenhoven & A. Chen (Eds.), *The Oxford handbook of language prosody* (pp. 619-630). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198832232.013.41>
- Cutler, A. (2015). Lexical stress in English pronunciation. In M. Reed & J. M. Levis (Eds), *The handbook of English pronunciation* (pp. 106-124). Wiley Blackwell.
- Dalton, C., & Seidlhofer, B. (2014). *Pronunciation*. Oxford University Press.
- Derwing, T. M., & Munro, M. J. (2015). *Pronunciation fundamentals: Evidence-based perspectives for L2 teaching and research*. John Benjamins Publishing Company.
- Derwing, T. M., Munro, M. J., & Wiebe, G. (1998). Evidence in favor of a broad framework for pronunciation instruction. *Language Learning*, 48, 393–410. <https://doi.org/10.1111/0023-8333.00047>
- Field, J. (2005). Intelligibility and the listener: The role of lexical stress. *TESOL Quarterly* 39(3), 399-423. <https://doi.org/10.2307/3588487>
- Gilbert, J. (2008). *Teaching pronunciation: Using the prosody pyramid*. Cambridge University Press.
- Goodwin, J. (2013). Pronunciation teaching methods and techniques. In C. A. Chapelle (Ed.), *The Encyclopedia of Applied Linguistics* (pp. 1-10). Blackwell Publishing.
- Gordon, J., & Darcy, I. (2016). The development of comprehensible speech in L2 learners: A classroom study on the effects of short-term pronunciation instruction. *Journal of Second Language Pronunciation*, 2(1), 56-92. <https://doi.org/10.1075/jslp.2.1.03gor>
- Grant, L. (2016). *Well-said: Pronunciation for clear communication* (4th Ed.). Cengage Learning.
- Gussenhoven, C., & Chen, A. (2000). Universal and language-specific effects in the perception of question intonation. In *Proceedings of the 6th International Conference on Spoken Language Processing (ICSLP)* (pp. 91-94). <https://doi.org/10.21437/ICSLP.2000-216>
- Hahn, L. D. (2004). Primary stress and intelligibility: Research to motivate the teaching of suprasegmentals. *TESOL Quarterly*, 38(2), 201-223. <https://doi.org/10.2307/3588378>
- Hişmanoğlu, M. (2012). Teaching word stress to Turkish EFL (English as a foreign language) learners through internet-based video lessons. *US-China Education Review*, 2(1), 26-40.
- Holub, E. (2010). Does intonation matter? The impact of monotony on listener comprehension. *The Interpreters' Newsletter*, 15, 117-126.
- Katamba, F. (1996). *An introduction to phonology* (8th Ed.). Longman.
- Knoch, U. (2017). What can pronunciation researchers learn from research into second language writing? In T. Isaacs & P. Trofimovich (Eds.), *Second language pronunciation assessment: Interdisciplinary perspectives* (pp. 54-71). Multilingual Matters.
- Ladefoged, P., & Johnson, K. (2015). *A course in phonetics* (7th ed.). Cengage Learning.
- Levis, J. M. (1999). Intonation in theory and practice, revisited. *TESOL Quarterly*, 33(1), 37-63. <https://doi.org/10.2307/3588190>

- Levis, J. M. (2018). *Intelligibility, oral communication, and the teaching of pronunciation*. Cambridge University Press.
- Levis, J. M. (2022). Teaching pronunciation: Truths and lies. In C. Bardel, C. Hedman, K. Rejman, & E. Zetterholm (Eds.), *Exploring language education: Global and local perspectives* (pp. 39-72). Stockholm University Press.
- Levis, J. M., & Grant, L. (2011). Integrating pronunciation into ESL/EFL classrooms. *TESOL Journal*, 12(2), 13-19. <https://doi.org/10.1002/j.1949-3533.2003.tb00125.x>
- Levis, J. M., & Wichmann, A. (2015). English intonation – Form and meaning. In M. Reed & J. M. Levis (Eds.), *The handbook of English pronunciation* (pp. 175-189). Wiley Blackwell.
- Lewis, C., & Deterding, D. (2018). Word stress and pronunciation teaching in English as a lingua franca contexts. *The CATESOL Journal*, 30(1), 161-176.
- Liu, D. (2017). The acquisition of English word stress by Mandarin EFL learners. *English Language Teaching*, 10(12), 196-201.
- McGregor, A., & Reed, M. (2018). Integrating pronunciation into the language curriculum: A framework for teachers. *The CATESOL Journal*, 30(1), 69-94.
- Muller Levis, G., & Levis, J. M. (2016). Intonation bridging activities: Meaningful practice for final intonation. In J. M. Levis, H. Le, I. Lucic, E. Simpson, & S. Vo (Eds.), *Proceedings of the 7th pronunciation in second language learning and teaching conference* (pp. 229- 235). Iowa State University.
- Munro, M. J., & Derwing, T. M. (2015). A prospectus for pronunciation research in the 21st century: A point of view. *Journal of Second Language Pronunciation*, 1(1), 11–42. <https://doi.org/10.1075/jslp.1.1.01mun>
- Murphy, J. (2004). Attending to word stress while learning new vocabulary. *English for Specific Purposes*, 23, 67-83. [https://doi.org/10.1016/S0889-4906\(03\)00019-X](https://doi.org/10.1016/S0889-4906(03)00019-X)
- Murphy, J. (2017). Suprasegmentals: Thought groups, prominence, word stress, intonation, and pitch jumps. In J. Murphy (Ed.), *Teaching the pronunciation of English: Focus on whole courses* (pp. 31-69). The University of Michigan Press.
- Newton, J. M., & Nation, I. S. P. (2021). *Teaching ESL/EFL listening and speaking* (2nd Ed.). Routledge.
- Özsoy, S. (2004). *Türkçe'nin yapısı – I: Sesbilim*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Roach, P. (1992). *Introducing phonetics*. Penguin.
- Sereno, J., Lammers, L., & Jongman, A. (2015). The relative contribution of segments and intonation to the perception of foreign-accented speech. *Applied Psycholinguistics*, 37(2), 303-322. <https://doi.org/10.1017/S0142716414000575>
- Skandera, P., & Burleigh, P. (2005). *A manual of English phonetics and phonology*. Narr Verlag.
- The Jamovi Project (2022). *Jamovi*. (Version 2.3) [Computer Software]. <https://www.jamovi.org>
- Trask, R. L. (2007). *Language and linguistics: The key concepts*. Routledge.

- Uzun, T. (2022). The salient pronunciation errors and intelligibility of Turkish speakers in English. *MEXTESOL Journal*, 46(1), 1-15.
- Uzun, T., & Celik Uzun, E. (2022). Using glottodrama for teaching final intonation in English. In J. Levis & A. Guskaroska (Eds.), *Proceedings of the 12th Pronunciation in Second Language Learning and Teaching Conference* (pp. 1-6). Brock University. <https://doi.org/10.31274/psllt.13364>

Ethical Statement/Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Bu çalışma Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 15 Mart 2023 karar tarihi ve 03-37 onay numarası ile etik onay almıştır. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. This study received ethical approval from Ankara Yıldırım Beyazıt University Ethics Committee with a decision date of March 15, 2023, and approval number 03-37.

Çatışma beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0

Burak ÖZSÖZ*

A PRAGMATIC STUDY OF FOOTBALL INTERPRETERS' FACEWORK IN MEDIATED PLAYER INTERVIEWS AND PRESS CONFERENCES	FUTBOL ÇEVİRMENLERİNİN OYUNCU RÖPORTAJLARI VE BASIN TOPLANTILARINDAKİ YÜZE YÖNELİK EYLEMLERİ ÜZERİNE EDİMBİLİMSEL BİR ÇALIŞMA
ABSTRACT <p>The paper explores the football interpreters' facework behaviour through a qualitative analysis of interpreted player interviews and post-match press conferences. It presents a case study based on examples from a small corpus of six transcripts of publicly displayed football-related multi-party interpreted talk. Characterized by an organized structure, press interviews and conferences can pre-determine the contributions of all parties to the interaction towards the common goal of the institution they represent. In this context, based on face negotiation theory that distinguishes between individualism and collectivism, the study aims to question interpreters' traditional role as impartial intermediaries in conflict situations. The analysis has shown that when football interpreters are faced with conflicting role expectations with respect to facework, they opt to reduce or omit threats in their renditions in attempt to protect the goals of the group they align themselves with.</p> <p>Keywords: Face, Discourse of Football, Football Interpreting, Favouritism, Pragmatics</p>	ÖZET <p>Bu makalede, sözlü çevirmenin varlığında gerçekleşen oyuncu röportajları ve maç sonrası basın toplantılarının nitel çözümlemesi ile futbol çevirmenlerinin yüze yönelik eylem biçimleri ele alınmaktadır. Bu araştırma, görsel medyada kamuya açık olarak yayımlanan futbol içerikli altı farklı sözcelem durumunun çevriyazısından oluşan bir derleme dayanan bir durum çalışması niteliğindedir. Örgütlü bir yapıya sahip olan röportaj ve basın toplantılarında, tüm muhataplar eylem ve söylemlerini temsil ettikleri kurumun ortak hedefleri doğrultusunda şekillendirmek durumunda kalabilirler. Bu bağlamda, bireyci ve toplumsal anlayış arasında ayrım yapan yüz müzakere kuramı çerçevesinde, tercümanların çatışma durumlarında tarafsız araçlar olarak geleneksel rolünün sorgulanması amaçlanmaktadır. Ortaya çıkan sonuçlar, futbol çevirmenlerinin yüzle ilgili çelişkili rol beklentileriyle karşı karşıya kaldıklarında, ait oldukları grubun hedeflerini korumak amacıyla tercümelerinde kaynak sözcedeki tehdit unsurlarını hafifletmeyi ya da görmezden gelmeyi tercih ettiklerini göstermiştir.</p> <p>Anahtar kelimeler: Yüz, Futbol Söylemi, Futbol Tercümanlığı, Taraftarlık, Edimbilim</p>

* Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul/Türkiye, E-posta: burak.ozsoz@marmara.edu.tr / Asst. Prof. Dr., Marmara University, Faculty of Human and Social Sciences, Department of English Language and Literature, Istanbul/Türkiye, E-mail: burak.ozsoz@marmara.edu.tr

Introduction

The mobility of football professionals in the sports industry has created a demand for the employment of professional interpreters in public events, such as individual player interviews and post-match press conferences. Despite the obvious significance of football-related multilingual media events, “linguistic research on football is still a recent academic (sub)field” (Graf et al., 2023, p. 922) and there is relatively little research on the interactional dynamics of these mediated settings in terms of the macro-structural features that exert influence on interpreters’ verbal behaviour (Sandrelli, 2012, 2015, 2018; Bulut, 2016, 2018). This study thus applies a discourse analytic lens to the interactional practices of facework in mediated football player interviews and post-match press conferences to unpack issues related to interpreters’ face-saving behaviours in conflict situations.

Mediated interviews and press conferences are institutional contexts where the actions of the interlocutors are mostly pre-determined due to their institutional roles. The interpreters’ traditional role of acting as transparent and impartial intermediaries, however, needs to be explored because of their perceptions of “in-group allegiance” (Mason, 2009 p. 81). The football interpreters may tend to act in the interest of the clubs they work for. In their renditions, they may place the positive image of the club above those of others as face-saving behaviour. This case study seeks to reveal through analysis of a corpus of publicly-displayed player interviews and post-match press conferences how interpreters’ sense of belonging to a group influences their professional identities and translation performance. Originally proposed by Goffman (1955), the concept of face and the theory of facework will help examine the stance interpreters take on their evaluation of the other primary participants’ original utterances. The paper begins with an overview of how football in Turkey is viewed through the lens of favouritism and group affiliation and how this affects the interpreters' decision-making processes.

The Discourse of Football in Turkey

Cuper's “Football Against the Enemy¹” (1994) is a reference book pointing out that football goes far beyond a sports competition staged on the playground and that to recognise the depth of the game, it is essential to understand how personal and national identities are defined through football affiliation. Understanding how football-related terms are represented at the discourse level is equally important to appreciate how certain social values are reflected through football. Although common football terminology used in Turkey mostly consists of words of foreign origin (Benzer, 2010, p. 101), some of the unique expressions associated with football and their connotative meanings may help portray the current place of this game in the country. Colour idioms and expressions representing the supporters’ loyalty to the national football clubs can make a good example. For instance, to show how passionately the fans are committed to their club, you may even hear them say that their blood runs in the team's colours. Regarding favouritism, every person has their own colour (Bora, 2006, p. 65).

Widdop and Collins (2016, p. 348) note that a better understanding of the discourse of football can be achieved by studying social interactions between actors involved in its social world as it is fundamentally structured and institutionalized. These actors take collective action in pursuit

¹ The title of book was translated into Turkish by Gürtunca (1996) as “Futbol asla sadece futbol değildir” (Football is never only football).

of a common goal and the individuals conduct most of their social relations based on the constraints and complexities of the social organization. Football actors in Turkey, including the interpreters, define themselves as social group members rather than individuals, which is why their social identities may override their personal and professional identities. *We*-orientation, for instance, is more dominant as a discursive practice than *I*-orientation when interpreters refer to the clubs. Bulut (2018, p. 18) emphasizes the “side-taking behaviour” that interpreters exhibit in the act of interpreting when the pragmatic meaning of an original utterance is shifted on the illocutionary level of language use (e.g., “takım-the team” being rendered as “takımımız-our team). The cheering crowds of different socio-economic classes in the stadium represent another organized structure that serves the common goals of the clubs. Regardless of which social class they belong to, they develop a common verbal and nonverbal behaviour shaped by the discourses produced within this organization. The crowd may even elevate this group affiliation to an extreme level, chanting that “they are the only permanent owners of the team” (Bora, 2006, p. 96). The following part deals with the discourse of football interpreting in player interviews and press conferences.

(Un) Mediated Individual Player Interviews and Press Conferences

In organizational settings, the conversational practices are institution-specific and the interactional contributions of the interlocutors are, for the most part, pre-patterned due to power relations and social distance. Interviews and press conferences are also institutional in character. However, unlike other institutional contexts such as healthcare interactions or courtroom settings, both speech events “are relatively unscripted encounters” (Clayman, 2004 p. 29) that adopt practices of talk from ordinary conversations, which reduce to a certain degree power asymmetry.

Organized to distribute information about a newsworthy event officially, press conferences are “one to many” (Sandrelli, 2012, p. 84) interactions, which usually serve as a platform for open dialogue between a public figure and a group of journalists. In this media event, the former is not the only epistemic authority who has advanced knowledge in a specific field. The conversation in unmediated press conferences is essentially based on question-answer sequences mostly initiated by the interviewers (journalists). These questions are not only intended to obtain information about the activities of the interviewees (players, coaches, and club executives) but also to provoke them with elaborative questions. When challenged with such uncomfortable questions, the interviewees may either refrain from answering them in order not to publicly conflict with the interests of the club or respond to them in more of an aggressive manner at the risk of offending an absent audience, who can only have an indirect access to public figures through these media events. Although the strategies of ‘doing questions’ in press conferences apply to the interviews, the question-answer design often differs to a certain extent. Unlike press conferences, journalists are allowed to ask complementary questions during interviews when resistant interviewees avoid revealing sufficient information about a topic.

In mediated settings, however, the interpreters may not always perform a “close rendition” (Baraldi and Gavioli, 2014, p. 336) of the interviewer’s source questions and the interviewee’s responses. They may tend to deviate from the source utterances in terms of form and content, especially when the interviewers resort to leading questions to constrain and manipulate the interviewees’ responses. Their understanding of the institutional goals they pursue during the interaction may keep them from addressing accurately all pieces of information when in-group

interests supersede individual interests. Interpreter's in-group concerns become more visible when a club executive is used to act as an interpreter "in external communication [...] in the public sphere" (Sandrelli, 2015, p. 89) in the absence of a professional one. The next part discusses the concept of face and facework, as well as mutual face concerns over self-face concerns.

The Theory of Face (Work) in (Un) Mediated Interactions

Originally proposed as a social image that "a person effectively claims for himself by the line others assume he has taken during a particular contact" (Goffman, 1967, p. 5), the notion of "face" is generally framed as "how we want others to see us and treat us and how we treat others in association with their self-concept and expectations" (Ting-Toomey, 2015, p. 325). This sociological concept was later analyzed from a linguistic perspective by Brown and Levinson (1987) as having a dual form that consists of "positive" and "negative" faces. While the former refers to "the positive consistent self-image claimed by interactants", the latter refers to "freedom of action and freedom of imposition" (1987, p. 61). Positive face is the desire for solidarity with other interlocutors. A negative face, however, is an individual's desire to be autonomous. When you construct your utterance "in a way as to emphasize solidarity between you and your interlocutor, you are appealing to their positive face" (Birner, 2013, p. 201). When you allow the other party to the interaction some space to decline this solidarity and acknowledge his need for autonomy, it is his negative face that you appeal to.

"Facework" is defined by Goffman (1967, p. 12) as "the actions taken by a person to make whatever he is doing consistent with the face". It is about how you present yourself to others in social interaction. Ting-Toomey (2015, p. 325) suggests that while the face is concerned with "a claimed sense of interactional identity, facework is about verbal and nonverbal communication behaviours that protect/save, the self, other, or mutual face". Since it is "discursively constructed" (Lee, 2011, p. 2) and is subject to constant negotiation in ongoing interaction, "one's face usually depends on the interlocutor's face being maintained" (Martinez-Gomez, 2016, p. 95). The concept of facework is used in this study to refer to the verbal and nonverbal actions of interlocutors in social-human interaction that are aimed at protecting/saving or threatening face.

Mason and Stewart (2001, p. 51) argue that issues of face and facework are essential interactional pragmatic variables to understand the dynamics of interpreted events. Pöllabauer (2015, p. 212) indicates that most authors who study facework in interpreter-mediated contexts prefer Brown and Levinson's (1987) theory as their theoretical framework. Martinez-Gomez (2016, p. 96) criticizes the theory in that "although interactants are immersed in a communicative event, the focus of their theory is the individual speaker" and suggests "complementing their approach with an interaction-based dynamic perspective, which considers any human activity that involves talking a joint activity that requires interlocutors, including the interpreters as ratified participants, to collaborate in the negotiation of face and identity".

Since "there is no faceless communication" (Scollon and Scollon, 1995, p. 38), facework also concerns interpreting as an interactionally and socially situated activity. Unlike unmediated monolingual talk, "interpreted communication functions on the premise that primary speakers' faces are represented by a third participant" (Merlini, 2013, p. 268), namely, by the interpreter as a fully pledged participant. In the conduit model of interpreting, the interpreter is viewed as "an invisible translation machine" (Pöchhacker, 2004, p. 194), prioritising faithful recapitulations of the original utterances in another language. Also known as the 'machine model', it excludes the

possibility that interpreters exert influence on the wider macro-social context of other primary parties' utterances in their renditions. However, such norms of impartiality and invisibility are a myth. Diriker (2013, p. 27) points out that "the traditional notion of interpreters as 'conduits' [...] has been subjected to critical reassessment". Every social encounter involves risks for all participants and interpreters engage in facework in attempting to protect not only their professional faces but also those of the primary interactants against possible conversational threats.

Interpreter-mediated press conferences and interviews in football offer an excellent opportunity to explore facework in institutionally established multi-sided interactions. Lee (2011, p. 3) criticizes those who hold the view that "the interpreter [...] is required to preserve the meaning and effect of original utterances and [...] maintain any intended face threats". In press conferences and interviews, "[...] the interpreters' understanding of institutional goals and power relations between participants, as well as their status within each encounter" (Martinez-Gomez, 2016, p. 97) may lead the interpreters to make modifications to the illocutionary force of the original utterances that threaten the face of other participants. At this point, it may come in handy to distinguish 'group face' and 'self-face'. While the latter reflects the interpreters' individually based concerns to protect their professional face, the former is concerned with the place they belong to, or the place the interpreters stand to protect the face-wants of a group. In other words, as was suggested by Ting-Toomey (2015, p. 326), the threats to face in mediated institutional contexts "can be on a group membership level or an individual level". In a study on face as an indexical category in interaction, Ruhi (2010, p. 2134) emphasizes that face is not a fixed entity, and its content is determined concerning the features of the setting, in particular, in relation to an absent party (*image of other*) who/which may not be physically present in the immediate communication environment. In mediated football press conferences and interviews, the interpreter, through his perception of in-group allegiance, may sometimes tend to position himself as the authoritative voice of the club and mitigate threats to the institution posed by the interviewer's questions or interviewee's responses.

This study, without completely disregarding the previous theories and conceptual tools on the notion of the face (work), follows the "face-negotiation theory", proposed by Ting-Toomey (1985) to distinguish between "individualism" and "collectivism". In basic terms, individualism underlines the importance of "I" identity over "we" identity and it represents self-oriented face concerns. Collectivism, however, emphasizes the importance of "ingroup interests over individual interests and mutual-face concerns over self-face concerns" (Ting-Toomey and Kurogi, 1998, p. 189). It is argued by Ting-Toomey and Kurogi (1998, p. 188) that facework is a collection of behaviours that people use to "support or challenge other's social dignity", and that interactants' facework is shaped by "culture-based, individual-based, and situational-based factors" (Ting-Toomey, 2015, p. 2). Interpreters may engage in facework when they perceive that one of the interactants seeks different goals in conflict situations, or when the situated identities of one of the communicators are called into question. Ting-Toomey and Oetzel (2013, p. 99) define such situations as "the interpersonal aspect" of conflict, where the communicators tend to value patterns of self-oriented face concerns over mutual-oriented concerns. The main benefit of this theory to the present study is that it may help to answer whether interpreters "define themselves as individuals or group members" (Ting-Toomey and Dorjee, 2019, p. 25) to deal with face concerns in interpersonal conflict. The corpus data used and the methodology adopted are presented in the following part.

Corpus Data and Methodology

This study takes a ‘discourse analytical approach’ to interpreters’ facework behaviour in football-related media events, with Ting-Toomey’s (1985; 2015) ‘face negotiation theory’ as the preferred theoretical framework. Researchers adopting qualitative research methodology seek the richest possible data, often using transcripts of audio/video recordings in authentic settings. The data set in the present study comprises mediated press conferences and interviews in the consecutive mode (which is more suitable for rendering question-answer sequences), in which six different speech exchange situations were identified to involve interpreters engaging in facework in their respective responses. All exchanges in the data were transcribed verbatim, following an adapted version of Yılmaz’s (2012) transcription guidelines². The selected basic conventions were specifically developed for the written representations of spoken data in Turkish. The transcript conventions are not limited to representing only the interactants’ verbal behaviour. For the purposes of the research, conventions that represent nonverbal resources in writing are included to account for the interactional aspects of oral communication, such as the prosodic features. As the corpus data were obtained from publicly displayed speech events, the researcher did not search for ethical clearance nor sought to preserve the anonymity of the interactants by omitting the names and other identifying details. Links to the digital video recordings of the media events retrieved from the electronic environment are given in separate footnotes. The news coverage of these interpreting situations in the printed press was not included. The languages involved in all events are Turkish³ and/or English, and the turns of the interactants are numbered to facilitate the transcripts’ readability. Apart from two stretches of talk, where a club executive⁴ is engaged in the act of interpreting, the interpreters in the mediated oral data in the study are competent professionals under contract with the club. With only one exception, the native language of all of these interpreters is Turkish.

Data Analysis: Issues of Face-Saving and Group Affiliation

For an effective contact, while we show other interactants in communication our obvious intention for involvement we also need to maintain some degree of independence. Involvement can be demonstrated through discourse strategies such as prioritising common ingroup membership. This part, through analysis of transcripts of speech extracted from publicly displayed football press conferences and interviews, seeks to discuss the interpreters’ facework in mediated discourse and reveal whether interpreters show commitment to group values in their renditions.

Abbreviations:

PI- Professional Interpreter/ **NPI-** Non-Professional Interpreter

J- Journalist/ **FP-** Football Player/ **C-** Coach

Extract I⁵.

J1- herkes merak ediy(o)r # Kewell’in bu sene sözleşmesi bitiy(o)r {Ga(l)at(a)sarayda}

² For transcription conventions, see *Appendix*.

³ The utterances in Turkish were translated back into the target language through faithful rendition. Unless otherwise stated, the translations were made by the researcher.

⁴ Ex-footballers or club executives with language skills can be an option to act as interpreters. Sandrelli (2015, p. 89) uses the term “factotum” to refer to the use of ad-hoc interpreters in the absence of professional ones.

⁵ youtube.com/watch?v=vmDm0sKma_k (last retrieved 11.02.2024)

everyone wonders Kewell's contract ends this year with Galatasaray

kal(a)ıca(m) mı gid(e)icek mi (?) {%heskes% bu sorunun yanıtını bekliyo(r)}

will he stay or leave everyone looks for the answer to the question

NPI1- at the end of the season your contract will expire # will you go from Galatasaray or will you stay (?)

FP1- well again I mean uhm this club has given me (.) # you (.) I (.) I feel like I've been reborn here you know I (.) I enjoy my football now I enjoy (.) # enjoy (...) training I enjoy that the people I'm surrounded by so # you know I (.) I hope it continues but again you know that's # I can only let my football do the talking I don't know what's gonna happen at the end of the season

NPI2- şuanda ben oynadığım futboldan # arkadaşlarımla beraber olmaktan {bur(a)da}

right now I am happy with the football being with my friends here

insanlarla beraber çalışmaktan son derece mutluyum oynadığım futboldan keyif alıyorum

working with people around me I am overjoyed I enjoy the football I play

ve bunu devam ettirmek istiyorum sezon sonunda görüşürüz

and I want to continue it we will see what happens at the end of the season

J2- ama hanımıyla ilgili haberler çıkıyor hanımı istemediği için dönmek istiy(o)r {İngiltereye}

there is news about his wife that he wants go back to England as she does not want to stay

diye # <haberler> çıkıyor}

such news is coming out

NPI3- <kendisi> (.) # kendisi açıklamasını yaptı {bence}

himself he explained it himself I think

Sacks (1995, p. 54) suggests that “the one who is in the position of doing questions is, in part, in control of the conversation”. Some of the journalists' questions at a press conference may be specially designed to put considerable pressure on public figures. The journalists who fail to elicit the desired answer enjoy the privilege of asking the same question several times. In this question-answer sequence, the journalist enquires whether the player will extend his contract or not (J1) and it is rephrased in a different wording by a colleague who finds the answer unsatisfactory (J2). This follow-up question is used “as a hostile move to have the original question answered” (Sandrelli, 2018, p. 188). The interpreter, against an idealized practice, provides an answer (NPI3) on behalf of the player as an interpreter-generated response and in a sense refuses to render the question (Özsöz, 2023, p. 82). The interpreter's non-rendition behaviour in this interaction can be seen as a way of coping with an aggressive question to save the player's face.

Extract II⁶.

J1- evet (!) # Harry Kewell şu an bizlerle birlikte # sayın Cenk Ergünü de yanımıza alalım #

well Harry Kwell is now joining us let's have Cenk Ergün here with us

⁶ dailymotion.com/video/x6os6i (last retrieved 11.02.2024)

evet kendisine ilk olarak İstanbul'a (.) ki burada şampiyonlar ligi kupasını kaldırmış bi(r) isim
well first of all as a person who lifted the Champions League trophy here in Istanbul
 ve hoşgeldin diyoruz {kendisine}
we welcome him

NPI1- he says welcome to Istanbul %that% ee previously you have been champion of
 Champions League # <here> {Istanbul}

FP1- <yeah>

J2- eee kendisi ilk kez Premier Lig dışına çıkıyor Galatasaray'ı tercih etmesindeki en büyük
he is going out of the Premier League for the first time what is the biggest motivation for him
 faktör ne (?)
to choose Galatasaray

NPI2- this is your first experience outside of Premier League # why did you choose
 Galatasaray(?)

FP2- uhm it's some different (.) uhm thee (.) there's a lot of talk about the uh Turkish league #
 it's uh yeah (.) it's coming up in the world uhm the national team is doing well (...) in the major
 tournaments uh there's a lot of young talent here # uhm and it's different and that's what I'm
 looking forward to # {a new challenge}

NPI3- eee Türk futbolu çok yükselmekte olan bir trend içer(i)sinde Türkiye ligi de öyle #
Turkish football is on a rising trend and so is the Turkish league

Türk milli takımını da son birkaç şampiyona da başarılı işler yaptı # e çok güzel ee yetenekli
The Turkish national team has also done well in the last few championships there are
 genç oyuncular var # değişiklik ee yeni bir challenge istiyorum {onun için bur(a)dayım}
good young players I want some change a new challenge which is why I am here

J3- Galatasaray ile izlenimleri neler (?) # gelmeden önce Galatasaray ile ilgili ne biliyordu (?)
what are his impressions with Galatasaray what he knew about Galatasaray before he came
 neler düşünüyö(r) (?)
what are his thoughts

NPI4- what is your first impressions about Turkey (?) # before coming here what do you know
 about Galatasaray (?)

FP3- uhm I didn't know about the football here {really} [regretful smile] uhm that's all I worry
 about I just worry about the football and everyone talks very highly about it

NPI5- ee bur(a)daki futbolun ne kadar önemli olduğunu biliyorum herkes bundan bahsediyor
I know how important football is here everyone talks about it

{zaten} bu da yeterli {herhalde}

anyway that should be enough

The unique aspect of this interaction is that the interpreter is a club executive, and the interviewer is an employee of the club's television channel. It would thus be unreasonable to expect a club official or an employee who has already established a sense of affiliation with the club to provide oral translations or ask provocative questions that could threaten the club's positive face. However, as was noted by Ting-Toomey and Kurogi (1998, p. 187), "face is a vulnerable [...] resource" and it can be threatened in any social interaction even when the interactants share a common purpose. In this extract, for instance, when the player is asked what he already knows about the team (NPI4) he clearly states that he barely knows anything about it (FP3). Although Sandrelli (2012, p. 85) suggests that "there is relatively little scope for variation from a scripted talk" on the part of a newly signed player welcomed at the airport, his response was not a preferred one in that it could damage the reputation of the club and offend its supporters. The interpreter's facework in this interaction is influenced by the view that "face is associated with status, reputation, network connection, loyalty, relational indebtedness, and obligation issue" (Ting-Toomey and Kurogi, 1998, p. 190). This is why, the interpreter provides information not found in the preceding original utterance and modifies its information content (NPI5) to protect the player's and the club's positive face while threatening the journalist's negative face.

Extract III⁷.

J1- Fenerbahçe derbisi sonrası kırmızı kart görmesi gerektiğine yönelik bazı açıklamalar oldu
after the derby against Fenerbahçe there were comments that he should have been red-carded

PI1- (...) [inaudible]

FP1- (...) we should have come away with the win not about the referee {about decisions}

PI2- hıhı # biliyo(r)sunuz Fenerbahçe Galatasaray derbisi dünyanın en önemli derbilerinden
you know this derby is one of the most important derbies in the world

bir tanesi # çok sert bi(r) maç geçeceği zaten belliydi biliyo(r)sunuz hakemin vereceği kararlar
it was already expected to be a very tough game you know these are the referee's

bunlar # bence bu benim sarı kartım kırmızı kartımdan ziyade Galatasarayın bir galibiyetle
decisions I believe rather than my yellow or red card it is about Galatasaray's coming back

dönmesi gerekiyordu # galibiyet hak etmiştik bunun konuşulması lazım {kartlardan ziyade}
with a victory we deserved it this is what needs to be talked about not the cards

J2- (...) [inaudible]

FP2- this is (.) %this <is football%

PI3- <ama bu futbol> {biliyorsunuz}
but this is football you know

⁷ dailymotion.com/video/xmm9y9 (last retrieved 11.02.2024)

FP3- I'm not gonna come (.) I'm not gonna start arguing with players # play (.) you play the game and %you get hurt% you get hurt [shrugs recklessly]

PI4- kesinlikle ben bur(a)da kimseyle tartışm(aya)ıca(ğ)ım eee oyununuzu oynarsınız (...)

I am certainly not going to argue with anyone *you just play the game*

veya sakatlanırsınız %ama% (...) en kısa zamanda sakatlıktan dönmesini # <diliyorum

or you get hurt *but* *he returns from injury as soon as possible I hope*

FP4- <he is a baby> he wants to be like a crazy baby

PI5- [smiles and gazes away]

After the derby, one of the Fenerbahçe players alleged that he was deliberately injured by Galatasaray players who still received preferential treatment from the referees. The Australian player of Galatasaray responded to the allegations (FP1) in an interview and stated that any mishap of things could occur to a player on the pitch (FP2-3). The interpreter employs a hedging strategy by adding information not found in the original utterance to down-tone the player's original words (PI4). Although the interpreter competently manages the conflict, the player takes another turn to openly accuse his opponent of being 'crazy' (FP4), demonstrating that he does not aim to support the interpreter's professional face. The interpreter prefers to avert his gaze to another interlocutor to signal detachment (PI5). His non-rendition behaviour conveys his intention to maintain the player's positive face.

Extract IV⁸.

FP1- (...) I get on well with all the boys {I hope} [laughs and raises eyebrows]

PI1- ee ilk geldiğim zaman tesislerden çok etkilendim # %özellikle% çim sahalarımızdan

when I first came here I was impressed with the club facilities especially with the grass field

{içer(i)deki} tesislerden işte eee çalışma mekanımızdan çok etkilendim # onun dışında

with the interior facilities I mean I was very impressed with the environment other than that

arkadaşlığa gelince eee bi(r)çok futbolcumuz İngilizce konuştuğu için onlarla adaptasyonum

as for the friendship as many of our players speak English *my adaptation with them*

daha kolay {iletişime geçmem daha kolay oldu} hepsiyle de aram iyi {çok iyi anlaşıyorum}

was easier it was easier to communicate and I am good with all of them I get along very well

The player expresses that many of the footballers in the team can speak English, which will help speed up his adaptation process. He also adds that he 'hopes' to get along with his teammates (FP1). The word 'hope' in this utterance is a 'post rheme' devised to provide new information about the 'rheme' and here signals uncertainty. The nonverbal signs that follow the post-rheme show that he appears skeptical about it. The interpreter performs a divergent rendition of the original utterance and reduces the post rheme in his translation to protect the player's positive self-image (IP1).

⁸ dailymotion.com/video/xfgfon (last retrieved 11.02.2024)

Extract V⁹.

FP1- (...) I mean # the only ba(a)d thing *I could say about Turkey* is the %traffic%

PI1- bundan mesela bi(r) iki sene önce bana sorsalardı işte # İstanbula geleceksin

for example a couple of years ago if they told me that you would come to Istanbul

Galatasarayda {en azından Türkiyede oynayacaksın} # hani # şş (.) şaşkınlıkla karşıladım

play for Galatasaray play in Turkey well I would be surprised

çünkü farklı (.) kafamda farklı şeyler de vardı fakat buraya geldim # işte

because different I had in mind different things yet I am here it is like

geldiğim ilk günden beri İstanbul %inanılmaz% güzel bi(r) şehir yani ee {yemek anlamında}

since the first day I came here Istanbul is an amazing city I mean in terms of food

onun haricinde # eee {moda anlamında ve gece hayatı anlamı (.) } yani herşey (.)

except for that in terms of fashion and night life I mean everything

%yok yok% diyebiliriz # o yüzden şimdi inanılmaz mutluyum

everything you want is here so now I am extremely happy

The footballer is asked about his experiences and impressions about being in Turkey. After words of praise about life in Istanbul, he complains about the traffic in the city (FP1). However, his words of complaint were not rendered by the interpreter, for fear that both the club's and the player's positive face might be damaged. The interpreter clearly shows that he is not a mere neutral language converter. As a fully pledged participant, he tends to "judge the relevance and the usefulness of the statements voiced" (Pöllabauer, 2007 p. 39) by the player (PI1) and moves towards an ingroup-face saving act to minimize the face-threatening conditions. The interpreter's face-saving strategy indicates that he aligns himself with the interests of the club.

Extract VI¹⁰.

PI1- first of all we'd like to welcome coach Parreira # {the coach of Al-Ahli} # the coach will give you %two minutes% to give a brief about the game after that we'll receive some questions from the reporters # %any question% will be out of the technical issues during the game we will not answer it # excuse me # turn off your flash or the camera [tense voice] # go ahead coach [giving the floor with a hand move]

C1- okay [clears throat] first of all uhhm what I saw (.) what I saw in this game # %I saw% # in first place (.) I saw a bad # professional # {player} # bad professional player ## <and then

PI2- <excuse> me coach (!) excuse me # please # don't talk about individual players (!) # talk about the technical game [not gazing at the coach] ## [gazes at the coach]

C2- my friend I talk about what I want

⁹ dailymotion.com/video/xfgfon

¹⁰ youtube.com/watch?v=rcGRJAuPIBg (last retrieved 11.02.2024)

- PI3-** no no (!) I am controlling (.) [gazing at the coach] controlling the press <conference here
C3- < I talk about
- PI4-** excuse me (!) <excuse me coach
- C4-** <if you don't want> <I go
- PI5-** <no no (!) here (.) we are here to give a brief about the
 game # individual players # you can talk about %this% outside # here # just give about (.)
- J1-** (...) [raising objections]
- PI6-** yeah yeah (!) but <the (.) [stopping journalists with his hand]
- J2-** < (...)
- PI7-** no no no (!) # he is talking about technical issues # < (...)
- C5-** <my friend> it is (.) it is the first time in
 my life that someone (.) someone [mutual gaze] tell me what (.) what I can # <say
- PI8-** <I did> not (.) I
 didn't tell you (.) <excuse me
- C6-** <you are the> police (?)
- PI9-** *no no no* (!) excuse <me
- C7-** < I can say what I want %or not% # I ask you what I can say about
 the game (?)

Unlike other sequences of talk, the exchange between the coach and the interpreter is adversarial rather than cooperative in nature. In an idealized interpreting situation, the interpreter is often assumed by many people and even some users of interpreting services to play the role of a neutral intermediary between two interlocutors. However, “to maintain the interaction order” (Kerbrat-Orecchioni, 2011 p. 136), the interpreter here goes beyond the traditional role of a facilitator and tends to restrict the journalists’ freedom to ask questions as they desire (IP1), which is a threat to their negative face. When the coach makes critical remarks about the individual performance of the players on the field, the interpreter explicitly states (PI3) that he alone coordinates the discourse flow of interaction. The interpreter’s facework strategy to spare the player’s face turns out to be a threat to the coach’s negative face as well as a threat to his professional face (PI5). Disturbed by this situation, the journalists raise objections (J1) to the interpreter’s restrictive behaviour. However, the interpreter maintains his uncompromising attitude and tries to stop them with hand gestures (PI6). This nonverbal behaviour gives him a more hostile image.

Discussing Findings and Conclusion

This study explores the concept of face as a claimed sense of interactional identity and interpreters’ facework behaviour as a communicative strategy for managing face in specific text genres, such as post-match conferences and player interviews. These mediated football interpreting situations entail active facework management, which can either be ‘preventive’ to help avoid face-threatening acts or ‘restorative’ to help restore the face that has been lost. As part of their professional identity, interpreters in any situated activity are expected to render all messages

accurately without any modifications and take no stance on their evaluation of possible threats to protect and save the self, other, or mutual face. Taking sides with one of the interlocutors may call into question the impartiality of the interpreter. However, football interpreters' in-group concerns and their strong sense of group identity prevent them from relaying face-threatening utterances faithfully. This is consistent with early research (e.g. Mason and Stewart, 2001; Lee, 2011; Sandrelli, 2015; Martinez-Gomez, 2016), which has found that interpreters tend to omit or mitigate the face-threatening acts initiated by other parties to the interaction. In the "individualistic self" concept, people perceive themselves to be autonomous from the goals of the group they are involved in. In the "collectivist self" concept, however, people are more likely to define themselves by group affiliation and work towards achieving shared group objectives. The study has revealed that football interpreters prioritize institutional goals and do not relay face threats at the risk of their professional face being threatened for poor translation. This facework behaviour is consistent with the findings of previous research (e.g. Sandrelli, 2012; Bulut, 2018), although it contradicts some findings of Pöllabauer (2015, p. 50), which suggest that it is important for interpreters to "protect their own face as competent linguistic experts". The present study has also demonstrated that interpreters' nonrendition behaviour (e.g. when they answer on behalf of the public figure, or partially or completely leave out one of the primary participants' original utterances) threatens the other interlocutors' negative face, by inhibiting even declining their autonomy. In such instances of talk, the interpreters act as 'institutional voices' and adopt a protective attitude and orient to 'we-identity' as a discursive practice.

References

- Baraldi, C. and Gavioli, L. (2014). Are Close Renditions the Golden Standard? Some Thoughts on Translating Accurately in Healthcare Interpreter Mediated Interaction. *The Interpreter and Translator Trainer*, 8 (3), 336-353.
- Benzer, A. (2010). Türk Futbol Dili. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 6 (2), 88-103.
- Birner, B. J. (2013). *Introduction to Pragmatics*. Wiley-Blackwell, Malden, MA.
- Bora, T. (2006). *Kârhanede Romantizm: Futbol Yazıları*. İletişim Yayınları.
- Brown, P. & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge University Press.
- Bulut, A. (2008). *Basından Örneklerle Çeviride İdeoloji ve İdeolojik Çeviri*. Siyasal Kitabevi.
- Bulut, A. (2016). Spor Tercümanlığı ve İltimas: Manipülatörler ya da Günah Keçileri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 6, 1-14. <https://doi.org/10.29000/rumelide.336533>.
- Bulut, A. (2018). *Türkiye'de Futbol Çevirmenliği*. Çeviribilim Yayınları.
- Clayman, S. E. (2004). Arenas of Interaction in the Mediated Public Sphere. *Poetics*, 32 (1), 29-49.
- Cuper, S. (1994). *Football Against the Enemy*. Orion Publishing House, Hachette UK.
- Diriker, E. (2013). Simultaneous and Conference Interpreting in Conference Situations (Conference Interpreting). *Routledge Handbook of Translation Studies*, C. Millan-Varela & F. Bartrina (Ed.), Routledge.

- Goffman, E. (1955). On Face-work: An Analysis of Ritual Elements in Social Interaction. *Psychiatry: Journal for the Study of Interpersonal Processes*, 18, 213–231.
- Goffman, E. (1967). *Interaction Ritual: Essays on Face-to-Face Interaction*. Aldine.
- Graf, EM et. al. (2023). The Language and Discourse(s) of Football. Interdisciplinary and Cross-Modal Perspectives: Introduction to The Thematic Issue. *Soccer and Society*, 24 (7), 921-925.
- Kerbrat-Orecchioni, C. (2011). From Good Manners to Facework. *Journal of Historical Pragmatics*, 12 (1-2), 133-155.
- Lee, J. (2011). A Study of Facework in Interpreter-Mediated Courtroom Examination. *Perspectives: Studies in Translatology*, 21 (1), 1-18.
- Martínez-Gómez, A. (2016). Facing Face: Non-Professional Interpreting in Prison Mental Health Interviews. *European Journal of Applied Linguistics*, 4 (1), 93-115.
- Mason, I. (2009). Dialogue Interpreting. *Routledge Encyclopaedia of Translation Studies*, M. Baker & G. Saldanha (Ed.), 81-83, Routledge.
- Mason, I. & Stewart, M. (2001). Interactional Pragmatics, Face and the Dialogue Interpreter. *Triadic Exchanges. Studies in Dialogue Interpreting*, I. Mason (Ed.), 51-70. St Jerome Publishing.
- Merlini, R. (2013). Changing Perspectives. Politeness in Cooperative Multi-Party Interpreted Talk. *Interpreting in a Changing Landscape*, C. Schäffner, K. Kredens, & Y. Fowler (Ed.), 267-283, John Benjamins.
- Özsöz, B. (2023). A Discourse-Oriented Approach to Interpreter's Non-Rendition Behaviour: A Case Study of An Interpreted Parent-Teacher Talk. *Journal of Language Research*, 7 (1), 80-94. <https://doi.org/10.51726/jlr.1370174>.
- Pöchhacker, F. (2004). *Introducing interpreting studies*. Routledge.
- Pöllabauer, S. (2007). Interpreting in Asylum Hearings: Issues of Saving Face. *The Critical Link 4: Professionalisation of Interpreting in The Community*, C. Wadensjö & E. Dimitrova (Ed.), 39-52, Benjamins Publishing Company.
- Pöllabauer, S. (2015). Interpreting in Asylum Proceedings. *The Routledge Handbook of Interpreting*, H. Mikkelsen & R. Jourdenais (Ed.), 202-216, Routledge.
- Ruhi, Ş. (2010). Face as an Indexical Category in Interaction. *Journal of Pragmatics*, 42, 2131-2146.
- Sacks, H. (1995). Lectures on Conversation. G. Jefferson (Ed.), (Vol. I-II), Blackwell.
- Sandrelli, A. (2012). Introducing FOOTIE (Football in Europe): Simultaneous Interpreting in Football Press Conferences. *Breaking Ground in Corpus-Based Interpreting Studies*, F. C. Sergio & C. Falbo (Ed.), 119-153, Peter Lang.
- Sandrelli, A. (2015). And Maybe You Can Translate Also What I Say: Interpreters in Football Press Conferences. *The Interpreters' Newsletter*, 20, 87-105.
- Sandrelli, A. (2018). Interpreter-Mediated Football Press Conferences: A Study on the Questioning and Answering Strategies. *Making Way in Corpus-based Interpreting Studies*.

- New Frontiers in Translation Studies*, M. Russo, C. Bendazzoli & B. Defrancq, B. (Ed.), Springer.
- Scollon, R. & Scollon, S. W. (1995). *Intercultural Communication: A Discourse Approach*. Basil Blackwell.
- Ting-Toomey, S. (1985). Toward a Theory of Conflict and Culture. *Communication, Culture, and Organizational Processes*, W. B. Gudykunst, L. B. Stewart & S. Ting-Toomey (Ed.), 71-86, Sage.
- Ting-Toomey, S. (2015). Facework/Face Negotiation Theory. *The Sage Encyclopedia of Intercultural Competence*, J. M. Bennett (Ed.), Sage.
- Ting-Toomey, S. & Kurogi, A. (1998). Facework Competence in Intercultural Conflict: An Updated Face-negotiation Theory. *International Journal of Intercultural Relations*, 22 (2), 187-225.
- Ting-Toomey, S. & Oetzel, J. (2013). Introduction to Interpersonal Conflict. *The Sage Handbook of Conflict Communication: Integrating Theory, Research and Practice* (2nd ed.). S. Ting-Toomey & J. Oetzel (Ed.), 100-104, Sage.
- Ting-Toomey, S. & Dorjee, T. (2019). *Communicating Across Cultures*, The Guilford Press.
- Widdop, P. & Collins, M. (2016). Social Network Analysis: Towards an Approach for Football Studies. *Routledge Handbook of Football Studies*. J. Hughson et. al. (Ed.), 336-48, Routledge.
- Yılmaz, S. (2012). Türkçede Sözlü Derlem Oluşturma Çalışmaları Üzerine Değerlendirmeler (Uluslararası Global COE Program Projesi Çerçevesinde). *Corpus-Based Linguistics and Language Education*. Y. Kawaguchi (Ed.), 165-184, Tokyo.

Ethical Statement/Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0

Appendix

Transcription Conventions

Symbols	Description and Meaning
“aaa/ooo”	vowel length indicating exclamative construction
“-”	indicating the speaker’s turn
“#”	pause
“(.)”	unfulfilled sentences
“(..)”	incomprehensible sentence fragments
“eee”	hesitation
“{.....}”	post-rhematic structures
“[.....]”	extra-linguistic features
“< >”	overlapping talk
“%....%”	stressed syllables or words
“_____”	pronounced with emphasis on underlined words/parts of words
“*.....*”	pronounced more quickly

Semih ZEKA*

KİŞİLER BAĞLAMINDA AYŞE KULİN'İN <i>HER YERDE KAN VAR</i> ADLI ROMANI ÜZERİNE BİR İNCELEME	A STUDY ON AYŞE KULİN'S NOVEL NAMED "HER YERDE KAN VAR" IN THE CONTEXT OF NOVEL CHARACTERS
<p>ÖZET</p> <p>Bu çalışmada Ayşe Kulin'in "Her Yerde Kan Var" isimli romanına Sultan Abdülaziz'in hal'ini gerçekleştiren ve bu hal'den doğrudan etkilenen kişilerin hangi yönleriyle yansıdığının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma Ayşe Kulin'in "Her Yerde Kan Var" isimli romanının müstakil olarak ilk defa ele alınması bakımından önem arz etmektedir. Çalışmada nitel araştırma yönteminin durum çalışması deseni kullanılmış, veri toplama aracı olarak doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Araştırmanın veri toplama kaynağını Ayşe Kulin'in 2019 yılında yayımlanan "Her Yerde Kan Var" isimli romanı oluşturmaktadır. Elde edilen verilerin analizi, nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tümevarımsal içerik analizi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda yazarın çoklu anlatıcı tekniği ve ben anlatıcı diliyle romanda yer alan kişileri farklı bilinçlerden ve birbirlerinden farklı ve hatta birbirine zıt özellikleriyle yansıttığı görülmüştür. Yazarın Sultan Abdülaziz'e darbe gerçekleştiren kişilerin olumsuz özelliklerini vurgularken bu darbenin muhataplarını da tamamen kusursuz göstermediği tespit edilmiştir.</p> <p>Anahtar kelimeler: Ayşe Kulin, Tarihi Roman, Türk Romanı</p>	<p>ABSTRACT</p> <p>In this study, it is aimed to determine in what aspects the personality traits of the people who staged a coup against Sultan Abdülaziz and were directly affected by this coup reflected in Ayşe Kulin's novel "Her Yerde Kan Var". This study is important; because it was done for the first time focusing solely on this novel. Qualitative research method and case study design of this method were used in the study. Document analysis was used as a data collection tool. The data collection source of the research is Ayşe Kulin's novel "Her Yerde Kan Var", published in 2019. The data obtained was analyzed by inductive content analysis which is compatible with the qualitative research approach. It was seen that the author reflected the people in the novel from different consciousnesses with multiple narrators and the self-narrator technique. In addition, it has been determined that the author reflects these people with their different and contradictory characteristics. Besides, the author emphasizes the negative characteristics of the people who staged a coup against Sultan Abdülaziz and does not portray the addressees of this coup as completely perfect.</p> <p>Keywords: Ayşe Kulin, Historical Novel, Turkish Novel</p>

* Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Kayseri/Türkiye. E-Posta: semihzeka@gmail.com / Assoc. Prof. Dr., Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education, Kayseri/Türkiye, E-Mail: semihzeka@gmail.com

Giriş

Roman ve hikâye gibi anlatma esaslı eserlerde okuyucunun dikkatini çeken unsurlardan biri anlatıcıdır. Anlatma esaslı eserlerde anlatan ve anlatılanın önemli iki unsur olduğunu belirten Çetişli, anlatıcılığı “*masalı, efsaneyi, hikâyeyi, romanı okuyucu/dinleyici durumundaki bizlere anlatan varlıktır*” (Çetişli, 2014, s. 102) şeklinde tanımlar. Anlatıcı, anlatma esaslı eserlerde hayata en yakın unsurdur ve onun aracılığı ile eserdeki diğer unsurlar kendilerine yer bulur (Tekin, 2001, s.17-18). Anlatmaya dayalı edebi eserlerde yazarlar, öncelikle anlatıcı veya anlatıcıları belirler. Bunlar, yazarın vermek istediği düşünceye ve yansıtmak istediği olaya göre şekil alırlar (Aktaş, 2003, s. 78). Çetin ise anlatıcı için “*romanda geçen tüm olan biteni, kişileri, davranışlarını, düşünce, duygu ve hayallerini, çevreyi, mekânı, zamanı; kısaca romanda bulunan her şeyi okuyucuya aktaran, sunan kişidir*” (2017: 105) der. Kıran ve Kıran (2007, s. 133), anlatının temel unsurlarından biri olan anlatıcının, anlatının okur tarafından okunması durumunda kâğıt üzerinde varlık kazanan “*anlatının bir kesiti*” olduğunu ifade eder.

Anlatma esaslı eserlerde anlatma, üç şahıs zamiri ile gerçekleşir: üçüncü tekil şahıs anlatıcı, birinci tekil şahıs anlatıcı ve ikinci çoğul şahıs anlatıcı (Tekin, 2001). Üçüncü tekil şahıs anlatıcılığı, “gözlemci anlatıcı” olarak ifade eden Çetin, bu anlatıcının “o anlatıcı”, “yazar anlatıcı”, “benzer anlatıcı”, “heterodiegetic”, “observer-narrator” ve “auktoriyal” isimleriyle literatürde yer aldığı altını çizer. Çetin, gözlemci anlatıcının görgü tanığı ve haber sunucusu gibi gözlemlediği olayları anlatan bir konumda olduğunu belirtir. Bunun yanında “gözlemci anlatıcıya” “meddah anlatıcı” da denildiğini belirten Çetin, gözlemci anlatıcının bazı romanlarda olayları kesip araya girdiğini, okuyuculara “ey okur” şeklinde hitap ettiğini, onlarla sohbet ettiğini, yorumlarda bulunduğunu ve ahlak dersi verdiğini ifade eder (Çetin, 2017, s. 106).

Üçüncü tekil şahıs anlatıcı tipi, eserlerde üç şekilde yer alabilir: ilahi, yansız ve kişisel. Yazarlar, eserlerinde üçüncü tekil şahıs anlatıcı tipinin sunduğu bu üç düzeyden birini kullanabileceği gibi üçünü de eserine yansıtabilir (Tekin, 2001, s. 28-29). Bu anlatıcı şeklini “tanrısal konumlu gözlemci anlatıcı” olarak isimlendiren ve “hâkim anlatıcı”, “omniscient anlatıcı”, “üst-anlatıcı”, “tümbili”, “tanrı-yazar” şeklinde de isimlendirildiğini ifade eden Çetin, tanrısal konumlu gözlemci anlatıcı için şu açıklamada bulunur: “*Bu anlatıcı, romanın bütününe, kişilerin ruh dünyalarına, zamanın öncesi ve sonrasına, uzayın her mekânına nüfuz eden soyut bir bilinçtir. Her şeyi bilir, her şeyin farkındadır ve her şeyi görmektedir*” (Çetin, 2017, s.110).

Üçüncü tekil şahıs anlatıcı tipinin ilahi/tanrısal konumlu bakış açısını Aktaş (2003, s. 88-89) “hâkim bakış açısı” olarak ifade eder ve her şeye hâkim bir konumda bulunan bu anlatıcının bildiklerinin kaynağını vermek mecburiyetinde olmadığını altını çizer. Kurmaca bir varlık olan anlatıcı, yazarın diliyle olayları, kişileri, mekânı ve zamanı yansıtır. Kıran ve Kıran, bu anlatıcı tipinin sahip olduğu bakış açısını “sıfır odaklayım” ile ifade eder ve şunu ekler: “*Kısacası, sıfır odaklayım her şeyi bilen her şeyi gören bir anlatıcının bakış açısıdır. Ve sonuç olarak okur ile paylaştığı anlatının tüm verilerine egemendir*” (2007, s. 142). Aytaç (1999), bu bakış açısını “olimpik konum” olarak ifade eder ve “*Olimpik konum, anlatıcının bizzat kendini hissettirdiği, yani anlatıcının anlatılanların arkasına gizlenip yok olmadığı pasajlarda vardır*” (s. 69) der.

Üçüncü tekil şahıs anlatıcının eserde yer alma şekillerinden birisi “yansız” konumdur. Tekin (2001, s. 37) yansız konumdaki anlatıcının, ilahi anlatıcının aksine, olaylara ve kişilere tarafsız bir gözle baktığını, olayların ve kişilerin izleyicisi olduğunu belirtir. Bu anlatıcılığı “nesnel tutumlu gözlemci anlatıcı” şeklinde ifade eden Çetin, bu anlatıcının özelliklerini şu şekilde verir:

“Okuyucularla kişileri başbaşa bırakır, olayları, varlıkları, durumları tasvir eder, kişilerin hareketlerini belirtir, konuşmalarını aktarır ve bundan öteye pek bir şeye karışmaz. Kişilerin iç dünyalarına inemez, ne düşündüklerini bilmez” (2017, s. 107). Üçüncü tekil şahıs anlatıcının bu düzeyine “müşahit-anlatıcı” diyen Aktaş (2003, s. 105), müşahit-anlatıcının gördüklerini kendi bilgisi ve tecrübesine göre yorumlayabildiğini, bu bilgisini diğer kaynaklar vasıtasıyla arttırabildiğini vurgular.

Üçüncü tekil şahıs anlatıcının yansız şeklinin eserdeki olay veya olayları, kişileri, mekânı ve zamanı görüş açısı, gözlemci figürün bakış açısıdır. Çetişli (2014, s. 109) ise “*Müşahit bakış açılı anlatıcı, hem üçüncü tekil (o) hem de birinci tekil (ben) olabilir*” der. Tekin (2001, s. 52) bu bakış açısı ile anlatıcının gerçekleşen olayları ve bu olaylarda yer alan kişileri, mekânı daha iyi anlayabilmesinde okuyucuya yardımcı olduğunu belirtir. Bu bakış açısını “dış odaklayım” şeklinde ifade eden Kıran ve Kıran (2007, s. 144), anlatıcının öncelikle sıfır odaklayımda olduğu gibi olayların dışında olduğunu, kahramanların düşüncelerini ve duygularını vermediğini ve olaylara yansız bir tavırla yaklaştığını belirtir. Anlatıcı bu bakış açısından kişileri ve olayları dışarıdan birinin gözlemlediği gibi görür ve esere yansıtır.

Üçüncü tekil anlatıcının bir diğer düzeyi olan “kişisel anlatımda” anlatıcı, roman veya hikâyenin kişisi ile özdeşleşir ve olayları, durumları, kişileri, çevreyi vs. onun gözüyle görür. Bu düzeyde gören roman kişisi, anlatan anlatıcıdır (Tekin, 2001, s. 38). Çetin (2017, s. 108), bu anlatıcı düzeyini “öznel tutumlu gözlemci anlatıcı” şeklinde ifade eder ve gözlemci anlatıcının kendini roman kişisiyle özdeşleştirdiğini, adeta onun bedenine girdiğini ve onun diliyle konuştuğunu belirtir. Bu anlatıcı düzeyinin sahip olduğu bakış açısına “iç odaklayım” diyen Kıran ve Kıran (2007, s. 145), anlatıcının kahramanın kimliğine büründüğünü, kahramanın düşündüğünü, hissettiğini ve yaptığını dile getirdiğini belirtir.

Anlatma esaslı eserlerde birinci tekil şahıs anlatıcı tipi yer alabilir. Çetin (2017, s. 112), bu anlatıcı tipini, “özne anlatıcı” şeklinde ifade eder ve “tanık anlatıcı”, “birinci kişi anlatıcı”, “ben anlatıcı”, “benzer anlatıcı”, “first person”, “homodiegetic” gibi isimlerinin de bulunduğu altını çizer. Tekin (2001, s. 41), bu anlatıcı tipinin etrafını görebilme, anlayabilme, bilebilme ve bunları ifade edebilme gücü kadar okuyucunun görebildiğini, anlayabildiğini, bilebildiğini belirtir. Aktaş (2003, s. 93-94), bu anlatıcı tipine “kahraman-anlatıcı” der ve olayların, bu olayların içinde yer alan şahısların/varlıkların, mekânların ve zamanın eserin kahramanlarından biri tarafından verildiğini, anlatıcının, bu kahramanın kabiliyetinin ötesine geçemediğini ifade eder. Bu anlatıcı tipinin sahip olduğu bakış açısı, tekil bakış açısıdır. Bu bakış açısından olaylar, kişiler ve mekânlar tek bir kişinin bakış açısından sunulur (Tekin, 2001, s. 53). İkinci çoğul anlatıcı ise eserlerde çok az tercih edilir. Bunda roman yazarını çok kısıtlayıcı olması etkilidir (Tekin, 2001, s. 27).

Birey, tek bir özellikle var olmadığı gibi etrafındaki insanlar, onu kendi kabiliyetleri ve ruh hallerine göre algılar. Yazarlar, insanı farklı yönleriyle eserlerine yansıtılabilmek için türlü yollara başvurabilirler. Bu yollardan biri eserde kullanılan çoğul bakış açısıdır. Tekin (2001, s. 55-58) geleneksel romanda tek merkezli olan anlatmanın, bu bakış açısı ile birçok kahramanın bilincinde gerçekleşmeye başladığını, aynı durumun, olayın, kişilerin farklı eğitim ve sosyo-kültürel yapıya sahip anlatıcıların bakış açısından esere yansıtıldığını belirtir. Aktaş (2003, s. 77-78), eserlerin, bakış açılarına göre bölümlere dahi ayrılabilmediğini, ancak bunların arasında bir bağlantının olduğunu ifade eder.

Çetişli (2014, s. 110), çoğul bakış açısının ve anlatıcıların iki şekilde esere yansıdığını ifade eder. Bunlardan birincisi yazarın hâkim, müşahit ve kahraman bakış açılı anlatıcıyı bir arada kullanmasıdır. Bu yöntem ile bir olayın, insanın ya da varlığın birden fazla bakış açısı ve bu bakış açısına sahip anlatıcılar ile anlatılması temin edilir. İkinci yöntemde ise eserde tek bir anlatıcı esastır ve olay örgüsünde bulunan kahramanlardan birkaçının da bakış açısı yer yer devreye sokulur. Çetişli (2014, s. 110) çoğul bakış açısında “kinaye mesafesi” üzerinde durur ve kinaye mesafesinin, hâkim bakış açısıyla, asıl kahramana ait bakış açısı arasında oluşan fark olduğunu belirtir. Çetin ise çoğul anlatıcı ve bu anlatıcı düzeyinin sahip olduğu bakış açısı için “*Roman kişilerinin kendi kendilerini ayrı ayrı anlatması ve kendi kendilerini ifade etmeleridir. Ayrıca bir romanda birden çok anlatıcı tipine yer verilmelidir*” (Çetin, 2017, s. 115) der.

Sazyek (2020, s. 50), “çoğul bakış açısı” ile “çoklu anlatıcı”nın birbirinden farklı olduğunu belirtir. Ona göre “çoğul bakış açısı” figür olmayan bir anlatıcının anlattığı romanlarda söz konusu olabilir. Sazyek, çoğul bakış açılı kurmaca yapılarında olayları, insanları ve gerçekliği algılama ve yorumlama inisiyatifinin figürler arasında paylaşıldığını, “*aktarma yetkesi*”nin sadece bir kişide, figür olmayan anlatıcıda bulunduğunu ifade eder. Sazyek, “çoklu anlatıcı”yı ise “*Bir romanda birden çok figürün anlatıcı konumunda olması durumunu karşılayan terimdir*” (Sazyek, 2020, s. 101) şeklinde tanımlar. Bu noktada o, içeriği “aktarma yetkesi”nin eserdeki figürlere verildiğinin altını çizer.

Ayşe Kulin, biyografi yazarı olarak adını duyurur. İlk romanı “Adı Aylin” ve ardından kaleme aldığı “Füreyâ” adlı romanları biyografik karakterli romanlardır. Kulin, “Sevdalinka” adlı romanında Boşnak-Sırp savaşı bağlamında kadın erkek ilişkilerini ele alır. “Köprü” adlı eserinde ise Erzincan Kemaliye Köprüsü’nün yapımı bağlamında yaşananları aktarır. “Nefes Nefese” adlı romanında II. Dünya Savaşı sırasında Türk diplomatlarının çalışmalarını, Demokrat Parti’nin yönetim anlayışını ve 27 Mayıs darbesini ele alır. “Gece Sesleri” adlı romanında Egeli bir ailenin kırklı yıllardan günümüze kadar yaşadıklarını yansıtır (Gündüz, 2011, s.535). Enginün’ün (2016, s.440) “Adı Aylin”, “Sevdalinka” ve “Füreyâ” adlı biyografik romanlarıyla çok satanlar arasına giren bir yazar olarak nitelendirdiği Ayşe Kulin, “Bir Gün”, “Umut”, “Gizli Anların Yolcusu”, “Bora’nın Kitabı”, “Dönüş”, “Handan”, “Tutsak Güneş”, “Kanadı Kırık Kuşlar”, “Kördüğüm”, “Son” isimli romanlarını; “Türkan-Tek ve Tek Başına”, “Hayat-Dürbünümde Kırk Sene”, “Hüzün-Dürbünümde Kırk Sene” anı-romanlarını kaleme alır. Yazar, ayrıca öykü, biyografi, deneme, şiir, çizgi roman, çocuk edebiyatı, derleme gibi edebî tür ve alanlarda da eserlere sahiptir.

Ayşe Kulin’in “Her Yerde Kan Var” isimli romanı 2019 yılında yayımlanır. Kulin, bu romanında Osmanlı padişahlarından Sultan Abdülaziz’in tahttan indirilmesi ve sonraki süreçleri anlatır. Yazar, bu eserde çoklu anlatıcı tekniği, birinci tekil şahıs (ben) anlatıcı ve onun bakış açısından yararlanır. Roman iki bölümden oluşur. Birinci bölüm Sultan Abdülaziz’e karşı gerçekleştirilen darbenin ilk beş gününü ele alır. Bu bölüm Sultan Abdülaziz’in annesi Pertevniyal Valide Sultan’ın Sultan Abdülaziz’in kız kardeşi Adile Sultan’a darbe esnasında yaşadıklarını anlattığı ve ondan yardım istediği mektubuyla başlar. Bu bölümde daha sonra Adile Sultan, Sadrazam Avni Paşa, Sultan V. Murat, Şevkefza Valide Sultan, Damat Nuri Paşa, birinci tekil şahıs (ben) anlatıcı ve bakış açısı ile yaşanan olaylara ve bu olaylarda yer alan kişilere dair duygu, düşünce ve yorumlarını aktarırlar. Bu bölümde Pertevniyal Valide Sultan, iki; Adile Sultan, iki; Sultan Murat, üç; Damat Nuri Paşa, iki; Şevkefza Valide Sultan, bir; Sadrazam Avni Paşa, bir alt bölümde birinci tekil şahıs (ben) anlatıcı ve bakış açısı ile yer alırlar.

“Her Yerde Kan Var” isimli romanın ikinci bölümü Sultan Abdülaziz’e karşı yapılan darbenin altıncı ve on beşinci günlerini yansıtır. Bu bölümde Pertevniyal Valide Sultan, Fahri Bey, Damat Nuri Paşa, Nazif Ağa, Şevkefza Valide Sultan, Mithat Paşa, Kolağası Çerkez Hasan Bey birinci tekil şahıs (ben) anlatıcı ve bakış açısı ile olaylar ve bu olaylarda yer alan kişilere dair duygu, düşünce ve yorumlarını aktarırlar. Bu bölümde Pertevniyal Valide Sultan, iki; Damat Nuri Paşa, iki; Nazif Ağa, iki; Şevkefza Valide Sultan, bir; Mithat Paşa, bir; Kolağası Çerkez Hasan Bey, bir; Fahri Bey, bir alt bölümde birinci tekil şahıs (ben) anlatıcı ve bakış açısı ile yer alırlar.

Yapılan alanyazın incelemesinde Ayşe Kulin ve eserleri üzerine on beş lisansüstü çalışmanın bulunduğu görülmüştür. Bu çalışmalardan dokuzunun (Yılmaz, 2004; Yeşilçiçek, 2010; Bildirici, 2010; Erdemci, 2011; Yumru, 2016; Kazak, 2018; Dost, 2018; Güney, 2019; Demir, 2019) “Her Yerde Kan Var” isimli romanın yayımlandığı Kasım 2019 öncesinde tamamlanması; dördünün (Çan, 2021; Aydın, 2021; Güzel, 2022; Dündar, 2022) incelenen konu nedeniyle “Her Yerde Kan Var” isimli romana yer vermediği tespit edilmiştir. Doğan’ın (2023) “Ayşe Kulin’in Romanlarında Bağımsız Kadın” başlıklı yüksek lisans tezinde “Her Yerde Kan Var” isimli romanda Adile Sultan’ın divan sahibi şaire olmasına değindiği; Çelik’in (2021) “Ayşe Kulin’in Romanlarında Balkanlar ve Tarih” başlıklı yüksek lisans tezinde ise Balkan coğrafyasının ve tarihi hadiselerin Kulin’in romanlarına yansımalarını incelediği fark edilmiştir. Ayşe Kulin’in romanları üzerine yazılmış akademik makaleler içinde yazarın “Her Yerde Kan Var” adlı romanını müstakil ele alan bir çalışmanın bulunmadığı belirlenmiştir.

Yapılan incelemeler sonucunda Ayşe Kulin’in Her Yerde Kan Var isimli romanı üzerine hazırlanan bu çalışmanın alan yazındaki boşluğu doldurması ve sonraki çalışmalar için de araştırmacılara fikir vermesi yönüyle önem arz ettiği düşünülmektedir. Bu çalışmada ilk olarak sözü edilen romanda Sultan Abdülaziz’e karşı düzenlenen darbeye rol alan ve bu darbeden birinci derecede etkilenen kişilerin özelliklerinin ne oranda ve hangi ben anlatıcılar vasıtasıyla yansıtıldığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın ikinci amacı ise bu kişilik özelliklerinin 19. yüzyıl Osmanlı Devlet yönetimine dair neyi ön plana çıkardığının tespit edilmesidir. Bu amaçlar doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Her Yerde Kan Var isimli romanda Sultan Abdülaziz’e karşı yapılan darbeye kimler ön plana çıkarılmıştır?
2. Her Yerde Kan Var isimli romanda Sultan Abdülaziz’e karşı yapılan darbenin birinci dereceden muhatapları kimlerdir?
3. Her Yerde Kan Var isimli romanda Sultan Abdülaziz’e karşı yapılan darbeye yer alan ve bu darbeden birinci derecede etkilenen kişiler romanda hangi özellikleriyle ve hangi anlatıcılar vasıtasıyla yansıtılmıştır?
4. Her Yerde Kan Var isimli romanda yer alan kişilerin özellikleri bağlamında 19. yüzyıl Osmanlı Devleti’ne dair hangi özellikler ön plana çıkarılmıştır?

Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma “kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları, bağlı buldukları ortam içinde araştırmayı ve anlamayı ön plâna alan bir yaklaşımdır” (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 37). Nitel araştırmalarda toplanan veri ön plandadır ve teorik çerçeve baştan belli değildir. Bunun yanında araştırmacı araştırma

yaptığı ortamın şartlarına, durum ve kültürüne karşı duyarlı olduğu gibi araştırma konusu olan insanların görüş, algı ve yorumlarına odaklanır. Ayrıca nitel araştırmalarda araştırma konusu detaylı çözümlenir, yorumlanır ve bunlar gerçekleştirilirken veri toplama ve bu verilerin çözümlenmesi birlikte yürür (Holloway ve Wheeler, 2002; Geertz, 2000, akt. Güler vd., 2015).

Bu çalışma nitel araştırma desenlerinden “durum çalışması” bağlamında yapılmıştır. “*Durum çalışması; tek bir durum ya da olayın derinlemesine boylamsal olarak incelendiği, verilerin sistematik bir şekilde toplandığı ve gerçek ortamda neler olduğuna bakıldığı bir yöntemdir*” (Davey, 1991, akt. Subaşı ve Okumuş, 2017, s. 420). Toraman Türk (2023), durum çalışmasının amacını “*(...) bir durumun derinlemesine analizini ve tanımını yapmak ve bu durum ya da durumlar için derinlemesine anlayış geliştirmektir*” (s. 10), bu desenin kullanılmasının gerekçesini “*bir durumu tanımlayıp yorumlama*” (s.10) şeklinde belirtir.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri doküman incelemesi ile elde edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2021) doküman incelemesinin görüşme, anket, gözlem gibi veri toplama yöntemleri ile birlikte kullanılabilirdiği gibi tek başına da veri toplama yöntemi olarak kullanılabileceğini belirtir. Doküman (belge) tekniğini/yöntemini resmî ve özel olarak meydana getirilmiş belgelerin incelenmesi olarak ifade eden Sönmez ve Alacapınar söz konusu belgelerin neler olabileceğini şu şekilde verir: “*Bunlar mektuplar, anılar, dilekçeler, yazıtlar, efsaneler, destanlar, günlükler, bildiriler, afişler, pullar, flamalar, paralar, bayraklar, giysiler, aletler, araçlar, kayıtlar, not defterleri, öğrenci, öğretmen, yönetici, hizmetli kayıt defterleri, anıtlar, resimler, filmler, öyküler, şiirler, masallar, oyunlar, gazeteler vb. olabilir*” (Sönmez ve Alacapınar, 2018, s. 186).

Her Yerde Kan Var’da Sultan Abdülaziz’e karşı yapılan darbeye etkin rol alan ve bu darbeden doğrudan etkilenen kişilerin özelliklerinin incelendiği bu çalışmada veri toplama kaynağı, Ayşe Kulin’in Her Yerde Kan Var isimli romanıdır. Eser, 2019 yılında Everest Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. 270 sayfa olan roman, iki bölümden oluşmaktadır. Bu kitapta yazarın bazı hataları düzeltmesi nedeniyle Murat Bardakçı’ya teşekkürünü ifade ettiği bir sayfa, romana giriş sırasına göre bölümlere isimlerini veren saraylı kişilerin sonlarına dair açıklama, yazarın eseri kaleme alırken faydalandığı kitapların listesi ve romanda geçen kimi kelimelerin anlamının verildiği bir sözlük yer almaktadır.

Verilerinin Analizi

Verilerin analizinde tümevarımsal içerik analizine başvurulmuştur. Tümevarımsal içerik analizi, incelenen fenomen ile ilgili ön bilginin bulunmaması durumunda tavsiye edilen bir usuldür. Bu usulde araştırmacı metni incelerken önce kodlar oluşturur, daha sonra bu kodlardan hareketle kategorilere ulaşır. Benzer kodlar aynı kategoride değerlendirilir (Elo ve Kyngas, 2008, akt. Güler vd., 2015). Kategorilerden hareketle temalara ulaşılır. Saldana; kod, kategori ve tema bağlamında “*Tema, kodlama, kategorizasyon ya da analitik bir yansıtma sürecinin çıktısı olabilir, ama bizzat kodlanan bir yapı değildir*” (2019, s. 15) der.

Ayşe Kulin’in Her Yerde Kan Var isimli romanında Sultan Abdülaziz’e karşı gerçekleştirilen darbeye ön planda olan ve bu darbeden doğrudan etkilenen kişilerin özellikleri bağlamında gerçekleştirilen bu çalışmada öncelikle kişilik özellikleri kodlanmıştır. Bu kodlardan hareketle kişiler bağlamında kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategoriler ise Sultan Abdülaziz’e karşı gerçekleştirilen darbeye ön planda olanlar ve bu darbenin birinci dereceden muhatapları

şeklinde iki tema altında değerlendirilmiştir. Araştırmada aynı özelliklerin farklı ifadelerle kodlanmasından kaçınılmıştır. Bu bağlamda kodlar ve kodların tekrarlanma sıklığı (frekans) belli aralıklarla kontrol edilmiş, kodlamalar arasında tutarlılığa dikkat edilmiştir. Veri kaynağı romanda araştırmaya konu olan roman kişilerinin özellikleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiş, bu özelliklere dair elde edilen veriler kayıt altına alınmıştır. Bunun yanında bu çalışmada kategorilere ait doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Bulgular

1. Sultan Abdülaziz'e Yapılan Darbede Ön Planda Olan Kişilerin Özelliklerine Dair Bulgular

Tablo 1. Avni Paşa'nın Kişilik Özellikleri, Bu Özelliklerin Tekrar Sıklığı ve Bu Özellikleri İfade Eden Ben Anlatıcılar

	Avni Paşa (f)	V. Murat (f)	Şevkefza Valide Sultan (f)	Damat Nuri Paşa (f)	Pertevniyal Valide Sultan (f)	Adile Sultan (f)	Mithat Paşa (f)	Hasan Bey (f)	Fahri Bey (f)	Nazif Ağa (f)	Toplam
Güvenilmez	9	2	1	1	1	4					18
Kindar	6			1	2	1	1				11
Meşrutiyet Karşıtı	1	7					1				9
Makam Hırsı	6					2	1				9
Cinsel Güdülerinin Etkisinde	6				1						7
Ailesi Eşraftan Değil	5										5
Sebatla Çalışan	5										5
İyi Asker	5										5
Cinayet Azmettiricisi				2				1	1	1	5
Nankör					2						2
Kibirli	1	1				1					3
Yabancılarla İşbirliği	2										2
Açgözlü						2					2
Rüşvetçi	1						1				2
Bencil	1										1
Başarısında Tesadüfün etkisi	1										1
Hırsız							1				1
Toplam	49	10	1	4	6	10	5	1	1	1	88

Avni Paşa'nın özellikleri ve bu özellikleri ifade eden ben anlatıcıları gösteren Tablo 1 incelendiğinde Avni Paşa'ya dair 17 farklı özelliğin 10 farklı ben anlatıcı ile dile getirildiği görülür. Bu özellikler içinde 18 defa (%20,45) tekrar edilmesi ile “güvenilmez” özelliği birinci sıradadır. Onu 11 tekrar (%12,5) ile “kindar” özelliği takip eder. Avni Paşa'ya dair özellikler içinde “başarısında tesadüfün etkisi” ve “hırsız” özelliklerinin birer defa (%1,13) ben anlatıcılar tarafından dile getirildiği görülür. Avni Paşa'ya dair özelliklere yine Avni Paşa'nın kendisi ben

anlatıcı olarak 49 defa (%55,68) değinir. Avni Paşa'nın özelliklerine 10'ar defa (%11,36) Sultan V. Murat ve Adile Sultan yer verir. Şevkefza Valide Sultan'ın, Hasan Bey'in, Fahri Bey'in ve Nazif Ağa'nın ben anlatıcı olarak Avni Paşa'nın özelliklerine birer defa (%1,13) değindiği fark edilir.

Ayşe Kulin'in Her Yerde Kan Var romanında Avni Paşa'nın en fazla güvenilirmez özelliği vurgulanır. Bu özelliği vurgulayan ben anlatıcılardan biri Avni Paşa'nın kendisidir. Romanda Avni Paşa, Sultan Abdülaziz'in devrilmesi gerektiğini Şirvanîzâde'ye söyler. Bu sırada Şirvanîzâde, sadrazam olur. Avni Paşa, Şirvanîzâde'nin kendisini padişaha ihbar edeceğinden endişelenerek Şirvanîzâde'nin padişaha darbe yapmak istediği yalanını bizzat padişaha söyler. Bunun üzerine Şirvanîzâde görevden alınır ve yerine Avni Paşa getirilir. Avni Paşa, bir süre sonra Şirvanîzâde'yi öldürtür: *“Sadrazam koltuğuna oturduğumda ilk işim, Şirvanîzâde'yi Hicaz Valiliğine tayin ederek İstanbul'dan uzaklaştırmak oldu. Zavallının, kısa bir süre sonra da Taif'te yediği yemekten zehirlenerek vefat ettiği haberi geldi!”* (Kulin, 2019, s. 49). Adile Sultan, Avni Paşa'nın güvenilirmez olduğunun altını şu şekilde çizer: *“Pehlivanlara mahsus gücüne kuvvetine rağmen kaderine razı olup itiraz etmeden, hemen giyinen ve sessizce sarayından çıkan biraderimin ata yadigarı palasına, Avni haini hangi sebeple göz dikti acaba?”* (Kulin, 2019, s. 167).

Avni Paşa'nın romanda en fazla vurgulanan özelliklerinden biri kindar olmasıdır. Ayşe Kulin onun bu özelliğini en fazla Avni Paşa'nın ben anlatıcılığında ifade eder. Avni Paşa'nın dışında onun kindarlığından söz eden ben anlatıcı ise Adile Sultan'dır. Adile Sultan, Avni Paşa'nın kindar oluşuna şu şekilde değinir: *“Hastalık derecesinde kindar ve hırslı Serasker Avni, bir karşı ihtilal olup Aziz tahta yeniden oturduğu takdirde, cezasız kalmayacağını bilirdi, böyle bir ihtimali ortadan tamamen kaldırmak üzere harekete geçeceğinden emindim”* (Kulin, 2019, s.179). Pertevniyal Valide Sultan ise Avni Paşa'nın kindar yönünü şu şekilde ifade eder: *“İyi asker olabilir de, Aziz'im onun iyi bir insan olmadığını göremedi gitti! Nedir bu kini onu en yüksek mertebelere tayin etmiş padişahına?”* (Kulin, 2019, s. 143).

Her Yerde Kan Var'da Avni Paşa'nın vurgulanan özelliklerinden biri kibirli olmasıdır. Onun bu özelliğini ifade eden ben anlatıcılardan biri Sultan V. Murat'tır. Sultan V. Murat, Avni Paşa'nın kendisini karşılama tavrını ifade ederken Avni Paşa'nın Osmanlı padişahı karşısında dahi kibirli duruşunu ifade eder: *“Serasker, elini fesine götürerek beni askerce selamladı, sonra da sağ taraftaki kapıyı açıp, sola kayarak, beni içeriye buyur etti. Ben ne yapayım şimdi? Bir hakan böyle mi karşılanır!”* (Kulin, 2019, s.71). Ayşe Kulin, Avni Paşa'nın eşraftan bir aileden gelmediğini yine Avni Paşa'nın ağzından romana şu şekilde yansıtır: *“Ey Eşekçi Ahmet'in oğlu Hüseyin Avni!, Sen tut, Isparta'nın bir köyünde, Eğridir eşrafından Hacımemişoğulları ailesine uşaklık eden adamın oğlu olarak dünyaya gel, Cenabıhak sana 'Yürü Ey Kulum' buyursun, sen de Rabbinin emrine boyun eğ ve yürü!”*(Kulin, 2019, s. 36).

Adile Sultan, Avni Paşa'nın makam hırsına ve açgözlülüğüne değinir: *“Murat'ı tahta oturtacak, gafil yeğenim zevküsefaya dalmış yaşarken, hain Paşa da Osmanlı mülkiünü istediği gibi idare edecek, cebini dolduracak, yedi kuşak sülalesini besleyecek ölçüde çalıp çırpacak!”* (Kulin, 2019, s.31). Pertevniyal Valide Sultan, Avni Paşa'nın nankör olduğunu dile getirir: *“Meğer Aziz'im, sadrazamlığı sırasında kendine hediyesi olan yaldız süslemeli beş çifte sadrazam kayığına boşuna bindirmemiş! Yalısının önünden geçirip, bak işte, ben bu kayığı bana hediye etmiş padişaha bile darbe yapacak güçteyim, manasına gelen bir gövde gösterisiyle, izzet-i nefsinin kırarak, bir azap daha yaşatacak evladına aklınca!”* (Kulin, 2019, s. 143). Bunların yanında Avni

Paşa, ben anlatıcı olarak iyi bir asker olduğundan söz eder: “İlk cezamın ardından gözü pek ve iyi bir asker olduğum için, affa uğratılıp önce Yanya ve Teselya’daki tümenlere komutan tayin edilmiş, ardından da başlayan ayaklanmaları bastırmak üzere Girit’e yollanmıştım” (Kulin, 2019, s. 39).

Tablo 2. Şevkefza Valide Sultan’ın Kişilik Özellikleri, Bu Özelliklerin Tekrar Sıklığı ve Bu Özellikleri ifade Eden Ben Anlatıcılar

	V. Murat (f)	Şevkefza Valide Sultan (f)	Damat Nuri Paşa (f)	Pertevniyal Valide Sultan (f)	Adile Sultan (f)	Mithat Paşa (f)	Toplam (f)
Güvenilmez		4	2	1	3		10
Makam Hırsı	3	6			1		9
Kindar	3	1	2	1		1	8
Batıl İnançlı	1	5			2		8
Rüşvetçi		3					3
Gösteriş Meraklısı	2						2
Yabancılarla İşbirliği		1			1		2
Eğitimi Yetersiz		1					1
Sabırla Bekleyen		1					1
Dindar		1					1
Hırsız						1	1
Toplam	9	23	4	2	7	2	46

Sultan Murat’ın annesi Şevkefza Valide Sultan’ın özelliklerini ve bu özellikleri ifade eden ben anlatıcıları gösteren Tablo 2 incelendiğinde Şevkefza Valide Sultan’a dair 11 farklı özelliğin 6 farklı ben anlatıcı tarafından dile getirildiği görülür. Şevkefza Valide Sultan’a dair “Güvenilmez” özelliği 10 defa (%21,7) tekrar edilir. Bu özelliği, 9 defa (%19,5) tekrar ile “Makam Hırsı” özelliği takip eder. Şevkefza Valide Sultan’a dair “Eğitimi Yetersiz”, “Sabırla Bekleyen”, “Dindar” ve “Hırsız” özellikleri 1’er defa (%2,1) tekrar edilir. Şevkefza Valide Sultan’ın özelliklerine Şevkefza Valide Sultan’ın kendisinin ben anlatıcı olarak 23 defa (%50) değindiği görülür. Şevkefza Valide Sultan’ın özelliklerine ben anlatıcı olarak Sultan V. Murat’ın 9 defa (%19,5), Adile Sultan’ın 7 defa (%15,21) değindiği fark edilir. Şevkefza Valide Sultan’ın özelliklerine Sultan Abdülaziz’in annesi Pertevniyal Valide Sultan’ın ve Mithat Paşa’nın 2’şer defa (%4,3) değindikleri tespit edilir.

Ayşe Kulin’in Her Yerde Kan Var romanında Sultan Abdülaziz’e darbe düzenleyenler arasında Sultan V. Murat’ın annesi Şevkefza Valide Sultan da vardır. Şevkefza Valide Sultan’ın romanda ben anlatıcılar tarafından en fazla ön plana çıkarılan özelliği güvenilmez oluşudur. Şevkefza Valide Sultan, ben anlatıcı olarak bu özelliğini şu şekilde ifade eder: “(...) Kurnaz ol, kafanı kullan, kimseyle dalaşma, herkesin yüzüne gül, kimse ne düşündüğünü hiç bilmesin!” (Kulin, 2019, s.92). Onun bu özelliğini vurgulayan ben anlatıcılardan biri ise Adile Sultan’dır: “Pertevniyal’i ve bahtsız kardeşimi Topkapı zindanında bırakamazdım! İçten pazarlıklı Şevkefza’nın elinde oyuncak edemedim” (Kulin, 2019, s. 30).

Şevkefza Valide Sultan'ın romanda ön plana çıkarılan özelliklerinden biri onun makam hırsıdır. Romanda Şevkefza'nın bu özelliğini ifade eden ben anlatıcılardan biri Sultan V. Murat'tır. Sultan V. Murat, bunu şu şekilde ifade eder: “(...) *Üstelik, tahtı en şiddetle özleyen, sarayda en yüksek payeye ulaşmayı hasretle bekleyen validemdir, ben er ya da geç benim olacak taht için niye acele edeyim ki?*” (Kulin, 2019, s. 64). Şevkefza Valide Sultan'ın romanda sözü edilen özelliklerinden biri ise batıl inançlı olmasıdır. Onun bu özelliğini ben anlatıcı olarak Adile Sultan şu şekilde ifade eder: “*Günahı giybet edenlerin boynuna, kulağımıza bu ikisinin birbirlerine karşı çeşitli büyüler yaptırdıkları, nefes üflettikleri de gelirdi. Pertevniyal'inkileri kendini ve oğlunu korumak maksadıyla yapılmış ak büyüler, Şevkefza'ninkileri ise hasmını mahvetme niyetiyle yapılmış karabüyüler, diye duyardık.*” (Kulin, 2019, s. 172).

Tablo 3. Sultan V. Murat'ın Kişilik Özellikleri, Bu Özelliklerin Tekrar Sıklığı ve Bu Özellikleri İfade Eden Ben Anlatıcılar

	Avni Paşa (f)	V. Murat (f)	Şevkefza Valide Sultan (f)	Damat Nuri Paşa (f)	Adile Sultan (f)	Mithat Paşa (f)	Toplam (f)
Asabının Bozuk Olması	1	9	6	4	1	2	23
Eğitim Seviyesi Üst Düzeyde		7	4	1			12
Alkol Bağımlısı	1	6	2		3		12
Sultan Abdülaziz'in Hal'ine Pişmanlık		10		1			11
Darbe Sonrası İrade Gösterememesi		7	1	1	1		10
Müsrif	1	6			2		9
Meşrutiyet Taraftarı		6			1		7
Sultan Abdülaziz'in Durumuna Duyarlılık Göstermesi		3		2			5
Yabancılarla Bağlantısının Olması	1	1	2			1	5
Osmanlı Devleti'ni Çağdaş Devletler Arasına Sokma İsteği		3	1				4
Sultan Abdülaziz'in Devrilmesi Sürecine Bilinçli Katılması		2					2
Avrupa Kültürüne Yakın Devlet Yönetiminde Tecrübesiz	1		1		1		2
Mevki/Makam Hırsı	1						1
Batıl İnançlı		1					1
Toplam	6	61	17	9	9	3	105

Sultan V. Murat'ın özelliklerinin ve bu özellikleri ifade eden ben anlatıcıların verildiği Tablo 3 incelendiğinde Sultan V. Murat'a dair 15 farklı özelliğin belirtildiği görülür. Bu tabloda Sultan V. Murat'a dair özelliklerin ise 6 farklı ben anlatıcı ile dile getirildiği fark edilir. Sultan V. Murat'a dair “Asabının Bozuk Olması” özelliği 23 defa (%21,9) tekrar edilir. Bu özelliği 12 defa (%11,42) tekrar ile “Eğitim Seviyesi Üst Düzeyde” ve “Alkol Bağımlısı” özellikleri takip eder. Sultan V. Murat'ın “Devlet Yönetiminde Tecrübesiz”, “Mevki/Makam Hırsı” ve “Batıl İnançlı” özelliklerinin 1'er defa (%0,9) ifade edildiği görülür.

Tablo 3'te Sultan V. Murat'a dair özelliklerin en fazla, ben anlatıcı olarak yine kendisi tarafından ifade edildiği fark edilir. Sultan V. Murat, ben anlatıcı olarak 61 defa (%58,09) kendi özelliklerine değinir. İkinci olarak Şevkefza Valide Sultan, Sultan V. Murat'ın özelliklerine 17 defa (%16,19) değinir. Sultan V. Murat'ın özelliklerine en az Mithat Paşa yer verir. Onun Sultan V. Murat'ın özelliklerini 3 defa (%2,8) ifade ettiği tespit edilir.

Sultan Abdülaziz'e darbe yapanlar içinde Sultan V. Murat da yer alır. Romanda Sultan V. Murat'ın en fazla ön plana çıkarılan özelliği, asabının bozuk olmasıdır. Amcası Sultan Abdülaziz'in tahttan indirilmesi sürecinde yaşadığı baskı onun amcasının hayalini görmesine sebep olur:

Onlarca, yüzlerce belki de binlerce kadın! Karıncalar gibi kaynaşıyorlar. Saraya girdiler. Valide Sultan unvanına nihayet sahip olmuş cefakâr validem başta olmak üzere, Adile halamın ve peşi sıra kadınefendilerin, sultanların, hanım sultanların, ikballerin, gözdelerin, rütbe sırasıyla saray vazifelilerinin ve cariyelerin beni yerden eteklemesinin, etek öpmesinin sona ermesini beklerken, yine amcam Abdülaziz Han geçmez mi karşıma!

Bu sefer ruhbanların karşısında benim atamadığım kâhkahaları o atıyor ve 'Tahtımı elimden aldın lakin merasim tahtına oturamadın! Sen nasıl padişahsın?' diye alay ediyordu benimle (Kulin, 2019, s. 84-85).

Sultan V. Murat'ın asabının bozuk olduğuna değinenlerden biri sultanın annesi Şevkefza Valide Sultan'dır. O, bu durumu şu şekilde ifade eder: “Ağzının etrafi silme uçuk. Gözlerinin altı mosmor. Bakışları ürkek ceylan bakışı gibi. Elleri titrek. O güzel başı, kuş gibi boynuna gömülmüş. Ya hiç durmadan konuşuyor ya tek kelam etmiyor. Benim onun için üzüldüğüm ilk günlerden çok daha fena şimdi” (Kulin, 2019, s. 241).

Romanda Sultan V. Murat'ın eğitim seviyesinin üst düzeyde olduğu vurgulanır. Sultan V. Murat, amcası ile Avrupa ve Mısır seyahatlerini anlatırken Fransızcasının düzeyi, bilgi dağarcığı ve nezaketi ile herkesi etkilediğini şu şekilde ifade eder: “O seyahat esnasında ne kıymetli ahbaplar edinmişim, sayesinde... Lakin yine o seyahatlerde selis Fransızcam, malumat ve nezaketimle herkesin takdirini topladığım, imparatorluğuma şeref kattığım da bir hakikattir” (Kulin, 2019, s. 63). Onun bu yönüne Damat Nuri Paşa ben anlatıcı olarak şu şekilde yer verir: “(...) Hünkâr pederlerinin bizzat çektiği besmele merasiminden sonra, saray dershanesinde, yaşları yakın kardeşleri ve üst mevkilerdeki memurların çocukları ile birlikte ilk derslerine başlamışlar. Geleneksel din ve saray derslerinin yanı sıra, birlikte Farsça, Fransızca ve musiki dersleri de almışlar” (Kulin, 2019, s. 112).

Ayşe Kulin, Sultan V. Murat'ın özellikleri içinde onun alkol bağımlılığına 12 defa ve dört farklı ben anlatıcı ile değinir. Bu ben anlatıcılardan biri de Adile Sultan'dır. O, yeğeninin alkol bağımlılığını şu şekilde ifade eder: “Aziz Han biraderimin tek derdi, yeğeninin ayağına dolaşmamasıydı. Murat'ı tahtta gözü olmadığı sürece, ne isterse yapsın diye serbest bırakmıştı. Çok içmesine dahi karışmadı” (Kulin, 2019, s. 24). Sultan V. Murat'ın romana yansıyan özelliklerinden biri de müsrif oluşudur. Onun bu özelliğini ben anlatıcı olarak Avni Paşa şu şekilde belirtir: “Namık Kemal'in Tai'fe sürülmesinden ve Jön Türklerin de Avrupa'ya kaçmalarından sonra iyice rahatlayan padişahın, Murat Efendi'nin borçlarını hazine-i hassaya ödettiğini ve yeğenine herhalde artık uslu durması için dört yüz altınlık bir ek ödenek tahsis etmiş olduğunu da öğrenmişim” (Kulin, 2019, s. 51).

Her Yerde Kan Var'da Sultan V. Murat'a dair özellikler içinde onun gerçekleştirilen darbeden pişmanlık duyması vurgulanır. Bu durumu en fazla dile getiren ise ben anlatıcı olarak Sultan V. Murat'ın kendisidir: “*Amcamı hatırlayınca, bu sefer fena oldum, mahcup oldum, pişman oldum, gözlerime yaşlar doldu, dudaklarım titremeye başladı*” (Kulin, 2019, s. 81). Ayşe Kulin, onun pişmanlığını Damat Nuri Paşa'nın ben anlatıcılığında romana şu şekilde yansıtır: “*Bana Feriye Karakolu'nda konuşulanları birkaç kere üst üste anlattırınca, anladım ki, halkın Sultan Aziz'i onun öldürdüğünü zannetmesi ihtimali amcasının ölümüne duyduğu büyük acıyı dahi bastırıyordu ve hatta o anda tahta geçtiğine dahi bin pişmandı*” (Kulin, 2019, s. 230-231).

Her Yerde Kan Var'da Sultan V. Murat'a dair en az zikredilen özellikler, devlet yönetiminde tecrübesiz oluşu, mevki/makam hırsının ve batıl inançlarının olmasıdır. Ben anlatıcı olarak Avni Paşa, Sultan V. Murat'ın devlet tecrübesinin olmamasına şu şekilde değinir: “*Keşke Abdülaziz'in tahtında, devlet idaresindeki tecrübesi sıfır olan ve zevküsefadan kafasını kaldırmayan Murat Efendi otursa, dizginleri hepten elime alıp Osmanlı mülkünü ne de güzel idare edebilirdim, diye düşündüm*” (Kulin, 2019, s. 45). Avni Paşa, Sultan Abdülaziz'in yeğenini para ile dizginleme düşüncesinin yanlış olduğunu ifade ederken Sultan Murat'ın makam hırsını şu şekilde belirtir: “*Paranın açmayacağı kapı yoktur zannediyordu padişah! Galiba mevki hırsı, bazen paradan daha ağır basabiliyor*” (Kulin, 2019, s. 51). Ben anlatıcı olarak Sultan V. Murat, batıl inançları olduğunu ise şu şekilde ifade eder: “*Bugün cülusumun üçüncü günü! Gözlerimi açtım ki, zihnim üç günden beri ilk kez berrak. Üçlerde keramet vardır diye mi acaba, bir ferahlama geldi ruhuma bu sabah...*” (Kulin, 2019, s. 121).

Tablo 4. Mithat Paşa'nın Kişilik Özellikleri, Bu Özelliklerin Tekrar Sıklığı ve Bu Özellikleri ifade Eden Ben Anlatıcılar

	Avni Paşa (f)	V. Murat (f)	Damat Nuri Paşa (f)	Pertevniyal Valide Sultan (f)	Adile Sultan (f)	Mithat Paşa (f)	Toplam (f)
Meşrutiyet Taraftarı	3	1			2	4	10
Avrupa'yı ve Avrupa Kültürünü Bilir	3			1			4
Güvenilmez	1						1
Kibirli	1		1				2
Abdülaziz'in Hal'ine Pişman						2	2
Alkol Aldığında Çok Konuşan	1						1
Çalışkan	1						1
Sultan Murat İle Arası İyi	1						1
Etkileyici Konuşan	1						1
Toplam	13	1	1	1	2	6	24

Mithat Paşa'nın özellikleri ve bu özellikleri ifade eden ben anlatıcıları gösteren Tablo 4 incelendiğinde Mithat Paşa'ya dair 9 farklı özelliğin 6 farklı ben anlatıcı ile dile getirildiği görülür. Bu özellikler içinde 10 defa (%41,6) tekrar edilmesi ile “Meşrutiyet Taraftarı” özelliği birinci sıradadır. Onu 4 tekrar (%16,6) ile “Avrupa'yı ve Avrupa Kültürünü Bilir” özelliği takip eder.

Mithat Paşa'ya dair özellikler içinde “Alkol Aldığında Çok Konuşan”, “Çalışkan”, “Sultan Murat İle Arası İyi” ve “Etkileyici Konuşan” özelliklerinin birer defa (%4,1) ben anlatıcılar tarafından dile getirildiği görülür. Mithat Paşa'ya dair özelliklere Avni Paşa'nın ben anlatıcı olarak 13 defa (%54,1) değindiği görülür. Mithat Paşa'nın özelliklerine ikinci sırada ben anlatıcı olarak yine Mithat Paşa'nın kendisinin 6 defa (%25) değindiği fark edilir. Sultan V. Murat'ın, Damat Nuri Paşa'nın, Pertevniyal Valide Sultan'ın ben anlatıcı olarak Mithat Paşa'nın özelliklerine birer defa (%4,1) değindiği görülür.

Her Yerde Kan Var'da Abdülaziz'e darbe yapanlar arasında Mithat Paşa da yer alır. Onun üzerinde en fazla durulan özelliği Meşrutiyet taraftarlığıdır. Ben anlatıcı olarak Mithat Paşa kendi meşrutiyet taraftarlığını şu şekilde ifade eder: “*Güvendiğim dağlara kar yağdı! İhtilali niçin yaptık biz? Meşrutiyet için!*” (Kulin, 2019, s. 249). Adile Sultan ise onun meşrutiyet taraftarlığına şu şekilde yer verir: “*Adam düşündüğünü ve arzusunu hiçbir zaman saklamadı ki! Aklını meşrutiyet diye bozmuş bir kişi o!*” (Kulin, 2019, s. 31). Mithat Paşa'nın romana yansıyan özelliklerinden biri de Sultan Abdülaziz'in devrilmesine duyduğu pişmanlıktır. Bunu o, şu şekilde ifade eder: “*Biz ne yaptık, akli melekelerin azalması dolayısıyla kötü idareden dolayı vatana ihanet gibi çetrefil bir cümle kurarak ve Hayrullah'ı da alet ederek... İtiraf ediyorum işte, halt ettik!*” (Kulin, 2019, s. 251).

Tablo 5. Rüştü Paşa'nın Kişilik Özellikleri, Bu Özelliklerin Tekrar Sıklığı ve Bu Özellikleri ifade Eden Ben Anlatıcılar

	Avni Paşa (f)	V. Murat (f)	Damat Nuri Paşa (f)	Adile Sultan (f)	Mithat Paşa (f)	Hasan Bey (f)	Toplam (f)
Güvenilmez	1	1	1	2		1	6
Meşrutiyet Karşıtı	1	3					4
Makam Hırsı	3				1		4
Devlet Yönetiminde Tecrübeli	3						3
Sorumluluktan Kaçan	1	1		1			3
Açgözlü	1						1
Nankör				1			1
Toplam	10	5	1	4	1	1	22

Sultan Abdülaziz'e darbe tertip edenlerin içinde yer alan isimlerden biri Rüştü Paşa'dır. Tablo 5 incelendiğinde Rüştü Paşa'ya dair 7 farklı özelliğin 6 farklı ben anlatıcı tarafından dile getirildiği görülür. Rüştü Paşa'ya dair “Güvenilmez” özelliği 6 defa (%27,2) tekrar edilir. Bu özelliği 4'er defa (%18,18) tekrar ile “Meşrutiyet Karşıtı” ve “Makam Hırsı” özelliği takip eder. Rüştü Paşa'ya dair “Açgözlü” ve “Nankör” özelliklerine ise 1'er defa (%4,5) değinilir. Rüştü Paşa'nın özelliklerine ben anlatıcı olarak Avni Paşa 10 defa (%45,45) değinirken Damat Nuri Paşa, Mithat Paşa ve Hasan Bey 1'er defa (%4,5) değinir.

Ayşe Kulin'in Her Yerde Kan Var adlı romanında Rüştü Paşa, ben anlatıcı olarak yer almaz; ancak diğer ben anlatıcılar ondan söz ederler. Bu anlatıcılar tarafından Rüştü Paşa'nın üzerinde en fazla durulan özelliklerinden biri güvenilmez oluşudur. Adile Sultan, Rüştü Paşa'nın güvenilmez biri oluşuna şu şekilde değinir: “*Sen ne içten pazarlıklı imişsin meğer! Hâlbuki korkaklığınla,*

tereddütlerinle, mesuliyet gerektiren herhangi bir durumla karşılaştığında hemen istifa edip kendini emniyete almanla nam salmış idin” (Kulin, 2019, s. 32). Rüştü Paşa'nın vurgulanan bir özelliği de meşrutiyet karşıtlığıdır. Onun bu özelliğini Sultan V. Murat şu şekilde belirtir: “Sadrazam Rüştü Paşa dünden beri ağız birliği etmiş Serasker ile. Bizimki gibi çok milletli ve çok dinli memleketlerde meşrutiyet idaresi hiç uygun değildir, demeye başladı” (Kulin, 2019, s. 104).

Tablo 6. Damat Nuri Paşa'nın Kişilik Özellikleri, Bu Özelliklerin Tekrar Sıklığı ve Bu Özellikleri İfade Eden Ben Anlatıcılar

	Damat Nuri Paşa (f)	Mithat Paşa (f)	Toplam (f)
Hırsız	5	1	6
Paragöz	4		4
Güvenilmez	1		1
Mevki Hırsı	1		1
Toplam	11	1	12

Damat Nuri Paşa'nın özelliklerinin ve bu özellikleri ifade eden ben anlatıcıların verildiği Tablo 6 incelendiğinde Damat Nuri Paşa'ya dair 4 farklı özelliğin belirtildiği görülür. Damat Nuri Paşa'ya dair bu özelliklerin ise iki ben anlatıcı tarafından dile getirildiği fark edilir. Damat Nuri Paşa'ya dair en fazla üzerinde durulan özellik 6 tekrar (%50) ile “Hırsız” özelliğidir. Bunu 4 tekrar (%33,3) ile “Paragöz” özelliği takip eder. Damat Nuri Paşa'nın özelliklerine ben anlatıcı olarak en fazla Damat Nuri Paşa'nın değindiği fark edilir. Damat Nuri Paşa, 11 defa (%91,6) kendi özelliklerini belirtir.

Ayşe Kulin, Her Yerde Kan Var'da Damat Nuri Paşa'ya ben anlatıcı olarak yer verir. Damat Nuri Paşa'nın hakkında bilgi, ben anlatıcı olarak yine kendisi ve Mithat Paşa üzerinden verilir. Onun en fazla ön plana çıkan özelliği hırsız oluşudur. Onun bu özelliğini yine ben anlatıcı olarak kendisi şu şekilde verir: “Rikab-ı şahaneye mahsus tabir edilen ve padişahattan başka kimsenin binemeyeceği bu muhteşem hayvanları önce derin bir hayranlıkla seyrettim, sonra da seyislere atların, verdiğim adresteki ahırlara naklini buyurdum. Aralarından birkaç atı da kendime ayırdım” (Kulin, 2019, s. 118). Damat Nuri Paşa'nın özelliklerinden biri de mevki hırsı içinde olmasıdır. Bunu o, şu şekilde ifade eder: “(...) Padişahları memnun etmenin ne zor olduğunu kendi pederimin tecrübelerinden öğrenmiş olduğumdan, yeni makamımda rahat etmek hatta çok daha yüksek mevkilere gelebilmek için, Şevkefza Sultan'ın gözüne girmenin şart olduğunun idrakinde idim” (Kulin, 2019, s. 113).

Tablo 7. Hayrullah Efendi'nin Kişilik Özellikleri, Bu Özelliklerin Tekrar Sıklığı ve Bu Özellikleri İfade Eden Ben Anlatıcılar

	Avni Paşa (f)	Damat Nuri Paşa (f)	Adile Sultan (f)	Mithat Paşa (f)	Hasan Bey (f)	Toplam (f)
Güvenilmez	2	1			1	4
Liyakatsiz	2		1			3
Mevki Hırsı	1			1		2
Kindar	1					1
Paragöz			1			1
Nankör			1			1
Toplam	6	1	3	1	1	12

Hayrullah Efendi'nin özellikleri ve bu özellikleri ifade eden ben anlatıcıları gösteren Tablo 7 incelendiğinde Hayrullah Efendi'ye dair 6 farklı özelliğin belirtildiği görülür. Hayrullah Efendi'nin özelliklerinin belirtilmesinde ise 5 farklı ben anlatıcının kullanıldığı fark edilir. Hayrullah Efendi'ye dair "Güvenilmez" özelliği dört tekrar (%33,3) ile en fazla üzerinde durulan özelliktir. Bu özelliği 3 tekrar (%25) ile "Liyakatsiz" özelliği takip eder. Hayrullah Efendi'nin özelliklerine en fazla Avni Paşa değinir. Avni Paşa'nın 6 defa (%50) Hayrullah Efendi'nin özelliklerine değindiği görülür.

Sultan Abdülaziz'in devrilmesinde fetvayı veren şeyhülislam, Hayrullah Efendi'dir. O, romanda ben anlatıcı olarak yer almayan ancak özellikleri verilen kişilerden biridir. Hayrullah Efendi'nin ön plana çıkan özelliklerinden biri liyakatsiz oluşudur. Onun bu özelliğini Avni Paşa, ben anlatıcı olarak şu şekilde ifade eder: "(...) Okuduğu gazellerle Padişah'ın da kalbini kazandığı için mahalle imamlığından saray imamlığına, sonra da Padişah'ın sayısız gaflet anlarından birinde şeyhülislamlığa getirdiği fakat hatasını anlayıp, otuz sekiz günün sonunda bu makamdan aldığı kişiydi" (Kulin, 2019, s. 53-54). Ben anlatıcı olarak Adile Sultan, Hayrullah Efendi'nin nankör oluşuna şu şekilde değinir: "(...) Tam da o anda bir araba daha yanaştı kapıya. İçindeki indi, baktım Şeyhülislam Hayrullah nankörü!" (Kulin, 2019, s. 35). Mithat Paşa ise Hayrullah Efendi'nin hem açgözlü hem de mevki hırslı içinde oluşunu şu şekilde ifade eder: "Aziz Han üstelik gelmiş geçmiş çoğu sultandan daha fazla mütedeyyin olduğu halde, cinnet içinde bulunmadığı da besbelli iken, açgözlü bir şeyhülislama mevki vaatlerinde bulunarak cinnet fetvası yazdırmış olmanın vebalini ödüyor olmalıyız" (Kulin, 2019, s. 251).

Tablo 8. Süleyman Paşa'nın Kişilik Özellikleri, Bu Özelliklerin Tekrar Sıklığı ve Bu Özellikleri İfade Eden Ben Anlatıcılar

	Avni Paşa (f)	Pertevniyal Valide Sultan (f)	Mithat Paşa (f)	Toplam (f)
Meşrutiyet Taraftarı	1			1
Nankör		1		1
Makam Hırslı			1	1
Toplam	1	1	1	3

Süleyman Paşa'nın özelliklerinin ve bu özellikleri ifade eden ben anlatıcıların gösterildiği Tablo 8 incelendiğinde Süleyman Paşa'nın 3 farklı özelliğinin dile getirildiği görülür. Bu tabloda aynı zamanda Süleyman Paşa'ya dair özelliklerin 3 farklı ben anlatıcı tarafından ifade edildiği görülür. Süleyman Paşa'nın sözü edilen üç özelliği 1'er (%33,3) defa belirtilir.

Her Yerde Kan Var isimli romanda ben anlatıcı olarak yer almayan Süleyman Paşa'nın zikredilen özelliklerinden biri Meşrutiyet taraftarı olmasıdır. Romanın ben anlatıcılarından Avni Paşa, onun bu özelliğine şu şekilde değinir:

İki yıl kadar önce Harbiye ve askerî mektepler kumandanlığına getirilmiş olan Süleyman, Harbiye'de benim talebimdi. Aynı yıl, Osmanlı Devleti'nin eskiye nazaran gerilediğini, dünya üzerindeki payının azaldığını, tekrar yükselebilmesi için Avrupa'nın meşrutiyet rejimini benimsememiz gerektiğini anlatan bir kitap yazmıştı ve kulağıma Harbiye'de bu sözleri telkin ettiğine dair bir dedikodu gelmişti (Kulin, 2019, s. 55).

Süleyman Paşa'nın romanda vurgulanan özelliklerinden biri de nankör olmasıdır. Onun bu özelliğini Pertevniyal Valide Sultan şu şekilde dile getirir: “İşte o meşum gece, daha gün yeni ağarırken, bir elleri tabancalı, diğer elleri kılıçlı birkaç subay, başlarında Süleyman Paşa nam nankör, arkalarında ise süngülü birkaç asker daha, haremin önündeki karakola gelmişler” (Kulin, 2019, s. 147).

2. Sultan Abdülaziz'e Karşı Gerçekleştirilen Darbeden Doğrudan Etkilenenler

Tablo 9. Sultan Abdülaziz'in Kişilik Özellikleri, Bu Özelliklerin Tekrar Sıklığı ve Bu Özellikleri İfade Eden Ben Anlatıcılar

	Avni Paşa (f)	V. Murat (f)	Şevkefza Valide Sultan (f)	Damat Nuri Paşa (f)	Pertevniyal Valide Sultan (f)	Adile Sultan (f)	Fahri Bey (f)	Mithat Paşa (f)	Hasan Bey (f)	Toplam (f)
Dindar				1	3	1	1	1	1	8
Müsrif				5		3				8
Batı Kültürüne Uzak			3	1		2				6
Kestirilemez Olması	2									2
Meşrutiyet Karşısı						1		1		2
Tutumlu		1								1
Yalnızlığı Sever		1								1
Batı Kültürü Unsurlarını Sever					1					1
Kaba			1							1
Hovarda						1				1
Yardımsever						1				1
Şaka Kaldırır						1				1
Kin Tutmaz						1				1
Merhametli						1				1
Temiz Kalpli						1				1
Toplam	2	2	4	7	4	13	1	2	1	36

Sultan Abdülaziz'in özelliklerini ve bu özellikleri ifade eden ben anlatıcıları gösteren Tablo 9 incelendiğinde Sultan Abdülaziz'e dair 14 farklı özelliğin belirtildiği görülür. Bu tabloda Sultan Abdülaziz'in özelliklerine 9 farklı ben anlatıcının değindiği fark edilir. Tablo 9'da Sultan Abdülaziz'in 8'er defa (%22,2) tekrarlar “Dindar” ve “Müsrif” özelliklerinin ön plana çıkarıldığı tespit edilir. Bu iki özelliği 6 tekrar (%16,6) ile “Batı Kültürüne Uzak” oluşu takip eder. Sultan Abdülaziz'e dair “Tutumlu”, “Yalnızlığı Sever”, “Batı Kültürü Unsurlarını Sever”, “Kaba”, “Hovarda”, “Yardımsever”, “Şaka Kaldırır”, “Kin Tutmaz”, “Merhametli” ve “Temiz Kalpli” özellikleri 1'er defa (%2,7) ifade edilir. Sultan Abdülaziz'in özelliklerine en fazla ben anlatıcı olarak Adile Sultan'ın değindiği görülür. Adile Sultan, Sultan Abdülaziz'in özelliklerini 13 defa (%36,1) ifade eder. Sultan Abdülaziz'in özelliklerine 1'er defa (%2,7) Fahri Bey ve Hasan Bey yer verir.

Romanda Sultan Abdülaziz'in en fazla dindar ve müsrif özelliği ön plana çıkar. Ben anlatıcı olarak Damat Nuri Paşa, Sultan Murat'ın amcası Sultan Abdülaziz'in intihar etmesine dair

şaşkınlığını dile getirirken onun dindar yönüne değinir: *"Anlattıklarımı dikkatle dinleyen Sultan Murat'ın, amcasının intiharından dolayı büyük ve samimi bir teessür içinde olduğunu görebiliyordum. Namütenahi, 'Amcam itikat sahibidir, nasıl intihar eder, aklım almıyor,' diye tekrarlıyordu"*(Kulin, 2019, s. 230). Pertevniyal Valide Sultan ise saraydaki kadınlardan Dürdane vasıtasıyla oğlu hakkında bilgi aldığını belirtirken onun dindar yönüne şu şekilde yer verir: *"Demek ki Efendimiz iki gün öncesine nazaran kendilerini daha iyi hissediyorlar, zira dün kimseyle görüşmeyip günü sadece Kur'an okumakla geçirmişlerdi, pek keyifsizdiler, dedi"*(Kulin, 2029, s. 189). Romanın ben anlatıcılarından Adile Sultan da Sultan Abdülaziz hakkında kendisine gelen bilgiyi şu şekilde aktarır: *"Gözünü dolabın anahtar deliğine dayayınca, tam karşıya isabet eden sediri de görebilmiş Nazime. Pederi, işte o sedirde oturmuş Kur'an okuyormuş. Hünkârın Kur'an okurken veya evrak incelerken rahatsız edilmek istemediğini bildiğinden tutmuş kendini, yoksa dayanamayıp içeri geçecek, kollarına atılacaktı"* (Kulin, 2019, s. 173).

Romanda Sultan Abdülaziz'in vurgulanan özelliklerinden biri müsrif oluşudur. Yazar, onun bu özelliğini iki ben anlatıcı üzerinden yansıtır: Damat Nuri Paşa ve Adile Sultan. Damat Nuri Paşa, Sultan Abdülaziz'in müsrif oluşunu şu şekilde dile getirir: *"Abdülaziz'in şuursuz harcamaları ve borçlarının vebalini bir sonraki padişah ödeyeceğine göre yeni Valide Sultan Şevkefza, Sultan Aziz ve validesinin para, tahvil ve mücevhere dair neleri varsa hepsine el konmasını emretmişti"*(Kulin, 2019, s. 197). Adile Sultan ise padişahın bu özelliğine şu şekilde değinir: *"Hovarda ve müsrif eniştesinden hiç hoşlanmayan bir sonraki hünkârımız küçük biraderim Abdülaziz'in ilk işi, sanki kendisi hiç müsrif ve hovarda değilmiş gibi, kocamı sadareten almak oldu"* (Kulin, 2019, s. 19).

Her Yerde Kan Var isimli romanda Sultan Abdülaziz, Batı kültürüne mesafeli bir kişi olarak tanıtılır. Onun bu özelliği romanda üç farklı ben anlatıcı üzerinden dile getirilir. Bu anlatıcılardan biri Şevkefza Valide Sultan'dır. O, Sultan Abdülaziz'in bu özelliğini şu şekilde ifade eder: *"Ben gizli yapardım yapacağımı. Avrupai olmaya özenenlere, Abdülaziz Han'ın alaturkalığından, kabalığından, Fransızca bilmezliğinden dem vurur, kendi evladımı göklere çıkarırdım"* (Kulin, 2019, s. 92). Damat Nuri Paşa ise Sultan Abdülaziz'in dışarıya yansıyan bu özelliğini şu şekilde ifade eder:

Rahmetli pederi II. Mahmut Han ile rahmetli ağabeyi Abdülmecit Han'ın genç yaşta vefatlarından içki ve işreti mesul tuttuğu için hiç alkol kullanmadığı, alafranga hayattan hoşlanmadığı, haremde validesi dışında yedi kadını, yedi sultan kızı ve dört şehzadesiyle, yirmi kişilik bir aile babası olarak sakin bir hayat sürdüğü bilinirdi! (Kulin, 2019, s. 114).

Ayşe Kulin, Her Yerde Kan Var'da Sultan Abdülaziz'in birçok özelliğini yansıtır. Onun bu özelliklerinden biri de Meşrutiyet karşıtlığıdır. Romanın ben anlatıcılarından Mithat Paşa, Sultan Abdülaziz'in bu özelliğini şu şekilde ifade eder: *"Niye yaptık dersiniz, ne yazık ki elimiz mahkûmdu, Abdülaziz Han, meşrutiyete direndiğinden, medeni ve asri bir idareye kavuşmak için tek çare onu hal idi"* (Kulin, 2019, s. 251). Bu darbede Mithat Paşa'nın bulunma sebebini sorgulayan Adile Sultan ise kardeşi Abdülaziz'in meşrutiyet karşıtlığını şu şekilde ifade eder: *"Şaşırmadım. Meşrutiyete her zaman karşı çıkan ve son zamanlarda giderek daha da sertleşen biraderimi indirip, Jön Türklerin gözdesi Murat'ı tahta çıkarmayı elbette istemiştir"* (Kulin, 2019, s. 31). Adile Sultan kardeşinin yardımsever, şaka kaldırır, merhametli, kin tutmayan ve temiz kalpli biri olduğunun altını şu şekilde çizer: *"Nemelazım, iyi tarafları da çoktur Aziz'in."*

Yardımservedir, şaka kaldırır ve çok yufka yüreklidir. Kin tutmaz, çocuk gibi saftır”(Kulin, 2019, s. 20-21).

Tablo 10. Sultan Abdülaziz’in Annesi Pertevniyal Valide Sultan’ın Kişilik Özellikleri, Bu Özelliklerin Tekrar Sıklığı ve Bu Özellikleri İfade Eden Ben Anlatıcılar

	Şevkefza Valide Sultan (f)	Damat Nuri Paşa (f)	Pertevniyal Valide Sultan (f)	Adile Sultan (f)	Toplam (f)
Dindar		1	6	1	8
Hayırsever	1	1	3	3	8
Batıl İnançlı	1	3		1	5
Güvenilmez	2	1	1		4
Zengin		2	1		3
Müsrif	1			2	3
Açgözlü		1		1	2
Gösteriş Meraklısı		1			1
Kurnaz		1			1
Toplam	5	11	11	8	35

Pertevniyal Valide Sultan’ın özellikleri ve bu özelliklerini ifade eden ben anlatıcıları gösteren Tablo 10 incelendiğinde Pertevniyal Valide Sultan’a dair 9 farklı özelliğin belirtildiği ve bu özellikleri 4 farklı ben anlatıcının dile getirdiği fark edilir. Pertevniyal Valide Sultan’a dair en fazla “Dindar” ve “Hayırsever” özelliklerinin tekrar edildiği görülür. Bu iki özellik, 8’er defa (%22,8) ifade edilir. Pertevniyal Valide Sultan’a dair en az tekrar edilen özellikler ise 1’er defa (%2,8) değinilen “Gösteriş Meraklısı” ve “Kurnaz” oluşudur. Yukarıdaki tablo incelendiğinde Pertevniyal Valide Sultan’ın özelliklerine en fazla ben anlatıcı olarak Pertevniyal Valide Sultan’ın kendisi ve Damat Nuri Paşa değinir. Her iki ben anlatıcı, sultanın özelliklerine 11’er defa (%31,4) yer verirler. Pertevniyal Valide Sultan’ın özelliklerine en az, 5 defa (%14,2) değinmek suretiyle Şevkefza Valide Sultan yer verir.

Her Yerde Kan Var’da Sultan Abdülaziz’in annesi Pertevniyal Valide Sultan’ın en fazla dindar ve hayırsever özelliği vurgulanır. Pertevniyal Valide Sultan, ben anlatıcı olarak kendisinin dindarlığını şu şekilde dile getirir: *”Uzandım tekrar yatağa. Kur’an’ımı açıp, okumak istedim fakat gözlüğümü dün Adile Sultan’ı ağırladığım salonda bırakmışım, zaten üzerime bir ağırlık geldi nedense. Gözlerim kapanyordu... Dalmışım”* (Kulin, 2019, s. 188-189). Pertevniyal Valide Sultan, kendisinin hayırsever biri olduğunu ise şu şekilde belirtir: *”İstanbul şehri başta olmak üzere çeşitli beldelelere seleflerim gibi sadece cami, çeşme, bina kazandırmakla kalmayıp fakir fukara doyurdum, borçluya deva hastaya derman oldum;(...)”* (Kulin, 2019, s. 142). Onun bu özelliğini ifade eden ben anlatıcılardan biri de Damat Nuri Paşa’dır: *”Pertevniyal Valide’nin hayırlı harcamaları yok değil miymiş? Varmış elbette. Her hac mevsiminde kutsal topraklara yaptığı ihsanlar, yaptırdığı onca cami, çeşme, imaret, mektep...”*(Kulin, 2019, s. 117).

Pertevniyal Valide Sultan’ın romanda vurgulanan özelliklerinden biri güvenilmez oluşudur. Onun bu özelliği, Şevkefza Valide Sultan tarafından şu şekilde ifade edilir: *”Cülüs esnasında hakkında çıkan dedikoduları bertaraf etmek niyetiyle biraderlerine Nispetiye Köşkü’nde hazırlattığım akşam yemeği için Pertevniyal Valide bana, ‘Biraderleri topluca öldürmeye çağırıyor,’ diye iftira atmıştı”* (Kulin, 2019, s. 241). Adile Sultan onun müsrif yönünü ise şu şekilde dile getirir: *”Çocuksu merakları yüzünden küçümsediğim lakin sevmekten hiç vazgeçmediğim müsrif*

biraderimin, kendi gibi müsrif fakat merhametli annesiyle ben zevcimi kaybettiğim yıl çok yakınlaştık” (Kulin, 2019, s. 29). Damat Nuri Paşa, ben anlatıcı olarak Valide sultanlardan, kadınefendilere, şehzadelerden sadrazamlara kadar geniş bir yelpazenin kurnaz, sinsi (güvenilmez) ve açgözlü olduklarını şu şekilde ifade eder: “Bizler... Osmanlı'nın valide sultanları, kadınefendileri, şehzadeleri, sultanları, hanım sultanları, damatları, sadrazamları, seraskerleri, nazırları maziden ders alabilmişsek, başımıza gelebilecek belalara karşı her daim tedbirli olmak zorundaydık! Sanırım işte bu yüzden kurnaz, sinsi ve açgözlüydük hepimiz” (Kulin, 2019, s. 237). Böylece Ayşe Kulin, çoklu anlatıcı tekniğini ve farklı ben anlatıcıları kullanarak roman kişilerini birçok yönleriyle eserine yansıtır.

Sonuç

Ayşe Kulin romanında çoklu anlatıcı tekniğini tercih eder. Böylece o, Sultan Abdülaziz'e karşı gerçekleştirilen darbeyi ve bu darbe bağlamında kişileri, farklı bilinçler aracılığı ile yansıtır. Ayşe Kulin'in romanını on farklı ben anlatıcı üzerinden oluşturduğu görülür. Bu ben anlatıcılar şunlardır: Sadrazam Avni Paşa, Şevkefza Valide Sultan, Pertevniyal Valide Sultan, Mithat Paşa, Damat Nuri Paşa, Sultan V. Murat, Adile Sultan, Fahri Bey, Nazif Ağa, Çerkez Hasan Bey.

Kulin, Her Yerde Kan Var'da kullandığı çoklu anlatıcı tekniği ile gerçeğin tek yönlü olmadığını gösterir. O, bireylerin sahip oldukları farklı bakış açılarının farklı algılamalara sebep olacağını altını çizer. Bu nedenle farklı ben anlatıcılar üzerinden yazar, Avni Paşa'nın 88, Şevkefza Valide Sultan'ın 46, Sultan Murat'ın 105, Pertevniyal Valide Sultan'ın 35, Sultan Abdülaziz'in 36, Mithat Paşa'nın 24, Rüştü Paşa'nın 22, Şeyhülislam Hayrullah Efendi'nin 12, Damat Nuri Paşa'nın 12, Süleyman Paşa'nın 3 özelliğine değinir. Bunun yanında aynı roman kişinin birbiriyle çelişen özelliklerinin de verildiği fark edilir. Örneğin Şevkefza Valide Sultan, kendisini dindar olarak anlatırken Mithat Paşa, onun hırsız; Sultan Murat, Damat Nuri Paşa, Pertevniyal Valide Sultan, Mithat Paşa ve ben anlatıcı olarak Şevkefza Valide Sultan'ın kendisi kindar; Damat Nuri Paşa, Pertevniyal Valide Sultan, Adile Sultan ve Şevkefza Valide Sultan'ın kendisi güvenilmez biri olduğunu ifade eder. Aynı şekilde Pertevniyal Valide Sultan'ın biri kendisi olmak üzere üç ben anlatıcı dindar, dört ben anlatıcı hayırsever olduğunu altını çizer. Öte yandan üç ben anlatıcı onun güvenilmez, iki ben anlatıcı müsrif, iki ben anlatıcı açgözlü, birer ben anlatıcı da gösteriş meraklısı ve kurnaz olduğunu belirtir.

Her Yerde Kan Var isimli romanda kişiler, farklı hatta birbiriyle zıt özellikleri ile farklı anlatıcılar tarafından verilir. Bu durum, Kulin'in roman kişilerini karakter olarak eserine yansıttığını gösterir. İnsanlar sadece birer özellikleri ile var olmazlar. Onlarla muhatap olan her insan, onların farklı özelliklerine şahit olur. Bu da Kulin'in roman kişilerini gerçek hayata yakın ve çok yönlü yansıttığını gösterir.

Her Yerde Kan Var'da kişiler bağlamında görülen özelliklerden biri, roman kişilerinin özelliklerinin en fazla yine kendileri tarafından verilmesidir. Bu da yazarın eserine yansıttığı olay ve kişilerin gerçekliğini ve inandırıcılığını ben anlatıcılar vasıtasıyla sağladığını gösterir. Ben anlatıcı oldukları bölümlerde kendisine ait özelliklere Avni Paşa 49 defa, Şevkefza Valide Sultan 23 defa, Sultan V. Murat 61 defa, Damat Nuri Paşa 11 defa değinir. Rüştü Paşa, Hayrullah Efendi, Süleyman Paşa ve Sultan Abdülaziz, romanda ben anlatıcı olarak yer almadıkları için kendi özelliklerine değinmezler. Mithat Paşa, ben anlatıcı olarak yer almasına karşın kendine dair özelliklere 6 defa değinirken Sadrazam Avni Paşa, ben anlatıcı olarak onun özelliklerine 13 defa

değindir. Pertevniyal Valide Sultan, ben anlatıcı olarak kendi özelliklerine Damat Nuri Paşa ile aynı sayıda 11 defa değindir.

Ayşe Kulin'in Sultan Abdülaziz'e darbeyi gerçekleştirenlerin olumsuz özelliklerini vurguladığı görülür. Sultan Abdülaziz'e darbenin başını çeken kişilerden Avni Paşa, Şevkefza Valide Sultan, Rüştü Paşa, Şeyhülislam Hayrullah Efendi, Damat Nuri Paşa güvenilir kişiler olarak ifade edilir. Yine Avni Paşa, Şevkefza Valide Sultan, Rüştü Paşa, Şeyhülislam Hayrullah Efendi, Damat Nuri Paşa, Süleyman Paşa ve Sultan Murat, makam hırsı olan bireyler olarak romana yansır. Avni Paşa'nın, Şevkefza Valide Sultan'ın ve Şeyhülislam Hayrullah Efendi'nin, kindar özellikleri dile getirilir. Romanda Avni Paşa'dan, Rüştü Paşa'dan, Hayrullah Efendi'den ve Süleyman Paşa'dan nankör olarak söz edilir. Avni Paşa'nın, Rüştü Paşa'nın, Şeyhülislam Hayrullah Efendi'nin ve Damat Nuri Paşa'nın özelliklerinden biri de paragöz/açgözlü oluşlarıdır. Romanda Avni Paşa'nın, Şevkefza Valide Sultan'ın, Damat Nuri Paşa'nın hırsız olarak nitelendirildiği görülür. Avni Paşa ile Şevkefza Valide Sultan ise rüşvetçi olarak kendilerinden söz ettirirler. Bu da yazarın ben anlatıcılar aracılığı ile Sultan Abdülaziz'e darbe yapanların olumsuz yönlerini eserine yansıttığını gösterir.

Ayşe Kulin, Sultan Abdülaziz'e karşı gerçekleşen darbeyi konu aldığı Her Yerde Kan Var'da darbenin doğrudan muhatabı olan Pertevniyal Valide Sultan ile Sultan Abdülaziz'i tamamen kusursuz göstermez. Yazar, ben anlatıcılar vasıtasıyla Sultan Abdülaziz'in dindar olduğu gibi müsrif yönüne sekizer defa değindir; Sultan Abdülaziz'in merhametli, kin tutmayan, yardımsever, temiz kalpli, şaka kaldırır olduğunun altını çizer. Bunun yanında Sultan Abdülaziz'in kaba ve hovarda olduğunu da ifade eder. Pertevniyal Valide Sultan'ın dindar ve hayırsever olduğuna sekizer defa değinirken güvenilir oluşuna dört, müsrif oluşuna üç, açgözlü oluşuna iki, gösteriş merakına ve kurnazlığına birer defa değindir. Bu da yazarın tarihsel bir olayı romanına yansıtırken taraf tutmamaya çalıştığının bir göstergesidir.

Ayşe Kulin, Her Yerde Kan Var isimli romanında Sultan Abdülaziz'e darbe yapanların meşrutiyet yönetimine bakış açıları bakımından farklılık gösterdiğini ifade eder. Avni Paşa ve Rüştü Paşa, meşrutiyet yönetimine karşıdır. Öte yandan Sultan Abdülaziz'e darbe girişiminde yer alan Mithat Paşa, Süleyman Paşa ve Sultan V. Murat meşrutiyet taraftarıdır. Şevkefza Valide Sultan'ın, Şeyhülislam Hayrullah Efendi'nin ve Damat Nuri Paşa'nın meşrutiyete yönelik olumlu ya da olumsuz bir kanaatleri romanda yer almaz. Ülkenin yönetim şekli bağlamında farklı düşünceye sahip ya da bu konuda fikri olmayan insanları birleştiren ise Sultan Abdülaziz'in tahttan indirilmesi gerektiğine dair inançtır. Avni Paşa'nın, Şevkefza Valide Sultan'ın, Rüştü Paşa'nın, Şeyhülislam Hayrullah Efendi'nin ve Damat Nuri Paşa'nın kin, para ve makam hırslarının Sultan Abdülaziz'in tahttan indirilmesi sürecinde etkili olduğu görülür. Öte yandan Mithat Paşa, Süleyman Paşa ve büyük oranda Sultan Murat'ın Sultan Abdülaziz'e yönelik darbeye yer almalarında meşrutiyetin ülkeyi kurtaracağına duydukları inanç etkili olur. Bu ikinci gruptan insanlar, darbe sonrasında ülkenin yönetim şeklinin meşrutiyet olarak değiştirilmeyeceğini hatta ülkeye Sultan Abdülaziz dönemini aratacak kuralsızlıkların hâkim olduğunu gördüklerinde yaptıklarına pişman olurlar.

Tanpınar (2008, s.77), 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin yüzünü resmen Batı'ya döndüğünü, Halil Paşa'nın devletin yaşayabilmesi için Batı'yı taklit etmesi gerektiğini, Sâdık Rıfat Paşa ile Mustafa Reşit Paşa'nın bu yolda daha açık tekliflerde bulunduğunu ifade eder. Kulin'in romanına 19. yüzyılın bu genel kanaatini yansıttığı söylenebilir. Romanda Sultan Abdülaziz'e darbe yapan

ve bu darbeye etkin görevler üstlenen kişilerden Avni Paşa, Şevkefza Valide Sultan, Mithat Paşa ve Sultan V. Murat, Batılılar ile ya da Batı kültürü ile yakın ilişki içindedir. Öte yandan Sultan Abdülaziz'in Batı kültürüne uzak olduğu üç farklı ben anlatıcı tarafından altı defa dile getirilir. Ancak Sultan Abdülaziz'in Batı kültürüne ait unsurları sevdiğine dair ifade bir kere, annesi Pertevniyal Valide Sultan tarafından ifade edilir.

Osmanlı Devleti'nin son döneminde devlet adamı yetiştirme sistemi iyi işlemez. 19. yüzyılda bu soruna değinen isimlerden biri Sultan Abdülmecit, Sultan Abdülaziz ve Sultan II. Abdülhamit dönemlerinde valilik ve ordu komutanlığı görevlerinde bulunan Nusret Paşa'dır. O, devlet adamı yetiştirme sistemi üzerine on üç sayfalık bir layiha yazar ve Sultan II. Abdülhamit'e sunar. Kuralsız bir biçimde amir ve memur yetiştirildiğine, bunların ellerindeki imkânları kendileri ve yakınları lehine kullandıklarına değinen Nusret Paşa, bu kişiler içinde Şirvanlı Mehmet Paşa'yı, Hüseyin Avni Paşa'yı, Şeyhülislam Hayrullah Efendi'yi ve Mithat Paşa'yı sayar (Oğuz, 2008). Kulin'in bu tarihsel gerçekliği eserine yansıttığı görülür. Her Yerde Kan Var'da adları geçen devlet adamları devlet kadrolarında yer almalarına mani olacak birçok özelliğe sahiptir. Avni Paşa, saray kadınlarını dahi rahatsız edecek denli cinsi güdülerinin tahakkümü altındadır. Onun özellikleri içinde rüşvetçi, hırsız ve güvenilmez biri olması da yer alır. Rüştü Paşa ise devlet yönetiminde sorumluluk almayan açgözlü ve güvenilmez biri olarak zikredilir. Öte yandan Mithat Paşa, güvenilmez ve kibirli olarak anlatılır. Şeyhülislam Hayrullah Efendi ise güvenilmez, liyakat sahibi olmayan ve paragöz biri olarak romanda yer bulur. Son olarak Damat Nuri Paşa, hırsız, güvenilmez, paragöz olarak romanda anlatılır.

Extended Abstract

Ayşe Kulin is one of the important names of recent Turkish literature. Kulin has produced works in literary genres and fields such as novels, stories, essays, poems, biographies, comics, children's literature, and compilations. The name of Kulin's novel, published in 2019, is "Her Yerde Kan Var". In this novel, she tells about the coup against the Ottoman Sultan Abdulaziz, one of the 19th-century Ottoman sultans, and what happened after this coup. In this work, Kulin uses the multiple narrator technique, the first person narrator, and the point of view of this narrator. The first purpose of this research is to determine through which narrators and how the characteristics of the people who took part in the coup against Sultan Abdulaziz and were primarily affected by this coup were reflected in the mentioned novel. The second aim of this study is to determine what these personality traits highlight about the 19th-century Ottoman state administration.

Qualitative research method was used in this study. This study was conducted in the context of a case study, one of the qualitative research designs. The data of this research was obtained by document review. The data collection source is Ayşe Kulin's novel named Her Yerde Kan Var. Inductive content analysis was used to analyze the data. In this context, personality traits were first coded in the novel. Categories were created using these codes. These categories were brought together under two themes: those who were at the forefront of the coup against Sultan Abdulaziz and those who were primarily affected by this coup.

There are ten different first-person narrators in Her Yerde Kan Var. These first-person narrators are Grand Vizier Avni Pasha, Şevkefza Valide Sultan, Pertevniyal Valide Sultan, Mithat Pasha, Damat Nuri Pasha, Sultan Murat V, Adile Sultan, Fahri Bey, Nazif Ağa, Çerkez Hasan Bey. In this novel, Kulin shows that the truth is not one-sided through the multiple-narrator

technique. She states that individuals have different perspectives. These different perspectives lead to different perceptions. In addition, she also gives contradictory characteristics of the same novel character. This shows that Kulin reflects the characters of her novel close to real life.

The personality traits of the people in the novel are mostly given by themselves as narrators. This shows that the author ensures the reality and credibility of events and people through first-person narrators. Ayşe Kulin emphasizes the negative characteristics of those who carried out the coup against Sultan Abdülaziz. However, she does not portray Pertevniyal Valide Sultan and Sultan Abdulaziz, who were directly affected by the coup, as completely flawless. This is an indication that the author is trying not to take sides while reflecting a historical event in her novel.

In *Her Yerde Kan Var*, those who staged a coup against Sultan Abdulaziz have different perspectives on the constitutional monarchy. People who have different opinions or have no idea about the way the country is governed agree on the dethronement of Sultan Abdulaziz. Some people understand that the country's form of government will not be changed to constitutional monarchy after the coup. These people regret what they did when they saw that irregularities dominated the country after the reign of Sultan Abdulaziz. In the 19th century, the Ottoman Empire officially turned to the West. It can be said that Kulin's novel reflects this general opinion of the 19th century. In the last period of the Ottoman Empire, the system of training statesmen did not work well. Kulin reflects this historical reality in her novel. Because the statesmen mentioned in the novel have many negative characteristics but they still serve in state positions.

Kaynakça

- Aktaş, Ş. (2003). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*. Akçağ Yayınları
- Aydın, C. (2021). *Biyografi ile Meta-biyografi Arasında Ayşe Kulin'in Romanları Üzerine Yapısal Bir İnceleme* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aytaç, G. (1999). *Genel Edebiyat Bilimi*. Papirüs Yayınları.
- Çan, V. (2021). *Biyografi ve Kurmaca İlişkisi Bağlamında Ayşe Kulin'in Romanları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelik, Ö. (2021). *Ayşe Kulin'in Romanlarında Balkanlar ve Tarih* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetin, N. (2017). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Akçağ Yayınları.
- Çetişli, İ. (2014). *Metin Tahlillerine Giriş/2 (Hikâye, Roman, Tiyatro)*. Akçağ Yayınları.
- Bildirici, E. (2010). *Ayşe Kulin'in Romanlarında Şahıs Kadrosu* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, D. (2019). *2000 Sonrası Türk Televizyon Dizilerinde Edebiyat Uyarlamalarının Aktarım Biçimlerine Eleştirel Bir Bakış ve Geçişimli Medya Uygulamaları: Ayşe Kulin – Türkan* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Dündar, B. (2022). *Türkiye Türkçesinde Eylemlerin Sınıflandırılmasında Rol Oynayan Etkenler- Ayşe Kulin'in 'Kanadı Kırık Kuşlar' Romanı Örneğiyle*-[Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, M. (2023). *Ayşe Kulin'in Romanlarında Bağımsız Kadın* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dost, B. Ö. (2018). *A Descriptive Study On The Translation Of Material Culture Elements In Ayşe Kulin and Buket Uzuner's Novels* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Enginün, İ. (2016). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. Dergâh Yayınları.
- Erdemci, A. (2011). *Ayşe Kulin'in Romanlarının Tematik Açısından İncelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B. & Taşgın, S. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma*. Seçkin Yayıncılık.
- Gündüz, O. (2011). Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı. Korkmaz, R (Ed), *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839-2000*. Grafiker Yayınları. s. 399-544
- Güney, N. (2019). *Ayşe Kulin'in Sinema ve Televizyona Uyarlanan Eserleri Üzerine Bir İnceleme* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güzel, O. E. (2022). *Ayşe Kulin'in Nefes Nefese Adlı Romanının ve İngilizce Çevirilerinin Kent Göstergebilimi ve Çeviri Göstergebilimi Bağlamında Çözümlemesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kazak, Ö. (2018). *Margaret Atwood'un 'Damızlık Kızın Öyküsü' ve Ayşe Kulin'in 'Tutsak Güneş' Adlı Distopik Eserlerinde Kadın İzleğinin Karşılaştırılması* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kıran, Z. & Kıran (Eziler), A. (2007). *Yazınsal Okuma Süreçleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Kulin, A. (2019). *Her Yerde Kan Var*. Everest Yayınları.
- Oğuz, M. (2008). Osmanlı Devleti'nde Devlet Adamı Kıtılığı (Kaht-ı Rical) Hakkında II. Abdülhamit'e Sunulan Bir Rapor. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 24, s. 99-134.
- Sazyek, H. (2020). *Roman Terimleri Sözlüğü/Roman Sanatından Yüz Terim*. Hece Yayınları
- Saldana, J. (2019). *Nitel Araştırmacılar İçin Kodlama El Kitabı*. (Çev. Aysel Tüfekci Akcan & Süleyman Nihat Şad). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786052416051>
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2018). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Subaşı, M. & Okumuş, K. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (2), s. 419-426.
- Tanpınar, A. H. (2008). *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. Yapı Kredi Yayınları.
- Tekin, M. (2001). *Roman Sanatı 1 (Romanın Unsurları)*. Ötüken Yayınları.

- Yeşilçiçek, V. (2010). *Ayşe Kulin'in Hayatı, Sanatı, Eserleri* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2004). *1980 Sonrası Kadın Romancılarımızın (Adalet Ağaoğlu-Ayla Kutlu-Ayşe Kulin-Buket Uzuner) Romanlarındaki Kadına Bakış* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yumru, D. (2016). *Ayşe Kulin'in Yapıtlarında Toplumsal Sorunlar ve Eğitim* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Toraman Türk, S. (2023). Nitel Araştırmalar ve Eylem Araştırmaları: Hangi Desen, Ne Zaman, Neden ve Nasıl Kullanılır. Toraman Türk, S. (Ed), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırmalar ve Eylem Araştırmaları*. Pegem Akademi. s. 1-20.

Ethical Statement/Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0

İrem Ceren DOĞAN*
Şeyda Nur KOCA PEKER**

**THE ROLE OF TRANSLATION IN
COMMERCIALISATION OF POPULAR
CULTURE: *THE LITTLE PRINCE***

**POPÜLER KÜLTÜR BAĞLAMINDA
METALAŞMADA ÇEVİRİLERİN ROLÜ: *KÜÇÜK
PRENS* ÖRNEĞİ**

ABSTRACT

The overconsumption in capitalist societies has led to the commodification of culture, giving rise to the concept of the culture industry. The idea of the culture industry stems from mass culture and denotes the capitalist society's transformation of all aspects into commodities and its reliance on standardization. The theoretical foundation of this study is based on the concept of the culture industry as presented by Max Horkheimer and Theodor W. Adorno. The accumulation of social interaction within the sphere of language and literature in the culture industry also contributes to its role as a consumable aspect. Popular culture, in conjunction with globalization, facilitates the emergence of popular literature across different languages through translation. This study seeks to explore how popular literary works are positioned within the Turkish literary system through translation in relation to the culture industry. In this context, *The Little Prince*, one of the most universally translated works, is chosen as the object of study. The position of this work, whose popularity has been proven worldwide with a multitude of translations, in the Turkish literary system will be examined in the context of the function of translations using a holistic approach. This study explores the reception of this work within the Turkish cultural system, considering its portrayal in various translations, and how it is presented to readers with different ideologies. The positioning of the work within the Turkish literary system is examined in light of Pierre Bourdieu's theories on habitus and the cultural field.

Keywords: Popular culture, culture industry, popular literature, commodification, *The Little Prince*.

ÖZET

Kapitalist toplumsal düzende tüketimin aşırılığı içerisinde kültürün meta halini alması durumu kültür endüstrisi sorunsalını meydana getirmiştir. Kültür endüstrisi kavramı kitle kültürü kavramından gelişmekte olup, kapitalist toplumun her şeyi metalaştırarak standardizasyona bağlı kılmasını ifade etmektedir. Horkheimer ve Adorno tarafından ileri sürülen kültür endüstrisi, bu çalışmanın kuramsal temelini oluşturur. Kültür endüstrisi içerisinde toplumsallığın dil ve edebiyat alanında birikiminin oluşturduğu kümülatif yapı da tüketim unsuru halini alır. Bu durumun modern anlamdaki karşılığı ise popüler kültürdür. Popüler kültür, küreselleşmeyle beraber popüler edebiyatın doğuşuna çeviriler yoluyla zemin hazırlar. Bu çalışma, popüler edebiyat eserlerinin çeviri yoluyla Türk kültür dizgesindeki konumlanışını, kültür endüstrisi çerçevesinde ele almayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, inceleme nesnesi olarak evrensel çapta en çok dile çevrilen eserlerden biri olan *Küçük Prens* seçilmiştir. Çevirilerinin sayıca çokluğuyla dünya çapında popülerliği kanıtlanmış bu eserin, Türk edebi dizgesindeki konumu, bütüncül bir yaklaşımla çevirilerin işlevi bağlamında incelenecektir. Farklı çevirilerde farklı stratejilerle yansıtılan bu eserin Türk kültür dizgesi bağlamında alınılması ve eserin okura farklı ideolojilerle sunulması, bu çalışmada ele alınacaktır. Eserin Türk edebi dizgesindeki konumlanışı, Pierre Bourdieu tarafından ileri sürülen habitus ve kültürel alan kavramları çerçevesinde tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Popüler kültür, kültür endüstrisi, popüler edebiyat, metalaşma, *Küçük Prens*.

* Corresponding Author, Asst. Prof. Dr., Bitlis Eren University, Department of Western Languages and Literatures, Bitlis/Türkiye. E-posta: iremcerendogan@gmail.com / Sorumlu Yazar, Doktor Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Bitlis/Türkiye. E-mail: iremcerendogan@gmail.com

** PhD Candidate, Ankara University, Institute of Social Sciences, Department of Sociology, Ankara/Türkiye. E-posta: kocaseyda@gmail.com / Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Ankara/Türkiye. E-mail: kocaseyda@gmail.com

“In a world where books have long lost all likeness to books, the real book can no longer be one”

(Adorno, 2005, p.51).

Introduction

In the postmodern period, individuals established relationships with the masses based on capital, as described by Pierre Bourdieu through the idea of habitus. The term "industry" in this context goes beyond its usual definition of production processes and encompasses the standardization of cultural products similar to other goods, as well as the rationalization of distribution methods (Adorno, 2003, p.78; Held, 1984, p. 90). The concept of the culture industry is believed to be a significant contributor to popular culture. Advocates of the Frankfurt School argue that mass culture leads to the division and uniformity of human consciousness, ultimately promoting consumerism as its dominant force. The prevalence of capitalist structures within society, along with the ongoing emphasis on consumption-driven behaviors among individuals, is commonly represented by the concept of the culture industry.

The interaction of popular culture with the literary system gives rise to popular literature. Popular literature is influenced by consumption culture and exhibits characteristics distinct from classical literature. As a result, it has played a role in shaping and being shaped by sociocultural changes in the postmodern era. Translated literature demonstrates the active influence of popular literary works on the culture industry.

In this study, Saint Antoine de Exupery's prominent work, *The Little Prince* is scrutinized as a work of popular literature based on the theories of culture industry. This research aims to explore how the translations contribute to *The Little Prince*'s commercialization. The reasons for the popularity of these translations in terms of the work's narrative and its materialization will be discussed within the context of Türkiye. The effects of the controversial parts of the work on its popularity and reception in Türkiye will also focus on revealing the true nature of its position within the Turkish literary system.

After observing the abundance and diversity of the Turkish translations of *The Little Prince*, some basic questions regarding the relationship between the popularity of *The Little Prince* and its translations into Türkiye and the commercial aspects come to mind. The aim of this study is to analyze the role of translations of popular works of literature in the commercialization of popular culture through materialization. For this purpose, *The Little Prince* is chosen as the object of the study as it is one of the most translated works worldwide. Additionally, there is a contentious section in the book that refers to "a Turkish dictator," which is believed to be associated with Atatürk. This part of this longseller causes different interpretations in terms of the translations of the work. This study aims to examine the challenging aspects of the work and their impact on its reception within the Turkish literary system. Furthermore, the analysis delves into the commercialization of the work by examining its global popularity and controversial position in Türkiye. This study explores popular culture and literature from a sociological perspective that centers on the culture industry.

Despite the worldwide popularity of *The Little Prince*, academic studies have mostly focused on translation strategies or challenges of the work. They typically concentrate on comparing the source text with other translations or among themselves. In Türkiye, there are several

interpretations of the text, some of which have sparked controversy. Most research on the translation of this text concentrates primarily on addressing this debate and the applied strategies to overcome it. However, no research has been conducted on the commodification of *The Little Prince* and the impact of its translations in this context. This study is the first to examine the commodification of *The Little Prince* in relation to its popularity, with a specific focus on its translations. Contrary to prior research that emphasizes the translation process, this study centers on the translation as a final product. The aim is to exceed the boundaries of the translation strategies used in the text and to comprehend the dynamics and nature of the work from a holistic perspective within the target system. The goal is to go beyond the limits of the translation methods used in the text and comprehend the dynamics and characteristics of the work from a comprehensive perspective within the target system. For this purpose, a macro-level analysis is conducted by considering the dynamics of the culture industry and its interaction with popular literature.

1. Methodology and Theoretical Framework

The theoretical basis of this study lies in the ideas of culture industry and mass culture proposed by Frankfurt School theorists Theodor W. Adorno, and Max Horkheimer. The consumption habits of the contemporary world include literary and artistic works, forming a foundation for translating popular literary works analyzed in this research. In this research, the term "industry" encompasses not just production activities but also the industrialization and distribution of cultural products through standardization processes. Horkheimer's concept of "commodification" is employed to analyze the connection between the literary system and the economic system. While discussing the commercial aspect of the literary industry, Pierre Bourdieu's ideas on "cultural capital" and "habitus" are often referenced. In consideration of these ideas, the focus is on how the increased popularity of literary works impacts people's consumption habits. The focus of this study is initially on the aspect of the culture industry, a broad and intricate concept within this context.

2. The Culture Industry

The cultures of postmodern societies reflect the dominant influence of capitalist economic policies on social dynamics. Although the consumption objects of capitalist societies are not solely products with commodity value, individuals also consume ideologies, cultures, emotions, and beliefs, in addition to the commodities they own. Such consumption activity is expressed through commodification or, in Herbert Marcuse's term, "reification." Reification involves a continuous cycle of consumption irrespective of the ontological status of the entities. Reification serves as the primary goal of mass society and contributes to the cultural framework of consumption within mass society. Max Horkheimer and Theodor W. articulated the concept of the culture industry as a representation of consumer society in their work "Dialectic of Enlightenment". Before the emergence of the culture industry, the idea of mass culture was employed to interpret and provide significance to the cultural landscape during the postmodern era:

The term culture industry was perhaps used for the first time in the book Dialectic of Enlightenment, which Horkheimer and I published in Amsterdam in 1947. In our drafts we spoke of 'mass culture'. We replaced that expression with 'culture industry' in order to exclude from the outset the interpretation agreeable to its advocates: that it is a matter of something like a culture

that arises spontaneously from the masses themselves, the contemporary form of popular art. From the latter the culture industry must be distinguished in the extreme. (Adorno, 2001, p. 98)

The concept of the culture industry is more closely related to industrialization than it is to the study of culture. This idea aligns with the economic transformation of all social activities within the capitalist framework of mass society in the postmodern era. At this stage, the term "industry," as mentioned in the study's introduction, no longer solely pertains to production operations but also encompasses the industrialization and dissemination of cultural goods through standardization procedures. The incorporation of economic principles into cultural activities, the pursuit of financial gain through cultural endeavors, and the commercialized creation of all forms of culture, including art and music, are manifestations of the cultural industry. According to Best and Kellner (2016, p.322), this scenario represents the reification and fetishization of bourgeois concepts, similar to commodities in capitalist societies.

The culture industry, also known as industrial culture, serves as a mechanism for capitalist organizations. It involves the commodification and global distribution of cultural products, such as music, visual art, and literature, through media channels. The act of purchasing cultural products as commodities is driven by a focus on the cultural context of capital accumulation rather than solely on economic motives. Gernot Böhme (2003, p.71) characterizes emerging production methods in the culture industry, and the connection between economy and culture as an aesthetic economy; Allen J. Scott (1997, p. 324) terms it cultural economy. The aesthetic and cultural economy sustains the operations of the culture industry by shaping perceptions of taste, cultural value, and essentiality associated with the products being consumed.

The cultural control that unites the contemporary population is rooted in the influence of collective action. As Nederveen Pieterse states, "Globalization and modernity make up a ready-made package" (1995, p.45). Modernization and globalization are key factors that unite societies within a collective framework. R. Sennett (2006) characterizes the contemporary and post-modern era's culture as new capitalism. In the period in question, cultural domination with expressions such as culture industry and new capitalist culture corresponded to cultural imperialism. It is also asserted that cultural imperialism essentially signifies a type of economic and political control, which is linked to colonialism in the realms of politics and economics (Barker, 1989; Williams, 2005). Therefore, the hegemonic position of cultural domination in the imperialist sense can account for the emergence of the culture industry.

The most visible form of this cultural domination in society is related to cultural capital. The artistic and literary creations contribute to the process of globalization and collective action. The collective action extends beyond national borders and becomes globalized. Consequently, a body of literature emerges with reduced cultural constraints: popular literature. The collective effort extends beyond national borders and has become globalized.

2.1 Popular Culture and Popular Literature

Popular literature is defined as "any written work that is read, or is intended to be read by a mass audience" (Britannica). The emphasis on the mass audience results in the usage of the term to differentiate between high literature and popular literature, with only the latter seen as appealing to the working class. Therefore, there is always a differentiation between popular fiction and literary fiction. According to Bourdieu, the rationale for this differentiation is:

[...] At the other pole, there is the “economic” logic of the literary and artistic industries which, since they make the trade in cultural goods just another trade, confer priority on distribution, on immediate and temporary success, measured for example by the print run, and which are content to adjust themselves to the pre-existing demand of a clientele [...]. An enterprise moves closer to the “commercial” pole the more directly or completely the products it offers on the market respond to a pre-existing demand, and in pre-established forms. (1995, p. 142)

Popular literature tends to prioritize commercial aspects over the symbolic value of literary works, a trend commonly observed in the 2000s. The greater the number of books printed and distributed in the market, the higher the prevalence of popular literature. In popular literature, the commodification of books has led to the emergence of new literary forms. Since then, these emerging genres have become integrated into the literary market. The concept of a "bestseller" subsequently made its way into the literature as a result of effective marketing strategies (Enns & Metz, 2015, p. 5).

The emergence of popular literature runs alongside the rise of popular culture and encompasses various forms of media. As literary works are adapted to different formats, such as films and stage productions, these transformations also focus on the original text. Each new adaptation may offer a unique interpretation that upholds the significance of a text. In addition, these various media formats also generate specific economic worth, adding to the financial value of literary works.

The idea of commodification within the realm of the culture industry, which clarifies the origin of popular culture, is commonly regarded as a key characteristic of popular literary works. Nevertheless, while popular literary works have emerged across various periods and genres, certain shared characteristics can be identified. First and foremost, these pieces achieve "bestseller" status by adapting to current market needs, with some standing the test of time and earning the title of "longsellers". Besides, these works are mostly shaped around the theme of "escapism." At the same time, they have a fluent language that attracts people from diverse backgrounds, and they are called "page-turners" due to their easy-to-read features (Britannica).

The relationship between popular culture and literature is reciprocal. Jim Collins (2010) asks, “How did literary culture become popular culture?” in order to examine this relationship from a different perspective. This question suggests that popular literature not only reflects popular culture but also plays a significant role in shaping it. At this juncture, the initial point to be raised is the intersemiotic nature of popular literary works. The adaptation of literary works into cinema or other media forms, known as "Cineliterature," illustrates the influence of these works on popular culture. The popularization of literary culture started in the 1990s, but it concentrated on attracting a different reader profile than the traditional concept of literature. At present, the primary factor that sets apart popular literature from classical literature is its emphasis on glorifying the recipients and evaluating the worth of literary works based on their integration with readers' lives. Collins explains this situation as follows: “...it's all in how you read them, or, more precisely, what you read them for” (2010, p. 21). Thus, to discuss the popularity of a piece of literature, it is important to initially examine its reception. The enduring popularity of literary works from the past suggests that they have been interpreted in various ways, allowing each reader to connect with the work on a personal level. Popular literature has redefined the limits of traditional literary works and turned readers into active participants.

3. The Commodification of Cultural Works

In his book *Globalization and Culture*, John Tomlinson connects globalization with the process of commodification as he explores the impact of this phenomenon on the cultural sector. He states, “it is the commodification of culture, if not the influence of cultural products, that brings individuals together for an ideological purpose and structures and organizes cultural experience” (2017, p. 121). Tomlinson asserts that within the framework of globalization, media tools, television, music, art and literature are increasingly being commercialized as they are influenced by capitalist principles. This process of commodification also extends to cultural products through standardization in the industry. Tomlinson states that in the context of globalization, the production of media tools, television, music, art and literature are becoming commercialized while being shaped in the context of capitalism. Similar to media tools, this commodification occurs in the cultural field in the form of standardization. In the realm of Marxist value theory, the inclusion of use and exchange values in cultural and literary works suggests that these creations are commodified. This transformation into commodities results in the consumption of cultural works as products tailored for commercial interests. Commodified cultural products often exhibit common trends and share similar characteristics, which can be viewed as a form of standardization. Tomlinson examines this scenario in the context of globalization and argues that cultural products worldwide are experiencing a process of standardization. (ibid., p. 118). How does this situation manifest in consumption patterns within the domain of literature, which is a primary sphere of cultural creation? From a Bourdieusian viewpoint, the concept of cultural commodification appears to be connected to individuals’ habitus. This suggests that the culture industry influences or even prescribes the commodities that people should consume. Bourdieu’s idea of cultural capital pertains to decisions that mirror the cultural preferences of the social class individuals are part of. These choices foster shared awareness among members of the same class or group (Bourdieu 2010). 49). Mary Benton explores Bourdieu’s idea of cultural capital within the realm of literature and suggests that people engage in different patterns of purchasing books to construct a cultural identity, as books can be used to project diverse self-images. This phenomenon is described by Benton as bookafilage (1997, p. 279).

The notion of habitus is closely linked to cultural capital. Habitus, defined as an individual's previous experiences, way of life, routines, and tendencies, also influences future decisions. As a result, individuals' cultural preferences are directly influenced by their habitus. Bourdieu asserts that the concepts of field, capital, and habitus are interconnected and suggests that cultural preferences stem from individuals' entrenched cultural disposition within their social class. The instance he presented from French society suggests that exposure to art and receiving art education has enhanced the upper class's ability to appreciate works of art, while this is not the case for the lower class. Thus, he linked refined cultural preferences with higher social classes. At this juncture, it can be asserted that Bourdieu's delineation of distinct cultural preferences linked to varying social classes becomes standardized in cultural goods because of the globalization-induced commodification of culture. Therefore, individuals from all social strata tend to prefer cultural products with similar traits.

Commodification is closely linked to global capitalism, leading to the emergence of the idea of "global culture" (Tomlinson, 2017, p. 123). This leads to the prevalence of Anglo-American literature in the field of literary works. Providing access to the same literary pieces for different

social classes and promoting their consumption through various means has stimulated a widespread literary market. Commodified cultural products such as these popular literary works are available to people of all social classes, blurring the line between the class-based consumption of cultural products in the literature. Popular literary works that appeal to all social classes are works that highlight the source culture in the context of global capitalism. It appears that the dominance of these predominantly English works in the literary market is a consequence of their cultural hegemony. The selection of these works by the target literature is based on the potential for the source literature to influence and mould the dynamics of the target literature. The cultural products that people choose based on their habitus may change to readily available forms of literature, indicating that global imperialism can directly influence an individual's habitus.

4. The Commodification of Translated Literature: *The Little Prince*

It is claimed that the reproducibility of works of art in the context of popular culture damages the singularity and uniqueness of these works (Moore, 2012, p. 76). During the process of reproduction, the roles of literary works may shift alongside their intended purpose in production. As a result, as these works turn into commodities, their primary function becomes consumability. The foremost question to be asked at this point is what determines the popularity of commoditized literary works and their translation. Nick Stevenson provides two perspectives on this issue: for goods to gain popularity, their economic benefits must be the primary focus, and this can only happen if these items are suitable for large-scale production. Secondly, these works must have the potential to be open to destructive readings of the target audience, therefore the ideological aspect of these works is at the forefront (2008, p. 151). Both propositions will be discussed in the context of this study, within the framework of the translations of *The Little Prince*, one of the most translated works in the world.

This work, written by Antoine de Saint-Exupéry, was published in New York in 1943. The first Turkish translation of the work was made by Ahmet Muhip Dıranas in 1953, and this translation was published in three issues of Child and Home Magazine, the publication of the Child Protection Agency. After the copyright expired in 2014, there was a surge in translations. In 2015 alone, 71 new translations of *The Little Prince* were published, including reprints (Akgün, 2016, p. 43-47).

The large number of versions of *The Little Prince* has prompted scholarly research to concentrate on these translations, particularly on translators' decisions and strategies for translation. Master's theses and different articles have been written about the book. In the thesis of Ayberk Erkey, it has been asserted that *The Little Prince* in Türkiye has two crucial characteristics "being a translation phenomenon for Türkiye and the controversy over the expression 'Turkish dictator' " (2007, p.43). This "expression" has been the subject of discussion in multiple articles, but its status as a "phenomenon" specific to Türkiye has not been examined. Previous research has focused on thoroughly analyzing the content, either in terms of its storyline or its target audience (adults or children). It is important to elaborate on the factors that contribute to its status as a prominent "phenomenon" in translation, as it encompasses more than just narrative issues.

The global success of this piece, with translations into 480 languages and dialects, and over 200 million copies in circulation, is evident. This widespread appeal appears to stem from more

than just the story itself, as its adaptation to various formats seems to play a key role in its universal recognition. *The Little Prince* has inspired various adaptations across different media, including radio dramas, anime, musicals, movies, and cartoons. Furthermore, *the Little Prince* has been featured in exhibitions at museums worldwide, significantly enhancing its international prominence. Toys inspired by The Prince, the Fox, and the Rose were created. The portrayal of *The Little Prince* in the book appeared on various items, ranging from glassware to clothing. Additionally, the illustration of a boa constrictor swallowing an elephant has gained widespread popularity and has even been used as a tattoo design by many people. The widespread circulation of book quotes across different social media platforms within the new media field highlights the shift in the book from a literary work to a popular commodity, emphasizing its commercial aspect. In the realm of new media, the creation of a "virtual identity" through sharing quotes from the work or using paratexts on social media has proven to be highly effective within this commercial framework (Işık & Yaşar, 2021, p. 1202). The widespread nature of content created on social media ensures that it attracts a broad audience, leading to increased visibility and popularity.

The Little Prince, now a ubiquitous cultural phenomenon, has gained significant popularity in Türkiye. According to the Le Petit Prince Collection portal, Chinese has the highest number of translations at 464, while Turkish follows closely behind with 216 translations. There are a total of 25 translations published in Polish, the first language in which the work was translated after English. The first Turkish version was produced ten years after the Polish translation. This suggests a significant history of Turkish translations over time. Given the work's universal appeal, it is not surprising that it gained popularity in Türkiye. However, due to the expressions "a Turkish dictator" ("un dictateur turc") and the death penalty mentioned in the fourth chapter of the book, the work caused great controversy in Türkiye. A translation of the work published by Nehir Publishing has been confiscated. Furthermore, in 2005, the title was even removed from the list of 100 Foundational Literary Works published by the Ministry of Education (Neydim, 2005). This passage discusses the discovery of the planet where *The Little Prince* resides. A Turkish astronomer claimed to have discovered it, but when he presented his findings at an international symposium, he was not taken seriously due to his outdated clothing. However, after clothing reform in 1920 changed his attire, people began taking him seriously and acknowledging his discovery. The dictator declared that individuals who do not adhere to modern fashion will face capital punishment. At first glance, there may be a connection with Atatürk in this passage. However, Nedim clarifies that clothing reform occurred after the date mentioned, emphasizing that there is no critique of Atatürk here. Instead, he argues that formalism in the West, rather than Türkiye, is criticized (ibid.). This critique of the Western world lacks self-criticism in Western nations and has not led to meaningful changes or censorship. When we consider the reception of the work in Türkiye, it is evident that this part includes significant ideological choices because of concerns about associating Atatürk with the label "dictator." This part is also believed to have shaped the reception of the work in Türkiye on a global level. It is also argued that despite receiving widespread acclaim internationally, this widely popular work did not garner sufficient attention in Türkiye:

Published in over 400 languages and dialects, Saint-Exupéry's 1943 masterpiece continues to receive worldwide acclaim with each new translation, except those in Turkish. Instead, in Türkiye, the Little Prince was a cause of considerable public furor and odium, especially in the

1990s. By the end of the millennium, Turkish publishing houses were inundated with complaint letters. Readers threatened to sue; some did indeed.¹

The scenario described here stems from the perception of popular culture products as instruments of a universally recognized ideology. Conversely, commercialized products persist "...in an area of struggles where social consensus is achieved by being shown as a product of common sense and general consent" (Doğanay, 2013, p. 158). The issue mentioned did not limit the translations of the work; in fact, there was a surge in translated versions. For instance, *The Little Prince* became the first work to be translated into Laz. The selection of this particular work for the first translation appears to stem from its esteemed position and widespread appeal within the Turkish literary landscape. Among the numerous translations of *The Little Prince*, there exist many versions that render the phrase "un dictateur Turc" as "a Turkish dictator" without any form of censorship (İthaki Yayınevi, 2019; Epsilon, 2015; Yürülü Fener, 2015; Zeplin, 2015; Hece, 2015). While we acknowledge the contentious nature of Turkish works, publishing this chapter with alternative translation strategies demonstrates a different option for readers. For this reason, despite its controversial nature, this particular section did not hinder the translation or global popularity of the work in Türkiye. In contrast, *The Little Prince* serves as a significant example of how diverse ideologies can find common ground within society.

High profile translators such as Selim İleri, Azra Erhat, and Ahmet Muhip Dıranas produced early translations of the work. The Turkish literary scene welcomed the work through three translations that were released in 1953. Cemal Süreya and Tomris Uyar's translation was published later, in 1965. These works serve as the foundation for the translation comparisons conducted on *The Little Prince* in Türkiye (Neydim, 2005; Akgün, 2016; Atan & Çoban, 2023; Cirit & Arkan, 2023). Between 1943 and 1960, when the work was initially published, it was mainly translated into major languages like English, Spanish, Japanese, and Italian. As a result, having multiple translations of the same work during this period in Türkiye indicates the significance placed on it. What these early translations share is their portrayal of the term "dictator" in a more moderate light. Texts designed to appeal to both adults and children continue to be widely accessible through reprints in the current market. However, translations produced after 2000 have been able to offer more source-oriented texts, possibly benefitting from the work's prior acceptance by the target audience. The presence of both previous editions and contemporary interpretations suggests an ongoing need for diverse types of texts, ensuring that one does not overshadow the other.

During the modern times, following the third quarter of the 20th century, "the act of translation was accommodated as an aesthetic venture into the realm of world literature, while translators were seen as actuators of this mundane task in the shade of target readers' needs and expectations" (Abdal, 2022, p. 175). While answering the question of what the role of these translations in the process of commodification of popular culture is, the main point to discuss is whether *The Little Prince* has turned into a commercial product because of its numerous Turkish translations, or if it has become an integral part of Turkish culture as a popular meta owing to its worldwide appeal. Various perspectives exist for answering this question, depending on the different historical periods in Türkiye. It is noteworthy that initially, the work did not achieve popularity upon its first publication. The rise in popularity of the work appears to correspond with

¹ For access to the full version of the article written by Pelin Şenel but published anonymously: <https://lynnchenel.com/the-little-prince-translation-turkish/>.

a reduction in the impact of the war and an increase in its translations. A differentiation can also be drawn between 1953, when the first translation occurred in Türkiye, and the 2000s. The widespread popularity of the book in the 2000s is also linked to its adaptation into various art forms. *The Little Prince* manifested in many diverse ways, has become a widely circulated cultural commodity since its copyright expired in Türkiye in 2015. So, it can be argued that the significant increase in Turkish translations results from both commercialization and the removal of copyright restrictions.

On the other hand, it has been asserted in this study that the widespread availability of translations makes this work more accessible than other literary pieces, thereby contributing to its commercialization. As more and more translations are produced, it is possible to reach a copy of *The Little Prince* on the shelves of chain stores of local markets such as ŞOK and A101. Therefore, it goes without doubt that the consumability of the work is directly related to the abundance of translations. The work itself is called a “translation phenomenon” proving the crucial role of translations in turning *The Little Prince* into a work of popular culture. There are different factors turning it into a crucial phenomenon. The most popular one is the discussions around “Turkish dictator” and how to translate this phrase as it may show an ideological stance. Another one is about how much of the true nature of the work is conveyed in the translations because the work is open to destructive readings which may not be very well received. Furthermore, how much of the text is sacrificed in the translations for the sake of preserving and/or increasing the consumability of the work is also crucial especially for the translations after 2015. This strategy is generally applied by the new publishing houses which are retranslating the canonical works of literature because their financial value is already guaranteed. *The Little Prince* is one of the best examples of these canonical works not just because of its narrative but of its “dual perspective” (appealing to both children and adults) (Neydim, 2005). This dual perspective makes most of these translations possible as the narrative is not complicated. As a result, translations as products are fluent and accessible to people of all ages.

Therefore, it is possible to assert that the translations of different versions of *The Little Prince* contributed to the commercialization of the work as a part of popular culture regardless of the translation strategies. As the target audience becomes increasingly exposed to the translation itself as a product, supported by visual materials related to the narrative and reflections of the work in the digital world, its consumability has risen significantly.

When considering the example of *The Little Prince* in the context of the Turkish cultural industry, it is possible to argue that the commercial aspect of the work outweighs its literary aspect. In the frame of innovative modes of production known as aesthetic or cultural economy within the intersection of economic and cultural spheres, publishers' notable enthusiasm for this work is based on its established market appeal and successful track record. The commercial aspect appears to be a significant factor driving the translation of works, particularly since 2015. This aligns with the theory of culture industry, which asserts that every production is driven by commercial interests. Horkheimer's assertion regarding the culture industry, in which he discusses “the economic system assuming the role of objective reason, authoritarian religion, or metaphysics” (2002, p. 81), appears to hold true even for *The Little Prince* which encompasses profound universal values and assertions that are applicable across different cultures.

Conclusion

The study discusses dimensions of the causality of the culture industry, focusing on mass culture and popular culture concepts that contribute to the development of the culture industry concept. Some ideas about historical materialism and the structure of capitalism that form a critique of the culture industry are discussed. In general, it can be argued that the critique of the culture industry stems from the perspective that the social realm is intertwined with economic and political factors. Consequently, cultural aspects have also taken on an economic nature within late capitalist society, as evidenced by various indicators. In a society where culture and cultural artifacts are commercialized and traded, the primary goal of cultural creations is often focused on financial profit.

One of the most notable instances of commodification within popular culture is *The Little Prince*, the subject of analysis. The fact that this piece, authored by Antoine de Saint-Exupéry, deals with the idea of fleeing from war and worldly materialism is particularly noteworthy given its transformation into a commercial product over time, thereby embodying the very materialism it critiques. Even watercolour artworks, which greatly influenced the work's popularity, have now been commercialized separately from the original pieces. Based on Stevenson's theory within this study's framework, *The Little Prince* has been acknowledged as a cultural product. This is due to its susceptibility to critical interpretations from the public, stemming from its commercial success and portrayal of varied ideologies.

Every translation is essentially a form of reproduction, as the culture industry views each reproduction as a reinterpretation or presentation of an existing work in a different style. Every reinterpretation can also be considered an ideological reproduction. From this viewpoint, it can be argued that *The Little Prince's* translations offer varied interpretations, particularly concerning the controversial fourth chapter. However, given the extensive range of translations, there is a sense that commercial interests take precedence over ideological objectives in this context. Even the translations of the book omitting the expression "a Turkish dictator" might be influenced by economic considerations. By creating a neutral version, a higher rate of sales may have been aimed. In a Marxist sense, these translations are cultural products that are tailored for commercial interest. Thus, the concepts of culture industry have been deemed applicable to this research. However, Horkheimer's argument that commodification leads to the standardization within cultural sphere has been refuted. Since different ideological stances are exhibited in the translations of the work, no standardization has been found. The range of translations produced after the 2000s, when the work became commercialized, indicates that even though they do not conform to established norms, these translated works continue to contribute to commodification. Moreover, regardless of different translation strategies, it has been concluded that different versions of *The Little Prince* are examples of bookaflage in Benton's term in Turkiye. The reason is that they are consumed to create a specific cultural stance by individuals based on the popularity of the book as a part of global culture.

References

- Abdal, G. (2022). From the Rhetorical Approach to the Post-Human Thought: The Dawn of a New Relationship Between Translation and Literature. In Ö. Solak (Ed.). *Edebiyatın Sanatlararası İlişkileri*. Paradigma Akademi, 167-187.
- Adorno, T. W. (2007). *Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi*. N. Ünler, M Tüzel & E Gen (Tr.). İletişim Publishing House.
- Adorno, T. W. (2003). Kültür Endüstrisini Yeniden Düşünürken. *Cogito*, 36 (1), 300-310.
- Adorno, T. W. (2005). *Minima Morallia*. Verso.
- Akgün, F. T. (2016). *Türkçede Küçük Prens Çevirileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*. Doğu Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü.
- Barker, M. (1989). *Comics: Ideology, Power and the Critics*. Manchester University Press.
- Best, S. & Douglas K. (2016). *Postmodern Teori*. Ayrıntı Press.
- Bourdieu, P. (2006). *Sanatın Kuralları: Yazınsal Alanın Oluşumu ve Yapısı*. Yapı Kredi Publishing House.
- Bourdieu, P. (2010). *Sermaye Biçimleri*. Değişim Publishing House.
- Bourdieu, P. (1995). *The Rules of Art: Genesis and Structure of the Literary Field*. Stanford University Press.
- Bohme, G. (2003). Contribution to the Critique of the Aesthetic Economy. *Thesis Eleven*, 73 (1), 71-82.
- Cirit, S. N. & Arkan, Z. (2023). "Antoine de Exupery'nin "Küçük Prens" Eserinin Türkçe Çevirilerinin Erek Odaklı Çeviri Kuramı Bağlamında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi". *International Journal of Social Sciences*, 7 (4), 133-148.
- Collins, J. (2010). *Bring on the Books for Everybody: How Literary Culture Became Popular Culture?*. Duke University Press.
- Doğanay, Ü. (2013). Irkçılığın İzini Satır Aralarında Sürmek: Popüler Kültür Ürünlerinde Irkçı Söylemlerin Yaygınlaşma Biçimleri. In M. Çınar (Ed.). *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar*, Hrant Dink Foundation. 155-175.
- Enns, A. & Metz, B. (2015). Distinctions that Matter: Popular Literature and Material Culture. *Belphegor*, 13 (1), 1-24. DOI: <https://doi.org/10.4000/belphegor.606>
- Held, D. (1984). *Introduction To Critical Theory*. University of California.
- Horkheimer, M. (2016). *Akil Tutulması*. O Koçak (Tr.). Metis Publishing House.
- Horkheimer, M. & Adorno, T. W. (2014). *Aydınlanmanın Diyalektiği*. N. Ülner & E. Öztarhan Karadoğan (Tr.) Kabalcı Publishing House.
- Hürriyet Gazetesi*. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ilk-lazca-ceviri-kucuk-prens-19303173>. (Access: 12.10.2024).

- Işık, M. & Yaşar, L. (2021). "The Little Prince in Bookstagram in the Context of the Culture Industry: From Asteroid B-612 to Social Media Planet." *Manas Journal of Social Sciences*, 10 (2), 1199-1213.
- Marcuse, H. (1975). *Tek Boyutlu İnsan*. A Timuçin & T. Tunçdoğan (Tr.). İdea Publishing.
- Moore, R. (2012). Digital Reproducibility and The Culture Industry. *Fast Capitalism*, 9 (1), 75-88.
- Mun-Delsalle, Y. J. "Why The Little Prince Is Still Teaching Us Life Lessons Almost 80 Years Since Its First Publication". <https://www.forbes.com/sites/yjeanmundelsalle/2022/02/17/why-the-little-prince-is-still-teaching-us-life-lessons-almost-80-years-since-its-first-publication/?sh=2791d53b68a3>. (Access: 09.09.2023).
- Petit Prince Collection*. <https://www.petit-princecollection.com/lang/intro.php?lang=en>. (Access: 17.10.2023).
- Pieterse, N. (1995). "Globalization as Hybridization". In *Global Modernities*. M. Featherstone, S. Lash & R. Robertson (Ed.). Sage Publications. 45-69.
- "Popular Culture". <https://www.britannica.com/art/popular-literature>. (Access: 04.02.2024).
- Scott, Allen J. (1997). "The Cultural Economy of Cities". *International Journal of Urban and Regional Research*, 21 (2). 323-339. DOI: <https://doi.org/10.1111/1468-2427.00075>
- Sennett, R. (2006). *Yeni Kapitalizm Kültürü*. Ayrıntı Publishing House.
- Stevenson, N. (2008). *Medya Kültürleri: Sosyal Teori ve Kitle İletişimi*. Ütopya.
- Swingewood, A. (1996). *Kitle Kültürü Efsanesi*. Tr. A Kansu. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Şan, M. K. & Hira, İ. (2007). Frankfurt Okulu ve Kültür Endüstrisi Eleştirisi. *Sosyoloji Yazıları I*. 324-340.
- Şenel, P. *Politics of Translation*. <https://lynnchenel.com/the-little-prince-translation-turkish/>. (Access: 28.10.2023).
- Tomlinson, J. (2020). *Kültürel Emperyalizm*. E. Zeybekoğlu (Tr.). Ayrıntı Publishing House.
- Tomlinson, J. (2017). *Küreselleşme ve Kültür*. A. Eker (Tr.). Ayrıntı Publishing House.
- William, R. (2005). *Anahtar Sözcükler*. S. Kılıç (Tr.). İletişim Publishing House.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma Beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı/Contribution Rate Declaration of Researchers: Bu araştırmada 1. yazar katkısı %70, 2. yazar katkısı %30'dur. / In this research, the first author's contribution is 70% and the second author's contribution is 30%.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0

Ogeday DUMLU*

Hayrunisa TOPÇU**

**POZİTİVİZM ODAĞINDA HÜSEYİN CAHİT
YALÇIN VE HİPPOLYTE TAİNE**

ÖZET

Pozitivizm, 19. ve 20. yüzyıllarda öne çıkan felsefî akımlardandır. Saint-Simone'un çalışmalarıyla başlamış, Auguste Comte'un çalışmalarıyla öne çıkmıştır. Comte'un takipçilerinden Hippolyte Taine isimli Fransız düşünür, pozitivist görüşleri edebiyat, özellikle de eleştiri alanına uygulamıştır. Onun düşüncesinin temelinde edebiyat eserlerinin toplumsal bir belge özelliği taşıdığı ve edebiyat eserlerindeki olay örgüsü, karakter gibi çeşitli unsurların tesadüfen ortaya çıkmadığı iddiası vardır. Bu iddiasını ırk, muhit, an kavramlarıyla desteklemiştir. Adı geçen kavramlar; kişilerin doğuştan gelen özelliklerini, insanın yaşadığı ortamı ve içinde bulunulan dönemi kapsar. Bu kavramların pozitivizmle ilişkisi, nedensellik ilkesi ile birbirlerine bağlı olmaları ve edebiyat eserinin bütününe işaret etmeleridir. Pozitivizm 19. yüzyılda Osmanlı aydınları arasında da benimsenen bir görüş olmuştur. Bu çalışmada *Servet-i Fünûn* yazarlarından Hüseyin Cahit Yalçın'ın yayımlanan 29 yazısı Hippolyte Taine'nin görüşleri ve pozitivizm ışığında incelenmiştir. Bu yazılardaki özellikle sanat ve eleştiri kavramlarının pozitivist algı ışığında değerlendirildikleri tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Pozitivizm, Hippolyte Taine, Hüseyin Cahit Yalçın, Servet-i Fünûn

**HÜSEYİN CAHİT YALÇIN AND HIPPOLYTE
TAINE IN THE FOCUS OF POSITIVISM**

ABSTRACT

Positivism is one of the philosophical movements that came to the fore in the 19th and 20th centuries. It started with the works of Saint-Simone and came to the fore with the works of Auguste Comte. A French thinker named Hippolyte Taine, one of Comte's followers, applied positivist views to the field of literature, especially criticism. In the basis of his thought the claim that literary works have the feature of social documents and that various elements such as plot and character in literary works do not emerge by chance exists. He supported this claim with the concepts of race, milieu, and moment. The mentioned concepts cover the innate characteristics of people, the environment in which people live and the current period. The relationship between these concepts and positivism is that they are interconnected with the principle of causality and point to the whole of the literary work. Positivism was also a view adopted among Ottoman intellectuals in the 19th century. In this study, 29 writings of Hüseyin Cahit Yalçın, one of the writers of *Servet-i Fünûn*, are analyzed in the light of Hippolyte Taine's views and positivism. It has been determined that especially the concepts of art and criticism in these articles are evaluated in the light of positivist perception.

Keywords: Positivism, Hippolyte Taine, Hüseyin Cahit Yalçın, Servet-i Fünûn

* Hacettepe Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezunu, Ankara/Türkiye, E-posta: dumluogeday@gmail.com / Hacettepe University, Graduate of Turkish Language and Literature Department, Ankara/Türkiye. E-mail: dumluogeday@gmail.com

** Sorumlu yazar, Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara/Türkiye, E-posta: nisa@hacettepe.edu.tr / Corresponding Author, Assoc. Prof. Dr., Hacettepe University, Faculty of Letters, Department of Turkish Language and Literature, Ankara/Türkiye. E-mail: nisa@hacettepe.edu.tr

Giriş

Pozitivizm kavramı 19. yüzyılın ilk yarısından itibaren kullanılmaya başlar. Saint-Simon ve özellikle de Auguste Comte tarafından kurulan bir öğretisi olan pozitivizm, dış dünyanın sadece deney yoluyla benimsenebileceği öne sürer. Pozitivizm, bilim öncesi düşünce biçimleri olan batıl inançları ve metafiziği yadsıyan bir dünya görüşüdür. Pozitif felsefe, dünyayı deneylilik penceresinden yorumlar ve anlamaya çalışır. Başka bir deyişle ölçülemez, gözlemlenemez, test edilemez olay ve görüşlere mesafelidir.

Auguste Comte, pozitif felsefeyi tanımlamak için insanın üç aşamadan geçtiğini ortaya atar. Wacquant, bu üç aşamanın ilki olan teolojik evrede olguların doğüstü varlıkların müdahalesi ile, ikinci aşama olan metafizik veya soyut aşamada soyutlamalara başvurularak açıklandığını söyler. Bilimsel ya da pozitif olarak anılan son aşamada ise olguların kesin nedenleri konusunda yapılan araştırmalar yerini bu olguları birbirine bağlayan neden sonuç ilişkilerine ve değişmez yasaların keşfine bırakır (Wacquant, 2003, s. 592). Comte, bu görüşlerden hareketle toplumsal olayların da belirli bağlantılar ve yasalar çerçevesinde ele alınabileceğini öne sürer. “Eğer bu koşul bir gün gerçekten yerine getirilirse modernlerin felsefe sistemi sonunda kendi bütünlüğünde kurulmuş olacaktır, çünkü gözlemlenebilir hiçbir fenomenin artık astronomi, fizik, kimya, fizyoloji ve toplum fenomenlerinin oluşturduğu beş kategoriden birinin içine girmemesi kuşkusuz mümkün olmayacaktır” (Comte, 2019, s. 46). Toplumun ve toplumsal olayların da gözlemlenebilir bir nesne gibi pozitif bilimlerin yöntemleriyle incelenebileceği fikri sosyoloji biliminin kurulmasına öncülük eder. Bu noktada pozitivist felsefenin klasik ve klasik sonrası olmak üzere iki dönemi olduğunu hatırlamak gerekir. Ural ilk dönemin Saint-Simon’un 18. yüzyıldaki çalışmalarıyla başladığını belirtir. Onu Auguste Comte, John Stuart Mill, Herbert Spencer ve Hippolyte Taine gibi isimler izlemiştir. Viyana çevresi olarak bilinen ikinci dönemi başlatan araştırmacılar ise Ernst Mach ve Richard Avenarius’tur (Ural, 2012, ss. 56-62). Bu çalışmada Comte’un fikirlerinin takipçisi olan Hippolyte Taine’nin ve onun görüşlerini benimseyip edebiyat eserlerine uyarlayan Hüseyin Cahit Yalçın’ın yazıları esas alınmıştır.

19. ve 20. yüzyıllarda pek çok düşünürü ve edebiyatçıyı etkileyen pozitivizmin Osmanlı’daki etkileri de dikkate değerdir. Korlaelçi’ye göre pozitivizmin ülkemize girişi doğrudan felsefi bir etki ile olmaz. Farklı etkenlerin bir araya gelmesinden oluşur. Dönem içerisindeki edebiyat akımları, okullara konan yeni dersler, Fransızca eğitim veren okullar, Avrupa’ya gönderilen öğrenciler, okullara gelen yabancı öğretmenler veya bazı dernekler, pozitivizmin Osmanlı’da yaygınlaşmasını sağlar (Korlaelçi, 1984, s. 201). Pozitivizminin etkilerinin edebiyatta görülmesinin temel nedeni ise 19. yüzyılda yapılan tercümelemlerdir. Özellikle pozitif felsefenin etkisiyle ortaya çıkan realizm ve natüralizm akımlarını tanıtan çevirilere rastlanır. Hüseyin Cahit dışında *Servet-i Fünûn* Dönemi yazarlarından Ahmet Şuayb, Mehmet Rauf, Rıza Tevfik pozitivist hareketin öne çıkan diğer isimleridir.

Pozitivizmin Osmanlı’da benimsenmesinin temel nedeni, ülkenin içinde bulunduğu siyasi, ekonomik ve kültürel buhrana akılcı bir çözüm üretme çabasıdır. Osmanlı, Lale Devri’nden itibaren yenileşmeyi ve Batı ile kurduğu ilişkileri Fransa üzerinden sürdürdüğü için pozitivizmi de Fransa kanalı ile alır. Pozitivist görüşler Osmanlı aydınları arasında önemli bir etki yaratmış, dergi ve gazetelerde sıkça tartışılan konulardan olmuştur. Pozitivizmin edebiyat alanında yaygınlaşmasını sağlayan aynı zamanda bu çalışmanın da konusu olan Hüseyin Cahit Yalçın, pozitivist görüşlerden etkilenen isimlerden biridir. Huyugüzel, Hüseyin Cahit’in Beşir Fuat’tan

etkilendiğini, bu etkinin izlerinin *Hayat-ı Muhayyel* ve *Muallim* gibi hikâyelerde görüldüğünü söyler. Bunun dışında Ahmet Rıza ve Mizancı Murat'ın görüşleri de Yalçın üzerinde etkili olmuştur (Huyugüzel, 1984, s. 6). Hüseyin Cahit pozitivist anlayışını 19. yüzyılda yaşayan Fransız düşünür Hippolyte Taine'nin görüşleri üzerine kurar. Hippolyte Taine'nin görüşlerini ayrıntılı olarak anlattığı *Hikmet-i Bedayiye Dair* adlı yazı dizisi 1898'te *Servet-i Fünûn* dergisinde yayımlanır. İsmail Alper Kumsar bu yazıları *Servet-i Fünûn Yazıları I Estetik (Hikmet-i Bedayi)* adlı kitapta toplayarak 2021'de yayımlar. Bu kitapta *Hikmet-i Bedayiye Dair* adlı on altı yazı dışında bunlarla konu açısından bütünlük oluşturan on yazı daha vardır. Hüseyin Cahit, yazıların çoğunda Hippolyte Taine'nin görüşlerini tanıtır ve onları yorumlar, yer yer Türk edebiyatından örnekler verir. Bu çalışmada da Hüseyin Cahit'in Hippolyte Taine hakkındaki yazıları dikkate alınmıştır.

Hüseyin Cahit, Taine'nin insan zihninin ürünleri anlamak için akılcı bir sistem kurmasından etkilenir. Buradaki akılcılık toplumu ve sanat eserlerini anlamak için pozitif bilimlerin yöntemlerine benzer yöntemler kullanmak olarak ifade edilebilir.

Mahsulat-ı fikriye-i beşeriyeyi mesela bir şiiri, bir romanı, bir heykeli, bir eser-i mimariyi, mahsulat-ı tabiiye; mesela bir ağaç bir ot gibi telakki ve mütalaa ederek ağacın, otun zuhura gelişini izah için buldukları arz ve iklim nasıl tetkik ve mütalaa olunuyorsa mahsulat-ı fikriye-i beşeriyeyi anlamak için de bunların yetiştiği zaman ve mekanı nazar-ı teemmüle almak, yani şu iki nev' mahsulat arasında bir fark görmemek fikri ancak XIX. asr-ı maarifette, terakkiyat-ı ulûm ve fünûn ile müyesser olmuş, neşvünema bulmuştur. Bu fikrin en büyük hadimi Hippolyte Taine'dir. (Yalçın, 2021, s. 42)

İnsan zihninin ürünleri olan sanat eserleri tıpkı bir ağaç veya ot gibi ele alınarak söz konusu ürünlerin ortaya çıkış süreci incelenebilir. Bu sürecin ortaya çıkmasında ve devam etmesinde zaman, mekân gibi kavramlar önemlidir. Bu bakış açısının benimsenmesi 19. yüzyılda, biliminin ve sanatının ilerlemesiyle mümkün olmuştur. Yazarın yorumlarından da anlaşılacağı üzere Hüseyin Cahit Yalçın gerek toplumsal olayların gerekse sanat eserlerinin tesadüfi biçimde, kendiliğinden ortaya çıkmadığını düşünür. Olayların ve sanat eserlerinin ortaya çıkışında belirli etkenler vardır ve bu etkenler neden sonuç ilişkilerinden oluşur. Mesele sanat eserlerinin yaratıldıkları koşulları tespit edebilmek ve bunlara dair genel çıkarımlar yapabilmektir.

Yalçın'ın görüşleri, 19. yüzyılda Türk eleştirisi içerisinde öne çıkan yaklaşımlardan biri olur. Yalçın'ın görüşlerinin temelinde ise Hippolyte Taine'nin ırk, muhit, an, kavramları vardır. Genel olarak anlatmak gerekirse ırk kişinin mizacı ve kalıtsal eğilimlerine işaret eder. Irk, kişiden bağımsız düşünülemez çünkü kişiler ırkın aktarımını sağlar. Muhit, insanın yaşadığı ve diğer insanlarla bir arada bulunduğu ortama işaret eder. An ise yaşanan olayların, toplumsal özelliklerin, çevresel koşulların içinde bulunulan döneme göre değişmesini ifade eder (Taine, 2022, ss. 27-29). Taine'nin toplumu ve edebiyat olaylarını bilimsel bir şekilde açıklamak için öne sürdüğü bu yöntem, 19. yüzyılın felsefi yapısını şekillendiren anlayışlardan biri olur. Berna Moran Taine'nin yönteminin belirsizlikler taşısa ve ulaştığı sonuçlar kesinlikten mahrum olsa da sonraki araştırmacılara öncülük ettiğini belirtir (Moran, 2004, ss. 84-85). Yalçın ise Taine'nin görüşlerini benimseyerek edebiyat eserlerinin hangi koşullarda üretildiklerini, geçirdikleri değişimlerin nedenlerini ve bunun toplumla bağlantısını sorgular. Diğer bir deyişle düşünce ürünü olan edebiyat da pozitif bilimlerin yöntemine benzer akılcı bir yöntemle çözümlenebilir bir alan hâline gelir. Bu yöntemin arkasındaki sistem pozitivistizmdir. Dolayısıyla Yalçın'ın Hippolyte Taine'nin görüşleri

ışığında uyguladığı edebiyat eleştirisi de pozitivist ilkelere beslenir. Bunlar; determinizm ve tümevarımdır. Birçok bilimsel yöntemin temelinde bulunan bu iki ilke edebiyat eserlerinin eleştirisinde ve çözümlenmesinde de etkili olur. Bu nedenle çalışmanın sonraki bölümlerinde, Hüseyin Cahit Yalçın'ın *Servet-i Fünûn* dergisindeki yazılarında yer alan sanat ve eleştiri kavramları pozitivistlikle ilişkileri açısından değerlendirilecek ardından yazılar determinizm ve tümevarım ilkeleri eşliğinde Taine'nin görüşleriyle karşılaştırılarak tartışılacaktır. Bu çalışmanın amacı Hüseyin Cahit Yalçın'ın görüşlerini aktarmak değildir. Çalışmanın hedefi, bu görüşlerin pozitivistlikle bağlantısını ortaya koymak ve bu bağlantının pozitivistliğin hangi ilkeleri üzerinden kurulduğunu tespit etmektir. Bu noktada şu hatırlatmanın yapılmasında fayda vardır. Determinizm ve tümevarım birbiriyle yakından ilişkili iki bilimsel yöntemdir. Bu nedenle tümevarımsal yöntemin kullandığı pek çok yerde determinist bakış açısı, determinist ilişkilerin olduğu pek çok yerde de tümevarımsal yöntem benimsenmiştir. Fakat bu çalışmada yazıların ayrıntılı ve açık biçimde değerlendirilebilmeleri için adı geçen iki ilkeye ayrı başlıklar altında yer verilmiştir.

Sanat ve Eleştiri Kavramlarına Pozitivist Yaklaşımlar

Sanatın ne olduğunu, nasıl geliştiğini anlama ve içeriğini kavrama çabaları eleştirinin ortaya çıkmasına zemin hazırlar. Çünkü böylelikle sanat eserinde bulunması gereken özellikler gündeme gelir ve iyi bir sanat eserinin nitelikleri belirli yöntemlere dayanan bir analizden sonra tespit edilmesi planlanır. Sanat eserinin temel özelliklerinden birisi estetikdir. Estetiğin kurallarını belirlemek içinse bazı yollar vardır. Hüseyin Cahit Yalçın, Hippolyte Taine'nin tecrübe ve tarihe dayanan yöntemini benimser.

İkinci usûl tecrübî ve tarihidir ki bedayi-i âsâr-ı sınıaiyeyi tetkik ile bundan “tenkit” ve “zevk” hakkında kavaid istihraç etmeye çalışır. İşte bu usûlün en birinci adamlarından biri ve adeta müessisi Fransız meşahir-i hükemasından müteveffa Hippolyte Taine'dir. Bu üstat ulûm-ı tabiiyenin esaslarını, dikkat ve ihtimamatını, takip ettikleri tarihi ulûm-ı ahlakiyeye tatbik ile kendi zamanına kadar bir esas-ı metin üzerine müesses ulûm-ı ahlakiyeye metanet vermiş ciddi bir terakki temin etmiştir. (Yalçın, 2021, ss. 37-38)

Yalçın'ın estetik ve tenkit hakkında yaptığı bu değerlendirme pozitivistliğin temel özelliklerini taşır. Bu özelliklerden ilki, Auguste Comte'un toplumsal olayların pozitif bilimlerin yöntemleri ile incelenebileceğini söyleyen görüşüdür. Comte, pozitif felsefenin oluşması için sosyal olayların da pozitif inceleme yöntemleri kapsamına alınması gerektiğini, gözlemlenebilen her olayın fizik, kimya, fizyoloji ve sosyal olayların dışında kalamayacağını söyler (akt. Korlaelçi, 1986, ss. 122-123). Yalçın da Taine'nin doğa bilimlerinin yol ve yöntemini sosyal bilimlere aktardığından bahseder. Yukarıdaki alıntıda görülen pozitivistliğin ikinci özelliği ise tecrübedir. *“İlmî ilerlemenin âleti tecrübedir. Tecrübî taharriyatın aslını da vakia (fait) teşkil eder. İşte Taine'nin dikkatini celbeden bu vakıadır”* (Ercilasun, 2004, s. 83). Hippolyte Taine tecrübe ve tarihe dayanan yolu benimser çünkü tecrübenin gözlemlenebilir bir yönü vardır. Ayrıca söz konusu tecrübeden yola çıkılarak akıl yürütülebilir ve çıkarımlar yapılabilir.

Hippolyte Taine *İngiliz Edebiyatı Tarihi* adlı eserinde doğa bilimlerinin çalışma alanıyla sosyal bilimlerini karşılaştırır. Toplumsal olayları ölçmek, tartmak veya bir formüle bağlamak mümkün değildir fakat her iki bilim alanının kapsamına giren olaylardaki neden sonuç ilişkileri benzer biçimde şekillenir.

Ne var ki, manevi bilimlerin değerlendirme araçları maddi bilimleriyle aynı olmasa da mesele, her ikisinde de aynıdır ve aynı şekilde kuvvetlerden, yönlerden ve büyüklüklerden oluşur. Dolayısıyla, nihai etkinin her ikisinde de aynı kurala göre meydana geldiği söylenebilir. Temel güçlerin büyük ya da küçük olmasına göre, etki de büyük ya da küçüktür. (Taine, 2022, s. 30)

Taine'nin sosyal olayları doğa bilimlerinin yöntemiyle açıklama çabası sanatla ilişkilidir. Çünkü sanat eserleri, sonraki alıntılarda görüleceği üzere toplumsal sürecin bir ürünüdür. Yani o eserin kaleme alındığı dönemdeki koşullar hem esere hem de sanatçıya etki eder. Bu koşulları tıpkı doğa bilimlerinde olduğu gibi belirli kurallar ve yaklaşımlar ışığında değerlendirmek pozitivistin akılcı tutumuyla örtüşür.

Hüseyin Cahit Yalçın, sanat eserlerinin oluşum sürecini ve estetiğin bununla ilişkisini açıkladıktan sonra bu eserleri kavramak için gerekli bir tür olan eleştirinin görevinden bahseder. Sanat eseri toplumun bir ürünü olduğunda hem sanatçılar ve onların çevresi hakkında hem de o toplum hakkında araştırmacılara yol göstermek için sanatçıların o dönemde nasıl düşündükleri ve hissettikleri hakkında bilgi vermek zorundadır (Yalçın, 2021, ss. 51-52). Yalçın'ın bu sözleri sanat eserleri tesadüfi biçimde ortaya çıkmadığına işaret eder. Ait oldukları dönemin sosyal koşullarının ürünleridir. Bu görüş, eleştiriyi kişisel zevk ve yargıların ötesine taşır. Eleştirmene bir eseri değerlendirmeden önce dönemin sosyal koşulları hakkında fikir ve bilgi sahibi olma sorumluluğu yükler. Eleştiri, sanat eserlerinin değerlendirilmesinde söz sahibi olmakla birlikte bunu nasıl yaptığını da dikkat etmelidir. Sanatçının ve eserin ortaya çıktığı toplumdaki yola çıkılarak yapılan eleştiri somut gerekçelere ve akılcı bir yöntemle dayanır. Edebiyat eserlerinin önemi de ait olduğu dönemin koşullarını yansıtmasından ileri gelir. Hippolyte Taine eleştiri konusundaki görüşlerini ayrıntılı biçimde açıkladığı *İngiliz Edebiyatı Tarihi*'nde geçmiş yaşantıları kaydeden eserlerin değerli olduklarını belirtir. Çünkü edebiyatın aslı görevi geçmişe ait hisleri, yaşayış biçimlerini vermektir. Bu, onu edebî hâle getirir. Böylelikle edebiyat eserleri bir ulusun ve yüzyılın panoramasını yansıtır (Taine, 2022, s. 35).

Taine edebiyat eserlerini ait oldukları dönemi yansıtan birer belge olarak görür. Edebiyat eserinin faydalı ve edebi olup olmaması toplumu yansıtmaya doğru orantılıdır. Taine'nin edebiyat eserleri için belirlediği bu ölçüt hem eleştirinin mahiyetini belirler hem de söz konusu eserlerin nedensellik ilkesi çerçevesinde açıklanmasını sağlar. Yani bir edebiyat eserinin ortaya çıkışını belirli nedenlere dayandırır ki bu durum da pozitivistle ilişkilendirilebilir. Nedensellik ilkesinin ayrıntılarından ise sonraki bölümde bahsedilecektir.

Hippolyte Taine ve onun fikirlerinin savunucusu Hüseyin Cahit Yalçın, yüzyıllardır tartışılmakta olan sanat ve eleştiri kavramlarını pozitivist ışığında ele alırlar. Bu bağlantının iki yönü vardır. Bunlardan ilki, sanat eserlerinin toplumsal bir belge niteliği taşıdığı, belirli koşullar altında meydana geldiği, dolayısıyla tecrübelerden beslendiğidir. Bu koşulların nedenleri, ortaya çıkma biçimleri açığa çıkarılırsa sanat eserlerine yönelik doğrulanabilir ve öngörülebilir kurallardan oluşan bir sistem oluşturulabilir. İşte bu sistem, pozitivistin sosyal olaylara uygulanmış hâlidir. İkinci olarak ise sanat eserlerinin yorumlanmasında ve anlaşılmasında önemli bir araç olan eleştirinin, pozitivist algı ışığında oluşturulan kuralları kullanmasından bahsedilebilir.

Determinizm: Belirli Nedenler Belirli Sonuçları Doğurur

Basit biçimde anlatmak gerekirse determinizm, olayların neden sonuç ilişkisi çerçevesinde açıklanması anlamına gelir ve bilimsel düşüncenin temelini oluşturur. Gerek sanat ve eleştirinin pozitivist düşünce çerçevesinde inşa edilmesinde gerekse tümevarım yöntemiyle açıklanan olaylarda etkilidir. Çünkü ileri sürülen durum ve olayı akılcı nedenler ışığında gerekçelendirerek açıklar. Ahmet Cevizci determinizmin tanımını yaparken evrende olup biten her şeyin bir nedensellik bağlantısı içinde gerçekleştiğini belirtir. Evrendeki tüm olgu ve olayların mutlak olarak nedenlere bağlı olduğunu ve nedenleri tarafından koşullandığını belirtir. Böylelikle evrendeki her sonucun ve olayın belirli nedenleri olduğu, aynı şekilde doğanın nedensel yasalara tabi olduğu fikri öne çıkar (Cevizci, 2005a, ss. 465-466).

Determinizm, durum ve olayları nedensellik ilkesi çerçevesinde açıkladığı için Hippolyte Taine'nin geliştirdiği edebiyat yaklaşımının da temelini oluşturur. *“Determinizmin, pozitivist bir neticesi olması ve Taine'in düşüncesindeki tüm bilimsel eleştiri ve gelişmelerin temelinde bulunması hem Hüseyin Cahit hem de Ahmed Şuayb'ın determinizmi benimsemeleri noktasında doğrudan rol oynamıştır”* (İhtiyar, 2020, s. 713). Determinizm, aynı zamanda sanatı sosyal açıdan ele alan yaklaşımlarla da ilişkilidir. Demet Ulusoy, sanatı sosyal açıdan ele alan nedensel, anlatımcı ve hikaye edici üç yaklaşımdan bahseder. Sanat eserlerinin içinde bulunduğu sosyal koşullar tarafından belirlendiğini öne süren yaklaşım nedensel yaklaşımdır ve Taine en önemli temsilcilerinden biridir (Ulusoy, 1993, ss. 248-249). Nedensel yaklaşıma göre nesnelere gibi olay ve durumlar da tesadüfen ortaya çıkmaz. Onların ortaya çıkmasının ardında belirli nedenler vardır. *“Mesela mısırın, yulafın, portakalın, çamın zuhurunu anlamak için o maddi derece-i hararet nasıl tetkik olunuyorsa bilfarz hakikatperestane ressamlığın, klasik edebiyatın zuhurunu anlamak için de o manevi derece-i harareti yani efkâr ve ahlakın hâl-i umumisini tetkik etmelidir. Mahsulat-ı fikr-i beşer de mahsulat-ı tabiat gibi ancak muhitleriyle izah olunabilir”* (Yalçın, 2021, s. 40). Hüseyin Cahit bu sözleriyle edebiyat ve resim gibi sanatların ortaya çıkışını içinde buldukları dönemin görüşleri ve ahlak anlayışı ile bağdaştırırken sosyal olayların incelenmesini de pozitif bilimlerin yöntemlerine yaklaştırmaya gayret eder. Mısır, yulaf, portakal gibi bitkilerin yetiştiği koşulları anlamak ile resim ve edebiyatın ortaya çıkışını anlamak arasında neden sonuç ilişkisi bağlamında bir fark yoktur. Çünkü *“Taine'in dayandığı usûl determinizmdir. Yani o, her şeyi sebebini araştırarak açıklamak ister”* (Gülşen, 2014, s. 63). Pozitivist bu temel ilkesi edebiyatta realizm olarak kendini gösterir.

Fransa'da realizm mesleği “Mahsulat-ı fikr-i beşerle, mahsulat-ı tabiiye arasında fark yoktur.” kaidelerinin kabul ve tatbik edilmişinden başka bir şey değildir. Emile Zola, Hippolyte Taine ‘İyilik ve kötülük de şeker ve tızab gibi bir mahsuldür.” hükmünü rehber-i hareket ittihaz ederek efal-i beşeriyeyi bu nokta-i nazardan tetkik ile romanlarında eşhas-ı vakâyî filan veya falan cihete icra-yı harekete icbar eden esbabı taharri eylemiş ve her şeyi yed-i iktidarımızda olmayan birtakım esbabın bir mahsule-i tabiiyesine tebaan vücütpezir oluyor göstermiştir. (Yalçın, 2021, ss. 99-100)

Neden sonuç ilkesi gereği; insanlığın düşünce ürünlerini ve doğal, yani somut ürünlerin ortaya çıkışını benzer biçimde ele almak mümkündür. Dolayısıyla romanlardaki görüşler, karakterlerin davranış biçimleri belirli nedenlerin sonuçlarıdır. Bu nedenlerin başında soya çekim gelir. Özellikle naturalistler tarafından benimsenen bir özellik olan soya çekim, kişinin fiziksel ve ruhsal olarak genetik aktarım yoluyla anne babasına ve kan bağı olan diğer yakınlarına benzemesidir.

Hüseyin Cahit çocuğun doğuştan gelen ruhsal özellikleri ve soya çekim ile sahip olduğu özelliklerinin onun yetişmesinde ve sonradan yer alacağı pek çok olayda etkili olduğunu söyler (Yalçın, 2021, s. 141). Bu ilkeyi edebiyat eserleri etrafında yorumlamak gerekirse metinlerdeki hiçbir karakterin eylemleri tesadüfi değildir. Kişilik özellikleri, yetişme şartları eylemlerinin nedenlerini oluşturur.

Hüseyin Cahit Yalçın, neden sonuç ilişkisini sadece realizm veya naturalizm çerçevesinde değil klasisizm ve romantizmi dikkate alarak açıklar. Çünkü sanat anlayışlarını toplumsal koşullardan bağımsız değerlendirmek mümkün değildir. Örneğin Antik Yunan’da fiziksel açıdan güçlü ve kusursuz bir bedene sahip çocukların doğması için kadın ve erkekler eş seçimine özen gösterirlerdi. Erkekler fiziksel olarak güçlenmek için küçük yaşlardan itibaren sportif faaliyetlere uğraşırlardı. Günümüze kadar gelen Yunan heykelleri onların beden güzelliğine verdikleri önemin göstergesidir. Roma’nın kurulmasıyla onların egemenliği altına giren Yunanlılar disiplinli bir yaşam sürmelerini sağlayan kuralları terk ederek tembelleştiler. Bu arada dünyayı etkisi altına alan savaşlar, istilalar ve göçler tüm insanlığı kapsayacak yeni bir ruh hâlini meydana getirdi. Karamsarlık, hüznün, hayattan nefret bu ruh hâlinin esasını oluşturdu. Örneğin gotik mimari bu ruh hâlinin sonucudur. Rene, Werther, Faust, Manfred gibi hassas ruhlu, en ufak üzüntülerden büyük ruhsal sarsıntılar yaşayan kahramanlar sıkça karşımıza çıkmaya başlar. “Mal du siècle”, yani asrın hastalığı anlamına gelen bu ruh hâli 19. yüzyıla damgasını vurur (Yalçın, 2021, ss. 54-66). Hüseyin Cahit, sözlerinden de anlaşılacağı üzere klasisizmden realizme dek geçen süreci toplumsal nedenlerle ilişkilendirerek açıklar. Yani halkın ve sanatçıların klasik, romantik ve realist eğilimlerinin ardında birtakım toplumsal gerekçeler vardır.

Hüseyin Cahit Yalçın, determinizmi iki açıdan ele alır. İlki toplumsal olayları tıpkı doğa bilimlerinde olduğu gibi somut neden sonuç ilişkileri etrafında ele alma çabasıdır. Örneğin mısır, yulaf, portakal gibi bitkilerin yetiştiği toprağın ve buldukları iklimin özellikleri onların yetişme nedenlerini oluşturur. Böylelikle ortaya çıkan her ürün -ister sosyal bilimler ister doğa bilimlerinde olsun- belirli nedenlerin sonuçları olarak hayatımıza girer. Determinizmin ikinci yansıması ise edebiyatta olur. Edebiyat eserlerindeki karakterlerin eylemleri, doğuştan getirdikleri özelliklerin ve yetişme koşullarının sonuçlarıdır. Dolayısıyla bu karakterler gerçekçi ve akla uygun biçimde oluşturulmuşlardır.

Tümevarım: Irk, Muhit, An

Hippolyte Taine özellikle *İngiliz Edebiyatı Tarihi* adlı eserinin ön sözünde topluma ve edebiyat eserlerine yönelik değerlendirmelerinde tümevarım yöntemini benimser. Hüseyin Cahit de *Servet-i Fünun* dergisindeki yazılarında bu değerlendirmeleri yorumlayarak tanıtır. Bu bölümde öncelikle Taine’nin tümevarım yöntemiyle ilişkilendirilebilecek görüşlerine ve kavramlara yer verilecek ardından Hüseyin Cahit’in bu konudaki açıklamaları tartışılacaktır.

Küçük parçalardan ve bu parçalar arasındaki bağlantılardan yola çıkan tümevarım yöntemi, olayları ulaştığı genellemeler aracılığıyla değerlendirmek ister. “*Genelden özele, tümelden tikele giden, genel yasadaki örnek ya da özel bir uygulamasını çıkarsayan tüm dengeliye karşıt olarak, özelden genele, tek tek olgulardan genel yasalara ulaşan tekil gözlem önermelerinden sınırlanmamış genellemelere yükselen akıl yürütme türü, genelleme*” (Cevizci, 2005b, ss. 1653-1654). Bu yöntemin pozitivistlerdeki etkisi toplumsal olayların açıklanmasında görülür. Taine, medeniyeti küçük parçalara bölerek onun hakkında genel çıkarımlara ulaşmak ister. Bunu yaparken hayvan örneğinden yola çıkar. Hayvanın içgüdüleri, dişleri, organları, iskelet yapısı, kas

sistemi birbirine bağlıdır ve bunlardan birinde meydana gelen değişiklik, hayvanın diğer unsurlarında da bir değişiklik meydana getirebilir. Bir doğabilimcinin birkaç parçadan yola çıkarak akıl yürütme yoluyla tüm bedeni oluşturabilmesi mümkünse bir medeniyeti oluşturan din, felsefe, aile biçimi, edebiyat, sanat gibi özelliklerin de değişime yol açacak bütüncül bir sistem oluşturabilmesi mümkündür (Taine, 2022, s. 33). Din, felsefe, aile, edebiyat ve sanat bir toplumu oluşturan bileşenlerdir ve birbirlerine bağımlıdır. Çünkü herhangi birindeki değişim diğerini de etkiler. Dolayısıyla bu bileşenlerden yola çıkılarak yapılacak öngörüler genellenebilir ve medeniyetin bütünü hakkındaki isabetli tahminleri mümkün kılar.

Sanat eserlerini incelerken kullanılan zaman ve mekân unsurları tümevarımsal yöntemin göstergesi olmakla birlikte bu yöntemin karakteristik unsurları değişimlerdir. Hippolyte Taine ırk, muhit, an kavramlarını geliştirerek kendisiyle özdeşleşen edebiyat eleştirisi yöntemi ortaya atmıştır. Irkı şu sözcüklerle tanımlar:

Irk denen şey, insanın kendisiyle birlikte gün yüzüne çıkardığı ve genellikle mizacı ile vücut yapısında belirgin farklılıkların eşlik ettiği doğuştan gelen ve kalıtsal eğilimlerdir. Halktan halka değişirler. Sığırların ve atların cinsleri olduğu gibi, insanın da doğal olarak cinsleri vardır: Bazıları cesur ve zekidir, bazıları ürkek ve dar kafalıdır. Çünkü bir hayvan dünyaya gelir gelmez bulunduğu ortama uyum sağlamak zorundadır; havaya, gıdaya, sıcaklığa bağlı olarak farklı şekilde nefes alır, kendini farklı şekillerde yeniler; bunlardan farklı şekillerde etkilenir. Farklı bir iklim ve durum, farklı ihtiyaçları beraberinde getirir, dolayısıyla farklı bir eylemler düzeni doğurur. Bu da farklı alışkanlıklar düzenine ve nihayet farklı yetenek ve içgüdülerden oluşan bir düzene yol açar. (Taine, 2022, s. 27)

Irk sadece biyolojik özelliklere işaret etmez, doğuştan getirilen bu özelliklerin muhit ve iklimin etkisiyle nasıl değiştiğini de kapsar. Dolayısıyla hem bir neden sonuç ilişkisi barındırır hem de muhite uyum sağlamak için geçirilen değişimlerin neticesinde çeşitli genellemelere ulaşılmasını sağlar. Bu nedenle ırk kavramı ele alınırken Taine'nin muhit ve iklime dair yaptığı değerlendirmeler de göz önünde bulundurulmalıdır. Hippolyte Taine'e göre Cermen ve Latin Helen ırkları arasındaki farklılığın nedeni iklimdir. Soğuk, nemli yerlerde, bataklık kenarlarında yaşayan Cermenler etobur ve savaşa meyilli olurken güzel manzaralar içinde deniz kenarında yaşayan Latin ve Helen ırkları toplumsallaşmaya yatkın, bilimi, edebiyatı ve sanatları keşfetmeye düşkün bir toplum olmuşlardır (Taine, 2022, s. 28). Hippolyte Taine'nin bu değerlendirmesinde hem toplumların farklı özelliklerinden yola çıkarak genellemelere ulaştığı hem de toplumun özellikleri ile iklim ve muhit arasında neden sonuç ilişkisi kurduğu görülür.

An kavramı da tıpkı ırk ve muhit kavramı gibi sanat eserinin oluşmasında etkilidir. Bir sanat eserinde, aynı konu veya aynı karakter işlense bile onun işlendiği dönem eseri şekillendirir. Taine bu görüşlerini desteklemek için farklı dönemlerin ve ulusların edebiyatlarından örnek verir. Fransız trajedisinden Corneille ve Voltaire, Yunan tiyatrosundan Eshilos ve Evripidis, Latin şiirinden Lucretius ve Claudius Claudianus, İtalyan resminden Vinci ve Guido'nun eserlerindeki genel algı benzerdir. Fakat sanatçılar arasındaki halef selef ilişkisi eserlerin üsluplarını, yaratım süreçlerini ve ayrıntılarını da değiştirir. Yani, ilk eser ikincisini belirlemiş olur. Bu süreç, bir bitkide de halkta da aynı şekilde işler. Aynı sıcaklıkta ve aynı toprakta büyüyen bitkiler tomurcuklanma, çiçeklenme ve meyve verme gibi çeşitli aşamalardan geçerler. Bu aşamaların her biri bir önceki aşamanın tamamlanması ile ortaya çıkar (Taine, 2022, s. 29). Taine'nin an tanımında iklim konusunda yaptığı değerlendirmede olduğu gibi neden sonuç ilişkisi göze çarpar.

Kronolojik ilerleyiş içinde ortaya çıkan her fikir ürünü kendisinden öncekiyle bağlantılıdır. Önceki sanat eseri kendisinden sonra geleni de şekillendirir. Bu durum aynı zamanda an kavramıyla da bağlantılıdır. Çünkü sanat yaklaşımları, beğeniler, değer yargıları dönemlere göre değişebilir. Bu, aynı konuların, olayların, durumların veya ruh hâllerinin farklı şekillerde karşımıza çıkmasının da nedenidir. Taine ilk olarak sanatın oluşum sürecindeki mekanizmayı (tema, estetik anlayış, değer yargıları, beğeniler, üslup özellikleri vb.) küçük parçalara bölerek an kavramına ulaşmış sonrasında bu kavramı bir bütünün parçası kabul edip sanat eserinin kendisiyle ilgili genellemelerde bulunmuştur. Sanat eserlerinde aynı malzemenin farklı şekillerde sunulması an kavramıyla ilgili genel çıkarımlardandır.

Hüseyin Cahit'e geldiğimizde ise onun ırk, muhit ve an kavramlarının ayrıntılı tanımlarına geçmeden önce sanat eserlerinin ortaya çıkışı ve romanın yapısı ile ilgili genel değerlendirmelerde bulunduğunu görürüz. Yazının önceki bölümlerinde de sıkça değinilen insan zihnin ürünlerinin bir ot veya ağaç gibi değerlendirilebileceği fikri tümevarım yöntemiyle ilişkilidir. Sanat eserlerini oluşturan zaman ve mekân unsurlarına odaklanılarak parçadan bütüne giden bir yol izlenir. Adı geçen unsurların sanat eserlerini nasıl şekillendirdiği ve kendi aralarındaki bağlantı eserler hakkında genel çıkarımlar yapılmasını mümkün kılar.

Hüseyin Cahit Tanzimat'ın ilanı, *Servet-i Fünûn* dergisinin kurulması gibi siyaset ve edebiyat gündemindeki önemli olaylara yer verirken bunları ülkenin içinde bulunduğu şartları dikkate alarak değerlendirir. Örneğin Tanzimat'ın ilanı Osmanlı'nın Batılılaşma çabasının bir ürünüdür. Namık Kemal'in tiyatrolarındaki İslam ve Akif Beyler, dönemin vatan sevgisini ve yiğitliği önceleyen anlayışının sembolü olurlar. Fakat Tanzimat'ın son yıllarında Batı edebiyatına karşı takınılan temkinli tutum, Recaizade Mahmud Ekrem ve Abdülhak Hâmid'in şiiirlerinden yeterince beslenmemek gibi nedenler edebiyatın yenileşmesini yavaşlatmış fakat durduramamıştır. Nitekim Cenab Şahabeddin ve Tefvik Fikret bu değişimin devamlılığını sağlayan isimler olmuşlardır. (Yalçın, 2021, ss. 70-76). Yalçın'ın, Tanzimat ve Servet-i Fünûn dönemlerini değerlendirirken bütüncül bir bakış açısına sahip olduğu görülür. Edebiyattaki değişimi siyasi olayların uzağında değerlendirmez. Ayrıca edebî dönemleri yorumlarken birbirleri arasındaki ilişkiyi, birinin sona ermesinin diğerinin başlangıcında nasıl etkili olduğunu da açıklar. Böylelikle siyasi gelişmelerden, eserlerden ve yazarlardan yola çıkarak genel çıkarımlar yapar.

Hüseyin Cahit'in, ayrıntılardan yola çıkarak genellemelere ulaştığı bir başka durum, realist eserler için de söz konusudur. Bu eserlerin pek çok küçük ayrıntı ile dolu olmasını bıktırıcı bulanlar da vardır. Fakat bu ayrıntılar sayesinde karakterleri anlamamız mümkün olur. Bu nedenle betimlemeler edebiyat eserlerine sadece gösteriş katmaz aynı zamanda felsefi ve ruhsal derinlik de verir. (Yalçın, 2021, ss.102-104) Yazarın bıktırıcı ayrıntılar olarak nitelendirdiği mekân betimlemeleridir. Bu betimlemeleri, eserin gerçekçiliği ve niteliği açısından gerekli görür. Ayrıca yazarın karakterizasyon algısı da pozitivist anlayışa dolayısıyla onun sanattaki yansıması olan realizme uygundur. Çünkü eserdeki ayrıntılar sadece bilgi aktarımından ibaret değildir. Pek çok ayrıntı, karakterlerin özellikleri için açıklama niteliğindedir. Yani belirli şartlar belirli nitelikteki karakterleri doğurur ve bu ilişki betimlemeler aracılığıyla ortaya konur.

Hüseyin Cahit, "Gaye-i Hayalî 3 – Sanatın Ahlak ile Münasebeti 3" isimli yazısında romanın nelerden oluştuğunu tartışır. Roman, kişi, olay örgüsü ve üslup unsurlarından oluşur. Yazar, kişi bahsinde uzun uzun Balzac'tan bahseder. Balzac'ın eserlerinde karakterlerin, onların günlük yaşamlarından yola çıkılarak yapılan pek çok ayrıntılı betimlemeyle derinleştirildiğini söyler. Olay

örgüsü ise hem karakterlerin kişilik özelliklerine uygunluk gösterir hem de tabiat-ı esasiyenin, yani tabiata uygun olanın açığa çıkarılmasına hizmet eder. Üslup ise eserin tüm özellikleriyle uyumlu olmalıdır. Bu nedenle eserdeki her sözcük ve cümle titizlikle yazılmalıdır. Böylece bir eser tüm unsurlarıyla tabiata uygunluk gösterecek belirli bir sonuca doğru ilerler. Sanatın da tabiat gibi bir bütünlük oluşturabilmesi için en ufak bir ayrıntının bile bu bütünlüğe hizmet etmesi gerekir (Yalçın, 2021, ss. 142-147). Yalçın'ın romanın oluşum aşamalarını anlattığı bu yazı, pozitivizmle iki açıdan bağdaştırılabilir. Romandaki kişi, olay örgüsü, üslup gibi tüm ayrıntılar bir bütünün parçalarıdır ve o parçaların arasındaki uyum bir araya gelerek bütünü oluşturur. İkinci olarak ise bu uyum yaratılırken verilen ayrıntılardan bahsedilebilir. Kişi, mekân, olay örgüsü gibi unsurların aktarımı esnasında verilen ayrıntılar anlatılanı gerçekçi hâle getirir, tesadüfî olmaktan uzaklaştırır. Ayrıca romanın doğaya uygun olma yönünü de kuvvetlendirir. Bu durum bizi pozitivizmin tümevarımcı anlayışından beslenen realist romana götürür.

Hüseyin Cahit Yalçın, Taine'nin ırk, muhit, an konusundaki görüşlerinden etkilenir ve bu kavramları kendi yorumlarıyla zenginleştirerek geçerliliklerini vurgular. *“Eşhas-ı vaka üzerine icra-yı tesir eden hiçbir nokta -zahiren ne kadar küçük, kıymetsiz olursa olsun- ihmal edilmez. Mesela bir şahsın ailesinden tevarüs ettiği ahval-i ruhiye, çocukluğu, sonra beraber yaşadığı adamlar, sanatı, mesleği, bunların kendine tesirleri hasılı hiçbir şey unutulmaz”* (Yalçın, 2021, s.100). Burada sayılan ruh hâli, çocukluk, sosyal çevre, meslek gibi özellikler ırk, muhit, an kavramlarının tamamıyla ilişkilendirilebilir. Çünkü sıralandığı üzere insanların kişilik özellikleri ve yaşam biçimleri adı geçen üç kavram neticesinde belirlenir. Yalçın'a göre ırkın devamını kişiler sağladığı için ırk, kişinin dışında değerlendirilemez. Muhit kavramında ister iklim ister toplum etkili olsun muhit, kişisel deneyimlerin toplamıdır. Zaman da peş peşe gelen nesiller arasındaki bağlantıdan ibarettir. (Yalçın, 2021, s.101). Yazar bu küçük parçaların bir araya gelerek insanı şekillendirdiğini ve edebi eserlerde karşımıza çıktığını vurgular. *“İrk birçok eşhastan terkib ettiği için bu şahısların ayrı ayrı iraesı ırkın iraesı demektir. Binaenaleyh her şahsa ait küçük küçük birtakım vaka-i hususiyeyi irae edersek ırkı göstermiş oluruz. Bu küçük vakalar, büyük sebepleri aramak bulmak için bizim elimizde birer senet, birer vesika olacak. Bir eserde insanlar hakkında ne kadar delail, vesaik cem edebilirsek eserin kıymeti o kadar artacak”* (Yalçın, 2021, s.102). Yazarın bu sözleri tümevarımsal yöntemin açık göstergeleridir. Meslek seçimi, yetiştirme koşulları, yaşam biçimi, kişilik özellikleri gibi ayrıntılardan yola çıkarak ırk kavramına ulaşır. İrk kavramı da eserlerin anlaşılmasında kullanılan bir ölçüt olur aynı zamanda da edebiyat eseri denilen bir bütünün parçası hâline gelir. Yani küçük parçalardan yola çıkılarak yapılan tespitler bütün hakkında belirli sonuçlara varılmasını sağlar.

Hippolyte Taine'nin ve Hüseyin Cahit Yalçın'ın tümevarıma dayanan bakış açılarının iki noktada toplandıkları görülür: 1. Toplumun özellikleri ve sanatın, daha özele indirgeyecek olursak, edebiyatın ortaya çıkış aşamaları. 2. İrk, muhit, an kavramları. Toplumsal eylemler, yaşam biçimi, fiziksel özellikler, değer yargıları kendiliğinden oluşmazlar. Bunlar fiziksel ve psikolojik bazı koşulların gereği olarak ortaya çıkarlar. Deniz kenarında, refah içinde yaşayan toplumların sakin yaratılışlı olmaları, beslenme gibi temel ihtiyaçları konusunda kaygı duymadıkları bir yaşam sürmelerinden bahsetmek mümkünken; soğuk memleketlerde ve zorlu coğrafi koşullarda yaşayan bir toplumun savaşmaya meyilli ve et tüketimine düşkün olması buna örnek olarak verilebilir. Romanlardaki ayrıntılı mekân betimlemeleri, karakterlerin fiziksel ve ruhsal özellikleri bir bütünü oluşturan parçalardır ve bunlar arasındaki uyum, neden sonuç ilişkisi o bütünün anlamlı bir sonuca sahip olmasını sağlar. Bu bölümdeki pek çok örnekte görüldüğü gibi determinizm ilkesi

tümevarım yönteminin doğal bir gereğidir. Çünkü parçaların arasındaki uyum, neden sonuç ilişkisiyle sağlanır. Bu nedenle Hüseyin Cahit ve Taine'nin pek çok ifadesi yorumlanırken determinizm ilkesine de gönderme yapılmıştır.

Sonuç

Pozitivizm, 19. ve 20. yüzyıllarda pek çok düşünürü ve sanatçıyı etkilemiş bir öğretilerdir. Saint-Simone'un çalışmalarıyla başlasa da asıl sıçramasını Auguste Comte ve onun sosyoloji bilimini kurması ile yapmıştır. Sosyolojinin bir bilim olarak kurulmasının altındaki temel düşünce, toplumsal olayların da pozitif bilimlerin yöntemleriyle incelenebileceğidir. Comte'un takipçilerinden Hippolyte Taine, pozitivist görüşleri edebiyat, özellikle de eleştiri alanına uygular. Onun düşüncesinin temelinde edebiyat eserlerinin toplumsal bir belge özelliği taşıdığı ve tıpkı toplumda olduğu edebiyat eserlerinde de olay örgüsü, karakter, zaman, mekân gibi çeşitli unsurların tesadüfen ortaya çıkmadığı iddiası yatar. Bu iddiasını ırk, muhit, an kavramlarıyla destekler. Adı geçen kavramlar; kişilerin doğuştan gelen özelliklerini, insanın yaşadığı ve diğer insanlarla bir arada bulunduğu ortamı, içinde bulunulan dönemi kapsar. Bu kavramların pozitivizmle bağlantısı nedensellik ilkesi ile birbirlerine bağlı olmaları ve edebiyat eserinin bütününe işaret etmeleridir.

19. yüzyıl yazarlarından Hüseyin Cahit Yalçın, Hippolyte Taine'nin Türk eleştirisindeki önemli takipçilerindendir. Bu çalışmada konu edilen estetik ve edebiyat konulu yazılarında Taine'nin eserlerinden çeviriler yaparak onun görüşlerini aktarır, onları yorumlayarak yer yer Türk edebiyatından örnekler verir. "Bu görüşlerin pozitivizmle ilişkisi nedir?" sorusu sorulduğunda birbiriyle ilişkili üç yaklaşım ortaya çıkar. Bunlardan ilki sanat ve eleştiri kavramına genel olarak getirilen pozitivist yaklaşımlardır. Sanat eserlerinin toplumu, toplumdaki işleyişi yansıttığı ve tecrübelerine dayandığı bu yaklaşımın temelidir. Çünkü böylelikle toplumdaki neden sonuç ilişkisini sanat eserlerine uygulamak ve onları belirli kurallara çözümlemek mümkün olacaktır. Pozitivizmle bağlantılı ikinci yaklaşım ise determinizmdir. Bu yaklaşıma göre bir bitkinin belirli iklim ve toprak özelliklerinde yetişmesi gibi sanat eserlerindeki unsurlar da belirli nedenlerin ürünüdür. Determinizm özellikle pozitivizmin sanat eserlerindeki yansımaları olan realizm ve natüralizmde kendini gösterir. Edebiyat eserleri üzerinden örneklendirmek gerekirse karakterlerin fiziksel, psikolojik ve kalıtsal özellikleri, yetişme şartları onların eylemleri ve tercihleri üzerinde etkili olur. Böylelikle eserdeki her ayrıntı önemli hâle gelir çünkü bir diğer ayrıntının nedeni veya sonucu olabilir. Pozitivizmle ilişkilendirilebilecek üçüncü yaklaşım ise tümevarım yöntemidir. Gerek Taine gerekse Yalçın ayrıntılardan yola çıkarak bütüne ulaşırlar. Nitekim determinizmin varlığı tümevarım yönteminin de kanıtıdır. Çünkü neden sonuç ilişkilerinden oluşan küçük parçalar bir araya gelerek bütün oluştururlar. Bu parçaların en önemlileri ise ırk, muhit, an kavramlarıdır. Bu kavramlar edebiyat eserini küçük parçalara bölerek analiz eder, bu analizden yola çıkarak da eserin bütününe yönelik bir sonuca varır. Hatta ırk, muhit, an kavramlarının özellikleri eserlere yönelik genellemeler yapmamıza imkân verir. Belirli bir dönemde kaleme alınan eserlerin o dönemin karakteristik sanat anlayışını yansıtması veya benzer ortamlarda yetişen karakterlerin benzer davranış şekillerine sahip olması bu genellemelere örnek olarak verilebilir.

Servet-i Fünûn Dönemi'nin önde gelen yazarlarından Hüseyin Cahit Yalçın, çağdaşı Hippolyte Taine'nin görüşlerinden hayli etkilenmiştir. Bu etkilenme pozitivist anlayışın Türk edebiyatında benimsenmesini ve uygulanmasını sağlamıştır. Böylelikle Yalçın'ın görüşleri

sosyolojik niteliğe sahip ve akılcı yaklaşıma dayanan edebiyat eleştirisinin önünü açmış, realist ve naturalist eserlerin verilmesine zemin hazırlamıştır.

Extended Abstract

The concept of positivism began to be used in the first half of the 19th century. Positivism, a doctrine founded by Saint-Simon and especially Auguste Comte, asserts that the external world can only be understood through experimentation. Comte pioneered the establishment of the science of sociology by introducing the idea that society and social events could be studied with the methods of the positive sciences as an observable object.

In the 19th and 20th centuries, positivism influenced many thinkers and literary figures, and its impact on the Ottoman Empire is also noteworthy. The acceptance of positivism in the Ottoman Empire was not the result of a direct philosophical influence on our country, but a combination of different factors. Literary movements, new courses introduced in schools, French-language schools, students sent to Europe, foreign teachers visiting schools or some associations can be given as examples of these factors. The main reason for the effects of positivism in literature is the translations made in the 19th century. Especially the translations introducing the realism and naturalism movements are the prominent texts in introducing this philosophy. Hüseyin Cahit Yalçın, one of the prominent figures of the positivist movement, builds his positivist understanding on the views of the 19th-century French philosopher Hippolyte Taine. His series of articles titled *Hikmet-i Bedayiye Dair*, in which he explains Hippolyte Taine's views in detail, is published in *Servet-i Fünûn* in 1898. İsmail Alper Kumsar collected these writings in a book titled *Servet-i Fünûn Yazıları I Estetik (Hikmet-i Bedayi)* and published it in 2021. In this book, apart from the sixteen writings titled *Hikmet-i Bedayiye Dair*, there are ten other writings that form a unity with them in terms of subject matter. Hüseyin Cahit introduces and interprets Hippolyte Taine's views in most of the essays, occasionally giving examples from Turkish literature. Hüseyin Cahit's writings on Hippolyte Taine are taken into consideration in this study.

Hüseyin Cahit's perception of positivism can be grouped around certain approaches. The first of these is that the human mind establishes a rational system to understand society and works of art. Rationality here can be expressed as using methods similar to those of the positive sciences. These methods, pointing to Yalçın's second approach within the framework of positivism, determine that there are certain factors in the emergence of events and works of art and that these factors are composed of cause and effect relationships. Based on cause and effect relationships, it is aimed to identify the conditions under which works of art are created and to make general inferences about them. The third approach is based on Hippolyte Taine's concepts of race, milieu and moment. In general terms, race refers to a person's temperament and hereditary tendencies. Race cannot be considered independent of the individual because individuals transmit race. Milieu refers to the environment in which people live and coexist with other people. Moment refers to the change of events, social characteristics and environmental conditions according to the current period. Yalçın's literary criticism, which he applied in the light of Hippolyte Taine's views, is nourished by the principles of positivism. For this reason, in this study, the concepts of art and criticism in Hüseyin Cahit Yalçın's writings in *Servet-i Fünûn* were evaluated in terms of their relationship with positivism, and then the writings were discussed by comparing them with Taine's views accompanied by the principles of determinism and induction.

At the end of the study, when the question “What is the relationship between Hüseyin Cahit Yalçın's views and positivism?” is asked, three interrelated approaches emerge. The first of these is the positivist approach to the concept of art and criticism in general. With this approach, it is concluded that works of art reflect society, its functioning and are based on experience. The second approach related to positivism is determinism. Determinism manifests itself especially in realism and naturalism, which are the reflections of positivism in works of art. To give an example through works of literature, the physical, psychological and hereditary characteristics of the characters and the conditions of their upbringing have an impact on their actions and choices. Thus, every detail in the work becomes important because it can be the cause or effect of another detail. The third approach that can be associated with positivism is the inductive method. Both Taine and Yalçın reach the whole by starting from details.

Kaynakça

- Cevizci, A. (2005a). Determinizm. *Felsefe Sözlüğü* (ss. 465-466). Paradigma Yayıncılık.
- Cevizci, A. (2005b). Tümevarım. *Felsefe Sözlüğü* (ss. 1653-1654). Paradigma Yayıncılık.
- Comte, A. (2019). *Pozitif Felsefe Dersleri ve Pozitif Anlayış Üstüne Konuşma* (E. Ataçay Çev.). BilgeSu Yayıncılık.
- Ercilasun, B. (2004). *Servet-i Fünûn'da Edebî Tenkit*. Akçağ Yayınları.
- Gülşen, H. (2014). *Şahabettin Süleyman'ın Tenkidat'ı Edebiyelerinde Hippolyte Taine Tesiri*. Cinius Yayınları.
- Huyugüzel, Ö. F. (1984). *Hüseyin Cahit Yalçın'ın Hayatı ve Edebî Eserleri Üzerine Bir İnceleme*. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- İhtiyar, A. (2020). II. Meşrutiyet Sonrası Osmanlı Türkiye'sinde Pozitivizm Telakkisi: Hüseyin Cahid ve Ahmed Şuayb Bağlamında Bir İnceleme. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 709-731.
- Korlaelçi, M. (1986). *Pozitivizmin Türkiye'ye Girişi*. İnsan Yayınları.
- Moran, B. (2004). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İletişim Yayınları.
- Taine, H. (2022). İngiliz Edebiyatı Tarihi: Giriş (G. Ö. Ayaydın Cebe, Çev.). *Kün Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 19-37.
- Ulusoy, D. (1993). Sanat Sosyolojisine Temel Yaklaşımlar. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 247-259.
- Ural, Ş. (2012). *Pozitivist Felsefe Bilimde ve Felsefede Doğrulama*. Alfa Yayınları.
- Wacquant, L. J. D. (2003). Pozitivizm. İçinde W. Outhwaite (Ed.), *Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü* (ss. 588-592). (M. Pekdemir Çev.). İletişim Yayınları.
- Yalçın, H. C. (2021). *Servet-i Fünûn Yazıları – I Estetik (Hikmet-i Bedayi)*. (İ. A. Kumsar, Haz.). Ötüken Yayınları.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma Beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı/Contribution Rate Declaration of Researchers: Yazarların çalışmadaki katkı oranları eşittir. / The contribution rates of the authors to the study are equal.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0

Atıf/Citation: Teber, S. (2024). Beyond the idealised maternal bond: redefining the mother-daughter relationship in *The Beauty Queen of Leenane* and *The Lambs of London*. *Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi (UDEKAD)*, 7 (2), s. 291-302. DOI: <https://doi.org/10.37999/udekad.1472616>

Sena **TEBER***

**BEYOND THE IDEALISED MATERNAL BOND:
REDEFINING THE MOTHER-DAUGHTER
RELATIONSHIP IN *THE BEAUTY QUEEN OF
LEENANE* AND *THE LAMBS OF LONDON***

**İDEALİZE EDİLMİŞ ANNE-KIZ BAĞINDAN
ÖTE: ANNE-KIZ İLİŞKİSİNİ *THE BEAUTY
QUEEN OF LEENANE* VE *THE LAMBS OF
LONDON* ESERLERİNDE YENİDEN
TANIMLAMAK**

ABSTRACT

Julia Kristeva asserts that maternal bond plays a significant role in the formation of an individual's subjectivity. She claims that when the child gets separated from the mother to form its own identity, it goes through the process of abjection. As a result of this separation from the (m)other, all human desires, fears, insecurities, and sense of creativity associated with the semiotic aspect of language come to the fore. Kristeva relates the semiotic part to the unconscious, while the symbolic is all about properly representing objects, logic, and order through language. Thus, the symbolic realm functions to balance our desires, drives, and feelings and helps the subject to express its drives through language, yet in a filtered way according to the laws of the father and society. However, if the child cannot enter the symbolic order; or cannot liberate itself from the mother, it may have inner and mental struggles. Even though years pass, the remnants in the psyche continue to disturb the individual. In this respect, this study will reflect the condition of two daughters portrayed in *The Beauty Queen of Leenane* and *The Lambs of London* who are still in the process of abjection and incapable of entering the symbolic order.

Keywords: subjectivity, semiotic, abjection, Kristeva, motherhood

ÖZET

Julia Kristeva, bireyin öznelliğinin oluşumunda annelik bağının önemli bir rol oynadığını ileri sürer. Çocuğun kendi kimliğini oluşturmak için annesinden ayrıldığında, iğrenme sürecinden geçtiğini iddia eder. Anneden ayrılığın bir sonucu olarak, dilin göstergibilimsel yönü ile ilişkili tüm insan arzuları, korkuları, güvensizlikleri ve yaratıcılık duygusu ön plana çıkmaktadır. Kristeva semiyotik kısmı bilinçdışıyla ilişkilendirirken, sembolik kısım tamamen nesnelere, mantığın ve düzenin dil aracılığıyla uygun şekilde temsil edilmesiyle ilgilidir. Böylece sembolik alan, arzularımızı, dürtülerimizi ve duygularımızı dengeleme işlevi görür ve öznenin dürtülerini dil aracılığıyla babanın ve toplumun yasalarına göre filtrelenmiş bir şekilde ifade etmesine yardımcı olur. Ancak çocuk sembolik düzene giremezse; ya da anneden kurtulamazsa içsel ve zihinsel mücadeleler yaşayabilir. Yıllar geçse de ruhundaki kalıntılar bireyi rahatsız etmeye devam eder. Bu bakımdan bu çalışma, *The Beauty Queen of Leenane* ve *The Lambs of London* adlı eserlerde canlandırılan, hâlâ iğrenme sürecinde olan ve simgesel düzene giremeyen iki kız çocuğunun durumunu yansıtmaktadır.

Anahtar kelimeler: öznelilik, semiyotik, iğrençlik, Kristeva, annelik

* Öğr. Gör., Gebze Teknik Üniversitesi, Yabancı Diller Bölümü, Kocaeli/Türkiye. E-posta: senateber@gtu.edu.tr / Instructor, Gebze Technical University, Department of Foreign Languages, Kocaeli/Türkiye. E-mail: senateber@gtu.edu.tr

Introduction

The pure unity between a mother and a daughter might not always be so simple to interpret as it is actually a fragile connection. While there can be a perfectly healthy mother-daughter relationship, the issue of matricide is also present. To understand the motivation behind this dreadful act, it is better to grasp the effects of both encouraging and constraining maternal bond. In this respect, Julia Kristeva's conceptualization of the subject based on motherhood might be highly enlightening.

As a philosopher and psychoanalyst, Kristeva claims that the bond between a mother and a daughter is more than just an interaction of love and compassion, and that it has a huge impact on the daughter's subjectivity. Therefore, she contemplates the maternal bond, particularly focusing on the phase where the child makes the distinction between herself and the mother. Kristeva underscores that this separation is necessary for the child to gain her own subjectivity.

To explain the notion of "subject", Kristeva refers to Lacan's ideas on the developmental stages of life. Lacan claims that the human psyche goes through three stages: the "real", the "imaginary", and the "symbolic". *The Real* order consists of pre-linguistic desires and feelings that are not influenced by language. In this phase, the child and the mother are inseparable; thus, the child feels complete wholeness. In *the imaginary stage*, aka 'mirror stage', "the child gains a first apprehension of self by seeing his figure in the mirror, which provides the optical illusion of an autonomous subject" (Leckrone, 2005, p. 26) and realizes that it is actually a separate being from the mother, which causes the child to make the distinction between 'self' and 'the other'. In *the symbolic stage*, the child is exposed to the language and the "law of the father" who is the source of authority. As a result of facing the social norms and rules of the father, the child begins forming its identity and individuality to secure its position in the family and society.

Nevertheless, Kristeva claims that rather than the role of the father, maternal role is far more influential in the psychological development of the child. In order to clarify her argument, Kristeva creates three concepts: *semiotic*, *chora*, and *abject*. She claims that when the child falls into language in the symbolic order, the pre-linguistic desires and emotions are not left behind. Instead, these primal feelings continue to exist in an anarchical dimension called "the semiotic". Therefore, Kristeva asserts the process of growth consists of two modes of signification: the ordered "symbolic" and the chaotic "semiotic". According to Kristeva while the symbol is associated with masculinity, the semiotic belongs to femininity and maternity. She finds this semiotic extent highly encouraging and suggests that the semiotic and the symbolic are interconnected; hence, the signification happens as a result of the interaction between the two. Basically, what Kristeva claims is that "the subject is both semiotic and symbolic, no signifying system he produces can be either 'exclusively' semiotic or 'exclusively' symbolic" (Kristeva, 1941, p. 24). Accordingly, she describes the pre-linguistic, formless, and fluid realm with the term *chora* belonging to the pre-symbolic space. She suggests that *chora* is associated with creativity and competence existing beyond the limits of language. She claims that even though *chora* is highly important for the child's early development, it becomes repressed with the entrance into the symbolic realm. Furthermore, Kristeva argues that before the child establishes any form of signification, it must experience the 'loss' of the mother, of whom it has been an integral part of becoming a subject. Kristeva calls this first psychological separation from the maternal object "abjection", which involves the intense rejection of the abject. In other words, "for the self and the object to be represented, the mother

must be lost, separated from” (Widasky, 2014, p. 63). Basically, abjection encompasses not only the physical attempt of the child to release itself from the overwhelming maternal bond between the mother and the child and the psychological separation which brings excitement and fear.

Kristeva explains that the first separation actually begins at birth when the two biologically connected beings become physically dissociated. This creates anxiety for both the mother and the child; therefore, she claims that since all human beings go through the process of birth all psyches actually carry the traces of this separation. Later on, in one’s life, this sense of abjection re-emerges. Kristeva uses the term *narcissistic depression* to refer to the wound coming from within. People suffering from this kind of depression consider themselves flawed or not “good enough”. The only feeling familiar to them is sadness which results from a hole inside. Therefore, the person clings to that one and only empty feeling.

Kristeva particularly associates narcissistic depression with motherhood. She claims that motherhood brings ambivalence regarding the love for the child and loss of the pre-maternal self. Accordingly, the mother experiences a huge psychological change which may result in depression. While lamenting for the lost pre-maternal condition, the mother endeavours to find a place for her maternal identity in the symbolic order as well. Consequently, Kristeva asserts that mothers suffering from narcissistic depression may demonstrate excessive maternal role, which actually leads to the abjection. Namely;

Kristeva develops the concept of the abject to describe and account for temporal and spatial disruptions within the life of the subject and in particular those moments when the subject experiences a frightening loss of distinction between themselves and objects/others. The abject describes those forces, practices and things which are opposed to and unsettle the conscious ego, the ‘I’. (Tyler, 2009, p. 79)

Accordingly, the abject is described by the utmost dependency of the child to the mother and maternal body during infancy, obsessive mothers prevent their children from becoming autonomous subjects.

In this respect, this paper will have a closer look at the mother-daughter relationship in the play *The Beauty Queen of Leenane* (1996) by Martin McDonagh and the novel *The Lambs of London* (2004) by Peter Ackroyd in order to reflect the flexibility, validity, and adaptability of Kristeva’s assertion that maternal bond is highly significant in the formation of the daughter’s subjectivity, which reflects and strengthens the fact that what Kristeva puts forward is clearly applicable in different mediums.

Examining the Daughters Who Defy In order to Form Their Own Subjectivity

The Beauty Queen of Leenane, written in 1996, depicts the dysfunctional bond between a mother and daughter, Mag and Maureen Folan. Set in an isolated village in Ireland, the play takes place in a claustrophobic house where the two women torture each other physically and psychologically. Mag Folan, in her 70s, is physically handicapped in her left-hand and mentally deranged. On the other hand, Maureen Folan, a virgin in her 40s, is a frustrated woman constantly manipulated by her mother. Even though Mag has two other daughters who are married, she completely depends on Maureen’s care. Maureen’s only desire is to get away from this house and her mother. At this point, she gets a chance of escape with the coming of her former neighbour, Pato Dooley. Nevertheless, his coming causes several conflicts between the mother and daughter

because Mag prevents Maureen starting a relationship with Pato. The fear of losing her only carer makes Mag so selfish that she cruelly manages to interfere and sabotages Maureen's future. As a result of all the cruel deeds of Mag, Maureen does atrocious things leading to the tragic outcome of killing her own mother. Having led a life full of restrictions and responsibilities, Maureen violently commits matricide to unleash herself from the situation she has been trapped for so long. In this respect, it can be suggested that McDonagh "shatters the idea of the idyllic home and family and offers a horrific portrait of the dysfunctional and destructive relationship between Mag and Maureen" (Russel, 2007, p. 57). Thus, it is not possible to see a caring mother and a loving daughter in this play. Instead, what is depicted is a relationship based on violence, humiliation, torture, and hatred.

On the other hand, *The Lambs of London*, written in 2004, is an intriguing novel focusing on the themes of love, family, passion, deceit, and literature. Set in the 19th century London, the novel portrays the lives of two families, the Lambs, and the Irelands. The main characters are the siblings Mary and Charles Lamb, and an ordinary boy working in his father's bookstore William Ireland. Mary and Charles live together with their parents, but while Charles is an educated and working man, Mary led a relatively domestic life filled with responsibilities towards her family. Besides taking care of the family members, "in the little leisure time she had, instead of her beloved reading, she did needlework and took up the trade of mantua making in order to augment the family income" (Chalupsky, 2012, p. 187). Her only joy in life is discussing and reading Shakespeare with her brother. As a result of all the stress and burden, she suffered from mental breakdowns and during one of her fits of madness, she stabbed her mother through the heart and killed her. When this tragic incident happened, there were other people in the room as well, yet Mary Lamb chose to kill the person who had brought her to life. The novel is actually based on the historical events related to the Lamb family and the famous Shakespeare fraud William Ireland. Even though Ackroyd changed the course of the events a bit, the tragic ending based on matricide by Mary Lamb is clearly exposed.

Written in different centuries, both the novel and the play share common points regarding the issue of matricide. Accordingly, not only Mag in *Beauty Queen* but also Mrs. Lamb in *The Lambs of London* can be considered to be suffering from narcissistic depression since they do not give their daughters enough freedom and autonomy. In the case of Mary Lamb, she does not feel any compassion towards her mother; "Mary did not like her mother very much. She was a prying and inquisitive woman, or so Mary thought; her mother's watchfulness seemed to be a form of hostility. It never occurred to Mary that it was a form of fear" (Ackroyd, 2005, p. 6). Basically, when her mother is around, Mary cannot live her childhood because of her strictness and over-control. Mrs. Lamb constantly gives orders to Mary to do various house chores which prevents Mary from following her own desires; "It was as if she were performing a form of sacrifice – but to what strange god? Could it be the god of childhood?" (2005, p. 8). Mrs. Lamb interferes with everything in Mary's life, her behaviours, and her decisions. She even spies on Mary behind the windows while she talks to William Ireland.

Similarly, throughout *The Beauty Queen*, the ongoing conflict between the self-centred mother, Mag, and her neurotic daughter, Maureen is dominant. The mother is obviously suffering from a narcissistic disorder which causes her to feel that Maureen is an extension of herself; "she is like a child: her comfort and very survival depend on Maureen's continuous care and she is

prepared to betray her daughter to maintain this ruthless routine” (Russel, 2007, p. 49). Therefore, Maureen’s every attempt to gain her own subjectivity fails; they become trapped in a devastating loop of abuse. Mag expects Maureen to do all the work and take care of herself. What Mag does is sitting on her rocking chair and listening to the radio. As a result of her demanding attitude, Maureen shows no mercy towards her mother, which makes Mag to be afraid of her. Maureen’s sense of imprisonment gradually increases because she thinks Mag has always been the reason for her alienation and spinsterhood. Mag is so dominant that when Maureen’s old friend Pato comes to Leenane, she does everything to prevent them from getting closer.

Kristeva thinks that such an overprotective mother is trying to protect her daughter from feeling the pain while she separates from her without experiencing the phase of abject. However, this act of protection creates a barrier for the daughter as she cannot initiate her own subjectivity. Hence, there appears to be a conflict between the mother and the daughter, who desperately wishes to get rid of her mother’s control. Such antagonist mothers, with their excessive attitude, suffocate their daughters leaving long-lasting scars on their psyche. Like Mary Lamb and Maureen, an excessively controlled child is not able to shape their own independence or subjectivity. In that sense, having failed to form a boundary between the “self” and the “(m)other”, the child experiences psychological discomfort. Kristeva underscores the importance of the act of being separated from the mother;

Abjection what existed in the archaism of pre-objectal relationship, in the immemorial violence with which a body becomes separated from another body in order to be-maintaining that night in which the outline of the signified thing vanishes and where only the imponderable affect is carried out. (Kristeva, 1982, p. 10)

At this point, the notion of abjection portrays the possible psychological defects that the child may experience because of the incompetency in setting the boundary between the self and others.

Kristeva considers abjection as the first act of revolt against the mother. Besides, females find it difficult to have access to the symbolic order of language and the male authority. She claims that “if language, like culture, sets up a separation and, starting with discrete elements, concatenates an order, it does so precisely by repressing maternal authority” (Kristeva, 1982, p. 72). Consequently, female children experience a more intense connection to the semiotic and the chora, “the mother's body is therefore what mediates the symbolic law organizing social relations and becomes the ordering principle of the semiotic *chora*” (Kristeva, 1941, p. 27). In other words, the maternal body being the object of pre-oedipal language acts as an intermediary between the developing individual as a subject and the symbolic realm. That is why, the maternal body is considered to be repulsive because unless a child successfully dissociates itself from the mother, it cannot move onto the symbolic order.

In that sense, both Mary and Maureen find it difficult to run away from their mothers because they are still in the process of abjection in order to gain subjectivity. Since, “the abject is related to the evolution of the psyche and the socialisation of an individual” (Alarcos, 2010, p.30), they cannot form their sense of self, marking wounds in their psyche. Kristeva utters that the fear of being controlled by the mother who validates this desire with the maternal instinct of protection is associated with the notion of abjection, so the daughter wishes to abject the mother experiencing this narcissistic drive physically and emotionally. Therefore, the maternal body portraying the

feminine body in its most disturbing form becomes the abject that threatens the daughter's individuality and independence. They cannot develop a healthy self during their lives because they are still connected to their mothers in the psyche, not being able to pass on the symbolic order successfully.

Maureen hates her mother so much that she has a disturbing dream, "I have a dream sometimes there of you, dresses all nice and white, in your coffin there, and me all in black looking in on you" (McDonagh, 1996, p. 20-21). Seeing her mother dead is what Maureen wants from the very beginning of the play. She even daydreams about killing her mother. Due to "Mag's constant viciousness and hostility towards her daughter" (Golban, 2022, p. 197), it is not so unexpected that the issue of matricide has always been in Maureen's mind.

Moreover, "Mag uses food as a means to keep her daughter "tied" to the kitchen sink" (Morrison, 2010: 114). However, Maureen feeds her mother with certain kinds of tasteless food her mother hates to torture her. She either prevents Mag from eating when she feels hungry or overfeeds her when she does not want to. Similar to Maureen, in *The Lambs of London* Mary holds hatred towards her mother as well and she is often in conflict with her; "This is not a house of correction, Mother. We are not your prisoners" (Ackroyd, 2005, p. 123). Basically, Mary feels that she is already dead lying in the family grave as she is fed up with "the role of the dutiful daughter who rarely goes out into the city unaccompanied and remains for most of her time closed in the household ... in the uninspiring company of her scornful and narrow-minded mother" (Chalupsky, 2012, p. 183). In such an environment, which she cannot escape from, Mary feels depressed and fragmented.

Kristeva claims that the child must identify with an "imaginary father" to leave the maternal bond behind without any harm. The presence of a third party helps the child channel the feeling of love from the mother to another being; in other words;

The child can serve its mother as token of her own' authentication; there is, however, hardly any reason for her to serve as go-between for it to become autonomous and authentic in its turn. In such close combat, the symbolic light that a third party, eventually the father, can contribute helps the future subject, the more so if it happens to be endowed with a robust supply of drive energy, in pursuing a reluctant struggle against what, having been the mother, will turn into an abject. Repelling, rejecting; repelling itself, rejecting itself. Abjecting. (Kristeva, 1982, p. 13).

With the exposure to the law of the father, forming a bond with the father and separation from the mother prevent the child from having incestuous feelings towards their mother. For the child to pass on the symbolic order, it must see the mother as an abject and the representative of the pre-linguistic *chora* and leaves the maternal bond behind. In other words, the subject can fill the emptiness and feeling of loss by loving the imaginary father.

In *Beauty Queen*, there is no reference to Maureen's father. It is as if Mag has raised Maureen on her own. They do not even talk about the father figure, which creates the absence of a third party. On the other hand, in *The Lambs of London*, the father figure exists, but he is a null character who has no authority in the house since he is mentally deranged. The father does not even have a name, he is called Mr. Lamb. Mary is aware of her father's inadequacy and submissive nature as with her mother's orders she herself takes care of him as if he is her child; "He had been Mary's

father, then he became her friend and, finally, her child” (Ackroyd, 2005, p. 5). From time to time, Mary feels pity towards her father, who cannot talk properly and logically or behave like an adult. Apparently, it has not been possible for Maureen and Mary to pass on the symbolic order and abandon the maternal bond due to the absence of a powerful, loving, and caring father figure. They are stuck in the semiotic phase and with the mother.

Mag does not approve of Maureen hanging out or having sexual intercourse. As a virgin, Maureen has only kissed two men, which Mag finds quite excessive;

Maureen I'll tell you, eh? 'Young girls out gallivanting.' I've heard it all now. What have I ever done but kissed two men the past forty year?

Mag Two men is plenty!

Maureen Finish!

Mag I've finished! She holds out the mug.

Maureen washes it.

Mag Two men is two men too much!

Maureen To you, maybe. To you. Not to me.

Mag Two men too much!

Maureen Do you think I like being stuck up here with you? Eh? Like a dried up owl ...

Mag Whore!

Maureen laughs. (McDonagh, 1996, p. 20).

Besides, Maureen feels quite miserable for herself because her femininity is not appreciated or acknowledged by men. After Pato's farewell party, Maureen brings him home, and they have some intimacy. The following day, Maureen acts as if they have had intercourse, which makes Mag aggressive. However, it has been revealed towards the end of the play that all is just an illusion, as Pato writes in the letter, “And that night we shared, even if nothing happened, it still makes me happy just to think about it” (1996, p. 41). Basically, she cannot embrace the reproductive responsibilities through sexuality because it is completely avoided by her mother. Mag's aggression and aloofness to sexuality repress the individuality of Maureen. Maureen cannot stand her mother's interfering in her life. When Maureen learns that her mother has destroyed the letter Pato has sent, she gets furious and in a fit of madness she holds her mother's arm and pours hot boiling oil on her to learn what has been written in the letter. Likewise, in the novel since Mary is not familiar with the outside world as much as her brother, she does not have many friends. Therefore, when she meets William Ireland, she falls in love with him. However, whenever Williams comes to their house, Mrs Lamb constantly keeps her eyes on them trying not to let them get too close. However, Mary's feelings for William are unrequited. While William and Mary are wandering in London, William utters that he knows there is nothing between them, upon which Mary feels quite disappointed “She was subdued, perhaps, by his open acknowledgement that there was ‘nothing’ attached to their friendship” (Ackroyd, 2005, p. 115). Throughout the novel, William is the only person Mary feels for, yet he does not feel in the same way.

Namely, Maureen desperately tries to find a partner to leave the house to form her own subjectivity, separate from her mother. Similarly, in the novel Mary tries to find the hope in having a life other than the one attached to her mother in William. Both Maureen and Mary are struggling to find their own identity through other male figures. However, both Mag and Mrs Lamb set restrictions and constantly control and observe their daughters as they do not want them to have their own lives. This clearly shows that the daughters and mothers are still connected to each other on the unconscious level. Since the daughters do not have a male role model to look up to, they still define themselves in relation to the mother, which affects them in the most extreme way. Both Mag and Maureen become the exact image of their mothers from whom they try to distinguish themselves so hopelessly. Regretfully, this unbreakable attachment leaves unrepairable wounds in their psyche. Towards the end of the novel, because of her unsettled behaviour, Charles resembles Mary to Ophelia, a female character in *Hamlet* who goes mad and commits suicide;

Mary's fits of temper, and her evident unease, had become more pronounced in recent weeks. But Charles had explained this to himself as the strain of their father's advancing senility. He knew that she was protective of Ireland—and even regarded him with affection—but secretly to love him? “So she is Ophelia,” he said. “Wasting.”

“Why must you see everything as drama, Charles? Mary is not a character in a play. She is suffering.” (Ackroyd, 2005, p. 183)

This reference to Ophelia, who drowns herself in the river, is a signal of Mary's unhealthy state of mind. Her resemblance to Ophelia is even heightened in the scene where she falls into the Thames and almost drowns. While Mary walks by the river with William, she hears a mother and daughter having an argument, which makes her tremble violently. Upon witnessing the mother hitting the daughter repeatedly, Mary has a fit of hysteria and faints and ends up in the river. After William takes her out of the water, Mary vomits. This scene is quite significant to reveal what is going on in Mary's “oversensitive and unstable psyche” (Chalupsky, 2012, p. 182). The sounds of a mother and daughter having a row reminds of her own struggle with the mother in her subconscious, which is why she cannot act properly and falls into the water. The comparison of frail-minded Mary and Ophelia, who is suicidally insane in a way, foreshadows the tragedy Mary is going to experience. The reader might think that she will also kill herself like Ophelia. Nevertheless, instead, she kills her mother who causes all the unrest in her mind.

Kristeva describes *chora* as the pre-linguistic and pre-symbolic realm which is associated with the semiotic aspect of signification preceding symbolic language. Therefore, *chora* is associated with the maternal realm, where instincts and emotions play a greater role, challenging the ordered space of the symbolic aspect of language. Besides, Kristeva claims that it is possible for the semiotic to disrupt the symbolic realm with non-verbal actions such as laughs, cries, sounds, touches, or gestures which symbolize the pre-symbolic aspect of signification. They refer to the symbiotic bond between mother and child creating the space of *semiotic chora*.

In this respect, it can be claimed that Maureen is still in the *semiotic chora* which is governed by “bodily interdependence, shared smiles, crying, and the abstract rhythms, sounds, and touches of the symbiotic mother-child interaction set up and intimate a space, without interior or exterior” (Leckrone, 2005, p. 28). This is reflected by the dysfunctional communication between Mag and Maureen. This might prove that they cannot enter the symbolic order governed by the rules of

language; when they are together in the house, the radio is always on, and when she leaves home, she switches it off. Therefore, most of the time, it is possible to hear music or other people talking. Namely, they cannot communicate through verbal utterance but non-verbal drives and affects. Whenever they try to communicate, it is a non-verbal communication which is mostly through violence in the presence of music. After Maureen comes from shopping, Mag immediately continues to give orders, which makes Maureen aggressive. That is why, instead of talking, she expresses her emotions by banging the doors of the cupboards, aggressive body gestures etc. Basically, since Maureen is still attached to her mother and in the process of abjection, the house they live in can be taken as the realm of semiotic *chora* where both women act according to their affects and where the laws of language cannot be fully applied.

Similarly, Mary is still under the influence of the mother, and “although Mary had lived in London all her life, she was unclear about any area beyond her immediate neighbourhood” (Ackroyd, 2005, p. 114). Therefore, the house she lives in can be taken as a representation of *semiotic chora* because she cannot adapt to the symbolic order and her only escape is literature. She “only lives through her independent reading and studying” (Chalupsky, 2012, p. 183). She even acts the plays she reads. She is full of potential, and this is the way she expresses herself and feels her own individuality. Moreover, Mary also plays the piano, and draws. Apparently, since Mary feels like she is in a prison at home, she takes refuge in art and literature. At this point, Kristeva claims that one way for females to abject their mother is forming “a defence against the mother” (Oliver, 1991, p. 50) which can be through politics, art, literature, science etc. In Mary's case, she feels safer dealing with all these materials. She even helps her brother and his friends by directing a play by Shakespeare. Mary feels quite happy when she deals with anything related to art and literature “It was a refuge from her misery. To dwell in another time—if only for a moment—offered her proof that she need not be confined or constricted” (Ackroyd, 2005, p. 81). Nevertheless, since Mary cannot verbalize her inner suffering, her body does through cries, sleepwalking and headaches.

Kristeva claims the child establishes an “impossible mourning for the maternal object” (Kristeva, 1987, p. 9). Behind the depression and mourning, there is also anger towards the lost object, which Kristeva calls “the thing” because it is not signified because it not a real object of desire. Thus, she claims one way to overcome depression is by conveying emotions through non-verbal approaches such as music, dance, art etc. In this way, individuals can form meaning which may help them heal by finding meaning in language. In the case of Maureen and Mary, what a daughter can do to free herself from the control of the mother is cutting the relation and attachment with her and establishing her own identity. However, in this case, the daughter is still in the process of abjection, where the boundary between self and the (m)other is blurry. The overprotective mother's control and love might seem to be “devouring” for the daughter; therefore, they both choose to abject the mother in the most extreme way.

As Kristeva mentions, to form its own being and identity, the baby needs to abandon or abject the mother and her body becomes the biggest abject. That way, the baby can create the distinction and the border between self and the (m)other. In a way, the abject provides the child with boundaries. Kristeva explains the notion of abjection with the example of facing a corpse. When an individual sees a dead body, they realize the vulnerability of their lives;

The corpse, seen without God and outside of science, is the utmost of abjection. It is death infecting life. Abject. It is something rejected from which one does not part, from which one does not protect oneself as from an object. Imaginary uncanniness and real threat, it beckons to us and ends up engulfing us. (Kristeva, 1982, p. 4)

In a way, the abject corpse reminds one of the things beyond their borders. Abjection is the rejection of something that is unbearable but still has to be endured.

In that sense, the house of Mag and Maureen most of the time “does smell of pee” (McDonagh, 1996, p. 46) because of Mag’s urine infection. When their guests asks about the smell, Mag lies and blames the stray cats for polluting the house. However, it is actually herself pouring her urine in the kitchen sink. According to Kristeva, abjection is “what disturbs identity, system, order. What does not respect borders, positions, rules. The in-between, the ambiguous, the composite” (Kristeva, 1982, p. 4). Apparently, instead of a joyful and healthy image of a mother, Mag is portrayed as an abject element of shame and disgust. Similarly, in *The Lambs of London* when they are eating something as a family, a piece of potato sticks in Mary’s throat. Her mother roses to help, yet Mary waves her away. She cannot stand her mother even touching her to save her life. Obviously, her body reacts because she is in the process of abjection.

In *The Beauty Queen*, no matter how hard Maureen tries to get away from her mother’s hegemony, she fails. One time, Maureen goes to England to work, but she cannot understand the people there, which leads her to have a psychological breakdown. Basically, she found it hard to leave her mother’s influence behind. As a result, this prevents her from forming her own identity and sense of self. She cannot save herself from this vicious cycle and she comes back home, to her mother. On the surface, Maureen could not handle the difficulties of being Irish in England. She stayed in a mental hospital for a while and then she was released from the hospital. When she left the hospital, she felt alienated in England. She could not even communicate with people and have healthy relationships with them. Thus, she collapses psychologically and mentally only to return to her mother. This incident clearly shows that Maureen’s subjectivity is mentally unstable. She can only be with her mother. She is under the control of her mother so much that she cannot acquire a distinct individuality. In a similar way, Mary lives in a house that she feels she must get rid of. She even tells this urge in one of her conversations with Charles. She tells him that she “must get out this house” (Ackroyd, 2005, p. 78). When Charles asks why, she answers him by saying “Can’t you see? It’s killing me” (2005, p. 78). She cannot even stand family dinners, which causes weariness. Namely, the house does not make Mary feel at home because she feels alienated and dying here. She can neither live healthy in the family house nor leave the house.

It can be suggested that Mag and Maureen, in their psyches, are devoid of any separation from their mothers, which prevents them from becoming healthy individuals and having a healthy space in the symbolic order. This ambiguous condition disturbs them so badly that eventually, they kill their mothers. After hitting her mother’s head with the poker, Maureen cannot immediately leave the house. She sits on the rocking chair, and acts like her mother because, subconsciously, she is still attached to her. The fact that Maureen shows some of her mother’s behaviour such as forgetting names, giving orders to Ray, listening to the radio, staring into space without doing anything reveals Maureen’s luminal place between sanity and madness, between becoming her mother and forming her own identity. Ray witnesses this behaviour of Maureen in the house and says, “The exact fecking image of your mother you are, sitting there pegging orders and forgetting

my name!” (McDonagh, 1996, p. 65). Apparently, even after physically killing her mother, Maureen cannot entirely break away from her mother and her abject status. Obviously, “Maureen’s revenge in killing her mother will not liberate her from her mother’s haunting ghost” (Pena, 2022, p. 288).

Likewise, towards the end of the novel, before killing her mother, Mary starts acting like her mother; “Where is that tea, I wonder? It is so like Tizzy. She is always in a muddle. I wonder that you put up with her, Pa.’ Mr. Lamb continued rocking backward and forward” (Ackroyd, 2005, p. 168). Mary is so attached to her mother in her psyche that she kills her mother by cutting her throat with a fork. Mary did this upon learning that William was actually a fraud. The disappointment and dazzlement led Mary kill her mother at the dinner table. Therefore, it can be suggested that the reason for her madness might be the loss of the only opportunity for her to break free from the mother. Since Mary is revealed to have an unhealthy mind, “I am discharged from life.... after valiant service” (Ackroyd, 2005, p. 204), after killing her mother, she stayed in a mental hospital for a while, then depending upon the responsibility of Charles, she was released from the institution. It is as if Mary has gained her freedom, yet, she continues to have some mental problems. So, even though Mary kills her mother physically, she cannot get rid of the unsettling feeling in her mind because she cannot separate herself from the mother, just like Maureen.

Conclusion

Considering the information mentioned above, it can be suggested that Kristeva’s “semiotic element of language is also associated with the maternal” (Oliver, 1993, p. 96) and it is characterized by pre-linguistic desires, affects, and urges. She further claims that for a child to form a healthy identity and subjectivity, they need to get separated from the mother so that they can enter the symbolic order, dominated by social norms and patriarchal rules. As Kristeva suggests the transition from semiotic order to symbolic order is not only a one of the steps in the process of development, but also a crucial step shaping one’s mental and psychological health.

Kristeva “grants the maternal a central and formative role within her theory of subjectivity” (Tyler, 2009, p. 81) and asserts that the initial separation from the maternal bond begins at birth when formerly biologically connected the child and the mother become physically apart, causing anxiety for both individuals. Since every individual experience this separation at birth, they all bear the traces of this separation, which later re-emerges. At this point, Kristeva uses the term “narcissistic depression” to describe this inner wound. Moreover, she relates narcissistic depression to motherhood. As mothers mourn the loss of their pre-maternal self, they struggle to form their maternal identity in the symbolic order, which may lead them to overemphasize their maternal role. This results in the child's extreme dependence on the mother during infancy, preventing obsessive mothers from allowing their children to become autonomous individuals.

Accordingly, the failure of Mary and Maureen to fully break themselves free from the semiotic at the subconscious level leads them to entangle with pre-linguistic impulses that obstruct their full assimilation into the symbolic order. This flaw in their psycho-sexual development manifests itself in the act of matricide as a tragic resolution to their internal conflicts. In other words, Mary and Maureen’s foul highlights the psychological conflict caused by the lack of a healthy separation from the maternal, which leads to a fragmented identity that oscillates between the pull of unconscious desires and the push of conscious obligations. The two characters’ inability to find a balance between these opposing forces results in an existential crisis that culminates in

the drastic act of killing their mothers. This reflects their desperate and destructive attempt to resolve the unsurmountable tension between the semiotic and the symbolic. In this respect, this analysis, based on the formation of one's subjectivity during infancy through the mother-daughter bond, emphasizes the complicated psychological development and offers a relevant commentary on the ongoing influence of maternal bond on one's creation of subjectivity.

References

- Ackroyd, P. (2005). *The Lambs of London*. London: Vintage.
- Alarcos, M.P.B. (2010). Motherhood and Abjection in Peter Carey's *Jack Maggs*. *ES*, 31, 29-43.
- Chalupsky, P. (2012). When William Met Mary: The Rewriting of Mary Lamb's And William-Henry Ireland's Stories In Peter Ackroyd's *The Lambs of London*. *Studia Anglica Posnaniensia*, 47 (4), 177-195. <https://doi.org/10.2478/v10121-012-0018-4>
- Golban, T. (2022). The Grotesque Atrides in Martin McDonagh's *The Beauty Queen of Leenane*. *Humanitas*, 10 (20), 183-205. <https://doi.org/10.20304/humanitas.1140454>
- Kristeva, J. (1941). *Revolution in Poetic Language*. Columbia University Press.
- Kristeva, J. (1982). *Powers of Horror: An Essay on Abjection*. Columbia University Press.
- Kristeva, J. (1987). *Black Sun: Depression and Melancholia*. Columbia University Press.
- Leckrone, M. B. (2005). *Julia Kristeva and Literary Theory*. Palgrave Macmillan.
- McDonagh, M. (1996). *The Beauty Queen of Leenane*. Methuen Drama.
- Morrison, C. S. (2010). Bread and Butter to Boiling Oil: From Wilde's Afternoon Tea to *The Beauty Queen of Leenane*. *New Hibernia Review*, 14 (3), 106-120.
- Oliver, K. (1993). Julia Kristeva's Feminist Revolutions. *Hypatia*, 8 (3), 94-114.
- Oliver, K. (1991). Review: Kristeva's Imaginary Father and the Crisis in the Paternal Function. *Diacritics*, 21 (2/3), 43-63.
- Pena, E. D. L. (2022). No angels in the house in Martin McDonagh's *The beauty queen of Leenane* and Eimear McBride's *A girl is a half-formed thing*. *Revista Internacional de Culturas y Literaturas*, 25, 283-296.
- Russel, R. R. (2007). *Martin McDonagh: A Casebook*. Routledge.
- Tyler, I. (2009). Against Abjection. *Feminist Theory*, 10 (1), 77-98. <https://doi.org/10.1177/1464700108100393>
- Widasky, R. (2014). Julia Kristeva's Psychoanalytic Work. *American Psychoanalytic Association*, 61 (1), 6-125. <https://doi.org/10.1177/0003065113520041>

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0

Aylin YILMAZ ŞAŞMAZ*

QIU JIN'İN ESERLERİNDE ÇİN KADINI VE LIBERAL FEMİNİST DÜŞÜNCENİN İZLERİ

ÖZET

Avrupa'da temelleri 18. yüzyıl sonlarında atılan ve kadın-erkek haklarında, ilişkisinde güç dengesini savunan, kadının eğitim hakkı gibi konulara giren liberal feminizmin, Çin topraklarındaki ilk filizlenmesinin de devrim seslerinin yükseldiği 20. yüzyılda olduğu söylenebilir. Bu çalışmanın amacı, Çin'in ilk kadın feministlerinden sayılan Qiu Jin'in hayatı ve kaleme aldıkları üzerinden, yazarın liberal bir feminist olarak sınıflandırılıp sınıflandırılmayacağını; Qing Hanedanı son döneminde Çinli kadınların toplum içindeki yerlerinin ne olduğunu incelemektir. Amaç doğrultusunda, doküman analizi yöntemiyle, hakkında yapılmış araştırmalar CNKI ve Google Scholar gibi veri tabanlarında taranmış; tüm eserlerinin bulunduğu "Qiu Jin Koleksiyonu (秋瑾集, 1979)" yapılacak olan çeviriler için birincil kaynak olarak kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, kadınların ataerkil toplum yapısı içinde ezilmiş; erkeklere bağımlı, eğitim ve diğer kamusal haklardan yoksun bırakılmış objeler olarak anlatıldıkları; Qiu Jin'in eserlerinin, kadınların maruz kaldığı toplumsal baskıları ve eşitsizlikleri vurgulayan güçlü bir eleştiri ve perspektif sunduğu; Qiu Jin'in kadın haklarına bakış açısının liberal feminizme yakın olduğu saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Qiu Jin, liberal feminizm, Çin kadını, cinsiyet eşitliği.

CHINESE WOMEN AND TRACES OF LIBERAL FEMINIST THOUGHT IN QIU JIN'S WORKS

ABSTRACT

It can be argued that liberal feminism, the foundations of which were laid in Europe at the end of the 18th century and which advocated a balance of power in the rights and relations between men and women and addressed issues such as women's right to education, first sprouted in China in the 20th century, when the voices of the revolution have risen. This study aims to examine the place of Chinese women in society during the late Qing Dynasty through the life and writings of Qiu Jin, who is regarded as one of China's first female feminists, and to reveal her feminist view. For this purpose, research on Qiu Jin was conducted in databases such as CNKI and Google Scholar via the document analysis method; the "Qiu Jin Collection (秋瑾集, 1979)", which contains all works of Qiu Jin, was used as the primary source for the translations. Consequently, it was discovered that women are portrayed in the patriarchal social framework as objects of oppression; dependent on men, deprived of education, and other public rights. It can be said that Qiu Jin's works offer strong criticism and perspective emphasizing the social pressures and inequalities that women are exposed to, and her perspective on women's rights overlaps with liberal feminism.

Keywords: Qiu Jin, liberal feminism, Chinese women, gender equality.

* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Çin Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara/Türkiye. E-Posta: aylin.yilmaz@hbv.edu.tr / Asst. Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Letters, Department of Eastern Languages and Literatures, Department of Chinese Language and Literature, Ankara/Türkiye. E-Mail: aylin.yilmaz@hbv.edu.tr

Giriş

Feminizm kadın-erkek ilişkilerinde güç dengesini sağlamayı amaçlayan bir görüş olarak nitelendirilebilir. Ancak geniş bir yelpazeye ve çeşitliliğe sahip bu düşünce akımını basite indirgemek yahut kategorize etmeye çalışmak son derece zor bir iştir. Buna rağmen gelişme süreci içinde: liberal, Marksist, postkolonyal, radikal, postmodern, üçüncü dalga gibi daha nice sınıflandırmalara tabi tutulmuştur.

Bu politik hareketin ilk dalgası içinde kökleri bulunan liberal feminizm, klasik yapısını Mary Wollstonecraft'ın “*A Vindication of the Rights of Woman* (1792)”, John Stuart Mill'in “*The Subjection of Women* (1869)” ve on dokuzuncu yüzyıl kadın oy hakkı hareketinden almıştır. Temel tezlerinden biri, kadınların boyunduruk altına alınmasının, kadınların sözde kamusal dünyaya girmesini ve/veya bu alanda başarı sağlamalarını engelleyen bir dizi "geleneksel ve yasal kısıtlamalardan" kaynaklandığıdır (Tong, 2017, s. 11). Liberal feminizm özünde kadınların sivil, politik ve yasal anlamda erkekler ile aynı haklara kavuşmasını ve kadınların eğitim almalarını savunan bir yaklaşımdır (Altınbaş, 2006, s. 21-22). Avrupa'da düşüncenin kökenleri 18. yüzyıl sonlarına dayansa da bu isimle anılmaya başlanması, 20. Yüzyılın ortalarına denk gelmektedir. Kadın-erkek eşitliğine vurgu yapan liberal feminizm, buradan dayanak alarak bireylerin özgürce hareket eden failer olduğunu iddia etmektedir. Bu anlamda, kavram temelde kadın erkek fark etmeksizin, herkesin doğal bazı haklara sahip olduğunu savunmaktadır ki geleneksel yönetime yaklaşan feminist teori dallarından biri olarak ortaya çıktığı söylenebilir (Donovan, 2009, s. 28).

Liberal feminizm, 1950'lere kadar süren feminist faaliyetin "birinci dalgası" sırasında ortaya çıkmış; birinci dalgayla beraber kadınların oy hakkına odaklanırken; ikinci dalgada toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınlar için fırsat eşitliği üzerinde yoğunlaşmış; üçüncü dalgada ise odak noktası eşitlikçi kaygılara ve sonuç eşitliğine kaymıştır (Tong, 2017, s. 17). İlk dalgadan da önce Wollstonecraft, kadınların erkekler ile aynı eğitimi alması gerektiğini savunmuş olsa da erkeklerin var olan hak ve özgürlüklerinin ne derece doğru ve yeterli olduklarını sorgulamamıştır. Ancak, yaklaşık yüz yıl sonra Harriet Taylor ve John Stuart Mill liberal feminizmin en önemli tartışmalarını ortaya atmışlardır; kadın-erkek fark etmeksizin bireylerin hayat içinde kendi seçimleri yönünde karar vermelerinin önünün açılması gerektiğini, başkalarının hak ve özgürlük alanlarına girmedikleri sürece bu seçme hürriyetinin, özgürlüğü en üst düzeye taşıyacağını savunmuşlardır (Tong, 2017, s. 18-20).

Kadınların eğitim hakkı, oy hakkı, bireysel seçme özgürlüğü, özgürlüklerin sınırları gibi konular Batıda 19.yy'da tartışılırken Çin topraklarına ancak 20. yüzyılın ilk yıllarında tam olarak gelebilmiştir. Devrim taraftarlarının da yükselişte olduğu, eğitilmiş elit kesimin gerçek anlamda dış dünyaya açıldığı bu dönemde, Batılı toplumsal düşünceler tartışılmaya başlanmış; Çin toplumunun binlerce yıldır kanayan bir yarası olan kadın hakları da aynı dönemde masaya yatırılmıştır. Bu bağlamda, Çin modernleşme döneminin en önemli ve ilklere imza atan liberal feminist yaklaşımçılarından biri olarak ise Qiu Jin (秋瑾) gösterilebilir.

1875 yılında Çin'in Shaoxing'in, Zhejiang vilayetinde doğan Qiu Jin (Yan, 2006, s. 33), 1894 yılında evlenerek Pekin'e gitmiş; 1904 yılında eşi ile ayrıldıktan sonra eğitim almak için Japonya'ya doğru yola çıkmıştır. İki seneye yakın Japonya'da devrim ve feminizm üzerine toplantılar düzenleyen çeşitli gruplara katılmış; konuşmalar yaparak devrim için taraftar toplamıştır. 1906 yılında ise tekrar Çin'e dönmüş, bir kadın dergisi kurmuş ve Datong xuetao (

大通学堂) isimli kızlar okulunda çalışmaya başlamıştır. Dönemde idealist devrimci ve öğrencilerine gerilla savaşı taktikleri öğreten okullar bulunmaktadır ki Datong xuetaang da kızları eğitmenin yanı sıra onları doğrudan askeri eylem için donatmayı da amaçlayan okullar arasında bulunmaktadır. Edwards ve Zhou (2011) Datong xuetaang'ın eğitim sistemi için şunları belirtmiştir: “Eğitimlerinin yanı sıra askeri tatbikatlar yapıyor, öldürme ve bombalama eğitimlerinden geçiyorlardı. Bu eğitim müfredatının sonuçları Qing hanedanlığının son yılında kız öğrencilerin Devrim'e aktif olarak katılmasıyla ortaya çıktı. Savaşa katılan "Ölmeye Cesaretin Olsun" (Gansidui) tugayları öncelikle bu tarz öğrenciler arasından çıkmıştır.” (s. 490) Qiu'nun bu tugayların kurulumunda da dolaylı yoldan etkisi olduğu söylenebilir. "Ölmeye Cesaretin Olsun" tugayı Qiu'nun iki kız öğrencisi Yin Ruizhi ve Yin Weijun tarafından kurulmuş bu anlamda mirasını devam ettirmiştir. Aynı iki öğrencisi daha sonra tam teşekküllü bir ordu olarak düşünülebilecek Kadın Kurtarma Ordusu (Nüzi guangfu jun)'nu kurmuş ve Zhejiang cephesinde patlayıcı maddeler konusunda başarılı olmalarıyla ün yapmıştır (Edwards & Zhou, 2011, s. 493).

1907 yılına gelindiğinde Qiu Jin için sonun göstergesi bazı olaylar vuku bulmuştur. Yakın arkadaşı ve aynı zamanda devrim taraftarı olan, 1906 sonrası Anjing Polis Kuvvetleri'nin başına getirilen Xu Xilin (徐锡麟, 1873-1907), Mançu soylusu Anhui Eyaleti Valisi'ni öldürme ve diğer bazı Mançu'lara suikast girişiminde bulunmak amacıyla hazırlık yapma suçlamaları ile idam edilmiştir. Qiu Jin de aynı yıl, çalıştığı kızlar okulunda, Mançu karşıtı askeri bir isyandan haberdar olduğu ve hatta içinde yer aldığı suçlaması ile tutuklanmıştır (Ying, 2009, s. 236).

Hakkındaki suçlamaları kabul etmese de kaleminden çıkan eserler kanıt olarak gösterilerek, Qiu Jin de doğum yeri olan Shanyin kasabasında halka açık bir biçimde idam edilmiştir (Porath, 2016, s. 272). Qiu'nun, arkadaşı Xu Xilin'in idamından haberdar olmasına ve askerlerin kendisini de tutuklamak için geldiklerini bilmesine rağmen kızlar okulundan ayrılmamış olması, pek çok araştırmacı tarafından idealleri için kendini feda etmeye gönüllü olduğu şeklinde yorumlanmıştır (Hershatter, 2019, s. 80; Hong & Mangan, 2001, s. 27, 47; Harrison, 1998; Kucharski, 2016; Ying, 2011, s. 121-122).

Eserlerinde hem dönem sorunlarını hem de dönem kadınlarının yaşam koşullarını anlatan ve kadın-erkek eşitliğine vurgu yapan Qiu Jin, dönemin popüler uygulaması “*ayak bağlama*”ya¹ karşıdır. Erkek kıyafetleri giyer, çeşitli silahları kullanmakta da başarılıdır. Yaşadığı dönemin kadınlara biçtiği rollere düpedüz karşı çıkan Qiu Jin, “*dövüş sanatlarına ve biniciliğe*” de düşkündür (Idema & Grant, 2020, s. 768). Eserleri ve yaşam tarzı idamı sonrası ideolojilerinin yayılmasına yardımcı olmuş; ölümden kaçmak yerine, bir kadın olarak yapılan işkencelere direnişi ve ölüme dik duruşu dönem aydınları için ilham kaynağı haline gelmiştir. Qing Hanedanı (1644-1911) son döneminin ilk feminizm savunucusu ve en önemli devrimci isimlerinden sayılan Qiu Jin (Kucharski, 2016, s. 94), kaleme aldığı şiir ve yazılarında hem dönem kadınlarının yaşadıkları haksızlıklara isyan etmiş hem de kendi izlediği yolu, şiirleri ve yazıları vasıtası ile toplumla

¹ Ayak bağlama, Çin'de erkeklerin küçük ayaklı kadınları çekici bulduğu fikrinden ortaya çıkmış; kadınların erkekler tarafından belirlenmiş güzellik kalıplarına uymak adına, kendilerini sakat bırakmayı bile göze alabileceklerini ispatlamış köklü bir gelenektir (Fan, 1997, s. 45-46). Küçük yaşta, genellikle 4 yaş civarında, ayakları bağlanmaya başlayan kız çocuklarının büyüdüklerinde ayak kemiklerinin tüm yapısı bozulmuştur ve günlük hayatta aktif rol alamazlar. Ev dışında aktivitelere katılım sağlayamayan bu kadınlar, bir süs eşyasından farksızdır. Qing Hanedanı'nın son döneminde yüksek zümre kadınlarının gündelik yaşamlarının bir parçası olan ayak bağlama, iyi bir evlilik yapmanın ön şartı olarak düşünülmektedir. Bu anlamda üst zümre içinde ayak bağlama geleneğine dair bir mahalle baskısı olduğu görülmektedir.

paylaşma yolunu seçmiştir. Eserleri, Çin klasik üslup kadın yazın eserlerinin bitişini yansıtan Qiu, “kadınlara özgü” stil ve konularla başladığı yazın hayatına daha sonraları klasik ve geleneksel duvarları yıkmaya çalışarak devam etmiştir. Bu anlamda Qiu Jin’in yaşamı ve eserleri, dönem çalkantılarından ayrı düşünülmemeli; toplumsal tarihsel bağlamı içinde değerlendirilmelidir.

Bu çalışmanın amacı, Çin tarihinin önemli isimlerinden biri olan Qiu Jin’in: hayatı, ideolojisi ve eserleri üzerinden dönemin toplumsal tarihsel bağlamı içinde kadınların nerede durduğuna bakmak; eserleri içinde dönem kadınlarının ve kendisinin yaşamına dair notaları tespit etmek; kadın hakları adına savunduğu fikirleri ayıklamaktır. Doküman analizi yönteminin kullanılacağı çalışmada, Qing Hanedanı’nın son dönemlerinde kadınların toplum içindeki yerine dair bir portre çizmek ve Qiu Jin’in liberal feminist düşünceye yakınlığı sorgulanmak istenmektedir.

Dönem Koşulları ve Qiu Jin’in Hayatı

Memur bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Qiu Jin, küçük yaşlardan itibaren öğrenmeye meraklıdır. Belagat konusunda iyi olmasının yanı sıra, tartışma ve konuşmalara açık bir yapıya sahiptir. Onun çocukluk yıllarında modernleşme çabasında olan Qing Hanedanı, aynı zamanda emperyalist güçlerin ülkede gittikçe söz sahibi olma çabalarına da gem vurmaya çalışmaktadır. Kaybedilen I. ve II. Afyon Savaşları ve I. Çin-Japon Savaşı toplumsal huzuru alt üst etmiştir. Aynı dönemlerde ülke halk ayaklanmaları ile de sarsılmaktadır. Qiu Jin’in yetişme çağlarında hanedan, sosyal reformlardan kaçınmakta; Konfüçyüsçü ve ataerkil düzeni devam ettirmeye çalışmaktadır. Hanedanın modernleşme çabalarını yetersiz bulan aydınlar arasında sesler yükselirken eski ve yeni nesiller içinde Kang Youwei (康有为, 1858-1927) ve Liang Qichao (梁启超, 1873-1929) gibi çok sayıda reform ve devrim taraftarı ortaya çıkmaya başlamıştır. Ülkedeki kaotik ortama rağmen, ailesi alt tabaka seçkinler sınıfına dâhil olan Qiu Jin’in iyi bir eğitimden geçtiği söylenebilir. Dönemde, para ve statünün simgesi haline gelen ve çocuk yaşlardan itibaren pek çok soylu ve zengin kadında ayakların küçük görünmesi için uygulanan “ayak bağlama”, Qiu Jin’e de yapılmıştır ki sonraki yıllarda bu dayatmaya şiddetli karşı çıkışı ile de tanınmaktadır (Kucharski, 2016, s. 94-96).

1895’te babası ile beraber Çin’in yeniliklere en açık yerlerinden biri olan Hunan Vilayetine yerleşen Qiu, 1896 yılında henüz 21 yaşındayken güçlü ve maddi durumu iyi bir tüccar aileye gelin gitmiştir. Eşiyle beraber Pekin’e yerleşerek iki çocuk doğurmasına (Giles, 1913, s. 212) rağmen, eşiyle dünyaya bakışlarının farklı olduğu iddia edilebilir. Ailesinde akşamları ezberden şiir okuma ve yazmaya alışkın olan Qiu için (Ying, 2009, s. 256), ortak zevk ve ideallere sahip olmamanın evliliğini sıkıntıya soktuğu, reform ve feminizm hareketlerine bu dönemde yakınlaştığı ve bu yönelimin eşiyle tartışmalara neden olduğu da ifade edilebilir. Tartışmaların en önemli sebeplerinden biri, evliliğindeki mutsuzluğuna ve kadınların Çin toplumundaki yerine daha doğrusu “yersizliklerine” dair şiirlerinde ortaya koyduğu net bir biçimde hissedilen eleştirilerdir.

Pekin’e geldikten sonra eşiyle aralarının iyiden iyiye açıldığı görülmektedir. Qiu Jin Batılı erkek kıyafetleri giyerek ev dışındaki toplantılara katılmakta; eşi ise bir cariyeye satın almayı planlamaktadır. Qiu, evliliğinin yarattığı baskıdan ve kadın olmaktan iyice bunalmıştır (Idema & Grant, 2020, s. 776). Bu noktada, evliliğinin sekizinci yılında, Pekin’e eşi ve çocukları ile beraber taşındıktan hemen sonra kaleme aldığı “*Dolu Nehrin Kızılığ* (满江红, 1903)” isimli şiirinde: “*Yakın zamanda başkente geldim... Sekiz yıldır Zhejiang’ın rayihası burnumda tütüyor. Katlanmam zor, ısrarla beni güzel ve narin ev hanımlarından biri yapmaya çalıştılar, onurum*

kırıldı!” (Qiu, 1979, s. 101),² mısraları ile Zhejiang’daki özgür günlerine olan özlemine ve dönem kadınlarına dayatılan kalıpların kendisine dayatılmasından duyduğu rahatsızlığı anlatmıştır. Atalarının memleketine duyduğu bu özlem, aynı zamanda Shaoxing’in edebi geleneklerine, kültürel değerlerine, baba mirasına ve annesine olan bir özlemdir ki uzakta olduğu tüm süreç boyunca bu özlemi eserlerinde hissettirmiş; annesi içinse öldükten sonra “evsiz kaldım” demiştir (Ying, 2020, s. 110). Qiu, “*Dolu Nehrin Kızılığı*” şiirine: “*Erkek sınıfına dâhil olmasa da bedenim, onlarla yarışır, en az onlarınki kadar cesur yüreğim.*” (Qiu, 1979, s. 101)³ diyerek devam etmiş, erkekler ile eşit ve hatta onlardan bile cesur olabileceğini de dile getirmiştir. İç benliğinin cesur bir kahramana ait olduğundan dem vuran Qiu’nun, bu anlamda kadınlara dayatılan kısıtlamalardan rahatsız olduğu gözlemlenmektedir. Şiirini mutsuzluğunu aktardığı, “*Bu kendini bilmez kızıl toz toprağın [ölümlüler dünyasında] arasında, kendime bir can dostu nasıl bulabilirim? Gözyaşlarımdan sıırsıklam oldu turkuaz kıyafetim!*” (Qiu, 1979, s. 101)⁴ mısralarıyla noktalarken kendini yalnız hissedişinin yarattığı acıyı da kâğıda aktarmıştır.

Şiirin yazıldığı dönemde, Çin toplumunda kadınların baba ve eşlerinin izin verdiği ölçüde haklara sahip olduğu düşünüldüğünde, bu mısraların toplumdaki eşitsizliğe başkaldırdığı ifade edilebilir. Başkaldırısını şiirleri ile sınırlandırmayan Qiu Jin, ayakları bağlandıktan yaklaşık 20 yıl sonra, 1904’te, Pekin’de bu bağları açıp kösele erkek ayakkabıları ve erkek kıyafetleri giyerek etkinliklere katılmaya başlamıştır.

Qiu Jin, dört nesildir memuriyet sınavlarında başarılı olan ve bilfiil hanedanda memurluk yapmış bir ailede doğmuş; ilk başta aile okulunda annesi ve sonrasında tutulan özel öğretmenler tarafından yetiştirilmiştir (Ying, 2020, s. 109; Idema & Grant, 2020, s. 768). Küçük yaşlardan itibaren şiir yazmaya teşvik edilmiş bir kadın olsa da ayaklarının altı yaşında bağlanmasından kaçamamıştır. Ancak, Qiu’nun genç kızlık yıllarında erkekler gibi ata bindiği, dövüş sanatları ile uğraştığı bilinmektedir (Ying, 2020, s. 113). Spor yapmakta bu kadar aktif oluşu ayaklarının çok da sıkı bağlanmamış olduğunu, ona nispeten hareket özgürlüğü tanıyan bir biçimde bağlandıklarını göstermektedir.

1903’te Ay Festivali (中秋节)’nde bir opera izlemeye gitmeden ayak bağlarını açan Qiu Jin, eve döndüğünde eşi ona vurunca bir otelde konaklamayı tercih eder (Ying, 2020, s. 113). Bu kırılma noktasından sonra evliliğe ve dayatmalara karşı isyanı büyümüş, ayaklarını da bir daha bağlamamıştır. Şiirlerine nakşettiği ve evlilik hayatının mutsuzluğunun nedeni olarak da gördüğü kocasını, abisine yazdığı bir mektupta şu cümlelerle anlatmıştır: “o güvenilmez, ahlaksız, çapkın ve kumarbaz yalancı ve dolandırıcı, kendi çıkarı için başkalarına zarar veren ve akrabalarımızı taciz eden, para kokan kibirli ve saldırgan, işe yaramaz bir zamparadır” (Idema & Grant, 2020, s. 777). Bu anlamda feminizme yönelmesini hızlandıran bir unsurun da eşine karşı hissettiği bu hoşnutsuzluk ve aile dinamiği içindeki eşit olmayan koşullara isyanı olduğu düşünülebilir. Toplumsal hayatta kadına biçilen rolleri baştan beri kabullenmek istemeyen Qiu, kaybetmekten korktuğu ve sığınabileceğini düşündüğü bir aile hayatına da sahip olmadığı için geçmişi ile bağlarını kesip atmaya çekinmemiştir.

² “小住京华 ... 八年风味徒思浙。苦将依，强派作蛾眉，殊未屑！” (Qiu, 1979, s. 101).

³ “身不得，男儿列，心却比，男儿烈。” (Qiu, 1979, s. 101).

⁴ “莽红尘何处觅知音？青衫湿！” (Qiu, 1979, s. 101).

Eserlerine bakıldığında, Japonya'ya gitmeden önce şiirleri genel olarak dönemin çoğu kadın yazarlarının elinden çıkan eserler gibi, klasik Çince ile yazılan “kadın odası (boudoir) şiirleri” türüne girmektedir; ancak Qiu, yazdıklarıyla, bu şiir türünün Çin toplumunda kabul edilen sosyal kalıplarını bile zorlamıştır. Kadınların uyması gerektiği düşünülen toplumsal kuralları bir kenara bıraktığını “*Birbirimizi Görmenin Getirdiği Neşe* (相见欢)” başlıklı şiirine başlarken, “*Bir kitap okumak için, nakış iğnemi bir kenara attım...*” dizeleriyle anlatmıştır (Qiu, 1979, s. 104). Giriş cümlesinde kadını meşguliyetlerden ziyade erkeklere atfedilen “okuma”ya önem verdiğini belirtmiş; bu anlamda kaleme aldığı şiiri alışlageldik “boudoir şiirleri”nden de farklılaştırmıştır. “*Yu Xuanji'nin Sıraladığı Guang, Wei ve Pou İsimli Üç Kadının Kaftiyesini Bir Şekilde Kullanarak* (偶有所感用鱼玄机步光威裒三女子韵)” başlıklı şiirinde ise Çinli erkek entelektüellerin yazın eserlerinde sıklıkla rastlanan, ancak kadınların kaleme almasının uygun düşmediği düşünülen, “içki içme” ve “çakırkeyif olma” vurguları göze çarpmaktadır. Aynı şiirde, yeniden “nakış işini bırakmak” ve “kitap almak için saç süslerini satmak” gibi mısralar ile kadını meşguliyet ve zevklerden uzaklaştırıldığının altı çizilmiş; “can dostu” ve yalnızlık temaları kullanılmış; ülkenin durumuna dair karamsar bakış açısı net biçimde yansıtılmıştır:

Müziğin tınısına olan sevgim için nakış işini sık sık kenara bıraktım, Kitap almak için saç süslerimi çıkarıp sattım. (...) Arkadaş edinmeye çalışmaktan yorulduğum, Yaşam yolunun keskin acısına aşınayım uzun zamandır, Yeşil köpüklü yeni mayalanmış pirinç içkisiyle faydasız düşünceleri bir kenara bırakıp, Taze açan çiçeklerin altında çakırkeyif uzanıyorum. (...) Karşılaşmadıkça aynı tınıdan biriyle, ne faydası var iç çekmenin? Rastlaşabilmek için bir can dostu ile razıyım ölmeye bile. Hüzünle dolu bakıyorum sisli suların ardındaki memleketime. Kırmızı tokmaklar susun “Jiang’nan Hatırası”nı sakın söylemeyin. (Qiu, 1979, s. 73)⁵

Aslında Pekin’e gelişinin Qiu Jin’in hayatında bir dönüm noktası olduğu bile söylenebilir. Qiu, Pekin’de olduğu süre içinde reform taraftarı Liang Qichao ve Kang Youwei gibi önemli isimlerin yazılarını okumuştur. Yaptığı okumalar ve Pekin’de tanıştığı Japon hanımefendilerden Japonya’da hız kazanmış olan kadın hakları hareketi hakkında bilgi alan Qiu’nun şiirlerinde ise taşınmasından sonra yeni fikirlerin etkisi görülmeye başlanmıştır (Idema & Grant, 2020, s. 773, 777). Yiğitlik ve hırs gibi erkeğe atfedilen özelliklerden de bahsetmeye başladığı görülmektedir:

*Başımın ağrısı ne şaraptan, ne de ayrılık sıkıntısından:
Bir hüznün zindanı yükseldi yüreğimde.
Anlatamam bu duyguyu kimseye,
Hürsüm erkeğe yaraşır,
Yaşamımsa kısıtlı,
Zihnim yiğitlikle dolu da olsa nafile! (Idema & Grant, 2020, s. 777)*

1904 yılında, Çin’de boşanma kanunen mümkün değildir. Ancak Qiu, kocasıyla yaşadığı bir tartışma sonrası eşinden ayrılmaya karar vererek yaşamını değiştirmeye çalışmıştır. Bu noktada, annesinin desteğiyle evliliğini ve çocuklarını geride bırakarak önce doğuya Tianjin’e ve ardından aynı sene Japonya’ya doğru yola çıkmıştır (Giles, 1913, s. 212-213; Hershatter, 2019, s. 78). Çin-Japonya arasında birden fazla yolculuk yapan Qiu, yolculuklarından biri sırasında yazdığı “*Sarı*

⁵ “爱翻声谱常抛绣，为买图书每脱簪。(...) 交游薄俗情都倦，世路辛酸味久谙。绿螳拼将花下醉，(...) 不逢同调嗟何益？得遇知音死亦甘。悵望故乡隔烟水，红牙休唱忆江南。” (Qiu, 1979, s. 73).

Denizde Teknede Japon Bir Yolcunun Ricası ve Japon-Rus Savaşı Haritasını Görmem Üzerine (黄海舟中日人索句并见日俄战争地图(1904-5?)) isimli şiirinde, düşüncelerinin ülkenin kurtarılması fikrine yoğunlaşmaya başladığını ispatlar gibidir. Bu uğurda kan dökülmesine ve hatta canını vermeye razı olduğunu anlatmıştır. Bu, Qiu'nun kendini vatan için feda etme arzusunun da ilk kayıtlarıdır:

Binlerce kilometrelik alanda savrulup duruyorum, Doğu Çin Denizi'nde bir başıma, yüreğimde baharın şimşekleri. Nasıl bakmaya katlanırım haritanın değişen renklerine, nehir ve dağların griye çalınmış haline! Puslu pirinç şarabı kâfi gelmez hüzne boğulmuş ülke için akan yaşlara, bu keşmekeşten kurtulmak bağlıdır birlik olmamıza. Feda etmek gerekse de yüzbinlerin kanını, Gök ve Yer'in gücüyle kurtarmalıyız [vatani]. (Qiu, 1979, s. 79)⁶

1840, I. Afyon Savaşının İngiltere'ye kaybedilmesi ile başlayan ve sonrasında diğer Batılı emperyalist güçlerin de müdahil olduğu, Çin topraklarını yarı-sömürge durumuna düşüren savaşlar, ayaklanmalar ve kapitülasyon benzeri eşitliksiz anlaşmalar, Çin devrim hareketinin can bulmasına neden olmuştur. 1900'lere gelindiğinde Batılı güçlerin yanı sıra modernleşmede başarı sağlayan Japonya da Çin topraklarında hak iddia etmeye başlamıştır. Bunun en temel sebebi, 1894-95 I. Çin-Japon Savaşı'nın (甲午战争) Çin için mağlubiyetle sonuçlanmasıdır ki bu durum Çin modernleşme hareketlerinde bir dönüm noktası olarak gösterilebilir. Japonya'nın galibiyeti sonrası Çin'i, tıpkı emperyalist güçler gibi baskıya almış olması aydınlar arasında sancı yaratmıştır. Ancak buna rağmen, Japonların reform çabalarında başarılı olduklarının idrak edilmesini de sağlamıştır. Çin için modernleşmede başarılı olma umudu taşıyan aydın kesim ve öğrenciler akın akın Japonya'ya gitmeye de bu dönemde başlamıştır. 1906 yılına gelindiğinde Elman (2004, s. 323)'a göre, Japonya'da eğitim alan Çinli sayısı neredeyse 12.000 civarındadır ve 1937'ye kadar toplam sayı 34.000'i bulmuştur. Japonya'ya giden kesim arasında, kadın sayısı ise oldukça azdır. Hatta, 1906'da Japonya'da eğitim alan Çinli kadın sayısının yalnızca 100 civarı olduğu tahmin edilmektedir (Hershatter, 2019, s. 78). İşte bu az sayıdaki Çinli kadın arasında kendine yer bulan Qiu Jin, ideolojik anlamda kendini Japonya'da olgunlaştırmıştır denilebilir.

Reform ve devrim taraftarlarının yetiştiği bir buluşma noktası olarak da düşünülebilecek olan Japonya'da gruplaşan Çinli öğrenciler, çıkardıkları gazete ve dergilerde ve katıldıkları konuşma kulüplerinde propaganda yapmaya başlamış; ülkelerine döndükten sonra ise 1911 Xinhai Devrimi'nin itici gücü olmuşlardır. Modern Çin araştırmacıları için Qiu Jin de 1911 devriminin önemli isimlerinden ve baş aktörlerinden biri olarak görülmektedir (Yan, 2006, s. 34). Diğer Çinli öğrenciler gibi o da Japonya'ya varır varmaz okula kaydolmuş; öğrenci konuşma kulüplerine dâhil olmuş, devrim ve feminizm üzerine konuşmalar yapmaya başlamış; on arkadaşı ile beraber Mançuları devirmeyi amaçlayan gizli bir grup kurmuştur (Giles, 1913, s. 213). Çinli entelektüeller, devrim ve reform taraftarları ile politik tartışmalar yapan ve Çin ulusunun kaderinin Çinli kadınlarınkinden ayrılmaz olduğunu savunan Qiu'nun (Hershatter, 2019, s. 78), özellikle Japonya'ya vardıkdan sonra ideolojik anlamda daha keskin bir duruşa sahip olduğu ve en önemli yazı ve şiirlerini bu noktadan sonra kaleme aldığı görülmektedir.

⁶

“万里乘风去复来，只身东海挟春雷。忍看图画移颜色，肯使江山付劫灰！浊酒不销忧国泪，救时应仗出群才。拼将十万头颅血，须把乾坤力挽回。” (Qiu, 1979, s. 79).

Qiu Jin'in Eserlerinde: Çinli Kadınlar, Sorunları ve Feminizm

1904'te Japonya'da kaleme aldığı ve “Çinli İki Yüz Milyon Kız Kardeşime Saygıyla Sesleniyorum (敬告中国二万万女同胞)”⁷ başlığını taşıyan yazısı, aynı yıl Tokyo'da faaliyete geçmiş ve ilk yurt dışı Çinli öğrenci gazetelerinden biri sayılabilecek Baihua (白话)'nın ikinci sayısında yayımlanmıştır. Qiu Jin bu makalesinde, Qing Hanedanı son döneminde kadın erkek eşitsizliğini vurgulamış, erkek-kadın eşitsizliğine isyan eden gerçekte liberal feminist yazın ürünlerinden birini ortaya çıkarmıştır (Qiu, 1979, s. 4-7). Makale, feodal sistem içindeki erkek üstünlüğüne, kadınları ezmesine ve sömürmesine karşı bir söylev olarak düşünülebilir ki Çinli kadınların dönem içerisindeki hayatlarına, ayak bağlama âdetine, evliliklerine, eşleri ile ilişkilerine, toplumdaki batıl bazı inançlara, yas adetlerine ve Çin toplumunda Konfüçyüs'ten gelen kadın ve erkeğin statülerindeki farklılara da ışık tutmaktadır. Qiu makalenin ilk paragrafında Çin toplum yapısındaki adaletsizliği şu şekilde anlatmaktadır:

Ah! Dünyadaki en büyük adaletsizlik bizimle, iki yüz milyon kadınla ilgili. Doğduktan sonra şanslıysak, iyi bir babaya sahibizdir. Ancak eğer babamız düşüncesiz ve mantıksız biriye 'bahtsızlık, bir tane işe yaramaz daha [geldi]' diyecektir. Ellerinden gelse bizi kaldırıp fırlatarak öldürecekler. Soğuk ve boş bakırlar, daha birkaç yaşındayken, doğruyanlışı olduğuna bakmaksızın, Gök'ün bahsettiği kar beyazı yumuşacık iki ayağımızı alıp sıkıca beyaz sargılarla bağlarlar. Uyurken bile, bir nebze olsun bağları gevşetmemize izin vermezler. Zamanla, ayaklarımızdaki et çürür, kemiklerimiz kırılır. Bütün amaç, akrabaların, arkadaşların ve komşuların 'şu ailenin genç hanımefendisi küçücük ayaklara sahip' demelerini sağlamaktır. (Qiu, 1979, s. 4-5)

Yazısına, Çin toplumunda kız çocukların doğumundan sonra babalarının onlara bakış açısını anlatarak başlayan Qiu, kızların “işe yaramaz” olarak görüldüklerini, ne kadar ileri görüşlü ve iyi olsalar da babaların kız çocukların başka bir aileye gelin gittikten sonra aileye faydasız olduklarını düşündüklerini ve bunu onlara hissettirdiklerini ifade etmiştir. Kız çocuklarına karşı bu bakış Çin topraklarında döneme özgü bir durum değildir (Mungello, 2008, s. 4). Çin'de kız çocuklarını yok saymanın daha da ötesinde binlerce yıllık tarih içinde yeni doğmuş kız bebeklerin öldürülmesi ya da terk edilmesi de ne yazık ki sık rastlanılan bir durumdur.⁸ Hatta M.Ö. 11-7. yüzyıllar arasında kaleme alınmış halk şiir ve şarkılarından oluşan ve Konfüçyüs tarafından derlendiği düşünülen “Şiirler Klasığı (Shijing, 诗经) II. 4. (189)”nde kız ve erkek çocukları arasındaki statü ayrımının keskin çizgileri, şu dizelerle belirtilmiştir:

Oğlan doğduğu vakit, yatakta uyutulacak, kaftanlar giydirilecek, yeşim taşı oyuncaklarla oynayacak. Ağlaması gür olacak, kırmızı giysiler giyecek, ailenin hükümdarı olacak. Kız doğduğu vakit, yerde uyutulacak, çaputa sarılacak, kiremitlerle oynayacak. Söz hakkı

⁷ Türkçeye daha önce çevrilmemiş olan bu makalenin tüm metni aşağıda bölüm bölüm çevrilecek olup kaynak olarak 1979 basımı Qiu Jin Koleksiyonu秋瑾全集 (4. Basım) kullanılmıştır. Uzunluğu sebebiyle Çincesinin çalışmanın sonuna resim olarak eklenmesinin daha uygun olacağı düşünülmüştür (Bkz. Resim 1, Resim 2, Resim 3).

⁸ Han Hanedanı döneminde kız çocuklarının terk edilmesi hakkında daha geniş bilgi için bkz. Kinney, A. B. (1993). Infant abandonment in early China. *Early China*, 18, 107-138.; Ming ve sonrasında kız çocuklarının terk edilmesi ve boğularak öldürülmeleri hakkında daha geniş bilgi için bkz. Mungello, D. E. (2008). *Drowning girls in China: Female infanticide in China since 1650*. Rowman & Littlefield Publishers.; King, Michelle T.(2014). *Between Birth and Death: Female Infanticide in Nineteenth Century China*. Stanford University Press.

olmayacak, yalnızca yeme-içme işlerinden ve ailelerine dert yaratmamaktan sorumlu olacaktır. (Qi Fu Zhi Shen-Si Qian, s. 8-9)⁹

Bu anlamda Çin toplum yapısında Konfüçyüs zamanından beri yersiz yurtsuz ve hatta yaşamaya dahi layık bulunmadıkları söylenebilecek kız çocuklarının Qing Hanedanı'nda da değersiz görülmeye devam edildikleri Qiu Jin'in "Çinli İki Yüz Milyon Kız Kardeşime Saygıyla Sesleniyorum" yazısı içinde belirttiklerinden netlikle anlaşılmaktadır. Yazısında ayak bağlama geleneğine de giren Qiu, dönemin üst zümre kadınlarından "küçücük ayaklı" olmalarının beklendiğini ve hatta bu konuda bir çevre baskısına maruz kaldıklarını; bu sebepten kız çocuklarının ayaklarının işkence yapar biçimde bağlandığını ifade etmiştir. Yazının devamında evliliklerin çöpçatanlar tarafından görücü usulü yapıldıklarını, temel kriterin erkeğin karakterinden ziyade nüfuz ve zenginliği olduğunu da anlatır:

Daha da korkunç olan, bir damat seçme zamanı geldiğinde iki ahlaksız çöpçatanın söylediklerine bel bağlamak zorunda kalmaktır. Yalnızca müstakbel damadın ailesinin para ve gücü olup olmadığı önemlidir. Ailenin ahlaklı olup olmadığı, damadın fitratının iyi olup olmadığı ya da yüksek-düşük tahsilli olup olmadığından bihaber, anlaşmaya varılır. Aile evinin kapısından çıkma zamanı geldiğinde, kırmızı ve yeşil çiçeklerle süslenmiş bir tahtirevan kullanılır. İçinden havanın bile çıkamadığı [tahtirevanın] içine oturursunuz. Oraya vardığınızda, eğer damat şöyle böyleyse ya da daha iyisi sorun çıkarmayacak biriyse, bu önceki yaşamda edinilmiş bir nimet; damat kötü biriyse, bu 'önceki yaşamda işlenmiş kötülüklerin cezası' veya 'kötü şans' olarak tabir edilir. Bir ya da iki kez yakını ya da arada eşimize öğüt vermeye çalışırsak ve bunlar onun gururunu incitirse, bize lanetler okunur ve dayak yeriz. Bunu duyan diğer insanlar kadının erdemli ya da nazik olmadığını, bir eş olmanın gerekliliklerini bilmediğini söyleyeceklerdir! Okuyucular dinleyin, bu, haksızlığa uğramaya rağmen şikâyetlerinizi dile getirecek hiçbir yer bulamama durumu değil midir? (Qiu, 1979, s. 5)

Aileler için önemli olanın güç, para ve prestij olduğuna değinen Qiu'nun aslında kendi evliliğini de yargıladığı düşünülebilecek bölümde, "ahlak, fitrat ve tahsil" sorgulaması yapılmadan kadınların bir eşya gibi bir evden diğerine nakledildikleri vurgulanmıştır. Yaşam döngüsünde Budizm'den gelen "geçmiş yaşam" kavramının da evliliklerin iyi ya da kötü oluşuyla ilişkilendirildiğini ifade ederken dönem içindeki bazı inanışlar hakkında da bilgi verdiği görülmektedir. Kadına karşı toplumsal yargıları da eleştiren bir üslupla kaleme aldığı yazıda, "Şiirler Klasığı" içinde de belirtildiği gibi, kadınların söz hakkı olmadığına, "öğüt" vermeye cüret ettikleri zaman "şiddet" gördüklerine ve toplum tarafından "iyi eş" tanımlamasından çıkarıldıklarını anlatmıştır. Sonraki paragrafında dönem içindeki yas adetlerinden bahseden Qiu, kadınlar ve erkekler arasındaki uçurumu daha da netliğe kavuşturmuştur:

Haksızlık olan başka bir şey daha var: Kocasını öldüğünde, dul eşi üç yıl yas kıyafeti giymelidir ve bu dönemde yeniden evlenmesi mümkün değildir. Bir [erkeğin] eşi öldüğünde ise, kocanın saç kuyruğunda sadece birkaç mavi ip takması yeterlidir ve eğer bunun çekici görünmediğini düşünürse bunları takmak zorunda bile değildir. [Karisının] ölümünün üzerinden üç gün bile geçmeden genelevleri ziyarete gidebilir; yedi gün bile geçmeden

⁹ "乃生男子，载寝之床。载衣之裳，载弄之璋。其泣喤喤，朱芾斯皇，室家君王。乃生女子，载寝之地。载衣之褐，载弄之瓦。无非无仪，唯酒食是议，无父母诒罹。" (Qi Fu Zhi Shen-Si Qian 祈父之什·斯干, s. 8-9).

çoktan yeni bir eş kapıdan girmiştir. Gök bize can verdiğinde, kadın ve erkek arasında ayrım yoktu. Size sormama izin verin, eğer Gök'ün altında [yani yeryüzünde] kadınlar olmasaydı, insanlar nasıl doğacaktı? Bu kadar haksızlık neden? Erkekler her gün: 'Bizim yüreğimiz adil, bu sebeple başkalarına ılımlı davranırız' diye söylüyorlar. O halde neden kadınlara hala Afrika'nın siyahi köleleri gibi davranıyorlar? Bu noktaya kadar bahsedilen zor koşullar gerçekten de adaletsiz ve eşitlikten uzak değil midir? (Qiu, 1979, s. 5)

Kadınlara biçilen haksız konumu bu noktada daha hırsıyla savunmaya başladığı fark edilen Qiu'nun, Çin kadınlarını siyahi kölelerle kıyaslarken modern dönemin kadın hakları savunucuları için vazgeçilmez bir vurguyu yaptığı görülmektedir. O, "adalet ve eşitlik" istemektedir. Sonraki paragrafta kadınlara biçilmiş "adi, yeteneksiz, kendi başına beceriksiz, işe yaramaz" yaftalarını saçma bulduğunu, bu yaftaların ise kadınların kabullenişlerinden doğduğunu ve artık uyanma zamanlarının geldiğini ifade etmiştir:

Bayanlar-baylar, dünyevi işlerde başkalarına bel bağlamanın akıllıca olmadığını biliyor olmalısınız; mamafih kendimize yetmeliyiz. Baştan beri, yozlaşmış âlimler, 'erkekler kadınlardan üstündür', 'yeteneği olmayan kadın erdemlidir' ve 'kadının yuları kocasındadır' gibi saçma sapan sözler söylediler. Eğer biz kadınlar olarak gerçekten azimliyse, onlara karşı çıkmak için yoldaşlarımızı çağırmalıyız. Chen Shubao, kadınların ayak bağlama geleneğini başlattı. Bu durum eğer bize utanç veriyorsa, acilen [bu geleneği] ağır bir biçimde eleştirmeliyiz. Aksi takdirde, ayaklarımızı onlar bağladı diyebilir miyiz? Bizim bundan kaçınmamızın imkânı yok, değil mi? Erkekler bizim bilgili olmamızdan, eğitim almamızdan ve onların üstüne çıkmamızdan korktukları için okula gitmemize izin vermiyorlar. Neden biz onların isteklerine uyuyor ve onlarla tartışmaktan kaçıyoruz? Kendi sorumluluklarını görmezden gelip her şeyi erkeklerin eline bırakan kadınlardır. Huzurla çevrelenmiş, mutlu biçimde aylak aylak dolaşıyoruz. Biz kadınlar işe yaramaz olduğumuzu söylüyoruz, ama aslında kendi kendimizi işe yaramaz hale getiriyoruz. İşlerimizi idare edemeyeceğimizi, yalnızca anın tadını çıkarmamız gerektiğini söylüyor ve bizi köleleştiriyorlar, ama buna rağmen biz hala umursamıyoruz. Çalışmadan, destekleriyle yaşadığımızın farkındayız ve bunun ne kadar daha süreceğini bilmemekten korkuyoruz. Bu yüzden erkeklerin küçücük ayaklardan hoşlandıklarını duyunca, son sürat ayaklarımızı bağlıyoruz. Ancak o zaman erkekler tarafından hoş karşılanıyor ve geçim kapısı bulmuş oluyoruz. O yüzden, bu bizim kendi seçiminiz olduğu için, okuma ve yazma öğrenmemiz yasaklandığında nasıl sesimizi çıkaralım? Okuyucular, söylediklerim üzerine düşünün. Yeryüzünde refah ve mutluluk hiç size altın tepside sunulur mu? Doğal olarak imparator, eğitilmiş, görmüş geçirmiş ve çalışkan erkekleri güç ve prestije kavuşturuyor; bizler ise onların köleleri oluyoruz. Onların kölesi olduktan sonra, nasıl olur da ezilmeyebiliriz? Kendimiz ettik, kendimiz bulduk; başkalarını nasıl suçlayabiliriz? Bunlardan bahsederken bile üzüntü duyuyorum. Bayanlar ve baylar, ayrıntılara girmeye lüzum yok, bildiğimiz şeyler bunlar. (Qiu, 1979, s. 5-6)

Eğitim almanın önemini ve kadınların seslerinin yükselmesinin gerekliliğini de vurgulamış; kadın hak ve özgürlüklerinin sorgulanmasını istemiş; eşitliğin yanı sıra ezilen dönem kadınları için adalet de talep etmiş ve en büyük kötülüğü kadınların, hayat içerisinde iz bırakmadan yürümeyi kabullenerek, kendi kendilerine yaptıklarını ifade etmiştir. Kölelere benzettiği kadınların başkaldırma zamanının geldiğini düşünen Qiu, eğitim almanın ve kendi ayakları üzerinde

durmanın gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Bu anlamda, Qiu Jin'in toplumsal cinsiyet eşitsizliğine vurgu yaptığı; kadınların eğitim alarak politik yaşamda kendine yer edinmesi, güç ve prestije kavuşması, erkeklere köle olmayı kabullenmekten vazgeçmesi gerektiğine inandığı görülmektedir. Qiu Jin, yazısını geleceğe dair umutları ile bitirmiştir:

Ancak bundan sonra umuyorum ki bizim kız kardeşlerimiz sanki ölmüş ve yeniden beden bulmuş gibi geçmişi bir kenara atıp yeni bir sayfa açacaklar; gelecekte ellerinden gelenin en iyisini yapmak için çabalayacaklar. Yaşını almışlara gelirse, 'yaş geçmiş, iş bitmiş' diye düşünmemek lazım. İyi bir kocası olanların okullar açmaları gereklidir, onları engellemeyelim. İyi oğullarımızı yurt dışına eğitime gönderelim, onları engellemeyelim. Orta-yaşlı evli kadınlar, kocalarınızın ayaklarına bağ olmayın, heveslerini kırarsanız kendilerini kanıtlayıp isim yapamazlar; oğullarınız var ise onları okula gönderin, kızlarınız var ise onları da aynı şekilde okula gönderin ve bir daha asla ayaklarını bağlamalarını istemeyin. Çocukluk çağındaki kızların, eğer girmeyi başarırlarsa, okula gitmeleri daha iyidir. Okula giremeyenler evde kitap okumalı, yazmayı öğrenmelidir. Maddi durumu iyi devlet memurlarının eşleri, kocalarını, okul ve fabrika açmak gibi halkın faydasına olan işlere girişmeleri için teşvik etmelidir. Maddi imkânı olmayan kadınlar ise kocalarının yüklerini azaltmalı, işlerinde onlara yardım etmeli, tembel tembel bir asalak gibi yaşamamalıdır. İşte bunlar benim umut ettiğim şeylerdir. Bayanlar-baylar, Ülkenin yok olmakta olduğunu ve erkeklerin kendilerini bile koruyamayacağını biliyoruz, o halde neden hala onlara bel bağlamak istiyoruz? Kendimizi bir an evvel toparlamazsak, ülkenin yok olma vakti geldiğinde artık çok geç kalınmış olacak. Bayanlar, baylar! Bayanlar, Baylar! Bahsettiğim fikirler üzerine düşünmeye devam etmelisiniz! (Ana kaynak 1904, 'Baihua Gazetesi', 2. sayı) (Qiu, 1979, s. 6)

Bu noktada Qing Hanedanı son yıllarında kadınların: boyun eğen, sessiz ve eşlerini memnun edebilmek adına sakat kalmaya razı gelmiş süs eşyaları olarak düşünüldükleri yargısına varılabilir. Eşleri öldüğünde üç yıl yas tutması beklenen kadınlar, bu süreçte evlenememektedir. Bu nokta, eğitimsiz ve eşleri dışında hayat amaçları olmayan kadınların, dul kaldıkları zaman, yaşam döngüsü içinde yitip gittiklerini de vurgulamaktadır. Varoluşları erkeklere bağlı olarak algılanan kadınların durumlarına, kadın-erkek eşitsizliğine hayat tarzı ve kaleme aldıkları ile isyan ettiği görülen Qiu Jin, 20. yüzyılda Çin'in en önemli kadın hakları savunucularından ve devrimcilerinden biri olarak yükselmiştir.

Kadın-erkek fark etmeksizin eğitime yaptığı vurgu ise dönemin aydınları arasında sıkça tartışılan “ülkeyi yok olmaktan bilimle ve/veya eğitimle kurtarma”¹⁰ fikirleri içinden “eğitimle kurtarmaya” yöneldiğini göstermektedir. Aralık 1905'te Japonya'da Denizcilik Okulu'nda öğrenim gören arkadaşı Wang Shize (1886-1962)'ya yazdığı kısa mektupta, Boksör Ayaklanmasında (1899-1901, 义和团起义)¹¹ yaşananlardan ve sonrasında işgalci güçler ile imzalanan anlaşma koşullarından duyduğu utançtan bahsetmiş ve:

¹⁰ “科学救国、教育救国”

¹¹ Batılı güçlerin Çin topraklarında 19.yy'daki politik ve ekonomik tahakkümüne karşı Çinliler tarafından başlatılan bir ayaklanmadır. Geniş bilgi için bkz. Silbey, D. J. (2012). The Boxer Rebellion and the Great Game in China: A History. Hill and Wang; Batılı güçlerin isyana bakışı için bkz. Ouellet, E. (2009). Multinational counterinsurgency: the Western intervention in the Boxer Rebellion 1900–1901. *Small Wars and Insurgencies*, 20(3-4), 507-527.

Boksör Ayaklanmasından bu yana, hayatımı [yüzleşeceğim tehlikeleri] bir an bile düşünmeden yaşamak üzerine kurdum, yani başarı sağlayamadan ölsem bile pişmanlık duymayacağım.

Ve topraklarımızı geri kazanmak bir günde başarılacak bir iş değildir; bu uğurda ölmüş olan erkekler ve bizzat Tang Caichang'dan sonra, Chenjin, Shi Jianru, Wu Yue gibi genç beyefendilerin sayısı az değildir. Ancak böyle isim yapmış kadınlar nerededir? Bu, biz kadınların dünyasının utancıdır. (Qiu, 1979, s. 46)¹²

ifadeleri ile idealleri uğruna hayatlarını kaybetmiş bu erkeklerin yolundan gitme arzusunda olduğunu aktarmıştır. Ona göre, ülkenin kurtulması için pek çok kişinin kendini feda etmesi gerekmektedir ki kendisi de bunların arasında olmalıdır. Bu anlamda, her ne kadar gelişim ve devrim savunuculuğu yapsa da aslında Qiu Jin'in geleneksel Çin düşünce yapısından kurtulamadığı, kökeni “ölmeden izini bırakmak (立功)” ve isminin unutulmamasını sağlamak çabası olan “kendini feda etme” fikrine odaklandığı söylenebilir. Yakın arkadaşı Xu Zihua, Pekin'de rastlaştığı Qiu Jin'in: “İnsanlar hayatlarında zorluklara göğüs gererek başkalarına örnek teşkil edebilecekken nasıl olup da anlamsız işlerle uğraşarak hayatlarını harçayabiliyorlar?” (Guo, 1990, s. 15) diye sorduğunu ifade etmiştir.

1907'nin ocak ayında Qiu Jin tarafından Şangay'da, kadınların özgürleşmesi için çağrıda bulunmak amacıyla, şair bir kadın arkadaşıyla beraber “Çin Kadın Haberleri (中国女报)” isimli bir gazete çıkarmaya başlar. Henüz iki sayı çıkarmışken hanedan tarafından kapatılan gazetede, kolay anlaşılır makalelerle kadınların özgürleşmesi savunulmuştur; Qiu, kadınları her türlü baskıyı yıkmak ile ekonomik ve kişisel bağımsızlıklarını kazanmak için çabalamaya çağırmıştır (Fincher, 2023, s. 123).

İdamına yakın, 1907 yılında kaleme aldığı “Kadın Hakları İçin Cesaret Verici Bir Şarkı (勉女权歌)” başlıklı şarkısında: “Biz kadınlar özgürlüğü severiz, o halde haydi kadehlerimizi özgürlük için cesaret vermeye kaldıralım! Erkek-kadın eşitliği Doğa'mıza yazılmış, başkalarının gerisinde olmaya nasıl katlanalım? Çabalayarak da olsa özgür olmamızı umuyorum, geçmişten gelen utancımızın kirini temizleyip atalım.” sözleri ile kadın erkek eşitliğini yeniden vurgulamış; “...Eskinin gelenekleri ne de utanç verici, kadınlar inek ve öküzden farksız. Medeniyetin yeni şafağında yalnız da olsak başı çekeceğiz.” sözleriyle medeniyet çabasında kadınların artık bir mal gibi görülmemeleri gerektiğinden bahsetmiştir. Ardından kadınların eğitilmeleri gerektiği ve artık köle yapılmayacakları günleri umutla beklediğini ifade eden yazar: “Omuzlarımıza yüklenen bu sorumluluğu, ulusumuzun saygıdeğer kadınları olarak taşıyacak, ondan kaçmayacağız.” sözleriyle şarkısını bitirmiştir (Qiu, 1979, s. 117).¹³ Bu eseriyle, hayatının son döneminde Qiu Jin'in Çin kadının toplumdaki statüsünün değişimi adına umut beslediği, onların kahramanlar

¹²

“吾自庚子以来，已置吾生命于不顾，即不获成功而死，亦吾所不悔也。且光复之事，不可以一日缓。而男子之死于谋光复者，则自唐才常以后，若沈荇、史坚如、吴樾诸君子，不乏其人，而女子则无闻焉，亦吾女界之羞也。” (Qiu, 1979, s. 46).

¹³

“吾辈爱自由，勉励自由一杯酒。男女平权天赋就，岂甘居牛后？愿奋然自拔，一洗从前羞耻垢。...旧习最堪羞，女子竟同牛马偶。曙光新放文明候，独去占头筹。愿奴隶根除，智识学问历练就。责任上肩头，国民女杰期无负。” (Qiu, 1979, s. 117).

arasına isimlerini yazdırmaları ve davalarından asla vazgeçmemeleri gerektiğini vurguladığı görülmektedir. Vatanseverlik ve görev sorumluluğuna sahip bir kadın nesli hayal ettiği aşıkardır.

Son kaleme aldığı lirik şiirlerden biri olan “*Keklik Gök (鸚鵡天)*” içerisinde: “*Vatan elden gidiyor, kendimi iç çekmekten alıkoyamıyorum. Yoldaşlarımı aramaya, deniz aşırı diyarlara gittim. Kurtarmak gerekli parçalanmış topraklarını ülkemin [altın kâse zarar görürse, her seferinde onarmak gerekli]. Ülke aşkı için, çekinmem canımı feda etmeye!*” (Qiu, 1979, s. 112)¹⁴ dizeleriyle kendini feda etme fikrini bir kez daha irdelemiştir.

Aynı yıl kendisine yapılan suçlamalar sonrası tutuklanarak işkence gören Qiu Jin, suçunu kabul ettiği bir ifadeyi imzalamaya zorlanmıştır. İmza yerine isminin başında bulunan “*Sonbahar (Qiu; 秋)*” imini yazmış; ancak devamını da yazması için zorlamalar devam etmiştir (Idema & Grant, 2004, s. 34). Bunun üzerine Qiu Jin, ifadeye imza yerine “*Sonbahar rüzgârları, sonbahar yağmurları, hüznüyle insanı endişeye boğuyor...*”¹⁵ sözlerini karalamıştır.

Son derece hızlı bir biçimde idam edilen Qiu, yakın çevresi ve aydın kesim arasında da aynı hızla “vatanı uğruna canını feda eden bir şehit” olarak görülmeye başlanmıştır. 1911 devriminde Qiu Jin’in hikâyesi itici bir güç olarak kullanılmış, ölümü tarihe geçmiştir. Çin toplumunda kadının yerini sorgulayarak geleneksel normlara başkaldırmış olan yazarın “ölmeden izini bırakma” olgusuna uygun bir yaşam sürdüğü, yazılarında savunduğu kadınların kahraman olmaları, kendilerini ülke için feda etmekten kaçınmamaları fikirlerini bilfiil hayatına aktardığı söylenebilir.

Sonuç

Qiu Jin’in kaleme aldıkları üzerinden, Qing Hanedanı’nın son döneminde Çinli kadınların toplum içindeki yerleri incelenmiş; yazarın kendi memnuniyetsizlikleri üzerinden feminist görüşü ele alınmıştır.

Bu çalışmanın sonucunda, Qiu Jin’in: ayak bağlama geleneği, evlilik sürecinde ve yas adetlerinde kadın gibi önemli toplumsal konulara atfen kaleme aldıkları, dönem kadınlarının ataerkil toplumda, bireysellikten uzak birer obje olarak görüldükleri gerçeğini göz önüne sermiştir. Yazarın toplumdaki cinsiyet eşitsizliğini vurguladığı, Çin’de erkek egemen geleneksel normların kadınları nasıl sınırladığını açıkça ifade ettiği, kadınların eğitim alma haklarını savunduğu, özgürleşmeleri ve toplumsal değişimde aktif rol almaları için çabaladığı, cesur çağrılar yaptığı ve liberal feminizmin temel unsurlarının çoğuyla örtüştüğü tespit edilmiştir.

Eserlerinde üstüne basmadığı yegâne konunun kadınların çalışma alanları olduğu görülmüştür. Her ne kadar, siyasi anlamda kadınların da devrimi desteklemesi ve içinde yer alması gerektiğini savunmuş olsa da erkek egemen çalışma hayatında almaları gereken rollere pek değinmediği görülmüştür. Ancak buna rağmen, Qiu Jin’in vurguladığı noktaların genel perspektifte liberal feministlerin savundukları düşünceler ile kesiştiği, kendisinin kadınların özgürleşmesi, toplumsal dönüşümde etkin rol almaları ve toplumsal cinsiyet eşitliği için mücadeleyi savunduğu tespit edilmiştir. Ancak kadın hakları konusunda hızlı bir değişimin mümkün olmayacağını da kabullendiği saptanmıştır. Bu kabullenişe en güzel örnek “*Çinli İki Yüz Milyon Kız Kardeşime Saygıyla Sesleniyorum*” isimli yazısında, toplum içindeki farklı yaş

¹⁴ “祖国沉沦，感不禁，闲来海外，觅知音。金瓯已缺总须补，为国牺牲敢惜身！” (Qiu, 1979, s. 112).

¹⁵ “秋風秋雨愁煞人...”; Tao Zongliang陶宗亮(1763-1855)’ın “Sonbahar Akşamı Yüreğimi Öldürüyor秋暮遣怀” isimli şiirinden bir dizedir (Bkz. https://so.gushiwen.cn/shiwenv_2f88b09692bc.aspx).

gruplarına mensup kadınların kendi hakları ve Çin toplumun bekası için neler yapabileceklerini sıralaması olarak gösterilebilir.

Qiu Jin'in hayatı ve eserleri, tüm toplumun ve özellikle kadınların eşitlik ve adalet için mücadele etmesi gerektiğine yaptığı vurguyla, önemli bir çağrı niteliğindedir. 1911 devriminden önce bir fedakârlık, özgürleşme ve direniş hikayesi olarak Çinli kadınlar arasında yayılan hikayesi ve onun yetiştirdiği öğrenciler arasında sıvrılan Yin Ruizhi ve Yin Weijun gibi isimlerin devrim için yaptıkları, namının ve eserlerinin sonraki nesillerce de yaşamasını ve yaşatılmasını sağlamıştır. Onun eserleri aynı zamanda Çin toplumunda umutlu bir gelecek inşa etmeye yapılan bir davet olarak da düşünülebilir.

Extended Abstract

Qiu Jin (1875-1907), a prominent figure in Chinese history, stands as a symbol of feminist resistance and revolutionary fervor during the late Qing Dynasty. Born in Shaoxing, Zhejiang Province, Qiu Jin's life and writings have been pivotal in understanding the social context of the 19th and 20th centuries and the struggles of Chinese women. For this purpose, through document analysis, utilizing primary sources such as the "*Qiu Jin Collection* (秋瑾集, 1979)" and secondary research from databases like CNKI and Google Scholar, this study, highlights and delves into Qiu Jin's biography, her ideological stance, and the thematic elements of her works and by this way aims to examine her proximity to liberal feminism.

Qiu Jin's early life was marked by traditional gender roles and societal expectations prevalent in late Qing China. However, her journey took a transformative turn when she married and subsequently divorced, which enabled her to further her education and activism. In 1904, she traveled to Japan, where she engaged in revolutionary circles and became a vocal advocate for women's rights and anti-Manchu sentiments. Upon returning to China in 1906, she started to work at a school for girls and contributed actively to revolutionary activities, emphasizing education as a tool for societal change.

Qiu Jin's writings, notably her essay "*An Address to Two Hundred Million Fellow Countrywomen*" published in the early 20th century, underscored her feminist beliefs and critique of patriarchal norms. In line with this study's aims, her essay was decided to be fully translated first time into Turkish and some parts of her other important works have also been translated and used to discern Qiu Jin's proximity to liberal feminism.

The study highlights Qiu Jin's emphasis on the oppression faced by women in patriarchal society and her advocacy for women's rights, particularly in education. It was found that she vehemently opposed practices such as foot binding and advocated for women's education and emancipation. Her works not only criticized the subjugation of women but also called for their active participation in political and social spheres, aligning closely with liberal feminist principles that advocate for equal rights and opportunities for women.

Central to Qiu Jin's writings was her critique of Confucian patriarchy and traditional gender roles that confined women to domesticity and subservience. She challenged these norms by embracing masculine attire and martial arts, symbolizing her defiance against societal expectations. Her essays and poetry portrayed the struggles and aspirations of Chinese women, highlighting their plight within a feudal system that perpetuated gender inequality.

Qiu Jin's advocacy for women's rights, education, and participation in public life aligns her closely with liberal feminist ideals. Similar to figures like Mary Wollstonecraft and John Stuart Mill in the Western feminist tradition, Qiu Jin argued for equal rights and opportunities for women within the framework of her Chinese context. Her emphasis on individual freedom, educational equality, and women's agency resonates with liberal feminist discourse, albeit adapted to the specific socio-cultural milieu of late Qing China.

Her legacy extends beyond her martyrdom in 1907, when she was executed for her involvement in anti-Manchu activities. Her courage and vision inspired subsequent generations of Chinese women to challenge gender norms and advocate for social change. The establishment of schools and the participation of women in revolutionary movements owed much to Qiu Jin's martyrdom, making her a revered figure in Chinese feminist history and the 1911 revolution.

In conclusion, it can be said that while her works largely align with liberal feminist principles, there is a notable absence of discussion on women's roles in the workforce. Despite advocating for women's involvement in societal change and the necessity of female participation in revolution, she appears to overlook the specific challenges within male-dominated work environments. Nevertheless, her writings underscore the importance of women's emancipation and active engagement in societal transformation, resonating with core tenets of liberal feminism. She emerges as a pivotal figure in both Chinese and global feminist history, bridging the gap between traditional Chinese values and modern feminist ideals. Her life and writings continue to resonate as a testament to resilience, defiance, and the ongoing struggle for gender equality. By examining Qiu Jin through the lens of liberal feminism, insight could be gained about her progressive views and enduring influence on the feminist movement in China and beyond. Her legacy underscores the universal quest for justice and equality, advocating her as a timeless symbol of feminist resistance against oppression.

Kaynakça

- Altınbaş, D. (2006). Feminist tartışmalarda liberal feminizm. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, (9), 21-52.
- Donovan, J. (2009). *Feminist teori: Amerikan feminizminin entelektüel gelenekleri*. (A. Bora, Çev.). İletişim Yayınları.
- Edwards, L., & Zhou, L. (2011). Gender and the “virtue of violence”: Creating a new vision of political engagement through the 1911 revolution. *Frontiers of History in China*, (6), 485-504. DOI: 10.1007/s11462-011-0138-8
- Elman, B. A. (2004). Naval warfare and the refraction of China's self-strengthening reforms into scientific and technological failure, 1865-1895. *Modern Asian Studies*, 38 (2), 283-326. DOI: 10.1017/s0026749x04001088
- Fan, H. (1997). *Footbinding, feminism, and freedom: The liberation of women's bodies in modern China*. Frank Cass.
- Fincher, L. H. (2023). *Leftover women: The resurgence of gender inequality in China*. Bloomsbury Publishing.

- Giles, L. (1913). The life of Ch'iu Chin. *T'oung Pao*, 14 (2), 211-226. DOI: 10.2307/4526334
- Guo, Y. (1990). *Xu Zihua nesir ve nazım koleksiyonu (Xúzhìhuá shī wénjí)*. Zhonghua Shuju.
- Harrison, H. (1998). Martyrs and militarism in early Republican China. *Twentieth-Century China*, 23 (2), 41-70. DOI: 10.1179/tcc.1998.23.2.41
- Hershatter, G. (2019). *Women and China's revolutions*. Rowman and Littlefield.
- Hong, F. & Mangan, J. A. (2001). A martyr for modernity: Qui Jin - feminist, warrior and revolutionary. *The International Journal of the History of Sport*, 18 (1), 27-54. DOI: 10.1080/714001489
- Idema, W. L. & Grant, B. (2004). The beheaded feminist: Qiu Jin. In *The Red Brush* (pp. 765-808). Harvard University Press. DOI: 10.1163/9781684173945_022
- Idema, W. L. & Grant, B. (2020). *The red brush: Writing women of imperial China*. Brill.
- Kucharski, J. (2016). Qiu Jin: An exemplar of Chinese feminism, revolution, and nationalism at the end of the Qing Dynasty. *New Views on Gender*, 17, 94-109.
- Mungello, D. E. (2008). *Drowning girls in China: Female infanticide in China since 1650*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Porath, J. (2016). *Rejected princesses: Tales of history's boldest heroines, hellions, and heretics*. Dey Street Press.
- Qi Fu'nun on yılı-Si Gan (Qi Fu zhi shen-Si Gan). (tarih yok). Shijing içinde (s. 1-9). Erişim adresi: <https://ctext.org/book-of-poetry/decade-of-qi-fu>
- Qiu, J. (1979). *Qiu Jin koleksiyonu (Qiu Jin ji; 4. basım)*. Shànghǎi gǔjī chūbǎn shè.
- Yan, H. (2006). *Chinese women writers and the feminist imagination, 1905-1948*. Routledge.
- Ying, H. (2009). "How can a daughter glorify the family name?" filiality and women's rights in the late Qing. *Nan nü*, 11(2), 234-269. DOI: 10.1163/138768009x12586661923027
- Ying, H. (2011). Gender and modern martyrology. In J. Judge & Y. Hu (Eds.), *Beyond exemplar tales: Women's biography in Chinese history* (Cilt 1, s. 121-136). University of California Press.
- Ying, H. (2020). *Burying autumn: Poetry, friendship, and loss*. Harvard University Press.

Ethical Statement/Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0

Ekler:

秋瑾集

四

他呢？中等的人，做做生意，亦沒有看報的思想。那些下等的人，更不消說了，一萬裏頭，能有幾個認得字呢？既然不認得字，拿了報還不知是橫看是豎看呢；況且他們亦不曉得報中的好處。就是有認得幾個字的人，報中議論亦解不透，何苦月月花錢去買報看呢？所以開化人的知識，非演說不可；並且演說有種種利益。第一樣好處是隨便什麼地方，都可隨時演說。第二樣好處：不要錢，聽的人必多。第三樣好處：人人都能聽得懂，雖是不識字的婦女、小孩子，都可聽的。第四樣好處：祇須三寸不爛的舌頭，又不要與師動衆，捐什麼錢。第五樣好處：天下的事情，都可以曉得。西洋各國，演說亦為一種學問，豈非因演說一事，世界上大有關係麼？如今我國在日本的留學生，曉得演說的要緊，所以立了一個演說練習會；又把演說的話刻了出來，把大家看了，可以曉得些世界上的世情、學界上的學說。唉！列位不要把這個演說會看輕了，喚醒國民開化知識，就可以算得這個演說會開端的了。

○此文最初發表於《白話》雜誌第一期（一九〇四年九月），錯字較多，現據《神州女報》第一期（一九〇七年十二月）所載錄印。三處所缺《申報》字樣，據《白話》補入。

敬告中國二萬萬女同胞 ①

唉！世界上最不平的事，就是我們二萬萬女同胞了。從小生下來，遇着好老子，還說得過；遇着脾氣雜冒、不講情理的，滿嘴連說：『晦氣，又是一箇沒用的。』恨不得拿起來摔死。總抱着『將來是別人

Resim 1: "Çinli İki Yüz Milyon Kız Kardeşime Saygıyla Sesleniyorum 敬告中国二万万女同胞" (Qiu, 1979, s. 4)

家的人』這句話，冷一眼、白一眼的看待；沒到幾歲，也不問好歹，就把一雙雪白粉嫩的天足脚，用白布纏着，連睡覺的時候，也不許放鬆一點，到了後來肉也爛盡了，骨也折斷了，不過討親戚、朋友、鄰居們一聲『某人家姑娘脚小』罷了。這還不說，到了擇親的時光，只憑着兩個不要臉媒人的話，只要男家有錢有勢，不問身家清白，男人的性情好壞、學問高低，就不知不覺應了。到了過門的時候，用一頂紅紅綠綠的花轎，坐在裏面，連氣也不能出。到了那邊，要是遇着男人雖不怎麼樣，卻還安分，這就算前生有福今生受了。遇着不好的，總不是說『前生作了孽』，就是說『運氣不好』。要是說一二句抱怨的話，或是勸了男人幾句，反了腔，就打罵俱下；別人聽見還要說：『不賢惠，不曉得婦道呢！』諸位聽聽，這不是有冤沒處訴麼？還有一樁不公的事：男子死了，女子就要帶三年孝，不許二嫁。女子死了，男人只帶幾根藍辮線，有嫌難看的，連帶也不帶；人死還沒三天，就出去偷雞摸狗；七還未盡，新娘子早已進門了。上天生人，男女原沒有分別。試問天下沒有女人，就生出這些人來麼？爲甚麼這樣不公道呢？那些男子，天天說『心是公的，待人是要和平的』，又爲甚麼把女子當作非洲的□□一樣看待，不公平，直到這步田地呢？

諸位，你要知道天下事靠人是不行的，總要求己爲是。當初那些腐儒說甚麼『男尊女卑』、『女子無才便是德』、『夫爲妻綱』這些胡說，我們女子要是有志氣的，就應當號召同志與他反對。陳後主興了這纏足的例子，我們要是羞恥的，就應當與師問罪；卽不然，難道他纏着我的腿？我不會不纏的麼？

雜文

五

Resim 2: "Çinli İki Yüz Milyon Kız Kardeşime Saygıyla Sesleniyorum 敬告中国二万万女同胞" (Qiu, 1979, s. 5)

秋 瑾 集

六

男子怕我們有知識、有學問、爬上他們的頭，不准我們求學，我們難道不會和他分辯，就應了麼？這總是我們女子自己放棄責任，樣樣事體一見男子做了，自己就樂得偷懶，圖安樂。男子說我沒用，我就沒用；說我不行，只要保着眼前舒服，就作奴隸也不問了。自己又看看無功受祿，恐怕行不長久，一聽見男子喜歡脚小，就急急忙忙把他纏了，使男人看見喜歡，庶可以藉此吃白飯。至於不叫我們讀書、習字，這更是求之不得的，有甚麼不贊成呢？諸位想想，天下有享現成福的麼？自然是有學問、有見識、出力作事的男人得了權利，我們作他的奴隸了。既作了他的奴隸，怎麼不壓制呢？自作自受，又怎麼怨得人呢？這些事情，提起來，我也覺得難過。諸位想想總是箇中人，亦不必用我細說。

但是從此以後，我還望我們姐妹們，把從前事情，一概擱開，把以後事情，盡力作去，譬如從前死了，現在又轉世爲人了。老的呢，不要說『老而無用』，遇見丈夫好的要開學堂，不要阻他；兒子好的，要出洋留學，不要阻他。中年作媳婦的，總不要拖着丈夫的腿，使他氣短志頹，功不成、名不就；生了兒子，就要送他進學堂，女兒也是如此，千萬不要替他纏足。幼年姑娘的呢，若能够進學堂更好；就不進學堂，在家裏也要常看書、習字。有錢作官的呢，就要勸丈夫開學堂、興工廠，作那些與百姓有益的事情。無錢的呢，就要幫着丈夫苦作，不要偷懶吃閒飯。這就是我的望頭了。諸位曉得國是要亡的了，男人自己也不保，我們還想靠他麼？我們自己要不振作，到國亡的時候，那就遲了。諸位！諸位！須不可以打斷我的念頭纔好呢！

Resim 3: "Çinli İki Yüz Milyon Kız Kardeşime Saygıyla Sesleniyorum 敬告中国二万万女同胞" (Qiu, 1979, s. 6)

İlhan KARASUBAŞI*

**YENİ GERÇEKÇİLİK PERSPEKTİFİNDE
ALBERTO MORAVIA: KÜÇÜMSEME ROMANI**

ÖZET

Alberto Moravia, eserleriyle yeni gerçekçilik akımı için etkileyici bir örnek oluşturmuştur. Yeni gerçekçilik olarak ifade edilen edebi akım, II. Dünya Savaşı sonrası dönemin sosyal, ekonomik ve psikolojik sorunlarını vurgulamaktadır. 20. yüzyıl ortasında İtalya'da ortaya çıkan akım, toplumsal eleştiri, insan psikolojisi ve kapsamlı betimlemeleriyle dikkat çekmektedir. Bu akım, savaş sonrası dönemin toplumsal dönüşümlerine ve bireylerin iç çatışmalarına odaklanarak gerçekliği en küçük parçalarına kadar ortaya çıkarmaya çalışması bakımından önemlidir. Yeni gerçekçilik akımı bağlamında Alberto Moravia'nın "Küçümseme" adlı romanı önemli bir edebiyat eseridir. Yeni gerçekçilik akımının temel özellikleri bu eserde açıkça görülmektedir. Ana karakterin sosyal ve mali kısıtlamaları kitapta bolca tasvir edilmiştir. Moravia, karakterin toplumun acımasızlığına ve adaletsizliğine nasıl boyun eğdiğini göstermektedir. Ana karakterin iç hayatı kitap boyunca derinlemesine incelenmektedir. Alberto Moravia, okuyucuya karakterin içsel mücadelelerine ve incelikli duygusal deneyimlerine dair ilgi çekici bir bakış açısı sunmaktadır. Karakterlerin duygu ve düşünce süreçleri, yeni gerçekçilik akımının arkasındaki temel fikir olan psikolojik karmaşıklığı yansıtmaktadır. Moravia bu eseriyle hem İtalyan edebiyatını hem de yeni gerçekçilik akımını önemli ölçüde sergilemektedir. Yeni gerçekçilik akımının en seçkin eserlerinden biri olan "Küçümseme", okurları toplumsal adaletsizlik ve bir bütün olarak insanlık hakkında karmaşık düşüncelere sevk etmektedir. Bu bağlamda mevcut çalışmada "Küçümseme" isimli eserin yeni gerçekçilik temelinde analiz edilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Alberto Moravia, Küçümseme, Yeni Gerçekçilik.

**ALBERTO MORAVIA'S WORK FROM THE
PERSPECTIVE OF NEO-REALISM: CONTEMPT**

ABSTRACT

Alberto Moravia set an impressive example for the New Realism movement through his works. The literary movement referred to as new realism emphasizes the social, economic and psychological problems of the post-war period. Emerging in Italy in the mid-20th century, the movement draws attention with its social criticism, human psychology and comprehensive descriptions. This movement is important in that it focuses on the social transformations of the post-war period and the internal conflicts of individuals, trying to reveal reality down to its smallest parts. In the context of the new realism movement, Alberto Moravia's novel "Contempt" is an important work of literature. The main features of the new realism movement are clearly seen in this work. The main character's social and financial constraints are amply described in the book. Moravia shows how the character submits to the cruelty and injustice of society. The inner life of the main character is explored in depth throughout the book. Alberto Moravia offers the reader an intriguing insight into the character's personal struggles. Moravia significantly showcases both Italian literature and the new realism movement as one of the most outstanding works. The aim of this study is to analyse the work "Contempt" in the perspective of New Realism.

Keywords: Alberto Moravia, Contempt, New Realism.

* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, İtalyan Dili ve Edebiyatı A.B.D., Ankara/Türkiye, E-posta: ksubasi@ankara.edu.tr / Asst. Prof. Dr., Ankara University, Faculty of Languages and History-Geography, Italian Language and Literature Department, Ankara/Türkiye, E-mail: ksubasi@ankara.edu.tr

Giriş

İtalyan edebiyatının en önemli yazarlarından biri olarak kabul edilen Alberto Moravia'nın (1907-1990) eserleri edebiyatı önemli ölçüde etkilemiş ve yeni gerçekçilik akımının en önde gelen örneklerinden biri olmuştur. Moravia'nın yazılarının amacı, savaş sonrası dönemin sosyal, ekonomik ve psikolojik karmaşıklığını derinlemesine ele alarak gerçek bir tasvir sunmaktır. İtalyan edebiyatındaki yeni gerçekçilik akımının en önemli isimlerinden biri olan Alberto Moravia, eserlerinde bu akımın temel fikirlerini ustalıkla işlemiştir. Yeni gerçekçilik olarak ifade edilen edebi akım ilk olarak 20. yüzyılın ortalarında, özellikle İtalya'da, sosyal ve ekonomik değişimin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Savaş sonrası sosyoekonomik sorunları, sınıf ayrımlarını ve insanların iç mücadelelerini ele alan bu akım, gerçekliği tüm ince ayrıntılarıyla tasvir etmeye çalışması yönüyle önemlidir. Moravia, bu akımın temel niteliklerini yazılarına ustalıkla dahil ederek önemli bir edebi katkıda bulunmuştur.

"Küçümseme", yeni gerçekçilik akımının toplumsal eleştiri, karakter analizi ve ayrıntılara gösterilen özen gibi karakteristik unsurlarını örnekleyen bir romandır. Ana karakterin sosyal ve mali kısıtlamaları metinde açıkça tartışılmakta ve içsel sıkıntıları ustalıkla gösterilmektedir. Moravia, karakterlerin katıldığı ortamları ve etkinlikleri etkili bir şekilde tasvir ederek okuyuculara gerçek bir deneyim yaşatma olanağı sunmuştur. Eser, toplumsal eleştiri, karakter analizi ve titizlik gibi bu akımın ayırt edici unsurlarını bünyesinde barındırmaktadır. Alberto Moravia bu eseriyle edebiyat ve toplumsal eleştiri değişkenleri bağlamında önemli bir katkıda bulunmuştur. Nitekim "Küçümseme" yeni gerçekçilik akımının güçlü bir temsilidir.

Yeni Gerçekçilik

İtalya 1930'lardan itibaren edebiyatta yeni gerçekçi akımların ortaya çıkışına tanık olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sırasında bir durgunluk dönemi geçiren bu akım, savaş sonrasında özellikle 1943'ten 1955'e kadar sert eleştirilere maruz kalsa da sonrasında tüm İtalya'yı etkisi altına almıştır. Bu akımı temsil eden yazarlar bu süreçte bilinçaltını ve bastırılmış psikolojik duygu ve düşünceleri geride bırakarak gerçekliğe dönmüş ve yazdıklarında hakikati aramışlardır. İki ayrı isim (yeni gerçekçi hareket veya yeni gerçekçilik) altında şekillenen gerçekçilik akımı, eleştirildikten ve hatta saldırıya uğradıktan sonra 20. yüzyılın ikinci yarısında yeniden canlanmış ve gerçekçiliğin gelişimi hızla belirgin hale gelmiştir. Başka bir deyişle, "bu akım, on dokuzuncu yüzyılın sonları ile yirminci yüzyılın ortaları arasında İtalya'da meydana gelen ve halkın gerçeklik ve edebiyat konusundaki farkındalığının çok keskinleştiği tarihsel olayların en özlü tasviridir" (Ayyıldız, 2019, s. 296). Akımın en önde gelen temsilcilerinden biri olan Italo Calvino'ya göre bu hareket aşağıdaki gibi değerlendirilmektedir;

Yeni Gerçekçilik bir okul değildi. Yeni gerçekçilik, büyük ölçüde merkez dışından gelen bir sesler bütünüydü, farklı İtalya'ların değişik açılardan keşfiydi, aynı zamanda –ya da özellikle- o ana dek edebiyatın hiç işlemediği İtalya'ların. Birbirine yabancı ya da yabancı olduğunu sandığımız İtalya'ların çeşitliliği olmasa, mayalanıp edebiyat dilinde yoğrulması gereken ağızların ve yerel deyişlerin çeşitliliği olmasa, 'yeni gerçekçilik' olmazdı. (Ayyıldız, 2019, s. 296)

Yeni gerçekçi yazarların anti-faşist felsefesi, işçi sınıfına egemen olmak ve ezilenleri özgürleştirmek için toplumsal bir devrim çağrısında bulunmuştur. Bu hareket, faşist hükümetlere karşı toplumsal muhalefetin sanatsal bir göstergesi olarak nitelendirilmiştir. Doğal olarak, sosyal,

politik ve edebi kaygılar öncelikli felsefe olarak öne çıkmıştır. Hareket, savaş sonrası gerçekliği ve Alman işgalcilere karşı mücadeleyi sorgulamış, edebiyatın bu mücadeleyi eyleminin ayrılmaz bir unsuru olarak gören tarihsel bir sürecin ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini savunmuştur. Savaş, direniş hareketi ve mücadele; “sanatlarının” konuları olarak öne çıkmış, birlik ve beraberlik gibi geleneksel duygular daha modern “gerçeklikler” ile bağdaştırılmıştır. Köylülerin ve işçilerin hakları, direnişçiler, işçiler, grevler, bombalamalar, kurşuna dizmeler, toprak işgalleri ve halk bu hareketin temsilcilerinin yazılarına sıkça yansımıştır. Yeni gerçekçi yazarların temel amacı, bu olayları hatırlamak, bu trajik ve acı hatıraları anımsamak ve ideal koşulları üretebilecek bileşenleri aramak olduğu için dayanışma arayışı ve içsel sıkıntılar değerlendirilmiştir. Yazarlar ayrıca bu zorlukları analiz etmek için kişiler arası ilişkileri, insanlar arasındaki iletişim kopukluğunu ve bunun sonucunda ortaya çıkan paradoksları ve çatışmaları kullanmışlardır. “Yazıları ise bölgeye özgü bir lehçeyle yazıldığından, okuyucuların yeni insani ve toplumsal değerleri kavraması kolay olmuştur. Halk tarafından seçilen ‘emek kahramanlarının’ oynadığı rolün önemi bölgesel dil sayesinde artmaktadır” (Grigg, 1987, s. 60).

II. Dünya Savaşı sonrasında İtalyan edebiyatı büyük ölçüde aynı konuları ele almış ve benzer kaygıları dile getirmiştir. Her şeyden önce, yazan herkes, baskı yoluyla edebiyat ve sanatı yok eden faşizme karşı çıkmıştır. Bununla birlikte, yazarlar bu dönemde hem eserlerini hem de kendi kişisel haysiyetlerini korumak için daha fazla kafa yormuş ve çaba sarf etmiştir, bu da sonuçta paha biçilmez eserlerinin sonraki nesiller için tarihi kayıtlar olarak korunmasıyla sonuçlanmıştır. İtalyan gazeteci-yazar Corrado Alvaro'nun bu konudaki görüşü aşağıdaki gibidir:

Çalışarak yalnızca kendimizi değil, bizden sonra geleceklere de yararlı şeyler bıraktığımızı sanıyorum. Biz sade ama modern bir dil yarattık; doğrudan doğruya insana olmasa da topluma seslendik... birçok evrensel ögeyi milliyetçi bir kimlik altında birleştirdik. (Kuray, 2000, s. 165)

Yeni gerçekçi hareket, tarihsel, sosyal ve demokratik konuları ele alan gerçekçilik temelli bir hareket olarak nitelendirilebilir. Dolayısıyla eski aristokrat edebiyata karşı bir protestodur. Ancak bu hareket, geleneksel edebiyat anlayışının yeni edebiyat anlayışıyla aynı düzeye indirgemeye ve soyluların topraklarını köylülerin topraklarına dönüştürmeye çalıştığı için amaçlandığı kadar gerçekçilik bakımından yapıtlarda önemli yer tutmaktadır. Kaldı ki sanatın doğasının değişip değişmediği de tartışmalıdır. Ancak, bir yandan uzun süredir İtalyan yazınına hakim olan geleneksel unsurları ortadan kaldırırken, bir yandan da çok okunan, ilişkilendirilebilir bir edebiyat bütünü üretmek basit bir girişim değildir. Bu nedenle, yeni gerçekçi hareketin takipçileri birlik içinde olmamıştır. Ancak tüm olumsuzluklara rağmen bu hareket, önemli bir kırılma noktasını oluşturmuştur.

1. İtalyan Edebiyatında Yeni Gerçekçiliğe İlişkin Örnekler

İtalyan edebiyatının birçoğunda yeni gerçekçi unsurların öne çıktığı çok sayıda eser, akıma örnek olarak gösterilebilir. Aralarında Alberto Moravia, Elio Vittorini, Carlo Levi, Cesare Pavese, Vasco Pratolini, Carlo Emilio Gadda, Giorgio Bassani ve Italo Calvino'nun da bulunduğu bir dizi yazar, eserlerinde İtalya'nın İkinci Dünya Savaşı sonrası durumunu ve İtalyan halkının evrimini aydınlatan ayrıntılara yer vermiştir. “Savaş sonrası İtalya'sının koşulları, insan ilişkileri, kopuklukları, paradoksları ve nihayetinde bu kaygılardan kaynaklanan çatışmalar eserlerin temel konularıdır” (Kuray, 2000, s. 168).

Hem yeni gerçekçi akım hem de İtalyan edebiyatı için en önemli yazarlardan biri Italo Calvino'dur (1923-1985). Calvino, savaş sırasında 'İtalyan Direniş Hareketi'nde yer almasının yanı sıra, savaş sonrasında İtalya'da meydana gelen sosyal, siyasi ve dini dönüşümleri dikkatle analiz eden bir akademisyen ve araştırmacıdır. "Gözlemlerini tarih yazımıyla karşılaştırmış ve yeni gerçekçiliğin gerekliliklerine dayanarak olayların ve durumların gelişiminde tarihsel değişimlerin her zaman faydalı olduğunu savunmuştur" (Kuray, 2000, s. 183). Calvino'ya göre sadece akıl ve sevgi, insanı doğanın ve tarihin sürekli değişen güçlerine karşı koruma kapasitesine sahiptir. Yeni gerçekçi hareketin ilk direniş eseri olan "Il sentiero degli nidi di ragno"nun (Örümceklerin Yuvalandığı Patika) da yazarıdır. Bu noktada söz konusu esere dair yayınlanmış çalışmadan şu şekilde bir aktarım yapılabilir: "Örümceklerin Yuvalandığı Patika romanıyla Calvino bize hayal gücünü, insanın ruh hallerini, çocukluğa dair saflık ve öfke öğelerinin tarihsel bir sayfasını sunmaktadır" (Karail Nazlıcan, 2023, s. 51). Bu bağlamda, Calvino'nun bu eserinde insan ruhunun derinliklerini ve tarihsel perspektifleri anlamının önemi vurgulanmaktadır. Buna göre, herkes insanın biyolojik gerçeklikleri, içgüdüsel gerçeklikleri, zaman, hiçlik ve olayların organizasyonu kavramlarının farkında olmalıdır.

İtalyan yeni gerçekçiliğinin en büyük isimlerinden bir diğeri de Primo Levi'dir (1919-1987). Levi, "Se questo è un uomo" (Bu İnsanlar da mı İnsan) adlı eserinde savaşın acımasızlığı ve toplama kamplarında yaşanan insanlık dışı ve anlamsız olaylar üzerine yazmıştır. Levi, toplama kampındaki yaşam mücadelesi, dostluk ve sanatın insani önemi gibi konuları ele aldığı otobiyografik eseriyle, unutmaya ve unutulmaya karşı anıların korunması mücadelesini edebiyat aracılığıyla tanımıştır. Unutma ve unutulma kavramları çerçevesinde edebiyat ve bellek ilişkisine kısaca değinilmesi zenginlik katacağından konuya dair yapılan çalışmadan şu şekilde bir aktarım yapılması uygun olacaktır:

Bu noktada edebiyat ve bellek arasındaki ilişkiye dair şu hususlara dikkat çekmek gerekir:

Edebiyat ve onun kurmaca dünyasını, toplumların belleğini oluşturan birer bilgi deposu olarak değerlendirebildiğimiz gibi; aynı zamanda edebiyat, toplumsal kimliklerin oluşumunda temel bir işlev görmektedir. Öyle ki ortak kültürü ve toplum belleğini temsil eder. Bu alandaki kuramsal tartışmalar, kurmaca eserlerden hareketle şekillenmiş; bu tartışmalarda bireysel, kültürel ve kolektif bellek, ortak bilinçaltı gibi unsurlar, edebiyat ve bellek ilişkisini belirgin kılan öğeler olarak karşımıza çıkmaktadır. (Karail Nazlıcan, 2023, s.78)

Nitekim Alberto Moravia da eserleriyle yeni gerçekçiliğin temsilcilerinden biri olmuştur. Yazarlık yıllarının başlangıcında politika ve toplumsal olaylara kayıtsız kalmış olsa da zaman içinde toplumu gözlemesi, yeni gerçekçilik hareketine örnek oluşturan "Il disprezzo" (Küçümseme) isimli eserinde görülmektedir.

Dönemin edebiyatındaki gerçekçi tasvirler, özellikle de Verismo (Gerçekçilik) ve Amerikan gerçekçi edebiyatını birleştirenler, asla kayıtsız, teslimiyetçi ya da kaderci değildir. Yeni gerçekçiler, faşizmin çalışan yoksulları idealize etmesinin aksine, istismar, sömürü, açgözlülük ve şiddet gibi gerçeklere sert bir vurgu yapma kararı almışlardır. Manzaralara ve doğa tasvirlerine verilen değer, yeni gerçekçi edebi eserler arasındaki bir diğer benzerliktir. Lucia Re'ye (2003, s. 107) göre "yazarlar, yalnızca gerçek ve iyi bilinen doğa manzaralarına yer vermek için değil, aynı zamanda eserlerdeki olayların ve karakterlerin, yanlarından geçecek ya da ileride karşılaşacak

kişilerin zihninde anında canlandırılabilceği izlenimini yaratmak için de doğa unsurlarını eserlerine dahil etmeye ve bunları ayrıntılı bir şekilde betimlemeye çalışmışlardır.”

Franco Fortini'nin (1974) belirttiği gibi, savaş bir şekilde faşist dönemde bastırılmış olan sosyal sınıfların enerjilerini ve İtalyan bölgelerinin çeşitliliğini ve kültürel potansiyelini serbest bırakmıştır. Bu noktadan hareketle Lucia Re (2003, s. 114), “yeni gerçekçilik akımının dil ve anlatı meselelerinin yanı sıra gerçekliği keşfetmeye de tutkuyla bağlı olduğunu iddia etmiştir.”

2. Alberto Moravia, Kayıtsızlık ve İçsel Sıkıntı

İtalyan yazar Alberto Moravia, edebiyat ve film eleştirilerinin yanı sıra felsefi kişiliğiyle de tanınmıştır. İlk romanı “Gli Indifferenti” (Kayıtsızlar, 1929) ile edebiyat sahnesine etkili bir giriş yapan Moravia, ölümüne kadar yazmaya devam etmiş ve İtalyan edebiyatının zengin tarihsel yelpazesine katkıda bulunmuştur. En son eserleri olan “La donna leopardo” (1991) ve “I due amici” (İki Arkadaş, 2007) Moravia'nın yeteneğinin ve düşünce genişliğinin örnekleridir. Moravia'nın eserleri, İtalyan edebiyatı ve kültürüyle olan yakın bağları nedeniyle büyük ilgi görmüştür.

Yazar, yazılarında İtalya'nın tarihi boyunca yaşanan sosyal, politik ve kültürel değişimleri ele alırken derin bir tarihsel bilinç sergilemektedir. “La donna leopardo” gibi eserler Moravia'nın analitik üslubunu ortaya koyarken, çağdaş İtalyan ilişkileri ve kültürünün karmaşıklığına da ışık tutmaktadır. Alberto Moravia'nın popülaritesi 1960'larda özellikle İtalya'da zirveye ulaşmıştır. O dönemde G. Pullini (1969, s. 5) kendisinden “muhtemelen bugün İtalya'daki en popüler hikâye anlatıcısı” olarak bahsetmiş, yazarın popülaritesini ve yazdıklarının toplum için değerini vurgulamıştır.

Moravia'nın eserleri sıradan insanların yaşamlarını ve iç dünyalarını etkileyici bir şekilde yansıtırken, insan psikolojisi, sosyal sınıf eşitsizlikleri ve sınıflar arası çatışmalar ile insan ilişkileri gibi evrensel konuları da ele almaktadır. Bu da geniş bir kitlenin onun eserlerine ilgi duymasını sağlamıştır. Moravia'nın yazıları okuyuculara hem düşündürücü hem de İtalyan kültürü ve toplumunun uzun tarihine dayanan sürükleyici bir okuma deneyimi sunmaktadır. “La donna leopardo” ve “I due amici” gibi son eserleri, ölümünden sonra bile edebi katkılarda bulunarak uzun süreli etkisini sürdürmüştür (Casini, 2007, s. 1).

Moravia, henüz 22 yaşındayken yayımlanan ilk romanı “Gli indifferenti” ile ün kazanmıştır. Yazarlık eğitimi ise otodidakt bir eğitimdir, çünkü kemik tüberkülozu gibi bir hastalık onu sanatoryumlarda kalmaya zorlamış, düzenli çalışmalar yapamamıştır; bu arada doymak bilmez bir okur olmuş ve çoğu çağdaşları tarafından hala bilinmeyen kitapları okumuştur. Rimbaud ve Marcel Proust'u okumuş ve Dostoyevski'ye karşı büyük bir ilgi duymuştur. O dönemde, faşizmin yaymaya çalıştığı mitleri paylaşmasa da siyasete karşı kayıtsız kalmıştır. Ancak ilk romanı okuyucuları ve sansürcüleri hemen anti-faşist bir eser olarak etkilemiştir, öyle ki rejim kısa süre sonra onu kınamış ve sonraki yazılarına şüpheyle bakmıştır. G. Pullini (1969), bu “genç” yazarın 1920'lerde yayımladığı romanın edebiyata ne gibi yeni katkılar sunduğunu belirlemeye çalışırken geleneksel on dokuzuncu yüzyıl romanı tarafından sınırlandırılan yönleri vurgulayarak başlamıştır. Tam da bu noktada on dokuzuncu yüzyıl sonları ile yirminci yüzyıl başlarında İtalyan yarımadasında var olan edebi iklime dair şu bilgileri de vermek yerinde olacaktır: “Avrupa’da birbiri ile yarış halinde olan Romantizm ve Pozitivizm çatışması mevcuttur. İtalya özelinde birliğin sağlanmasından sonra bazı çevreler tarafından ön planda tutulan pozitivist düşünce,

eleştirmenler tarafından sert bir biçimde eleştirilir. Üstelik söz konusu karışıklık, genç aydınların durumdan vazife çıkarmaları için gerekli şartları oluşturan bir etmen olarak ortaya çıkar” (Yücesan, 2021, s. 129). Bahsi geçen edebi ortam I. Dünya Savaşı sonrası dönemde eser veren bazı İtalyan yazarları bir ölçüde bilinçli veya bilinç dışı olarak etkilemiştir. Buna göre Moravia nesnel zaman süresi, mekân tutarlılığı, olayların inandırıcı bir şekilde kurgulanması, psikolojik analiz gibi yönlerden oldukça etkileyicidir. Yirminci yüzyıl deneyselciliğine gösterilen tek saygı, bilginin tek makul aracı olarak öznel hatıratçılığın poetikasıyla bağlantılı olarak, *La romana*, *La ciociara*, *Il disprezzo* ve *La noia*'da birinci şahıs anlatısını benimsemektir. Dolayısıyla, Moravia'nın ilk romanında devrimci bir unsur bulunmaz. İtalyan anlatısında ilk kez, varoluşsal olarak olumsuz bir yaşam kavramı ortaya çıkmıştır. “Nitekim varoluşçulukta örtük olan olasılıkçılık, yalnızca tüm olasılıkların olumsuz bir kaderciliği, sürekli ve şüpheli bir belirsizlik ve dolayısıyla güvensizlik, en kötüsü karşısında boyun eğme olarak algılanır ve deneyimlenir” (Pullini, 1969, s. 82).

Petronio (1990) yazarın bu ilk evresinde “dekadan” bir karakter, belli bir gerçekçilik gözlemlenmiştir, çünkü *Gli indifferenti*'de tipik bir dekadanlık temasına, Italo Svevo'nun daha önce “bunaklık” olarak adlandırdığı ve Guido Gozzano'nun bazı şiirlerinin yüzyılın başında örnek bir belge olduğu duygusal donukluk ve iradi iktidarsızlık temasına geri dönmüştür. Başarısızlık bilinci, kararsız isyan, kayıtsız teslimiyetten oluşan bu “kayıtsızlık”, romanlarda; kahramanı olarak bir burjuva ailesini, bir bütün olarak burjuva yaşam tarzının maskesini düşüren ya da ondan tiksindiren acımasız bir berraklıkla temsil edilmiştir. Dolayısıyla Moravia, faşist İtalya'da bir ahlaki gerçeği, derin bir varoluşsal boşluğu ortaya koyarken, siyasi ve sosyal dönüşümler yoluyla her türlü yenilenme umudunu reddettiği için siyasi içerikle suçlanmıştır ki bu durum dönemin siyasi konjonktürü çerçevesinde ele alındığında doğaldır.

Moravia'nın çok sayıdaki eseri arasında kurulabilecek temas noktası bu şekilde ortaya çıkmaktadır. Moravia'nın birçok eseri arasında kurulabilecek ve birlikte tüm eserlerinin temel motifini oluşturan temas noktası, *Gli indifferenti*'de embriyo halinde bulunur: Michele Ardengo'dan *La noia*'nın (1960) ressamı Dino'ya ve *La Mascherata*'nın (1941) Sebastiano'suna kadar eserlerinin kahramanlarının çoğunda görülen ve doğası gereği açıkça varoluşçu olan ölümcül kayıtsızlık hastalığı; *La romana*'da (1947) Giacomo; *La disubbidienza*'da (1948) Luca; *La ciociara*'da (1957) Michele; *I due amici*'de (1952/2007) Sergio ve *Il disprezzo*'da (1954) Riccardo Molteni. Kayıtsızlık, daha sonraki eserlerde itaatsizlik ya da bıkkınlık gibi benzer eğilimlere dönüşecektir. Dolayısıyla Moravia'nın, yazarlığının ilk yıllarındaki kayıtsızlığı tarihsel süreç içinde yerini toplumsal bir “yeni gerçekliğe” bırakmıştır.

Aslında, savaş Moravia'yı yenilemiştir, böylece bu dönemde yeni gerçekçilik hareketinin bir parçası olmuştur. Yazar, bu akıma yeniden düşünmek zorunda oldukları bir dizi tema, üslup ve motifle gelen deneyimli yazarlar kuşağına mensuptur. Bu bağlamda konularını burjuvazi dışındaki toplumsal motiflere ve yaşam koşullarına kadar genişletmiştir. Böylece, “*Racconti Romani* (Roman Öyküleri) burjuva dünyasının psikolojik araştırması devam ederken, Romalı zanaatkarlar ve proleterlerden oluşan bir halka olan ilgisini gösterir” (Elkann, 2007, s. 178-180). Bu dönemde, “*La disubbidienza*” (İtaatsizlik) (1948), “*L'amore coniugale e altri racconti*” (Evlilik Aşk ve Diğer Öyküler) (1949) ve “*Il disprezzo*” (Küçümseme) (1954) gibi kısa romanlarında farklı konuları işlemiş olsa da, vermek istediği mesaj bellidir. Yeni gerçekçiliğin temel nitelikleri romanlarında dikkat çekmektedir.

Bu eserlerde, Alberto Moravia yeni gerçekçilik akımından bazı temaları ve şiirselliğin belirli ilkelerini benimsemiştir. Bu temalar arasında, ahlaki mesafeyi koruma ve derin bir toplumsal bağlılık ön plana çıkar. Bu unsurlar, kişiliğinin temel taşlarıdır. Özellikle, yazarın bu dönemdeki yetenekleri ve eserlerinin varlığıyla göz kamaştırdığı bir gerçektir. Ancak, daha sonra, yeni gerçekçilik akımına ait her türlü yanılısamayı terk etmiş ve “La noia” adlı deneme romanında açık bir kriz temasına geri dönmüştür. “Bu da Moravia'nın yeni bir evreye adım attığını göstermektedir. Aynı zamanda, ilk dönemlerine ait açık bir roman olan “Il disprezzo”da, yazar sinema hakkında yazdığı bir dizi makaleye dayanarak sinemanın çeşitli sorunlarını sorgulamış ve bu romanı, yeni gerçekçiliği etkileyen siyasi, sosyal, ekonomik ve sanatsal faktörlerin yansıması haline getirmiştir” (Longobardi, 1996).

3. Yeni Gerçekçilik Bağlamında “Küçümseme”

Alberto Moravia'nın “Il disprezzo” (Küçümseme, 1954) adlı eseri, yazarın üretiminde sabit bir kalıbı takip ediyor gibi görünmektedir; iki eş arasındaki mutlu iletişimin, gündelik hayatın sıradanlığına düşerek ve ekonomik ve güç ilişkilerinin küçüklüğüne bulanıklaşarak “değersizleştirilen” Dostoyevski-vari bir romantizmle bozulması. “Bu şema Moravia'nın yapımında sürekli olarak yenilenmektedir, çünkü öncelikle aşk davranışını yöneten ve olay örgüsünü harekete geçiren belirli psikolojik ve antropolojik sabitlerin sabitliği, çeşitli toplumsal güçlerin ve tarihsel değişimlerin eylemiyle eşleşmektedir” (Strologo, 2002, s. 99). Dahası, Moravian'ın eserleri boyunca devam eden örtük metinlerarasılık, çoklu yorumlama olasılıkları sunmanın yanı sıra, verimli bir okuma için varsayımları en bariz öncüllerin ötesine kaydırmaya katkıda bulunmaktadır. Aynı zamanda günümüz okurlarına modernite ve edebiyat arasındaki, romanın biçimleri ve onunla yüzleşen toplumun biçimleri arasındaki ilişkiyi tartışma fırsatı sunmaktadır.

Roman, maddi nedenlerle senaryo yazarlığı yapan ancak tiyatro yazarı olmak isteyen Riccardo Molteni ile kocasından giderek uzaklaşan ve onu küçümseyen karısı Emilia'nın hikayesi etrafında gelişmektedir. En azından bu, kahramanın bakış açısidir. Aslında hikayenin dışında bir konumdan bakıldığında, okuyucu “Küçümseme”nin basitçe bir anlaşmazlığın, evliliğin ilk yıllarını karakterize eden ve romanın başında hatırlanan bir anlaşmanın bozulmasının hikayesi olduğunu söyleyebilir:

Evliliğimin ilk iki yılında eşimle olan ilişkim, bugün de teyit edebileceğim gibi, mükemmeldi. Şunu söylemek istiyorum ki, bu iki yıl boyunca duyuların tam ve derin mutabakatına, bu tür durumlarda tüm yargıları askıya alan ve sevilenle ilgili her türlü değerlendirme için yalnızca sevgiye güvenen zihnin o belirsizliği ya da tercih ederseniz o sessizliği eşlik etti. (Moravia, 1954-2007, s. 5)

Bu romanda, başlangıçtaki uyumu bozan şeyin ne olduğunu tam olarak bilmek mümkün değildir, ancak başkahraman, çiftin Riccardo'ya film senaristi olarak iş sağlayan yapımcı Battista ile tanıştığı anda Emilia'nın aşktan düşmesinin ilk belirtilerini açıkça ilişkilendirmeden tespit etmektedir. Battista genç kadını arabasına davet etmekte ve ona kur yapmaya başlamaktadır, bu da Riccardo'nun kıskançlığını uyandırmaktadır, o da işini kaybetme korkusuyla yapımcının davranışlarını küçümsemektedir. Bu kapsamda bu metnin ilgisi, böylesi duygusal bir olay örgüsünün öngörülebilir ve ince sıradanlığında değil, okuyucunun kesin ve yüzeysel bir okuma hipotezinde durmasını engelleyen opaklıkla karmaşıklaşan güç ilişkilerinde yatmaktadır. Her

şeyden önce Battista'nın rolü, insanın ekonomik bir ilkeye bağımlılığını açıkça göstermektedir ve sanatın kendisinin Moravia'nın uzun uzun bahsettiği kâr mantığına uyarlanmasını temsil etmektedir.

Kapitalist bir sistemde yayıncılar kapitalisttir ve yazar da diğerleri gibi sömürülebilir (ve çoğu zaman sömürülen) bir proleterdir. Bunlara ek olarak, kitap tüketilen bir üründür. Bu görüşe göre, sanatın bir ürün olarak kabul edilmesi, yazar veya sanatçının sıradan bir bireyden daha fazla ayrıcalık veya sorumluluk taşımasını gerektirmez. Bunun yerine, edebi veya sanatsal ürünün amacına odaklanmalıdır: tüketim mi yoksa temsil mi amaçlanmıştır? Kültür endüstrisi ve sanatsal ifade arasında büyük bir fark olduğu belirtilir. Kültür endüstrisi, kapitalist ülkelerde kar amacı güderken, komünist ülkelerde ise devletin yasalarına tabi olarak sınıfsal bir amaç taşır. Her iki durumda da sanatın amaçları benzerdir, yani sanat bir ürün olarak ortaya çıkar. Batı'da, kar sınırı vardır ve bu sınıra ulaşmak için sanat ürünlerinin tüketici taleplerine uygun olması gerekir. Doğu'da ise bu sınır, propaganda veya toplumsal amaçları destekleme amacı taşır. Sanatın toplumsal, siyasi veya ekonomik bir amaca hizmet ettiği durumlarda, sanatçının ve eserin rolü daha fazla sorumluluk taşıyabilir. Ancak yine de, sanatın bir ürün olarak kabul edilmesi, sanatçının her zaman ayrıcalıklı veya yüksek bir statüye sahip olması gerektiği anlamına gelmez. Bu, sanatın işlevine ve amaçlarına bağlıdır.

“Küçümseme'de ‘kârın sınırı’ Riccardo'nun yaratıcılığının yapımcı Battista'nın taleplerine tabi kılınmasıyla temsil edilmektedir. Odyssea için önerdiği senaryo Riccardo tarafından ‘herhangi bir ilham ya da sempatiden ziyade irade ve ilgiden kaynaklanan bir tür deha tecavüzü’” (Moravia, 1954-2007, s. 44) olarak tanımlanmaktadır. Ancak sorun yalnızca sanat ve tüketim toplumu arasındaki ilişkiyle ilgili değildir. Riccardo, özel hayatında bile, Emilia üzerindeki gücünü her şekilde göstermeye çalışan ve kahramanın utanç ve kıskançlığını uyandıran Battista'ya kendisine rağmen boyun eğmek zorunda kalmaktadır. Emilia'nın Richard'ı küçümsemesinin gerçekten Battista'ya duyduğu hayranlıktan mı yoksa yıkıcı ve yok edici bir mekanizmayı tetikleyen Richard'ın kendisine duyduğu kıskançlıktan mı kaynaklandığını kesin olarak belirtmek zordur. Ancak romanın sonunda, kahramanın bu ruh halini dikkate almayarak ve Ulysses'in Proci'ye yaptığı gibi karısını savunmaktan aciz olduğunu ortaya koyarak onu kırdığı sonucuna varmak mümkündür. Ancak inkâr edilemez bir şekilde, Shakespeare'in oyunundaki Iago gibi Baptist de, ilk anlaşmanın bozulmasından başlayarak (ilk bölümleri noktalayandır) ve sadece karakterin psikolojik nedenlerini araştırmaya değil, aynı zamanda etrafında dönen sosyal ve antropolojik motivasyonların daha dikkatli ve derin bir analizini kavramaya izin veren bu çalkantının gelişiminde, olay örgüsünün itici gücü haline gelmektedir. Ayrıca yazar ünlü İtalyan yazar Luigi Pirandello'nun da sıkça vurguladığı, paralel biçimde, “görünmek ve olmak, yanılısama ve kendini yitirme” gibi kavramları da yapıtında sıkça işlemiştir (Wofzettel, 1977, s. 398).

Aslında olay örgüsü ilerledikçe - ki olay örgüsü açısından değerlendirildiğinde pek çok muğlak nokta söz konusudur - Homeros şiirinin okumaları üçe çıkmaktadır; biri Battista'nın, diğeri Rheingold'un ve son olarak da Riccardo Molteni'nin kendi okumaları. Battista'nın sahnelemek istediği Odyssea, zamanın zevkine ve bundan en çok parayı kazanma umutlarına uygun olarak muhteşem bir oyundur. Ofisinin tasvirinden itibaren yapımcı, kültürü yok eden tüketimci modernitenin yüzünü temsil etmektedir:

Freskli tonozları ve alçı duvarlarıyla geniş salonlar, onun tarafından basit ahşap bölmelerle, faydacı mobilyalarla döşenmiş birçok küçük odaya bölünmüştü; bir zamanlar

mitolojik veya kutsal konulu eski resimlerin asılı olduğu yerlerde şimdi büyük, parlak renkli reklam panoları görülyordu. (Moravia, 1954-2007, s. 75)

“Richard onunla bu iyi döşenmiş ofiste karşılaştığında, onu ‘kaba’, ‘maymun’, ‘canavar’, ‘goril’ gibi ‘hoş sıfatlarla’ tanımladığında kabalığı bir kez daha teyit edilmektedir” (Moravia, 1954-2007, s. 80). Klasik metnin önerilen prodüksiyonu bu sunumla ve kâr mantığıyla tutarlıdır; son zamanlarda konusu İncil'den alınan filmler çok başarılı olmuştur. Aslında en çok hasılat yapan filmler bunlardır. Dolayısıyla ‘The Odyssey of Triumph Film’i yapmak, Homeros'un şiirini halk için ‘muhteşem’ bir şeye dönüştürmek ve dolayısıyla ekonomik olarak başarılı olmak anlamına gelecektir (Moravia, 1954-2007). Buna ek olarak, Battista işi görüşmek ve onların beğenisini kazanmak için işbirlikçilerini Capri adasının muhteşem ortamına davet etmektedir. Sahibi olduğu ve Emilia ile Riccardo'nun tamamen kullanımına sunulan görkemli villaya davet, ikisini de satın almanın, çift üzerinde güç kurmanın –“anlaşıldı, sen Capri'ye gideceksin, ben de seni görmeye geleceğim...” - (Moravia, 1954-2007, s. 85) ve nihayetinde, olacağı üzere, Emilia'yı baştan çıkarmanın bir yolu olarak sunulmaktadır.

Rheingold bir yandan kendisini yapımcının ekonomik hırslarının bir aracı haline getirirken, diğer yandan en sıradan psikolojizmin damgasını vurduğu metni yeniden yazma önerisiyle Molteni'nin özel ilişkisini ve dolaylı olarak hikayedeki karakterleri oyuna getiren aynı güç ve iktidar ilişkilerini yansıtmaktadır. Rheingold'un niyeti Homeros metninde bir deformasyon ve çarpıtma sürecini, kendisinin de açıkladığı gibi gerçek bir şiddeti gerektirir:

O'Neill'in Orestiad'da yapmak istemediği ya da nasıl yapacağını bilmediği şeyi şimdi Odysseia'da yapmalıyız... tıpkı anatomik bir masanın üzerindeki bir bedeni açar gibi onu açmalı, iç mekanizmasını incelemeli, parçalarına ayırmalı ve sonra modern gereksinimlere göre yeniden birleştirmeliyiz. (Moravia, 1954-2007, s. 143)

Nitekim Alberto Moravia, “Küçümseme”de orta sınıfla kurulan aşk-nefret bağına zekice yakalarken, bu sınıfın getirdiği "yapay" gerilimi "gerçekçi" bir boyuta taşımıştır. Var olmayanın sonunda "var olan" kıvamına ulaştığı bu hikayenin kahramanı, “mesele”nin özünden saptıkça kendi kendini yok etmektedir ve roman onu desteklemek için hiçbir girişimde bulunmamaktadır; aksine onu bu "sersemlik" içinde yapayalnız bırakarak tüm sorumluluğu onun omuzlarına yüklemektedir. Kahraman, duygularının nedeninin Molteni'nin Emilia'ya olan tutkusu mu yoksa Emilia tarafından gördüğü muamele mi olduğunu belirleyememektedir. Moravia okuyucuyu kendisinin yapamadığını yapmaya, yani anlatıdan geri çekilerek "rasyonel" bir bakış açısı benimsemeye davet etmektedir. Toplumsal konumu, entelektüel birikiminin ona dikte ettiği davranış biçimi, erkeklikle ilişkisi, benmerkezci tavrı ve zayıf soru seçimiyle Molteni kendisini mazlum konumuna yerleştirmektedir. Ancak bu durumda mazlum olmaya en çok yaklaşan kişi Emilia'dır; hikayenin sonunda görüleceği gibi, erkeklerin gözünde bir hiç haline gelen tek kişi odur. Onun yolculuğu tek korkunç (ya da sözde trajik) yolculuktur.

Bu nedenler bakımından Küçümseme, eleştirmenler tarafından iki temel Moravia teması temelinde ele alınmasına rağmen, yazarın en çok yayınlanan romanları arasında yer almaz. Bir yandan cinsellik ve aşk ilişkileri sorunu söz konusudur, çünkü A. Moravia'da evlilik aşkı, ötekini anlamının imkânsızlığıyla lekelenmiş ve kaçınılmaz olarak can sıkıntısına, yalnızlığa ve yaşamsal enerjilerin felç olmasına yol açan bir bağ olarak görünür. Öte yandan, bir önceki temayla yakından ilişkili olarak, eleştirmenler bu eseri “Gli Indifferenti” ile başlayan ve kahramanlarını içinde

yaşamak zorunda kaldıkları karmaşık dünya karşısında derin bir şaşkınlık içinde olan yabancılaşmış varlıklar olarak sunan bir süreklilik içine yerleştirmişlerdir; bu dünya ya İkinci Dünya Savaşı ile bir arada yaşamanın sorunlarını ya da savaş sonrası dönemde savaştan kaynaklanan çatışmaları sunmaktadır.

4. Sonuç

Toplumsal eleştiri, psikolojik nüanslar ve ayrıntılı betimlemeler kullanarak, bu akımın temel fikirlerini ustalıkla yazılarına dahil etmiştir. Eserleri okuyuculara insan doğasının ve toplumsal meselelerin karmaşıklığını daha iyi anlama şansı sunmaktadır. Alberto Moravia'nın edebi eserleri, yeni gerçekçilik akımının İtalyan edebiyatı üzerindeki etkisinin önemli bir örneğidir.

Alberto Moravia'nın eserleri yeni gerçekçilik akımının temel ilkelerini titizlikle takip etmiştir. Bu akım, savaş sonrası İtalyan toplumunun nasıl değiştiğinin yanı sıra, insanların karşılaştığı iç anlaşmazlıklar ve toplumsal sorunlara da baktığı için “kayıtsızlık” mümkün değildir. “Küçümseme” romanı, yeni gerçekçilik akımının temel fikirlerini etkili bir şekilde somutlaştıran bir eser örneğidir. Ana karakterinin sosyal ve mali kısıtlamalarını çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Ana karakter, acımasız bir toplumda kendi sınıfsal düşüşü ve toplumun şiddetiyle karşılaşmaktadır. Bu da yeni gerçekçilik akımının toplumsal eleştiri ilkesini örneklemektedir. Eser, ana karakterin iç dünyasını kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Cinsel dürtüleri, güvensizlikleri ve içsel sorunları okuyucuya açıkça sergilenmektedir. Bu da yeni gerçekçilik akımının psikolojik derinlik ilkesine uygundur.

Romanda “yeni bir şeyler”, yeni bir dönemin işaretidir. Ortam artık ne Faşist İtalya ne de savaş sonrası dönemin huzursuzluğuna gömülmüş bir İtalya'dır; diktatörlüğün üstesinden gelmiş ve yeni yeni cumhuriyetçi ve demokratik bir sisteme dahil olmuş bir İtalya, kapitalist sisteme dalmanın “lezzetli” meyvelerini tatmaya başladıkça yavaş yavaş küllerinden doğmaktadır. Bu katılımın İtalyan vatandaşlarının yaşam koşullarında belirgin bir iyileşme sağladığına ve sanayinin canlanmasına güçlü bir ivme kazandırdığına şüphe yoktur, ancak aynı zamanda yeni gerçekçilik tarafından yayılan manevi değerlerden bir sapmaya işaret eden büyüyen bir materyalizm yaratmıştır. Bu anlamda Küçümseme, sadece bu estetiğe değil, temelde ilan ettiği değerlere de bir övgü ve nostaljik bir vedadır; kardeşlik, dayanışma, başkalarına adanmışlık, umut, daha adil ve eşitlikçi bir dünyaya inanç artık yerini farklı “değer”lere bırakmıştır.

Extended Abstract

In the field of Italian literature, particularly after World War II, Alberto Moravia occupies a very crucial place. His personal observations and considerations regarding people who become afterwards the characters of his works find the perfect place in his literary production. The social arena of Italy, in particular the city of Rome and its inhabitants are the perfect materia for his observations. Italians from the South of Italy and from many different rural zones who immigrate to the capital city in order to find better life conditions are the perfect materia for his work. Moravia describes different characters in his work without his comments He describes all his characters in a detailed way so that they fit in to the environment where they live. As well as that, the use of the Roman dialect contributes to the perfection of this potency of description by Moravia. The use of this dialect provides a very well-known atmosphere for the readers so that they are able to personalise everything they read and quickly can jump into the novel, and become a part of it. To add, the streets and districts of Rome are described from all the aspects so that they can be

considered as a real travel guide for the readers. Very often the difficulties encountered by the characters in the city life are described in a very detailed manner. Alberto Moravia loves Rome but in the meantime, he detests its new inhabitants who have certain difficulties to get used and adapt themselves to the city life of Rome. As it is well-known, Italy got united in 1862, and afterwards Rome became its capital, so that it was morphed into attractions with its opportunities and better life possibilities for many Italian citizens. People, mentioned in the work of Alberto Moravia, mostly are part of the new “borghesia” of the city. In other words, rural citizens who are attracted to get used to city life but encounter certain big problems which are reflected in their psychological behaviour are closely examined. This status and the inner life of the main character in the novel “Contempt” are one of the unique samples for this situation. Thanks to all these aspects, Alberto Moravia becomes one of the most important representatives of New Realism, a new movement seen in literature and afterwards adapted also to cinema. Many important cinematographers such as Vittorio de Sica and Federico Fellini find a great inspiration in the works and style of Alberto Moravia. The circumstances of the “new” citizens of Rome described in the work of Moravia reach the top of perfection thanks to Alberto Moravia. In “Contempt” frequently used mirrors inside a small flat located in the centre of Rome provide the perfect scene to self-questioning of the characters which will be used as a method of New Realism. Such a method later on would be frequently applied in the cinema by many famous scenarists. For all these aspects, Alberto Moravia is considered as one of the most important representatives of the New Realist literature, which makes him one of the main inspiration sources of the New Realist cinema. His work called “Contempt”, for all these aspects, should be taken into consideration for further research to be done in the field of New Realism.

Kaynakça

- Ayyıldız, B. (2019). Bir Miyobun Serüveni: Italo Calvino'da Görünürlük ve İmgelem. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 59 (1), 296-308.
- Calvino, I. (2013). *Amerika Dersleri* (Çev. Kemal Atakay). Yapı Kredi Yayınları.
- Casini, S. (2007, Haziran 20). Una lettura del romanziere per il centenario: Fenomenologia dell'indifferenza. *Alias*, suplemento de *Il manifesto*.
- Fortini, F. (1974). *Nuovi saggi italiani*. Bompiani
- Grigg, R. (1987). Language, the Other and God: On Italo Calvino's last novels. *Religion & Literature*, 19 (3), 49-65.
- Karail Nazlıcan, D.D. (2023). Bir Çocuğun Gözünden Savaş, Direniş ve Arkadaşlık. *Notos*, Sayı 97, 48-54.
- Karail Nazlıcan, D. D. (2023). İtalyan Polisiyesinde Belleğin İzdüşümleri: Andrea Camilleri ve Komiser Salvo Montalbano Serisi. *Söylem Filoloji Dergisi*, Çeviribilim Özel Sayısı, 74-95.
- Kuray, G. (2000). *İtalyan Edebiyatı Üzerine*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Longobardi, J. (1969). *Alberto Moravia*. Colección *Il Castoro* Edizioni. La nuova Italia.
- Moravia, A. & Elkann, A. (2007). *Vita di A. Moravia*. Bompiani.

- Moravia, A. (1954-2007). *Il disprezzo*. Bompiani.
- Petronio, G. (1990). *Historia de la literatura italiana*. Cátedra.
- Pullini, G. & Velloso, J. M. (1969). *La novela italiana de la posguerra, 1940-1965*. Guadarrama.
- Re, L. (2003). The Cambridge Companion to the Italian Novel. P. Bondanella ve A. Ciccarelli (Eds.), *Neorealist narrative: experience and experiment* (s. 104-124). Cambridge University Press. DOI: 10.1017/CCOL0521660181.007
- Strologo, F. (2002). Moravia vs Dostoevskij: il caso delle Ambizioni sbagliate. *Rassegna europea di letteratura italiana*, (20), 99-130.
- Wolfzettel, F. (1977). Alberto Moravias “Gli Indifferenti”: Roman Eines Gescheiterten Existentialismus. *Romanische Forschungen*, 89 (4), 398-416.
- Yücesan, B. (2021). Bir Döneme Damga Vuran Üç Avangart Dergi: Leonardo, La Voce ve Lacerba. *Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 125-140.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma Beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0

Şevval OKUR*

Muhammet MEMİŞ**

YABANCI LARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN YENİ İSTANBUL SETİNDEKİ OKUMA METİNLERİNİ OLUŞTURAN NİCEL UNSURLARIN DİL DÜZEYİ UYUMUNUN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF THE LANGUAGE LEVEL COMPATIBILITY OF THE QUANTITATIVE ELEMENTS OF THE READING TEXTS IN “YENİ İSTANBUL” USED IN TEACHING TURKISH TO FOREIGNERS

ÖZET

Bu araştırmada, yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Öğretim setindeki okuma metinlerinin nicel unsurlarının düzeye uygunluğu ve düzeyler arasındaki farklılığının ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın verilerine nitel araştırma desenlerinden doküman analizi yöntemi kullanılarak ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında, Yeni İstanbul Türkçe öğretim setinin 5 dil düzeyi için hazırlanan ders kitaplarında yer alan toplam 119 okuma ve serbest okuma metni incelenmiştir. İnceleme sonucunda elde edilen veriler metinlerdeki nicel unsurlara göre sınıflandırılarak tablo hâlinde gösterilmiş ve grafiklerle verilerin uyumu gösterilmeye çalışılmıştır. Yapılan incelemeye göre okuma metinlerindeki nicel unsurların hem düzey içinde hem de düzeyler arasında belirli bir oranda artış göstermediği tespit edilmiştir. Ulaşılan sonuçlardan hareketle, dil düzeyine uygun metinlerin seçilmesi ve düzenlenmesi konusunda nicel unsurların da dikkate alındığı bir ölçüt oluşturulması ve bu setlerin bir denetim kurulu tarafından denetlenmesi önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Yabancılar Türkçe öğretimi, dil öğretim materyalleri, okuma metinleri, dil becerileri, dil düzeyleri.

ABSTRACT

This research aims to reveal the suitability of the quantitative elements of the reading texts in the Yeni İstanbul used in teaching Turkish to foreigners, in terms of their level appropriateness and the differences between levels. To achieve this goal, data for the research were gathered using the document analysis method from qualitative research designs. The study conducted within the scope of the research comprised a total of 119 texts, including reading texts and free reading materials prepared for five language levels in the Yeni İstanbul teaching set. The data obtained from the analysis were classified according to the quantitative elements in the texts, presented in tables, and their compatibility was attempted to be illustrated through graphs. According to the examination, it was determined that the quantitative elements in the reading texts did not show a consistent increase either within the same level or between different levels. Based on the findings, it is suggested that criteria considering the quantitative elements should be established for selecting and organizing texts appropriate to the language level, and these sets should be supervised by a regulatory board.

Keywords: Teaching Turkish to foreigners, language teaching materials, reading texts, language skills, language levels.

* Sorumlu yazar, Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi, Samsun/Türkiye. E-posta: okursevval144@hotmail.com / Corresponding Author, Graduate Student, Ondokuz Mayıs University, Graduate Education Institute, Department of Turkish and Social Sciences Education, Department of Turkish Language Education, Samsun/Türkiye. E-mail: okursevval144@hotmail.com

** Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Samsun/Türkiye. E-posta: muhammet.memis@omu.edu.tr / Assoc. Prof. Dr., Ondokuz Mayıs University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education, Department of Turkish Language Education, Samsun/Türkiye. E-mail: muhammet.memis@omu.edu.tr

Giriş

Dil öğretiminde çeşitli yaklaşımlar, yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Bu yaklaşım, yöntem ve tekniklere ek olarak öğrenimin kalıcılığını artırmak için çeşitli materyallerin kullanımına da başvurulmaktadır. Bu materyallerin başında ise ders kitapları yer almaktadır. Ders kitapları, öğretmene ders işleniş sürecinde rehberlik eden, öğrencilerin dil becerilerini geliştiren ve öğrenmelerini kolaylaştıran tüm dünyada yaygın olarak kullanılan eğitim araçlarıdır (Güneş, 2022, s. 16). Bunun dışında ders kitapları, eğitim ve öğretim programlarında yer alan hedefleri, kazanımları, değerlendirme boyutlarını kapsayan öğrenim ve öğretim sürecinin her okulda aynı içerikte işlenmesine imkân sağlayan bir öğretim materyalleridir (Demirel & Kıroğlu, 2008, s. 2).

Öte yandan ders kitapları, öğretmenlerin programda yer alan hedefleri ve kazanımları, hangi metinlerle ve hangi etkinliklerle öğrencilere kazandıracakları konusunda yaşayacakları muhtemel sorunların önüne geçilmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca ders kitapları öğretimde standardı sağlama açısından oldukça önemli bir konumdadır (Özdemir, 2013). Bu durum ders kitaplarının öğretim sürecindeki yeri ve önemini ortaya koymaktadır. Neuner'e (1995) göre, ders kitabındaki içerikler öğretim ve öğrenim sürecinin özelliklerine göre hazırlanmalıdır. Bu özellikler, başta kaynak dil olmak üzere, kültürel özellikler, dil düzey özellikleri ve temel beceriler gibi ders kitabı hazırlanırken dikkat edilmesi gereken faktörler olarak sıralanmıştır (Neuner, 1995, s. 292, akt. Ataş, 2020, s. 311). Ders kitapları bireylerin gelişim düzeyleri dikkate alınarak tasarlandığında kitapta yer alan metinler ve bu metinler çerçevesinde yapılan etkinlikler ile açıklamalar, öğrenimin gerçekleşmesi için gereken becerilerin kazandırılmasında yardımcı olur (Kemiksiz, 2021). Özellikle dil öğretiminde kullanılan ders kitaplarının temeli olarak kabul edilen metinler (Zorbaz & Köroğlu, 2016) dille ilgili kuralların ve kültürel özelliklerin öğretilmesinde ve okuma-anlama becerisinin kazandırılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Krashen (2009)'e göre okuma ve anlama dil öğretiminde önemli bir yer tutmakta ve okuma diğer becerilerdeki yeterliliğin gelişmesinde de ciddi bir rol oynamaktadır. Ona göre dil öğrenim sürecinde zorunlu okuma ve – özellikle- zevkli (isteyerek) okuma kilit bir görev üstlenmektedir. Çünkü anlaşılabilir girdi okumayla sağlanır, böylelikle öğrencilerin dil bilgisi ve kelime dağarcığı gelişir (Krashen & Cho, 2019). Bu yüzden dil öğretiminde kullanılacak metinlerin özenle seçilmesi gerekmektedir. Çünkü ders kitabındaki metinler genellikle yabancı dil öğrenenlerin hedef dilde karşılaşacağı ilk metinlerdir. Bu metinlerin öğrencilerin dil bilgisini öğrenmesinde ve hedef dildeki kişisel söz varlığının gelişmesinde önemli bir rolü olduğu söylenebilir. Sözü edilen gerekçeler sebebiyle yabancı dil öğretiminde metinlerin niteliğine üst düzeyde bir önem atfedilebilir. Tüm yabancı dil öğretimlerinde olduğu gibi öğretim ve öğrenim metin üzerinden gerçekleşmektedir. Bu sebeple yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan metinlerin niteliği ve öğrenim öğretim sürecinde kullanıldığı yerler, metinler aracılığıyla öğretilmeye çalışılan kelimeler ile dil bilgisi kurallarının istenen şekilde öğretilmesi ve hedeflenen becerilerin kazandırılması konularında ayrıca Türk kültürünün tanıtılması hususunda önemli bir yere sahiptir (Şimşek, 2011, s. 40).

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde de yabancı dil öğretiminin metin temelli olduğu kabul edilmektedir. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metnine göre metin, kullanıcıların/öğrenenlerin aldığı, ürettiği, karşılıklı etkileşim içinde olduğu sözlü ifade ya da yazılmış herhangi bir dil ürünü şeklinde tanımlanmaktadır. Dil etkinlikleri ve süreçleri, katılımcının metne olan ilgisi tarafından belirlenir ve değerlendirilir; iletişim, metin olmaksızın gerçekleşemez (AOBM, 2001, s. 89). Çerçeve metnin sözü edilen bu tanımlara dayanarak dil öğretiminde metinleri merkeze koyduğu görülmektedir. Ortak Başvuru Metninde metinler

kullanım alanına, amacına ve fonksiyonlarına göre sınıflandırılmış durumdadır. Bu bilgilerden hareketle yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak ders kitapları hazırlanırken dikkat edilmesi gerekenlerin başında kitaplarda yer alacak metinlerin olduğu söylenebilir. Bu metinlerin dili öğrenenleri dil üzerine düşündürmeye, üretici olmaya ve araştırmaya sevk eden birtakım ölçütlere sahip olması gerekmektedir (Kalfa, 2020, s. 115). Bu ölçütler dışında kitaplara alınacak metinlerin kullanım alanlarına, niteliklerine ve dil düzeylerine uygunluğuna dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda öğrencilerin metni anlayabilmesi için metnin bilişsel becerileri harekete geçirici nitelikte olması gerekmektedir. Bu durum metinlerin öğrencilerin dil düzeylerine uygun olmasını zorunlu kılmaktadır (Bölükbaş, 2015, s. 926).

Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak metinlerin öğrenenlerin bilişsel düzeylerine ve öğrenim süreçlerine uygun ölçütlerle hazırlanması gerekmektedir. Bu ölçütlerden herhangi birinin eksik olması metnin bireyler tarafından anlamlandırılmasını zorlaştırmaktadır. Dil öğretiminde anlamlandırmanın zorlaşması veyahut yapılamaması o dili öğrenmenin veya edinmenin önünde bir engeldir. Bu durum bireylerin dil düzeylerine uygun metinlerin kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Metnin içeriğiyle öğrencinin bilişsel düzeyi ve dil seviyesi örtüşmediğinde anlama gerçekleşemez (Korkmaz, 2019, s. 136 akt. Aydın, 2021). Anlamanın gerçekleşmemesi, öğrenilmesi hedeflenen dildeki becerilerin tam anlamıyla gelişmemesine neden olabilir. Metni oluşturan kelimelerin bilinirliği, uzunluğu, cümlelerdeki kelime sayısı, cümle sayısı, ortalaması ve cümlelerin ortalama uzunluğu vb. söz dizim özellikleri, metnin sunuluş tarzı gibi birçok unsur metnin anlaşılabilirliğini etkilemektedir. Bu durum okunabilirlikle ilişkilendirilmektedir. Okunabilirlik, metinlerin yapısal özelliklerinden kaynaklı okuma kolaylığı ya da zorluğu demektir (Kalyoncu & Memiş, 2024, s. 418). Bu sebeple belirtilen ölçütler doğrultusunda metin seçimi yapılmalıdır. Ayrıca bu unsurların da öğrenmenin doğası gereği seviye arttıkça artması gerekmektedir ancak yabancılara Türkçe öğretim setleri özelinde bu konuda yapılmış bir çalışma yoktur.

Metinlerin dil düzeylerine uygunluğunun nasıl olması gerektiği çerçeve metinde genel hatlarıyla bahsedilmiştir. Ancak yapılan çalışmalar (Arslan & Durukan, 2014; Erdem vd., 2015; Göçen & Okur, 2016; Göçer, 2007; Gün vd., 2014; Kara & Çekici, 2017; Kara & Işır, 2021; Mutlu, 2020; Ömeroğlu, 2016) Türkçe öğretim setlerinin birçok açıdan sorunlu olduğunu göstermektedir. Setlerdeki sorunlara; ortak bir öğretim programının olmayışı, öğretim setlerinin çerçeve metinle birçok açıdan uyumlu olmaması, kitapların mevcut ihtiyacı karşılayamaması, okuma metinlerinin söz varlığı unsurları açısından nitelik ve nicelik bakımından yetersiz olması, dilbilgisi öğretim teknikleri ve konuların sıralanışında bir standardın olmayışı ve en önemlisi, bu kitapların herhangi bir denetim sürecinden geçmeden eğitim materyali olarak sunulması, örnek olarak gösterilebilir (Memiş, 2021, s. 105). Hâlihazırda kullanılan Türkçe öğretim setlerinin bu sorunları taşıması Türkçe öğretim sürecini olumsuz etkilemektedir. Bu sorunları taşıyan ders kitaplarının etkili bir öğrenim ve öğretim aracı olma potansiyeli zayıflamaktadır. Bu nedenle bu çalışmayı hazırlamadan önce “Yabancılara Türkçe öğretiminde ders kitapları nasıl hazırlanmalıdır?” sorusu üzerine düşünülmüş ve bu alanda yapılan çalışmalar incelenmiştir. İncelenen bu çalışmalarda etkinliklerin ve özgün metin kullanımının yetersizliği, alanda ortak kelime ve dil bilgisi listesinin bulunmaması, öğretilecek kelimeler konusunda belirli bir ölçüt olmaması, metin altı soruların eksiklikleri, metin çeşitliliğinin eksikliği, metin uyarlama çalışmalarının yetersizliği, ders kitaplarında kültür etkileşiminin eksikliği, ders kitaplarına seçilen metinlerin hangi ölçütlere göre seçildiğinin

bilinmemesi (Göçen, 2016, s. 7) ve metinlerin seviyelere göre düzenlenmemesi konusundaki eksikler ders kitaplarındaki sorunlar olarak tespit edilmiştir (Mutlu & Gümüş, 2021, s. 846).

Alan yazın taraması sonucunda Türkçe öğretim setlerinde yer alan metinlerin söz varlığı unsurlarının incelenmesi ile ilgili yapılan çalışmaların büyük kısmı öğretim setlerinin ve okuma metinlerinin okunabilirlik çalışmaları üzerinedir. Ancak Türkçe özelinde oluşturulmuş okunabilirlik formüllerinin geçerliliğinin şüpheli olmasından dolayı (Kalyoncu & Memiş, 2024, s. 429) bu konuda yapılan çalışmaların eksik kaldığı kısımları tamamlama düşüncesinden hareketle bu araştırmanın yapılmasına karar verilmiştir. Bu çalışmada, Türkiye’de yabancılara Türkçe öğretiminde en çok kullanılan (Erdil, 2018, s. 94) ve hakkında en çok araştırma yapılan (Kemiksiz, 2021, s. 45) setlerden biri olan Yeni İstanbul Türkçe eğitim setindeki okuma metinlerinin dil düzeyi içi ve dil düzeyi uyumunun incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma ile Yeni İstanbul Türkçe eğitim setinde tespit edilmesi muhtemel, uyumsuzlukların dikkate alınarak metinlerdeki nicel unsurların yeni hazırlanacak olan yabancılara Türkçe öğretim setlerinde dikkat edilmesi gereken hususlara bir ölçüt oluşturması hedeflenmiştir. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Yeni İstanbul Türkçe öğretim setlerinde okuma metinlerini oluşturan nicel unsurların durumu nedir?
 - 1.1. Okuma metinlerindeki kelime sayıları nedir ve dil düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?
 - 1.2. Okuma metinlerindeki cümle sayıları nedir ve dil düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?
 - 1.3. Okuma metinlerini oluşturan cümlelerin ortalama uzunluğu nedir ve dil düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?
 - 1.4. Serbest okuma metinlerindeki kelime ve cümle sayıları ile ortalama cümle uzunluklarının dil düzeylerine göre durumu nedir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan Yeni İstanbul Türkçe eğitim setindeki okuma metinlerinin nicel unsurlarının tespit edilip dil düzeyi içi uyumunun ve dil düzeylerine uygunluğunun incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için nitel araştırma desenlerinden doküman analizi yöntemi seçilmiştir. Doküman analizi, araştırmanın problem durumuna çözüm üretmek amacıyla çalışma yapılan konu hakkında yazılı ve görsel materyallerin incelenmesidir (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Araştırma Nesneleri

Bu çalışmada doküman olarak yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan “Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Eğitim” setinin 5 dil düzeyi için hazırlanan ders kitaplarındaki okuma metinleri ve serbest okuma metinleri kullanılmıştır. Bu araştırmanın nesnesi Yeni İstanbul Türkçe eğitim seti olup nesnelere ise bu setin ders kitaplarındaki okuma metinleri ve serbest okuma metinleri dâhil toplam 119 metindir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada ilgili öğretim setindeki 5 dil düzeyi için hazırlanan ders kitaplarındaki okuma metinleri tespit edilmiş ve metinler nicel unsurlar bakımından incelenmiştir. Elde edilen veriler metinlerdeki nicel unsurlara göre sınıflandırılarak tablo ve grafik halinde sunulmuştur.

Bulgular

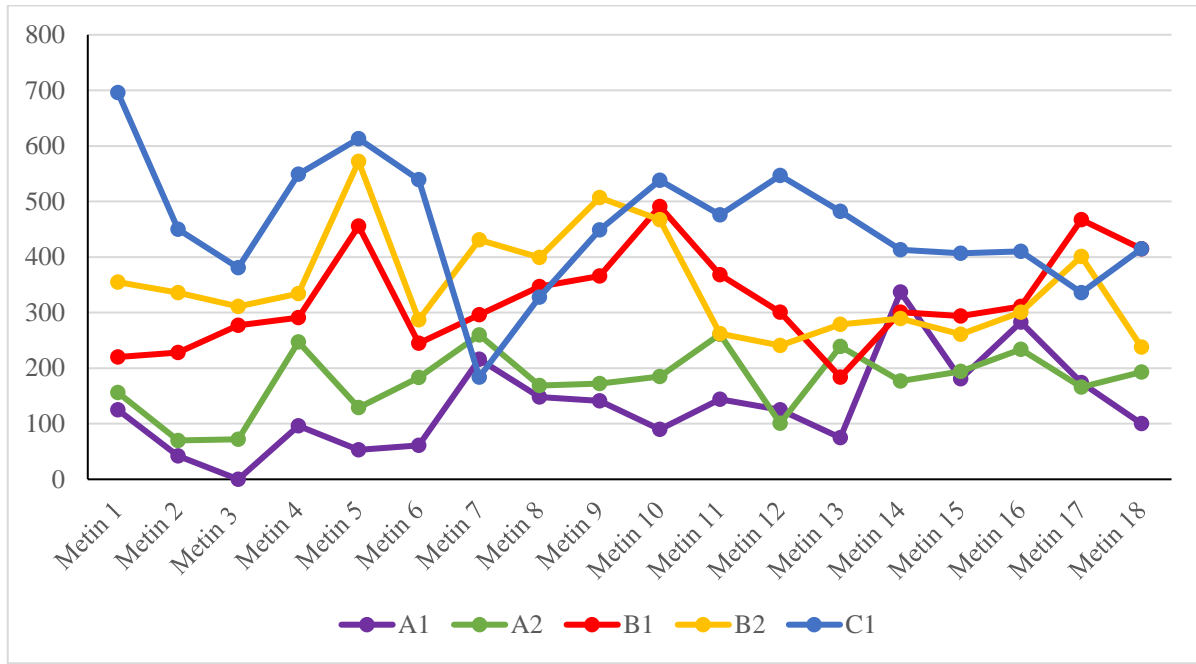
Çalışmanın bu bölümünde araştırma sorularına ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Araştırmanın “Okuma metinlerindeki kelime sayıları nedir ve dil düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?” şeklindeki sorusuna yönelik bulgular aşağıdaki tablo ve grafikte yer almaktadır.

Tablo 1. Metinlerdeki kelime sayılarına ait veriler

Üniteler	Metinler	A1	A2	B1	B2	C1
Ünite 1	Metin 1	125	156	220	355	696
	Metin 2	42	70	228	336	450
	Metin 3	-	72	277	311	381
Ünite 2	Metin 1	96	247	291	334	549
	Metin 2	53	129	456	572	613
	Metin 3	61	183	245	287	539
Ünite 3	Metin 1	216	260	296	431	184
	Metin 2	148	169	347	399	328
	Metin 3	141	172	366	507	449
Ünite 4	Metin 1	90	185	491	467	538
	Metin 2	144	261	368	262	476
	Metin 3	125	101	301	241	547
Ünite 5	Metin 1	75	239	184	279	482
	Metin 2	337	177	301	289	413
	Metin 3	181	194	294	261	407
Ünite 6	Metin 1	283	234	311	301	410
	Metin 2	174	166	467	401	336
	Metin 3	109	193	415	238	415

Tablo 1’de sunulan verilerden hareketle en fazla kelime sayısına sahip dil düzeyi C1’dir. Ancak C1 dil düzeyinde de üçüncü ünitenin kelime sayısı aynı seviyenin diğer ünitelere nazaran daha azdır. Hatta C1’deki “üçüncü ünitenin” kelime sayısının B1 ve B2’de yer alan “üçüncü ünitenin” kelime sayısından daha az olduğu görülmektedir. Tabloya genel kapsamlı bakıldığında her dil düzeyinde ilk üniteden son üniteye doğru düzenli ve sabit bir artışın olması beklenirken düzensiz ve sabit olmayan bir artış olduğu göze çarpmaktadır. Düzeyler arası geçişlerde beklenildiği gibi en belirgin artış A1 dil düzeyinden C1 dil düzeyine geçişte yaşanmıştır. Bu açıdan bakıldığında kelime sayılarındaki artışın dil düzeyine eş bir şekilde arttığı ancak bu artışın belli bir standardının olmadığı söylenebilir.

Grafik 1. Metinlerdeki kelime sayıları

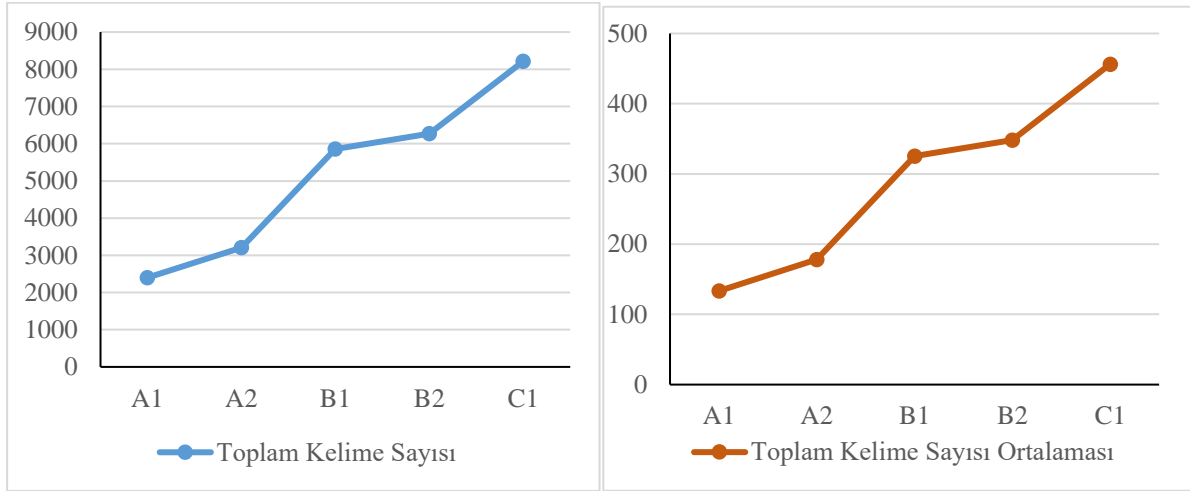
Grafik 1’de görüldüğü üzere A2 ve B1 hariç diğer dil düzeylerinde ilk metnindeki kelime sayıları ile son metnindeki kelime sayıları arasında bir azalma vardır. En yüksek orandaki azalma C1 düzeyindeki “altıncı metin” ile “yedinci metin” arasında bulunmaktadır. Ardışık metin olup da bu denli bir diğer yüksek orandaki azalma ise B2 seviyesinin “beşinci metin” ve “altıncı metin” arasında görülmektedir. Bu iki metinden başka, ardışık metinler arası geçişlerin bu denli sert düşüş yaşadığı başka bir metin göze çarpmamaktadır. Kelime sayılarında yüksek seviyede bir dalgalanmanın olmadığı dil düzeyi A2’dir. A2 düzeyinin dışındaki tüm düzeylerde dalgalı bir artış ve azalışın olduğu dikkat çekmektedir. Bu anlamdaki en yüksek artışın A1 düzeyinin “on üçüncü metin” ile “on dördüncü metin” arasında olduğu görülmektedir. Yukarıdaki grafikte takip edilebileceği üzere her bir düzeydeki kelime sayıları inişli çıkışlı bir yapı oluşturmuştur. Genel olarak bakıldığında grafiğin kaotik bir yapıda olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Metinlerdeki toplam kelime sayılarına ait veriler

	A1	A2	B1	B2	C1
Toplam Kelime Sayısı	2400	3208	5858	6271	8213
Toplam Kelime Sayısı Ortalaması	133,3	178,2	325,4	348,38	456,277

Tablo 2’de sunulan verilerden hareketle toplam kelime sayısının ve ortalamasının en fazla olduğu seviye beklenildiği gibi C1’dir. Ancak seviyeler arası geçişte sabit bir artışın olmadığı göze çarpmaktadır. Temel düzeyden (A1-A2) orta düzeye (B1 ve B2) geçişte anlamlı bir artış söz konusudur. Ancak orta düzeyden ileri düzeye (C1) geçişte anlamlı bir artışın olmadığı ortaya çıkmaktadır. Toplam kelime sayısı temel düzeyden orta düzeye geçişteki artış 2650’dir. Orta düzeyden ileri düzeye geçişteki artış 1942’dir. Düzeyler arası geçişte artışın yükselmesi beklenirken artış miktarı düşmüştür. Orta düzeyler (B1-B2) arasındaki artışın miktarı temel düzeyler (A1-A2) arasındaki artış kadar veya daha fazla artış göstermesi gerekmektedir. Temel düzeydeki (A1-A2) artış miktarı ve orta düzeydeki (B1-B2) artış miktarı birbirinden farklıdır. A1 ve A2 seviyeleri arasındaki artış 808’dir. B1 ve B2 arasındaki artış 413’tür. Tüm bu bilgiler dikkate alındığında artışın düzenli ve sabit olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Grafik 2. Dil düzeylerine göre toplam kelime sayıları ve ortalamaları

Grafik 2’de görüldüğü üzere dil düzeyi yükseldikçe toplam kelime sayıları ve ortalamaları artmaktadır. Toplam kelime sayıları ve ortalamaları değerlendirildiğinde A1 ve A2 seviyeleri arasındaki artış A2 ve B1 seviyeleri arasındaki artıştan daha azdır. Aynı şekilde B1 ve B2 seviyeleri arasındaki artış B2 ve C1 seviyeleri arasındaki artıştan daha azdır. Bu bilgiler dikkate alındığında bu artış miktarının düzeyler arası geçişte daha fazla olduğu aynı düzeyde yer alan dil seviyeleri arasında ise daha az olduğu sonucuna varılmaktadır. Tüm bu bilgiler ışığında artışın düzenli ve sabit olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın “Okuma metinlerindeki cümle sayıları nedir ve dil düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?” şeklindeki sorusuna yönelik bulgular aşağıdaki tablo ve grafikte yer almaktadır.

Tablo 3. Metinlerdeki cümle sayılarına ait veriler

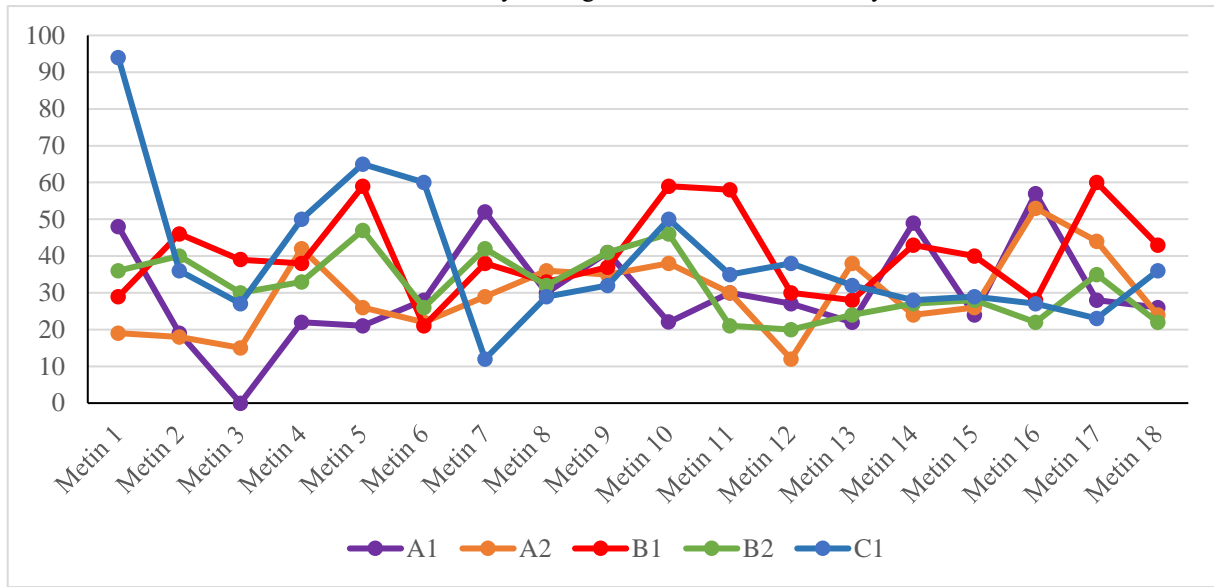
Üniteler	Metinler	A1	A2	B1	B2	C1
Ünite 1	Metin 1	48	19	29	36	94
	Metin 2	19	18	46	40	36
	Metin 3	-	15	39	30	27
Ünite 2	Metin 1	22	42	38	33	50
	Metin 2	21	26	59	47	65
	Metin 3	28	22	21	26	60
Ünite 3	Metin 1	52	29	38	42	12
	Metin 2	30	36	33	32	29
	Metin 3	41	35	37	41	32
Ünite 4	Metin 1	22	38	59	46	50
	Metin 2	30	30	58	21	35
	Metin 3	27	12	30	20	38
Ünite 5	Metin 1	22	38	28	24	32
	Metin 2	49	24	43	27	28
	Metin 3	24	26	40	28	29
Ünite 6	Metin 1	57	53	28	22	27
	Metin 2	28	44	60	35	23
	Metin 3	26	24	43	22	36

Metinlerdeki cümle sayısı temel seviyeden (A1-A2) ileri seviyeye (C1) geçene kadar her seviyede anlamlı şekilde yükselerek artması beklenirken Tablo 3’teki verilere bakıldığında sürekli bir artıştan bahsetmek mümkün değildir. Seviyeler arasında dalgalı bir yapının var olduğu tabloda

en fazla cümle sayısına sahip dil düzeyi B1'dir. B1'den sonra en fazla cümle sayısına sahip dil düzeyi C1'dir. Cümle sayıları düzeyler arası geçişte artarken aynı düzeyde yer alan dil seviyeleri arasındaki geçişte ise azaldığı görülmektedir.

Her dil düzeyindeki cümle sayıları üniteler bazında değerlendirildiğinde en fazla cümleye sahip üç ünite ile (dördüncü, beşinci ve altıncı ünite) B1 seviyesidir. B1'den sonra iki ünite ile (birinci ve ikinci ünite) C1, tek ünite ile de (üçüncü ünite) A1 seviyesi gelmektedir. Cümle sayıları üniteler bazında değerlendirildiğinde üçüncü ünite dikkat çekmektedir. Bu ünite en fazla cümle sayısı 123 ile A1 seviyesidir. Buna karşılık cümle sayısı en fazla olan B1 seviyesi ile C1 seviyesinin kendi içinde değerlendirildiğinde en az cümleye üçüncü ünite sahip olduğu görülmektedir.

Grafik 3. Dil düzeylerine göre metinlerdeki cümle sayıları

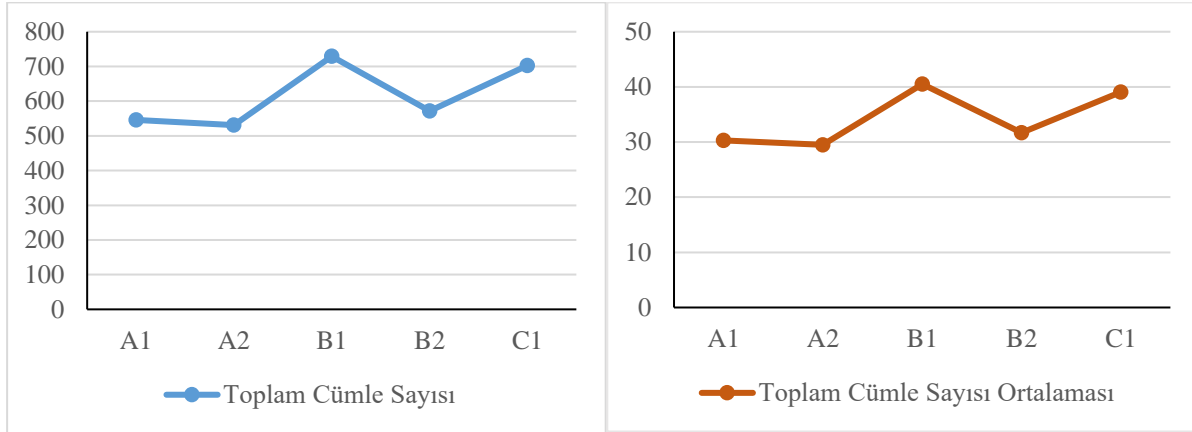
Grafik 3'te görüldüğü üzere tüm dil düzeylerinin ilk metindeki cümle sayıları ile son metindeki cümle sayıları A2 ve B1 seviyeleri hariç diğer seviyelerde azalmıştır. Tüm dil düzeyleri arasında en yüksek orandaki azalma C1 seviyesinin "birinci metni" ile "yedinci metni" arasında bulunmaktadır. Ardışık metinler arasında en yüksek orandaki azalma ise C1 seviyesinin "birinci metni" ile "ikinci metni" arasındadır. Bu yüksek orandaki diğer bir azalma ise C1 seviyesinin "altıncı metni" ve "yedinci metni" arasında görülmektedir. Bahsi geçen metinlerin dışında B1 seviyesinin "beşinci metni" ile "altıncı metni" ve "on birinci metni" ile "on ikinci metni" arasında da bir azalma mevcuttur. Aynı şekilde bir azalma A1 seviyesinin "on altıncı metni" ile "on yedinci metni" arasında da görülmektedir. Belirtilen metinler dışında kalan diğer metinlerde bu denli sert düşüş gözlenmemektedir. Cümle sayılarında yüksek oranda bir kırılmanın olmadığı seviye A2'dir. Grafikte A2 düzeyinin dışındaki tüm düzeylerde kırılmaların yoğunlukta olduğu dalgalı bir yapıdadır. Grafikteki belirgin artış A1 düzeyindeki "on beşinci metni" ile "on altıncı metni" arasındadır. Aynı şekilde bir artış B1 seviyesinin "on altıncı metni" ile "on yedinci metni" arasında da mevcuttur.

Tablo 4. Metinlerdeki toplam cümle sayılarına ait veriler

	A1	A2	B1	B2	C1
Toplam Cümle Sayısı	546	531	729	572	703
Toplam Cümle Sayısı Ortalaması	30,3	29,5	40,5	31,7	39,05

Tablo 4’te sunulan verilere göre, metinlerdeki toplam cümle sayısı ve ortalaması beklenildiği gibi A1 seviyesinden C1 seviyesine geçişte artmasına rağmen en fazla cümle sayısına ve ortalamasına sahip dil düzeyi B1’dir. Bu durum B1 düzeyinin artış eğilimini bozduğunu göstermektedir. B1’den sonra en fazla cümle sayısına ve ortalamasına sahip dil düzeyi C1’dir. Toplam cümle sayıları düzeyler arası geçişte artarken aynı düzeyde yer alan dil seviyeleri arasındaki geçişte ise azaldığı görülmektedir. Dil düzeyleri arasındaki geçişler değerlendirildiğinde hem toplam cümle sayısında hem de toplam cümle sayısı ortalamasında sabit ve düzenli bir artışın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Grafik 4. Dil düzeylerine göre toplam cümle sayıları ve ortalamaları

Toplam cümle sayısı ve ortalaması grafiklerinde görüldüğü üzere A1 seviyesinden C1 seviyesine geçişte beklenildiği gibi anlamlı bir yükseliş göstermemektedir. Dalgalı yapıda olan grafikte toplam cümle sayısının ve ortalamasının en fazla olduğu düzey B1’dir. Cümle sayısı açısından en az fark A1 ve A2 seviyeleri arasında görülmektedir. Seviyeler arasındaki cümle sayısı açısından en fazla artış ise A2 ve B1 seviyeleri arasındadır. Grafiklerdeki artış miktarı düzey içinde azalmakta düzeyler arasında artmaktadır.

Araştırmanın “Okuma metinlerini oluşturan cümlelerin ortalama uzunluğu nedir ve dil düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?” şeklindeki sorusuna yönelik bulgular aşağıdaki tablo ve grafikte yer almaktadır.

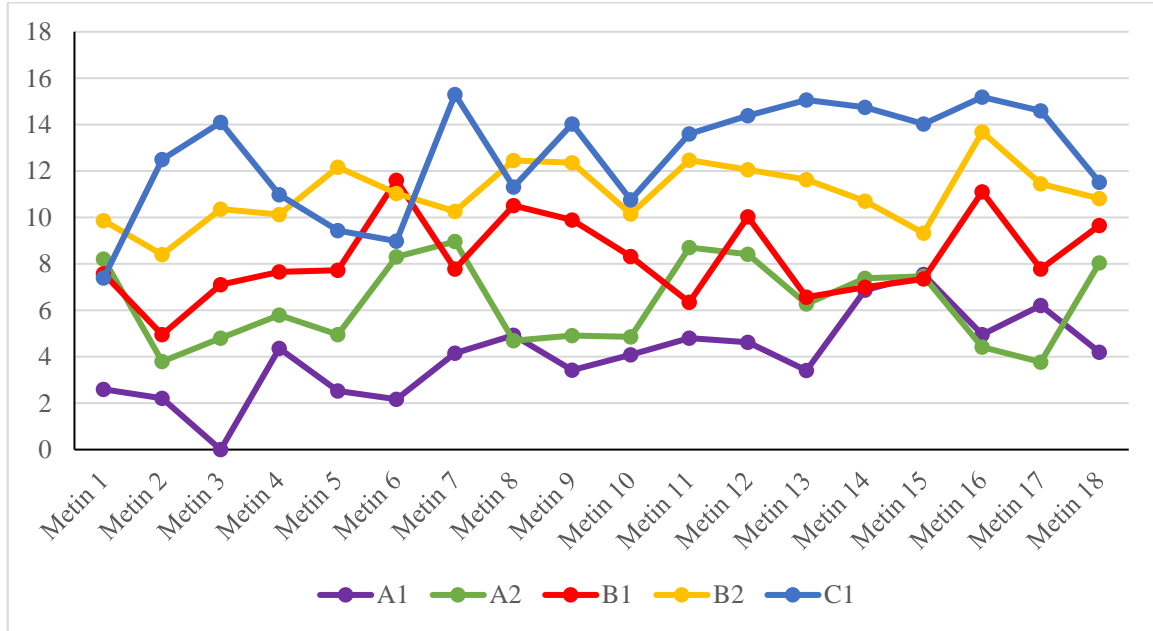
Tablo 5. Cümlelerdeki kelime sayılarının ortalamasına ait veriler

Üniteler	Metinler	A1	A2	B1	B2	C1
Ünite 1	Metin 1	2,60	8,210	7,58	9,861	7,40
	Metin 2	2,21	3,8	4,95	8,4	12,5
	Metin 3	-	4,8	7,10	10,36	14,1
Ünite 2	Metin 1	4,36	5,8	7,65	10,12	10,98
	Metin 2	2,52	4,96	7,72	12,170	9,43
	Metin 3	2,17	8,31	11,6	11,038	8,983
Ünite 3	Metin 1	4,15	8,96	7,78	10,261	15,3
	Metin 2	4,93	4,694	10,51	12,46	11,310
	Metin 3	3,43	4,91	9,891	12,36	14,03
Ünite 4	Metin 1	4,09	4,86	8,32	10,15	10,76
	Metin 2	4,8	8,7	6,344	12,476	13,6
	Metin 3	4,629	8,41	10,03	12,05	14,39
Ünite 5	Metin 1	3,409	6,28	6,57	11,625	15,06
	Metin 2	6,87	7,375	7	10,703	14,75
	Metin 3	7,54	7,461	7,35	9,321	14,03
Ünite 6	Metin 1	4,96	4,41	11,10	13,68	15,185
	Metin 2	6,21	3,77	7,78	11,45	14,60
	Metin 3	4,19	8,04	9,65	10,81	11,52

Metinlerdeki cümlelerin kelime sayılarının ortalaması temel seviyeden (A1-A2) ileri seviyeye (C1) geçene kadar her seviyede anlamlı şekilde yükselerek artması beklenirken Tablo 5'teki verilere bakıldığında sürekli bir artıştan bahsetmek mümkün değildir. Seviye içi ve seviyeler arasında dalgalı bir yapının var olduğu tabloda C1 seviyesi on dört farklı metinde en yüksek ortalamaya sahiptir. Geriye kalan dört farklı metinde ise B2 seviyesinin üç metinde (birinci ünite-birinci metin, ikinci ünite-ikinci metin, üçüncü ünite-ikinci metin) B1 seviyesinin de bir metinde (üçüncü ünite üçüncü metin) en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Her dil düzeyinde cümlelerdeki kelime sayılarının ortalaması üniteler bazında değerlendirildiğinde en fazla cümle uzunluğuna sahip seviye beş ünite (birinci ünite, üçüncü ünite, dördüncü ünite, beşinci ünite, altıncı ünite) ile C1'dir. Ancak üniteler bazında değerlendirildiğinde sürekli artışı engelleyen iki ünite göze çarpmaktadır. Bunlar ikinci ve beşinci ünitelerdir. Bunlardan biri olan ikinci ünite en fazla cümle uzunluğuna sahip düzey B2'dir. Beşinci ünite en fazla cümle uzunluğuna sahip düzey C1 olmasına rağmen diğer düzeylerdeki dalgalı yapı üniteler bazındaki değerlendirmede sürekli artışın önünde engel oluşturmaktadır.

Grafik 5. Cümlelerdeki kelime sayılarının ortalaması

Grafik 5'te görüldüğü üzere A2 seviyesi hariç diğer dil düzeylerinde ilk metindeki cümlelerdeki kelime sayılarının ortalaması ile son metindeki cümlelerdeki kelime sayılarının ortalaması arasında bir artış vardır. Tüm dil düzeyleri arasında cümlelerdeki kelime sayılarının ortalamasında en yüksek orandaki artış C1 seviyesinin “birinci metni” ile “yedinci metni” arasında bulunmaktadır.

Ardışık metinler arasında en yüksek orandaki artış ise C1 seviyesinin “altıncı metni” ile “yedinci metni” arasında görülmektedir. Bahsi geçen metinlerin dışında B2 seviyesinin “on beşinci metni” ile “on altıncı metni” arasında; B1 seviyesinin “beşinci metni” ile “altıncı metni” arasında; A2 seviyesinin “onuncu metni” ile “on birinci metni” ve “on yedinci metni” ile “on sekizinci metni” arasında; A1 seviyesinin “üçüncü metni” ile “dördüncü metni” arasında da bir artış mevcuttur.

B2 seviyesi on beşinci ve on altıncı metinleri hariç cümlelerdeki kelime sayılarının ortalamasında yüksek seviyede bir dalgalanmanın olmadığı dil düzeyidir. Buna karşılık en yüksek

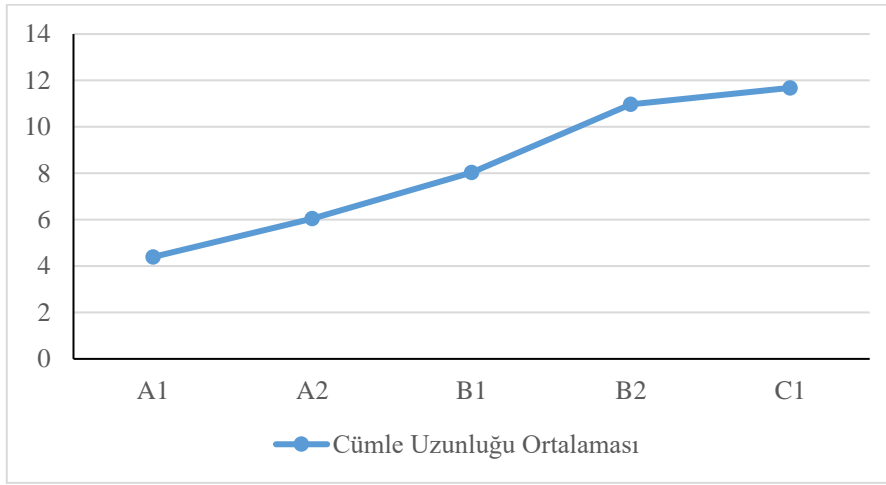
azalmanın A2 düzeyinin “birinci metni” ile “ikinci metni” ve “yedinci metni” ile “sekizinci metni” arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Cümlelerdeki toplam kelime sayılarının ortalamasına ait veriler

	A1	A2	B1	B2	C1
Cümle uzunluğu ortalaması	4,395	6,04	8,03	10,963	11,68

Tablo 6’da sunulan verilere göre düzeyler arası geçişte sürekli bir artış bulunmaktadır. Olması gerektiği gibi cümlelerdeki toplam kelime sayı ortalamasının en fazla olduğu seviye C1’dir. Ancak temel düzeyden (A1-A2) orta düzeye (B1-B2) geçişteki artış miktarı ile orta düzeyden ileri düzeye (C1) geçiş miktarı aynı değildir. Temel düzeyden orta düzeye geçiş miktarı 1,99 iken orta düzeyden ileri düzeye geçiş miktarı 0,717’dir. Düzey içi artış miktarının düzeyler arası artış miktarına göre daha anlamlı olduğu söylenebilir. A1 ve A2 arasındaki artış miktarı 1,645 iken B1 ve B2 arasında 2,933’tür. Bu bilgilerden hareketle veriler arasında standarda yakın bir artışın olduğu dikkat çekmektedir.

Grafik 6. Cümlelerdeki toplam kelime sayılarının ortalaması

Grafik 6’da görüldüğü üzere C1 düzeyi dışında diğer düzeylerde birikimli (kümülatif) bir artışın olduğu görülmektedir. C1 düzeyi bu birikimli yapıyı bozmasına rağmen bu grafikte standarda yakın bir artışın olduğu söylenebilir.

Araştırmanın “Serbest okuma metinlerindeki kelime ve cümle sayıları ile ortalama cümle uzunluklarının dil düzeylerine göre durumu nedir?” şeklindeki sorusuna yönelik bulgular aşağıdaki tablo ve grafikte yer almaktadır.

Tablo 7. Serbest okuma metinlerine ait veriler

Metinler	Nicel Veriler	A1	A2	B1	B2	C1
Metin 1	Kelime Sayısı	12	56	166	274	115
	Cümle Sayısı	6	25	22	22	6
	Cümle Uzunluğu	2	2,24	7,545	12,45	19,16
Metin 2	Kelime Sayısı	73	84	102	131	159
	Cümle Sayısı	13	12	11	12	10
	Cümle Uzunluğu	5,61	7	9,272	10,916	15,9
Metin 3	Kelime Sayısı	80	80	144	109	253
	Cümle Sayısı	15	10	15	12	20
	Cümle Uzunluğu	5,3	8	9,6	9,083	12,65
Metin 4	Kelime Sayısı	80	221	170	100	214
	Cümle Sayısı	13	27	18	7	17
	Cümle Uzunluğu	6,153	8,185	9,4	14,285	12,58

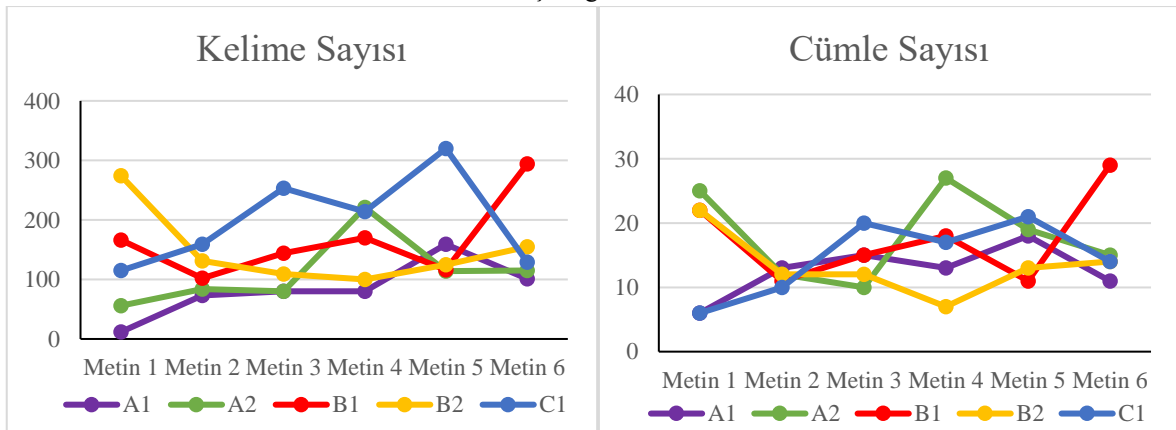
Metin 5	Kelime Sayısı	159	114	116	125	320
	Cümle Sayısı	18	19	11	13	21
	Cümle Uzunluğu	8,83	6	10,54	9,615	15,238
Metin 6	Kelime Sayısı	101	115	294	155	129
	Cümle Sayısı	11	15	29	14	14
	Cümle Uzunluğu	9,18	7,6	10,13	11,071	9,214

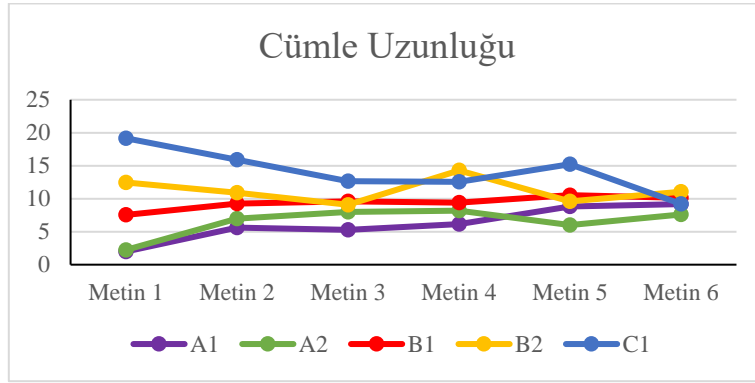
Tablo 7’de sunulan verilere göre serbest okuma metinlerinde en fazla kelime sayısına sahip olan düzey C1’dir. C1’den sonra en fazla kelime sayısına sahip düzey B1’dir. Bu durum B1 düzeyinin artış eğilimini bozduğunu göstermektedir. Artış eğiliminin düzey olarak bozulduğu yer B1 olmasına rağmen diğer düzeyler içinde de bu artışı bozan metinler vardır. Bu metinler arasında B2 seviyesinin “birinci metni”, B1 seviyesinin “altıncı metni” ve A2 seviyesinin “dördüncü metni” buna örnek gösterilebilir. Sunulan verilere dikkatlice bakıldığında düzeylerdeki kelime sayıları ilk metinden son metne kadar düzenli bir artış göstermesi beklenirken incelenen metinler arasında artıp azalan bir yapının olduğu göze çarpmaktadır. Bu durumda serbest okuma metinlerinin kelime sayısındaki artışın düzenli ve sabit olmadığı yorumu yapılabilir.

Serbest okuma metinlerinde en fazla cümle sayısına sahip olan düzey A2’dir. A2’den sonra en fazla cümle sayısına sahip düzey B1’dir. Cümle sayısının A1 seviyesinden C1 seviyesine geçerken artması beklenirken bu tabloda bunun öyle olmadığı görülmektedir. C1 seviyesinin en fazla cümle sayısına sahip olduğu iki metin vardır. Bunlar “üçüncü metin” ve “dördüncü metin”dir. Düzeylerdeki cümle sayıları ilk metinden son metne kadar düzenli bir artış göstermesi beklenirken incelenen metinler arasında artıp azalan bir yapının olduğu göze çarpmaktadır. Bu durumda serbest okuma metinlerinin cümle sayısındaki artışın düzenli ve sabit olmadığı yorumu yapılabilir.

Serbest okuma metinlerinin cümlelerdeki kelime sayılarının ortalaması A1 düzeyinden C1 düzeyine geçişte beklenildiği gibi artmıştır. C1 seviyesi üç metinde en yüksek ortalamaya sahiptir. Geriye kalan iki metinde de en yüksek ortalamaya sahip seviye B2’dir. Cümlelerdeki kelime sayılarının ortalaması üç metinde -birinci metin, ikinci metin, üçüncü metin- düzeyler arası artışa eş bir yapıdayken diğer üç metin bu yapıyı bozmaktadır. Her dil düzeyi kendi içinde değerlendirildiğinde cümlelerdeki kelime sayısının ortalamasının kümülatif bir artış göstermediği genellikle artıp azalan bir yapıda olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin, A2 seviyesi birinci metinden beşinci metne kadar ortalama artarken beşinci metinden altıncı metne geçişte ortalama azalmıştır. Benzer şekilde yapı A1, B1 ve B2 seviyelerinde de vardır. C1 seviyesinde ise durum biraz daha farklı olsa da diğer seviyelerle benzer yapıya sahip olduğu söylenebilir. Bu bilgilerin ışığında düzenli bir şekilde artış göstermediği görülmüştür.

Grafik 7. Dil düzeylerine göre serbest okuma metinlerindeki kelime sayıları, cümle sayısı ve cümle uzunluğuna ilişkin grafikler

Grafik 7’de görüldüğü üzere tüm dil düzeylerinin ilk metnindeki kelime sayıları ile son metnindeki kelime sayıları B2 seviyesi hariç artmıştır. Serbest okuma metninin kelime sayısı grafiğinde iki noktada kırılma vardır. Bunlardan bir tanesi yukarı doğru kırılmadır, diğeri ise aşağı doğru kırılmadır. Yukarı doğru kırılmanın olduğu kısım B1 seviyesinin “beşinci metni” ile “altıncı metni” arasındadır. Aşağı doğru kırılma ise C1 seviyesinin “beşinci metni” ile “altıncı metni” arasındadır. Bu kırılmaların dışında artma ve azalma olduğu iki nokta daha vardır. Bunlar B2 seviyesinin “birinci metni” ile “ikinci metni” ve A2 seviyesinin “üçüncü metni” ile “dördüncü metni” arasındadır. Belirtilen metinler dışında kırılmaların olduğu başka metinler yoktur. Kelime sayısı grafiği kırılmaların olduğu dalgalı bir yapıdadır.

Serbest okuma metninin cümle sayısı grafiğinde görüldüğü üzere tüm dil düzeylerinin ilk metnindeki cümle sayıları ile son metnindeki cümle sayıları A2 ve B2 seviyeleri hariç artmıştır. Grafikte üç noktada kırılma var. Bunlardan iki tanesi yukarı doğru, diğeri ise aşağı doğru kırılmadır. Yukarı doğru kırılmanın olduğu kısımlardan biri A2 seviyesinin “üçüncü metni” ile “dördüncü metni” diğeri ise B1 seviyesinin “beşinci metni” ile “altıncı metni” arasındadır. Aşağı doğru kırılma ise A2 seviyesinin “birinci metni” ile “ikinci metni” arasında olduğu görülmektedir. Bu kırılmaların dışında azalmanın olduğu iki nokta daha vardır. Bunlar B1 ve B2 seviyelerinin “birinci metni” ile “ikinci metni” arasındadır. Belirtilen metinler dışında kırılmaların olduğu başka metinler yoktur. Cümle sayısı grafiği kırılmaların olduğu dalgalı bir yapıdadır.

Serbest okuma metninin cümle uzunluğu grafiğinde görüldüğü üzere tüm dil düzeylerinin ilk metnindeki cümle uzunluğu ile son metnindeki cümle uzunluğu B2 ve C1 seviyeleri hariç artmıştır.

Tablo 8. Serbest okuma metinlerindeki ortalamalara ilişkin veriler

Nicel Veriler	A1	A2	B1	B2	C1
Toplam Kelime Sayısı	425	670	992	894	1190
Toplam Cümle Sayısı	76	108	106	80	88
Toplam Cümle Uzunluğu	5,59	6,203	9,358	11,175	13,522

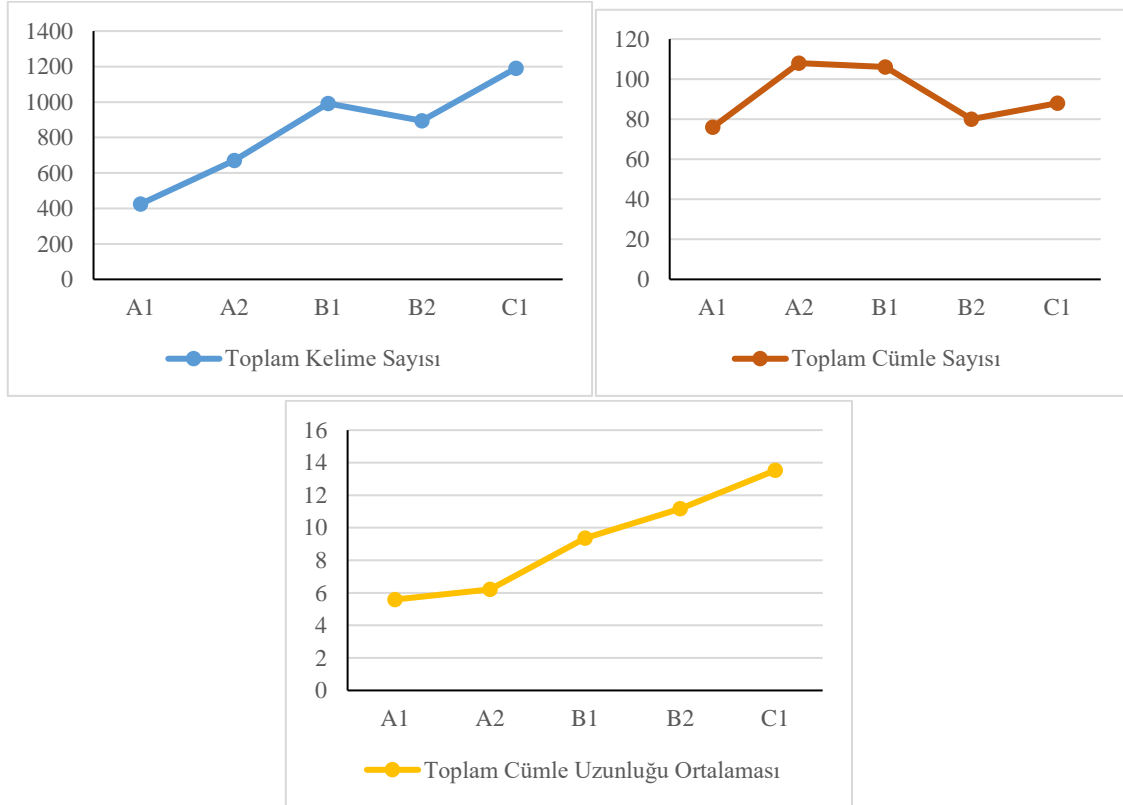
Tablo 8’de sunulan verilerden hareketle serbest okuma metinlerindeki toplam kelime sayısının en fazla olduğu seviye beklenildiği gibi C1’dir. Ancak seviyeler arası geçişte sabit ve düzenli bir artışın olmadığı göze çarpmaktadır. Bunun sebebi olarak da C1 seviyesinden sonra en fazla toplam kelime sayısına sahip olan B1 seviyesi gösterilebilir. Düzeyler arası artış incelendiğinde anlamlı bir artışın olduğu dikkat çekmektedir. Yine de orta düzeyden (B1-B2) ileri düzeye (C1) geçişteki artış miktarı temel düzeyden (A1-A2) orta düzeye geçişteki miktardan azdır. Orta düzeyler (B1-B2) arasındaki artışın miktarı temel düzeyler (A1-A2) arasındaki artış kadar veya daha fazla artış göstermesi gerekmektedir. Ancak B1 ve B2 seviyelerinin arasında bir artış

olmadığı gibi aksine bir azalma olduğu görülmektedir. Tüm bu bilgiler dikkate alındığında artışın düzenli ve sabit olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Serbest okuma metinlerindeki toplam cümle sayısı temel seviyeden (A1-A2) ileri seviyeye (C1) geçene kadar her seviyede anlamlı şekilde yükselerek artması beklenirken Tablo 8'deki verilere bakıldığında sürekli bir artıştan bahsetmek mümkün değildir. Seviyeler arasında dalgalı bir yapının var olduğu tabloda en fazla toplam cümle sayısına sahip dil düzeyi A2'dir. A2'den sonra en fazla toplam cümle sayısına sahip dil düzeyi B1'dir. Bu durum A2 ve B1 seviyelerinin artış eğilimini bozduğunu ortaya çıkarmaktadır. Düzeyler arası ve düzeyler içi artış miktarları incelendiğinde anlamlı olmayan bir artış göze çarpmaktadır. Bunun sebebi olarak hem düzey içi hem de düzeyler arası artış miktarının A2 seviyesinden C1 seviyesine kadar düşmesi gösterilebilir.

Tabloda sunulan verilere göre serbest okuma metinlerinin cümlelerdeki kelime sayılarının ortalamasının en fazla olduğu seviye beklenildiği gibi C1'dir. Düzeyler arası geçişte sürekli bir artışın olduğu söylenebilir. Ancak temel düzeyden (A1-A2) orta düzeye (B1-B2) geçişteki artış miktarı ile orta düzeyden ileri düzeye (C1) geçişteki artış miktarı aynı değildir. Temel düzeyden orta düzeye geçiş miktarı 3,155 iken orta düzeyden ileri düzeye geçiş miktarı 2,347'dir. Düzey içi artış miktarının düzeyler arası artış miktarına göre daha anlamlı olduğu söylenebilir. A1 ve A2 arasındaki artış miktarı 0,613 iken B1 ve B2 arasında 1,817'dir. Bu bilgilerden hareketle veriler arasında standarda yakın bir artışın olduğu göze çarpmaktadır.

Grafik 8. Dil düzeylerine göre serbest okuma metinlerindeki ortalamalara ilişkin grafikler

Serbest okuma metinlerindeki toplam kelime sayısına ilişkin grafikte görüldüğü üzere dil düzeyi yükseldikçe toplam kelime sayıları artmasına rağmen bu durumu B1 seviyesi bozmaktadır. B1 seviyesinin C1 seviyesinden sonra en fazla toplam kelime sayısına sahip olması grafikteki birikimli yapıyı bozmaktadır. Bu durum artışın düzenli ve sabit olmasını engellemektedir.

Serbest okuma metinlerindeki toplam cümle sayısı temel seviyeden (A1-A2) ileri seviyeye (C1) geçene kadar her seviyede anlamlı şekilde yükselerek artması beklenirken toplam cümle sayısı grafiğine bakıldığında sürekli bir artıştan bahsetmek mümkün değildir. Grafik A2 düzeyinden itibaren aşağı doğru kırılma çizmektedir. Bu kırılma B2 seviyesinden C1 seviyesine geçerken yukarı doğru kırılmasına rağmen en yüksek noktaya erişememiştir. Tüm bu bilgilerden hareketle grafiğin dalgalı yapıda olduğu görülmektedir.

Serbest okuma metinlerindeki toplam cümle uzunluğuna ilişkin grafikte görüldüğü üzere A1 ve A2 düzeyleri arasındaki artış dışında diğer düzeylerde birikimli bir artışın olduğu görülmektedir. A2 düzeyi bu birikimli yapıyı bozmasına rağmen bu grafikte standarda yakın bir artışın olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada yabancılara Türkçe öğretiminde yaygın olarak kullanılan setlerden Yeni İstanbul Türkçe setinde yer alan okuma metinlerindeki nicel unsurların dil düzeyi içi uyumuna ve düzeyler arası uygunluğuna bakılmıştır. Çalışma kapsamında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Her metnin kendi içinde barındırdığı kelime sayıları temel düzeyden ileri düzeye geçene kadar her seviyede ve üniteye anlamlı ve sürekli bir şekilde artmamıştır. Düzeyler arası geçişlerde en belirgin artış A1 dil düzeyinden C1 dil düzeyine geçişte yaşanmıştır. İncelenen unsurlardan biri olan toplam kelime sayısı ve ortalamasında ise A1 seviyesinden C1 seviyesine geçerken belirgin bir artış olduğu görülmektedir. Ancak düzey içi ve düzeyler arası geçişlerdeki artış miktarının sürekli ve düzenli olmayışının bir sorun teşkil ettiği iddia edilebilir. Sözü edilen durum, incelenen öğretim setinin Earget'in (Tertemiz vd., 2011, s. 45) program geliştirme modelinde, içeriğin düzenlenmesine ilişkin basitten karmaşığa, kolaydan zora ve öğrencinin gelişim düzeyine uygunluk ilkelerine yeterince dikkat edilerek hazırlanmadığına işaret etmektedir. Öğrenenlerin dil becerilerinde yetkinlik sağlayabilmeleri açısından önemli bir faktör olan karşılaştıkları toplam ve farklı kelime sayısının İstanbul seti özelinde düzeyler ilerledikçe istikrarlı bir şekilde artmaması ve seti oluşturan seviye kitapları arasındaki kelime sayısı artışında belirli bir standardın olmaması bu setin işe koşulduğu Türkçe öğretim sürecini olumsuz etkileyebilir.

Bir dili öğrenenlerin o dilde iletişim kurabilmesi için kelimelere ihtiyacı vardır. McCarthy (McCarthy, 1992, s. VIII) de öğrencilerin dil bilgisi ne kadar iyi olursa olsun hedef dilde anlamlı iletişim kurabilmenin en önemli etmeninin kelime bilgisi olduğunu belirtmektedir. Yabancı/ikinci dil öğrenenlerin, dil düzeylerinin gerektirdiği sayıda ve nitelikte kelime bilmemeleri halinde bir üst dil seviyesine geçecek yeterliliğe de sahip olmadıkları söylenebilir. Böyle bir durum öğrenenlerin hedef dili öğrenme isteklerinde azalmaya neden olabilmektedir. Bu yüzden setlerdeki söz varlığının öğrenenlerin hedef dilde üst seviyedeki yeterliliklere ulaşmasını sağlayacak şekilde hazırlanması onların dili daha etkili ve verimli bir biçimde öğrenebilmesine olanak sağlar (Göçer & Karadağ, 2021, s. 1678). Bunun için setlerdeki söz varlığı özellikle temel ve orta düzeyde iyi belirlenmelidir (Barın, 2003, s. 316). Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul setlerinin ders kitaplarındaki temel kelimelerin yaygınlığı üzerine yapılan bir araştırmada (Göçen, 2016), üç öğretim setinde kelimelerin %30 oranında örtüştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum setlerde bulunan söz varlığı unsurları ve bu unsurların öğretimi konusunda bir standardın ve uzlaşımın olmadığını göstermektedir (Göçen & Okur, 2016, s. 470-473). Bu bağlamda, her bir dil düzeyinde öğrenenlerin ne kadar kelime öğrenmesi gerektiğinin yapılacak

çalışmalarla tespit edilmesinin ve ders kitaplarının bu doğrultuda düzenlenmesinin yerinde olacağı söylenebilir.

Araştırmada elde edilen sonuçlardan biri de metinlerdeki cümle sayısının, temel düzeyden ileri düzeye geçene kadar her seviyede ve ünitelerde sürekli bir şekilde artmadığı şeklindedir. Bununla birlikte cümle sayılarının ve ortalamalarının düzeyler arası geçişte arttığı ancak temel ve orta düzeyde yer alan dil seviyeleri arasındaki geçişte ise azaldığı görülmektedir. Cümle sayılarıyla ilgili dikkat çeken bir diğer sonuç ise en fazla cümle sayısına sahip olan dil düzeyinin B1 olmasıdır. Bu durum cümle sayıları bakımından seviyeler arasında dalgalı bir yapının var olduğuna işaret etmektedir. Beklenenin aksine C1 seviyesinin B1 seviyesinden daha az toplam cümle sayısına ve ortalamasına sahip olması, B1 seviyesinin artış eğilimini bozduğunu göstermektedir. Ulaşılan bu sonuçlar doğrultusunda İstanbul Türkçe öğretim seti B1 düzeyi ders kitabının dil düzeylerindeki ilerleme dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi gerektiği söylenebilir. Cümle sayılarına ilişkin ulaşılan sonuçlardan ön plana çıkan bir başka detay ise C1 düzeyinin, kelime sayısındaki bariz üstünlüğünü cümle bazında kaybetmesidir. Bunun sebebi olarak C1 seviyesindeki metinlerde bağlı birleşik cümle yapılarının kullanılması gösterilebilir.

Dil düzeyi arttıkça öğrenenlerin daha fazla ve farklı cümle yapısı görmesi gerekmektedir. Daha fazla ve farklı cümle yapısıyla karşılaşmak öğrenenlerin anlama ve anlatma becerilerinin gelişmesi açısından önemlidir. Çünkü özellikle anlatma becerilerinin kullanılabilmesi bireylerin o dili öğrendiğinin en önemli göstergelerinden biridir. Öğrenenlerin anlatma becerilerinin gelişmesi ise söz varlığının yeterince gelişmesine ve dil bilgisi kurallarının öğrenilerek kullanılabilmesine bağlıdır. Yabancılara Türkçe öğretiminde farklı cümle yapıları dil bilgisi içerisinde sunulur ve dil bilgisi öğretimi de diğer becerilerde olduğu gibi metinler üzerinden öğretilir. Metinler, dil bilgisi öğretiminin ana kaynaklarından biri olmasının yanında dilin doğal bir bağlam içerisinde belirli dil öğeleri ve yapılarının analiz ve pratik edilmesinde de kullanılır (Gower, Phillips & Walters, 2005, s. 130). Bu sebeple metinlerde farklı cümle yapılarının olması dilin analiz ve pratik edilmesinde kolaylık sağlamakla birlikte anlama ve anlatma becerileri arasındaki bağlantıyı güçlendirecektir. Metinlerin dil öğrenim ve öğretim sürecinde önemli bir yere sahip olması, metin seçiminin belirli kurallar ve ölçütler çerçevesinde yapılması gerektiğinin önemini ortaya koymaktadır. Bu yüzden seçilecek metinlerin temel dil becerileri ve çerçeve metindeki kazanımlara uygunluğu kadar içerdiği nicel unsular bakımından da nitelikli olması gerekmektedir. Çünkü sözü edilen unsuların dil öğretiminin başarısını etkileme potansiyeline sahip olduğu söylenebilir. Bu açıdan hazırlanacak olan setlerde hangi seviyede ne kadar cümle yapısının öğretileceği hakkında uzmanlar tarafından bir ölçüt hazırlanmalı ve kitaplardaki metinler buna göre düzenlenmelidir.

Araştırmada ortaya çıkan bir diğer sonuçta ise metinlerdeki cümlelerin kelime sayılarının ortalamasında da temel düzeyden ileri düzeye geçene kadar her seviyede ve ünitelerde düzenli bir artış olmadığı ancak cümlelerdeki toplam kelime sayılarının ortalamasına bakıldığında düzeyler arası geçişte sürekli bir artışın olduğu görülmektedir. İncelenen diğer unsurlarda olduğu gibi cümle uzunluğunda da düzey içi ve düzeyler arasında sabit bir artış yoktur. Düzey içinde ve düzeyler arasında sabit artışın olmaması, öğrenme sürecinde çeşitli olumsuz durumların ortaya çıkmasına sebep olabilir. Örneğin, daha az cümle uzunluğuna ve kelime sayısına sahip bir öğretim seti ile dil öğrenen bireylerin kısa sürede bir üst düzeye geçebilmesi olumlu bir sonuç olarak görülebilir fakat daha az kelime öğrenilerek bir üst seviyeye geçilmesi, üst düzey dil kullanımı için gereken dil yeterliliğine sahip olunamaması riskini de beraberinde getirir. Şu anda alan yazında hangi dil

düzeyinde ne uzunlukta cümlelerin yer alması gerektiğine dair bir ölçüt bulunmamaktadır. Bu alanda yapılacak ileriki çalışmalar sayesinde Türkçe öğrenenlerin hangi seviyede ne kadar cümle uzunluğuna sahip metinler görmesi gerektiği konusunda bir standart oluşturulmalı ve bu doğrultuda güncellenecek veya yeni hazırlanacak setlerin işlevselliği ve etkisi artırılmalıdır.

Bu araştırma kapsamında Yeni İstanbul Türkçe öğretim kitaplarındaki serbest okuma metinleri de toplam kelime ve cümle sayıları ile cümlelerdeki kelime sayılarının ortalaması bakımından incelenmiştir. Kitaplardaki diğer okuma metinlerinde olduğu gibi serbest okuma metinlerinde de düzey içi ve düzeyler arası sürekli bir artıştan söz etmek mümkün değildir. Serbest okuma ve genel okuma metinlerinin kelime sayısı, cümle sayısı ve cümle uzunluğu bakımından belirli bir ölçüte göre seçilmemesinin okuma-anlama becerilerinin geliştirilmesi sürecini olumsuz etkileyebileceği söylenebilir. Çünkü dil öğrenimi bireylerin yeterli düzeyde anlamlı girdiye maruz kalmasıyla gerçekleşmektedir. Memiş (2019), farklı dil setleriyle Türkçe öğrenen veya öğrenmekte olan öğrencilerin okuduğunu anlama yeterliliklerine ilişkin yaptığı araştırmada öğrenim sürecinde daha fazla kelime gören öğrenenlerin okuduğunu anlama bakımından daha başarılı olduğunu bulmuştur. Sözü edilen araştırmanın ulaştığı sonuçlar ile okuma metinlerinin öğretim elemanları tarafından değerlendirildiği araştırmanın sonuçları da gösteriyor ki söz varlığı bireylerin dili anlamalarını yani öğrenmelerini kolaylaştırmaktadır. Bu yüzden Türkçe öğretim setlerine seçilecek okuma metinlerindeki söz varlığının öğrenci ihtiyaçları çerçevesinde geliştirilmesi ve okuma metinlerinin öğrenci seviyelerine göre düzenlenmesi gerekmektedir (Erdem, Gün, Şengül & Şimşek, 2015, s. 473). Bu bağlamda daha fazla ve nitelikli kelime barındıran metinlerin dil öğreniminin gerçekleşmesinde önemli rol oynadığını söylemek mümkündür. Buradan hareketle dil öğretim kitaplarına metin seçimi yapılırken sözü edilen hususlara dikkat edilmesi gerektiği ifade edilebilir.

Hâlihazırda kullanılan yabancı lara Türkçe öğretim setleri, Avrupa Ortak Başvuru Metni'ndeki yeterlilikler dikkate alınarak hazırlanmaktadır. Bununla birlikte yabancı lara Türkçe öğretiminde kullanılan setler üzerine yapılan araştırmalar setlerdeki birçok sorunun varlığını ortaya koymaktadır. Türkçe öğretim setlerinin değerlendirilmesi üzerine yapılan bir çalışmada (Toprak, 2011, s. 11-24) incelenen beş sette, dil bilgisinde seyrek kullanılan yapılarda verilen zorlama örnekler, eş görevli yapıların ve kelimelerin yanlış ve yersiz kullanımı, gereksiz yabancı sözlük kullanımı, yardımcı fiillerin yanlış kullanımı, olay sıralamalarında yanlışlık yapılması, zaman uyumsuzlukları, anlatım bozuklukları ve okuma metinlerinin yetersizliği gibi sorunlar tespit edilmiştir. Bu çalışmanın ulaştığı sonucu destekler nitelikte olan bir diğer araştırmada (Memiş, 2021, s. 105-106) da piyasadaki setlerin ihtiyacı karşılamadığı, bu setler arasında bir uyumun ve standardın olmadığı, kitaplarda yer alan metinlerin yeterli kelime zenginliğine sahip olmadığı, bu metinlerde dil bilgisi hataları ve anlatım bozuklukları olduğu, öğretim setlerinin birçok bağlamda Avrupa Ortak Başvuru Metni ile bir bütünlük sergilemediği gibi birçok sorun ortaya konulmuştur. Öğretim setleriyle ilgili yapılan araştırmaların ulaştığı sonuçlarla aynı doğrultuda, nicel unsurlar üzerine yapılan bu çalışmada da Türkçe öğretiminde yaygın olarak kullanılan Yeni İstanbul Türkçe öğretim setinde de kelime sayısı, cümle sayısı, cümle uzunluğu ortalaması gibi nicel unsurlar bakımından bir standardın olmadığı ortaya çıkmıştır. Tüm bu sonuçlar bir arada değerlendirildiğinde, yabancı lara Türkçe öğretiminde kullanılan setlerin, ilgili araştırmalarda ortaya çıkarılan sorunları dikkate alınarak eksiklerinin giderilmesi gerektiği söylenebilir. Ayrıca yabancı lara Türkçe öğretiminde kullanılan veya kullanılacak setlerin daha

nitelikli hale gelebilmesi ve en az sorunla kullanıma sunulabilmesi için bir denetleme mekanizmasının kurulması gerektiği ifade edilebilir.

Extended Abstract

Textbooks and texts in textbooks are the most frequently used materials in the teaching and learning process. Texts in textbooks used in language teaching have an important place in the learning process since they are the first texts that students encounter in the target language. In the literature review examined within the scope of this research, it was concluded that most of the studies examining the vocabulary elements of the texts in Turkish language teaching sets were on the readability studies of teaching sets and reading texts. Since the validity of readability formulas is controversial, in this study, it was decided to examine the quantitative elements affecting the readability of the reading texts in Yeni İstanbul Teaching Turkish for International Students set used in teaching Turkish to foreigners without applying readability formulas, and in this direction, it was aimed to reveal the suitability of the quantitative elements in the reading texts to the level and the differences between the levels. In line with this purpose, the data of the study were obtained by using the document analysis method, one of the qualitative research designs. Within the scope of the study, a total of 119 reading and free reading texts in the textbooks prepared for 5 language levels of Yeni İstanbul Turkish teaching set were analyzed. The data obtained as a result of the analysis were classified according to the quantitative elements in the texts and shown in tables and the harmony of the data was tried to be shown with graphics. As a result of the analysis, it was determined that the number of words contained in each text did not increase significantly and continuously at each level and unit from the basic level to the advanced level. As for the total number of words, which is one of the analyzed elements, and its average, it was observed that there was a significant increase from level A1 to level C1. However, the fact that the amount of increase in the transitions within and between levels is not continuous and regular poses a problem in terms of ensuring the standard. In this case, it affects foreign/second language learners' knowledge of the number and quality of vocabulary required by their language level. One of the results obtained in the study is that the number of sentences in the texts does not increase continuously at each level and unit from the basic level to the advanced level. However, it was observed that the number of sentences and their averages increased in the transition between levels, but decreased in the transition between basic and intermediate language levels. Another result of the study is that there is no regular increase in the average number of words in the sentences in the texts at each level and unit from the basic level to the advanced level, but when the average of the total number of words in the sentences is analyzed, it is determined that there is a continuous increase in the transition between levels. In the quantitative elements of the free-reading texts analyzed within the scope of this study, it was observed that there was no continuous increase within and between levels. The results of the analyzed data revealed that the quantitative elements in the reading texts and free reading texts in the Yeni İstanbul Turkish teaching set do not show sufficient harmony between language levels. In particular, it has been observed that there is no standard and balance in terms of elements such as word count, sentence count, and sentence length. The sets used in foreign language teaching must have content appropriate to language levels. In this direction, it can be said that free reading and reading texts are not selected according to a certain criterion in terms of word count, sentence count, and sentence length may negatively affect the process of developing reading comprehension skills because language learning is realized when individuals are exposed to sufficient levels of meaningful input. Based on this information,

it is concluded that the quantitative elements of Turkish language teaching sets should be prepared by language levels and updated according to current needs.

Kaynakça

- Arslan, N. & Durukan, E. (2014). Yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarında söz varlığı unsurlarının incelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 2 (4), 247-265. <https://doi.org/10.18033/ijla.168>
- Ataş, D. (2020). Yabancı dil öğretiminde ithal ve yerel ders kitaplarının kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (44), 309-328. <https://doi.org/10.21497/sefad.845424>
- Aydın, E. (2021). Yabancılar için hazırlanmış Türkçe okuma kitaplarının okunabilirlik durumları. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 4(2), 205-226.
- Barın, E. (2003). Yabancılara Türkçenin öğretiminde temel söz varlığının önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. 13(13), 311-317.
- Bölükbaş, F. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde okuma metinlerinin dil düzeylerine göre sadeleştirilmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching, UDES Özel Sayısı*, 924-935.
- Demirel, Ö. & Kıroğlu, K. (2021). Eğitim ve ders kitapları. İçinde Ö. Demirel ve K. Kıroğlu (Ed.), *Ders kitabı incelemesi (s. 4-13)*. Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786050370058>
- D-AOBM (2021). *Diller için Avrupa ortak başvuru metni: öğrenme, öğretme ve değerlendirme: Tamamlayıcı cilt*. MEB Yayınları.
- Erdem, M. D., Gün, M., Şengül, M. & Şimşek, R. (2015). Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan okuma metinlerinin öğretim elemanlarınca diller için Avrupa ortak başvuru metni ve işlevsel metin özellikleri kapsamında değerlendirilmesi. *Journal of Turkish Studies*, 10 (3), 455-476. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8020>
- Erdil, M. (2018). Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kuruluna bağlı 209 üniversitede yabancılara Türkçe öğretimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (60), 93-112. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2018.2764>
- Gower, R., Philips, D. & Walters, S. (2005). *Teaching practice: A hand book for teachers in training*. Macmillan.
- Göçen, G. (2016). *Yabancılar için hazırlanan Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı ile Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin yazılı anlatımlarındaki söz varlığı* (Yayımlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Göçen, G. & Okur, A. (2016). Yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki sözcüklerin kullanım sıklığı ve yaygınlığı. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(210), 447-476.
- Göçer, A. (2007). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme açısından incelenmesi. *Dil Dergisi*, 0(137), 30-46.

- Göçer, A. & Karadağ, B. F. (2021). Türkçenin ikinci dil olarak öğretiminde söz varlığının sözlük okuma yoluyla geliştirilmesi üzerine öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 10 (4), 1672-1695. <http://dx.doi.org/10.30703/cije.897062>
- Gün, M., Akkaya, A. & Kara, Ö. (2014). Yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarının Türkçe öğretim merkezlerinde görev yapan öğretim elemanları açısından değerlendirilmesi. *Journal of Turkish Studies*, 9(6), 1-16. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7134>
- Güneş, F. (2022). *Ders kitaplarının özellikleri ve incelenmesi*. Sınırsız Eğitim ve Araştırma Derneği Yayınları.
- Kalfa, M. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürel unsurların önemi. H. Karatay (Ed.), *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı (s. 111-121)*. Pegem Akademi.
- Kalyoncu, M. R. & Memiş, M. (2024). Türkçe için oluşturulmuş okunabilirlik formüllerinin karşılaştırılması ve tutarlılık sorgusu. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 12(2), 417-436.
- Kara, M. & Çekici, Y. E. (2017). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarında metinler arası aşamalılık: Yedi İklim Türkçe ve İzmir üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 411-426. <https://doi.org/10.14686/buefad.287776>
- Kara, M. & Işır, E. (2021). Yabancılara Türkçe öğretiminin temel sorunları ve bunlara çözüm önerileri. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 6 (1), 1-18. <https://doi.org/10.29228/uluturkad.51901>
- Kemiksiz, Ö. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitapları üzerine yapılan araştırmaların eğilimleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (Özel Sayı), 34-56. <https://doi.org/10.35675/befdergi.832492>
- Krashen, S. (2009). *Principles and practice in second language acquisition*. The Internet Edition.
- Krashen, S. & Cho, K. S. (2019). Why don't we take advantage of the power and pleasure of reading? *Language and Language Teaching*, 8 (15), 38-42.
- McCarthy, M. (1992). *Vocabulary*. Oxford University Press.
- Memiş, M. (2019). Türkçeyi ikinci dil olarak öğrenenlerin okuduğunu anlama yeterliklerinin eş değeri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38 (1), 253-265. <https://doi.org/10.7822/omuefd.521301>
- Memiş, M. (2021). *Yabancılara Türkçe öğretiminin güncel sorunları*. Pegem Akademi.
- Mutlu, H. H. (2020). Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında (İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim seti, yedi iklim öğretim seti) yer alan metinlerin okunabilirlik düzeylerinin incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8 (22), 371-386. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.728455>
- Mutlu, H. H. & Gümüüş, E. (2021). Akademik çalışmalara göre yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaşılan güncel sorunlar. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (25), 829-853. <https://doi.org/10.38155/ksbd.884902>
- Neuner, G. (1995). Lehrwerke. *Handbuch fremdsprachenunterricht*. K. L. Bausch, H. Christ und H. J. Krumm (Ed.). 292-295. Francke Verlag.

- Ömeroğlu, E. (2016). *Yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanmış ders kitaplarının incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Özdemir, C. (2013). Yabancılara Türkçe öğretiminde ders malzemelerinin önemi ve işlevsel ders malzemelerinin nitelikleri. *Journal of Turkish Studies*, 8 (1), 2049-2056. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4495>
- Şimşek, P. (2011). *Yabancılara Türkçe öğretiminde okuma metinleri ve yardımcı okuma kitapları üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Tertemiz, N., Ercan, L. & Kayabaşı, Y. (2011). Ders kitabı ve eğitimdeki önemi. L. Küçükahmet (Ed.), *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*. (s. 34-66). Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Zorbaz, K. Z. & Köroğlu, M. (2016). Gazi TÖMER yabancılar için Türkçe öğretim setindeki metinlerin kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri. *Journal of Turkish Studies*, 11 (3), 2509-2524. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9290>

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma Beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı/Contribution Rate Declaration of Researchers: Yazarların çalışmadaki katkı oranları eşittir. / The contribution rates of the authors to the study are equal.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0

Defne ERDEM METE*

DISCURSIVE PRACTICES USED FOR MANAGING CONFLICT IN TRAVEL MEMOIRS	GEZİ ANILARINDA ÇATIŞMA YÖNETİMİ İÇİN KULLANILAN SÖYLEMSEL UYGULAMALAR
<p>ABSTRACT</p> <p>Travel writing about intercultural interactions sheds light on the conflict faced by the author in a foreign environment. The conflict caused by differences of cultures and unfamiliar ways of living is an issue which the authors who produced works on travel writing experience and reflect on. In narratives, the use of specific discursive practices appear to function especially for managing such kinds of conflict. This paper focuses on the use of subversive humour and pathos in the travel memoir extracts of four Turkish women authors published in the memoir collection titled <i>Three Centuries of Travel Writing by Muslim Women</i> (Lambert-Hurley et al., 2022). Based on critical discourse analysis, evaluation of the intercultural encounters reflected by the four Turkish authors reveals that subversive humour and pathos are often jointly used not only as literary devices but also as discursive practices for managing conflict. Moreover, the analysis shows that these practices of managing conflict are used as a criticism device both in challenging communication incidents with members of a foreign culture and in the reflections on certain social occasions. The paper presents examples of the use of subversive humour and pathos for managing conflict under the themes of reflections on female identity, facing disappointment and appreciation of experiencing a new culture. It is recommended that travel memoirs should be studied for analysing other discursive practices used to cope with conflict.</p> <p>Keywords: Conflict, discursive practice, subversive humour, pathos, travel writing.</p>	<p>ÖZET</p> <p>Kültürlerarası etkileşimleri konu alan gezi yazıları, yazarın yabancı bir ortamda karşılaştığı çatışmaya ışık tutmaktadır. Kültür farklılıklarının ve alışılmamış yaşam tarzlarının yol açtığı çatışma, gezi yazısı alanında eserler veren yazarların deneyimlediği ve üzerinde düşündüğü bir konudur. Anlatılarda, özellikle bu tür çatışmaların yönetilmesi ile ilgili belirli söylemsel uygulamaların işlev gördüğü görülmektedir. Bu çalışma, <i>Three Centuries of Travel Writing by Muslim Women</i> (Lambert-Hurley vd., 2022) adlı eserde gezi anıları yayımlanmış olan dört Türk yazarın anlatılarındaki yıkıcı mizah ve duygulandırma kullanımını ele almıştır. Eleştirel söylem analizine göre Türk yazarların aktardığı kültürlerarası karşılaşmalara ilişkin yapılan değerlendirme, yıkıcı mizah ve duygulandırmanın yalnızca edebi araçlar olarak değil, aynı zamanda kültürlerarası çatışmayı yönetmeye yönelik söylemsel uygulamalar olarak sıklıkla birlikte kullanıldığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, yapılan analiz bu çatışma yönetimi uygulamalarının hem yabancı bir kültürün mensuplarıyla olan zorlayıcı etkileşimlerde, hem de belirli sosyal olaylarla ilgili aktarımlarda bir eleştiri aracı olarak kullanıldığını göstermektedir. Çalışmada, çatışmayı yönetmek için yıkıcı mizah ve duygulandırma kullanımına dair örnekler kadın kimliği üzerine düşünceler, hayal kırıklığı ile yüzleşme ve yeni bir kültürü deneyimleme zevki temaları altında sunulmuştur. Çatışmanın üstesinden gelmede kullanılan diğer söylemsel uygulamaların da gezi anılarında incelenmesi tavsiye edilmiştir.</p> <p>Anahtar kelimeler: Çatışma, söylemsel uygulama, yıkıcı mizah, duygulandırma, gezi yazısı.</p>

* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, Konya/Türkiye, E-posta: defnemete@selcuk.edu.tr / Assoc. Prof. Dr., Selçuk University, Faculty of Letters, Department of English Language and Literature, Konya/Türkiye. E-mail: defnemete@selcuk.edu.tr

Introduction

Travel writing as a genre, especially travel literature on intercultural interactions, can be analysed in terms of the issues related to intercultural communication. Conflict is a concept which is investigated in the field of intercultural communication (Fisher-Yoshida, 2005; Jurtikova, 2013; Ting-Toomey, 2009). In intercultural encounters, conflict can arise mainly due to misunderstandings and intolerance towards cultural differences. When interlocutors come across a problematic communication incident or find it difficult to manage unfamiliar social occasions, they can use certain discursive practices to ease the situation. In this paper, the travel memoirs of four Turkish women authors published in the collection titled *Three Centuries of Travel Writing by Muslim Women* (Lambert-Hurley et al., 2022) are analysed. It is argued that subversive humour and pathos are two of the literary devices which appear to be frequently and jointly used as discursive practices to manage conflict. They are used in the experienced actual incidents reflected by the author as well as in the narrations on certain occasions which the author criticizes. These criticisms are either towards what the author finds strange and unacceptable about the foreign culture or about her own culture based on a comparison of the two cultures. Such kind of reflections can be seen as part of the transformative effect of conflict in intercultural encounters as claimed by Fisher-Yoshida (2005).

Humour and pathos have been studied in discourse analysis. In their study, Schnurr and Rowe (2008) analysed written humour used in the emails at the workplace. Their findings show that subversive humour, which includes irony, sarcasm, satire and parody, is an effective tool to be used by powerful people as well as those who are relatively powerless. The use of subversive humour is displayed in the emails as a means of challenging and resisting certain organisational practices. Similarly, Holmes (2000) claims that in unequal status interactions, subordinates can use humour to challenge power structures and to demolish authoritarian discourse. As Huber (2022) points out, there is a relation between coping with ambiguity and use of humour. It is stated that people overcome ambiguity by humour and by meaning production through reflection in a way that matches their desirable identities (Westwood & Johnston, as cited in Huber, 2022). Huber (2022) also suggests that power relations in interactions are transformed through the use of humour. It is an effective tool for enhancing social relations positively in the workplace (Holmes & Marra, 2002). The negative effects of conflict can also be diminished by the use of humour (Smith et al., 2000). In fictional narratives, subversive humour is frequently used (Mete, 2023).

Pathos, as Moorthy and Ghosal (2017) point out, is about the psychological connection between the speaker and the audience which leaves a long lasting influence. Expressing depression, appreciation and determination in a way that meets the expectations and needs of the audience are types of pathos (Wang, 2016). By achieving identification, pathos is used to persuade the audience by conveying understanding and addressing emotions (Burke, 1969). According to Higgins and Walker (2012), some cultural references in order to achieve such identification for persuasion include issues related to sport, health, hope, loyalty and friendship. In a study on political discourse and argumentative persuasion, Mshvenieradze (2013) found that emphasis on values was an example for the use of pathos by politicians. Ho (2016) found that hedges, engagement signs and mentioning oneself were often used in order to appeal to feelings in the genre of policy reform. Tracy (2002) states that one of the discourse practices used to persuade the listener is telling narratives. Narratives, or stories, have a “*vividness effect*” (Tracy, 2002, p. 158)

which make them easy to remember and also appealing to emotions. Hence, telling stories helps for achieving pathos. This paper argues that the authors' use of subversive humour and pathos in their memoir extracts appear to be the main discursive practices for managing conflict that they face in the new unfamiliar cultural environment.

Method

This study applies critical discourse analysis in order to examine the memoir extracts. As Bloor and Bloor (2007) argue, discourse is not only a product of human beings but also a means of re-constructing social actions and values. It is this dynamic nature of discourse which enables a critical analysis of texts with an attempt to question discourse processes and find out the source of social problems (Bloor & Bloor, 2007). According to Fairclough (1995), critical discourse analysis can contribute to developing a critical awareness of language, especially in its relation to issues of power including ideologies, values, social practices and identities. The memoir collection titled *Three Centuries of Travel Writing by Muslim Women* (Lambert-Hurley et al., 2022) includes forty-five memoir extracts written by women writers from different backgrounds. In this paper, memoir extracts written by four Turkish authors, Zeyneb Hanoum, Selma Ekrem, Şükufe Nihal Başar and Halide Edib, were selected to be analysed with an aim to find out whether there were common features in terms of the use of discursive practices for managing conflict. Subversive humour and pathos were identified as two discursive practices used by the writers in order to cope with conflict. Identification, analysis and reporting of recurring themes in textual data is one of the forms of qualitative analysis including discourse analysis (Braun & Clarke, 2006). Examples of narrative extracts in which subversive humour and pathos are jointly used by the Turkish authors in relation to conflict are presented under the themes of reflections on female identity, facing disappointment and appreciation of experiencing a new culture.

Analysis of the Memoir Extracts

I. Reflections on Female Identity

For the Turkish writers, the identity of being a woman in a foreign country causes not only feelings of empathy but also honest criticism towards different facets of womanhood expressed by subversive humour and pathos. After hearing the insulting and hateful comments from the male crowd towards the women speakers on the street defending the right to vote for women, Zeyneb Hanoum, who writes about her experiences in London during 1908-1909, feels pity for the British women. She comments on the incident by using subversive humour and saying that she “*would rather groan in bondage*” if that was what the British women had to tolerate in their struggle for freedom (Lambert-Hurley et al., 2022, p. 226). The writer complains about the disillusionments which she believes are faced by both English and Turkish women. Her words contain both irony and pathos when she questions what the British women will actually accomplish when they get the right for vote other than becoming even more miserable and more exhausted on their face as well as getting totally “*disillusioned*” (p. 225).

Making comparisons and finding similarities between one's own culture and the host culture is reflected in the memoir extracts. Analogy is one of the literary devices used by the writers to compare what they see as unfamiliar with a familiar concept. Zeyneb Hanoum thinks that Ladies Club is a type of harem. Although she feels a kind of belonging to this new community of Ladies Club, she also expresses disappointment in her comparison of it to the Harem of the East. The

writer pities herself, and therefore uses pathos, by stating that she does not find a Ladies' Club a reward which is big enough for the hardship she experienced by being away from the harem. She goes on claiming that a club for ladies in England is one type of harem which, unlike the harem, is not mysterious and charming at all (Lambert-Hurley et al., 2022, p. 225). Such kind of using cultural references is an effective tool for achieving pathos (Higgins & Walker, 2012). It can be claimed that the writer favours her identity of being a Turkish woman rather than a new member of a Ladies Club in Britain. This is also reflected in her words on the comparisons between the Turkish and English women and her eventual conclusion that she admires Turkish women among all the different nationalities of women that she met in other countries. Subversive humour is used in how the writer justifies her opinion when she says it is not because she is a woman from Turkey, but because of the fact that despite the slavery nature they have, Turkish women have succeeded in avoiding prejudice (Lambert-Hurley et al., 2022, p. 227).

Reflections on female identity are also seen in Halide Edib's memoirs which contain the use of empathy for achieving pathos. In her observations on India in 1935, the writer comments on the privilege of being a woman by appealing to emotions and saying that regardless of their various loyalties, the women are much more capable of understanding each other in the whole world when compared to men (Lambert-Hurley et al., 2022, p. 255). Although she has empathy with the women and young girls she meets, her reflections are mostly criticisms. She thinks that there is a great need for training Muslim women in India but feels angry about the fact that they show little interest about it. She gives a speech to the women audience about her thoughts but there is a lot more she cannot say explicitly which causes conflict for her. The people at the audience asks Halide Edib for her photograph and in her memoir she comments about this incident by using subversive humour and pathos as *"I gave them a special one with the grim look of a schoolteacher. I hope it continues telling them all that I could not say"* (Lambert-Hurley et al., 2022, p. 255).

Şükufe Nihal Başar, in 1932, writes about her observations on Finland which she refers to as the *"land of poetry, civilization and humanity"* (Lambert-Hurley et al., 2022, p. 248). During her visit, the writer observes that Finnish women do not prefer wearing make-up. She admires their *"simple, refined elegance"* and concludes as *"A long time ago, they moved away from these enhancements that don't add beauty to a woman. They've reached a level of higher values"* (Lambert-Hurley et al., 2022, p. 246). Her persuasive remarks containing pathos about the beauty of women seem to be an implied criticism about the understanding of beauty and values by women back in her country. In her reflections which date back to early 1920s in America, Selma Ekrem reflects on her identity of being a Turkish woman when she talks about her longing for liberty. Although she sees her travel to America as a *"madness"*, when she thinks about the problems that she will face if she returns back home, she forgets her fears (Lambert-Hurley et al., 2022, p. 233). She states that what encourages her is *"a thirst for liberty"* which she believed *"swept through America like the Great Mississippi"* (p. 233). The joy of experiencing America with the identity of a free woman, the identity she cannot experience in her country, appears to be a dominant feeling in her reflections.

II. Facing Disappointment

Facing disappointing issues, including disappointments on the unfamiliar culture's cuisine, can cause conflict in stays abroad. Subversive humour in the form of irony can be seen in Zeyneb Hanoum's comments related to the differences in food culture as *"But alas! the food in this harem*

has been a disappointment to me. Surely I must not accept this menu as a sample of what English food really is” (Lambert-Hurley et al., 2022, p. 224). Selma Ekrem uses humour and pathos about the same topic, her disappointment about food, as “*I marveled. Everything was strange to me. The soup that was sweet, the vegetables that seemed tasteless, a salad that was made of sweetest fruits spoiled with a dash of mayonnaise. What was I to have next*” (Lambert-Hurley et al., 2022, p. 237)? Memoir extracts of Halide Edib about the dirty conditions of the environment in Agra, India contain both subversive humour and pathos as a reflection of criticism (Lambert-Hurley et al., 2022): “*One entered Agra through miserable, dirty quarters. Such represent the worst part of the dying and stagnant East, no matter where they are found. No Eastern person will regret their passing away, though the Western writer in quest of the exotic may regret it. If native picturesqueness cannot be combined with a minimum of the decent conditions of life, let the picturesqueness pass away, and sooner the better*” (p. 252).

Halide Edib’s expressions of depression, functioning as a type of pathos, continue with her criticisms about the East (Lambert-Hurley et al., 2022). Pathos is also achieved by a persuasive style as:

God knows how much ignorance there is in the East about the bringing up of children. And here where I am speaking they could have day and evening classes for adult women. There were enough college-bred Muslem girls to under-take the teaching. ‘What do you mean,’ I thought, ‘by dressing so beautifully and sitting idle instead of helping, working, teaching. . . .’ And all this costly food. . . . Why, they could calculate the weekly cost, and spend it on providing meals for the poorer students of Jamia. (p. 254)

Facing stereotypes and prejudice appears to be another source of disappointment and conflict which the authors need to manage in their intercultural encounters. Selma Ekrem’s reflections (Lambert-Hurley et al., 2022) on the dialogue between herself and the officials at the airport when she first arrived at America contain both subversive humour and pathos. She receives surprised remarks from the people that she looks more like an American rather than a Turk. Then, as she narrates, someone in the crowd looks very puzzled and asks Selma Ekrem where she got her clothes. The author’s reply is an example of subversive humour: “*Strange as it may seem,*” *I answered, “we do not go round in my country wrapped in Turkish towels*” (Lambert-Hurley et al., 2022, p. 235).

Different from the other three writers, Şükufe Nihal Başar’s reflections on Finland in the memoir extracts include no negative remarks about the new, unfamiliar culture. Almost all of the writer’s observations contain admiration. Despite the positive reflections about what the writer sees and admires in Finland, her frequent remarks emphasizing what she does not observe and experience can be claimed to be showing a disappointment about her own country. Subversive humour and pathos can be seen in her words as “*In the buildings, on the roads, in the faces of the people, in the clothes, in the stores, neither the gaudiness, the excess, the arrogance, the impertinence that comes with money, and ignorance, nor the darkness, dirtiness, irritability, and shabbiness born of poverty and sadness*” (Lambert-Hurley et al., 2022, p. 245). The conflict and disappointment caused by an implied comparison of the Finnish culture and her culture are managed by subversive humour and pathos.

III. Appreciation of Experiencing a New Culture

The following comments of Şükufe Nihal Başar contain pathos related to the surprise that the author experienced about the ways of living in Finland. The writer apparently appreciates the orderliness and cleanliness in a bazaar which is probably different from the typical bazaar scene in her own country (Lambert-Hurley et al., 2022):

Women wearing white aprons with their heads wrapped in white are selling it. While everything exists at this bazaar, there isn't one bit of garbage on the floor. There are no bugs, no flies. The housewife, the worker, everyone coming to shop, even the poorest ones, are extremely clean. . . . There is no one you must avoid because they might brush against you. No one passes anyone by bumping into them or bothering them. There is no noise; it is a quiet, well-behaved movement. (p. 245)

Similar observations where there is hidden pathos about criticism towards her own culture as well as an appreciation of the way of living in Finland are also seen in other reflections of Şükufe Nihal Başar as “*A young girl comes to these restaurants, gardens by herself, drinks her beer, eats her food, opens her newspaper, her book, and no disrespectful look disturbs her*” (Lambert-Hurley et al., 2022, p. 246). Admiration expressed with surprise and humour immediately accompanies pathos after her remarks about a child on the street who was polishing shoes as “*I couldn't believe my eyes; I went and stood in front of him. I stared in disbelief; I looked at him. He looked at me; I laughed; he too laughed; for one second, we laughed from heart to heart. . . . I asked myself: I wonder if he is a revue artist who made an effort to choose this spot for his act tonight* (Lambert-Hurley et al., 2022, p. 246)?

Zeyneb Hanoum expresses her feelings on how she appreciates freedom by saying it was the first time in her life that she could look into space freely without veil and iron bars. She goes on stating that it had been worth what she had paid only to experience the happiness before a window without bars (Lambert-Hurley et al., 2022, p. 224). Similarly, Selma Ekrem, referring to herself states that she travelled all the dangerous distance from Turkey to America only to be able to wear a hat freely (Lambert-Hurley et al., 2022, p. 233). Her remarks which include pathos show that the uncertainty about freedom of Turkish women at the time she travelled to America was the main reason of her leaving Turkey. The uncertainty of life in America, in contrast to the one she complains about in Turkey, seems to be part of the joy of freedom for her. She says she was escaping from uncertainty and goes on as “*What lay ahead of Turkish women, I could not fathom. And no more could I bear the struggle for liberty, the restrictions imposed on Turkish women. All my life had grown into struggle and sorrow, and one more struggle would break my spirit. I had rather face the uncertainty of America*” (p. 233).

Selma Ekrem also uses identification as a tool for achieving pathos (Burke, 1969) and points at the privilege of being a foreigner when she compares the exciting and adventurous unexpectedness of life in America with the well-known Thousand and One Nights Tales of the East. She says that this is an advantage which each foreigner has over an American who has the privilege of experiencing a land of wonders and who “*cannot realize that it is an American Thousand and One Nights Tales*” (Lambert-Hurley, 2022, p. 235). Even though the writer thinks that New York is a fairy land, she finds it difficult to keep pace with the people rushing from one place to another in the city. Pathos used to describe the hectic life routine in US is accompanied

by subversive humour in her remarks about the trolley and the ticket man in Turkey as “*Imagine a trolley packed like a sardine box, where people can neither move nor breathe ... How often I had felt like murdering the poor [ticket] man, especially if he had the misfortune of stepping on my toes*” (p. 237).

Halide Edib, in her memoir extracts on India, reflects on her gratefulness for the hospitality of people at a Muslim village. She says: “*It was enough to be a Muslem and believe in the One God. You were one of them. Never in my life had I such a clear perception of the freemasonic spirit of my religion*” (Lambert-Hurley, 2022, p. 257). Hospitality and religion are issues of shared cultural reference which the writer uses for identification and achieving pathos (Higgins & Walker, 2012). Her positive reflection is ironical in the sense that although sharing the same religion opens doors of all the houses for her as a welcomed stranger, being a Muslim is seen as a barrier on certain issues. The writer confesses she was very surprised to hear that one hundred and seventy Muslim women in Lahore became Christians in order to be subjects of the Christian inheritance law which allow women to inherit. She expresses the conflict she experiences with a criticism as “*Individuals should be free to change their faith if they find some other faith more congenial to their spiritual aspirations; but when this is done for material benefit it is ugly*” (Lambert-Hurley, 2022, p. 256).

Conclusion

As pointed out by Fisher-Yoshida (2005), conflict experienced in intercultural encounters can have a transformative effect. When the reflections in the memoir extracts of the Turkish authors are viewed from such perspective of transformation, it is seen that the authors make comments on the new surrounding based on a comparison of one’s own cultural norms and those of the foreign culture. Therefore, conflict is always inherent in the process of experiencing, understanding and adjusting to the new environment. The narration of explicit and implicit comparisons frequently include subversive humour and pathos which mainly function as discursive practices for managing conflict and criticizing. In the reflections of the writers, feelings of belonging are questioned while power structures are challenged. Subversive humour is displayed either by irony, sarcasm or satire; whereas pathos is achieved by appealing to the emotions of the reader in different ways. It is seen that these two discursive practices and literary devices are generally used jointly. They both appear in the narrations of specific problematic incidents experienced with an interlocutor and the authors’ reflections on social issues. In future studies, other discursive practices used in the narration of intercultural encounters and their functions should be analysed to have a better understanding of the processes involved in managing conflict.

References

- Bloor, M. & Bloor, T. (2007). *The Practice of Critical Discourse Analysis: An Introduction*. Hodder Education.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Burke, K. (1969). *A rhetoric of motives*. University of California Press.

- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: the critical study of language*. Longman.
- Fisher-Yoshida, B. (2005). Reframing Conflict: Intercultural Conflict as Potential Transformation. *Journal of Intercultural Communication*, 8, 1-15.
- Higgins, C., & Walker, R. (2012). Ethos, logos, pathos: Strategies of persuasion in social/environmental reports. *Accounting Forum*, 36, 194-208. <https://doi.org/10.1016/j.accfor.2012.02.003>
- Ho, V. (2016). Discourse of persuasion: a preliminary study of the use of metadiscourse in policy documents. *Text & Talk*, 36 (1), 1-21. <https://doi.org/10.1515/text-2016-0001>
- Holmes, J. (2000). Politeness, Power and Provocation: How Humour Functions in the Workplace. *Discourse Studies*, 2 (2), 159-185. <https://doi.org/10.1177/1461445600002002>
- Holmes, J., & Marra, M. (2002). Having a laugh at work: How humour contributes to workplace culture. *Journal of Pragmatics*, 34 (12), 1683-1710. [https://doi.org/10.1016/S0378-2166\(02\)00032-2](https://doi.org/10.1016/S0378-2166(02)00032-2)
- Huber, G. (2022). Putting humour to work: To make sense of and constitute organizations. *International Journal of Management Reviews*, 24, 535-554. <https://doi.org/10.1111/ijmr.12292>
- Jurtikova, M. (2013). Conflicts between students as interculturally incompetent behaviour. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 106, 696-704. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.12.080>
- Lambert-Hurley, S., Majchrowicz, D., & Sharma, S. (Eds.) (2022). *Three Centuries of Travel Writing by Muslim Women*. Indiana University Press.
- Mete, B. (2023). The questions of artistic detachment and tranquil recollection in Iris Murdoch's *The sea, the sea*. *Litera: Journal of language, literature and culture studies*, 33 (2), 353-372. <https://doi.org/10.26650/LITERA2023-1290532>
- Moorthy, D., & Ghosal, M. (2017). A Study on a Rhetorical Approach to Effective Communication to Resolve Conflicts at Industries. *PEOPLE: International Journal of Social Sciences*, 3 (2), 2356-2369. <https://doi.org/10.20319/pijss.2017.32.23562369>
- Mshvenieradze, T. (2013). Logos Ethos and Pathos in Political Discourse. *Theory and Practice in Language Studies*, 3 (11), 1939-1945. <https://doi.org/10.4304/tpls.3.11.1939-1945>
- Schnurr, S., & Rowe, C. (2008). The "Dark Side" of Humour. An Analysis of Subversive Humour in Workplace Emails. *Lodz Papers in Pragmatics / Special Issue on Humour*, 4 (1), 109-130. <https://doi.org/10.2478/v10016-008-0010-6>
- Smith, W. J., Harrington, K. V., & Neck, C. P. (2000). Resolving conflict with humour in a diversity context. *Journal of Managerial Psychology*, 15 (6), 606-625. <https://doi.org/10.1108/02683940010346743>
- Ting-Toomey, S. (2009). Intercultural conflict competence as a facet of intercultural competence development. *The Sage Handbook of Intercultural Competence*. D. K. Deardorff (Ed.). pp. 100-120. Sage Publications.
- Tracy, K. (2002). *Everyday Talk: Building and Reflecting Identities*. The Guilford Press.

Wang, X. (2016). Appeals to Ethos and Pathos in Post-Crisis Communication: A Case Study of Press Conferences Handling Tianjin Blasts. *International Journal of English Linguistics*, 6 (1), 100-109. <https://doi.org/10.5539/ijel.v6n1p100>

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0